

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Ε'

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΑΘΗΝΑΙ 1965

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ

ΑΝΑΛΗΨΤΙΚΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ (ΙΤΥΣΕ)

ΠΡΟΤΥΠΟ ΚΑΙ ΜΕΤΡΗΣΙΜΟ
ΕΡΓΑΣΙΑΚΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΝΤΙΣΤΑΤΙΚΟ

Μυόλαος Χαριτωνίδης

Γ. ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟΥ, Θ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ, Δ. ΔΟΥΚΑ,
Δ. ΔΕΛΗΠΕΤΡΟΥ, Ν. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ, Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗ,
Α. ΤΑΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Γ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ, Α. ΚΟΥΡΤΙΔΗ, Γ. ΜΕΓΑ
Γ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ, Π. ΝΙΡΒΑΝΑ, Δ. ΖΗΣΗ.

Αρ. Εισ. 17820

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ

Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Ση. Παπασπύρου

Σπύρος Ι. Παπασπύρου
Ζωγράφος
Καθηγητής Εφαρμογών ΤΕΙ/ΗΠ.

Σπύρος Ι. Παπασπύρου
Ζωγράφος
Καθηγητής Εφαρμογών ΤΕΙ/ΗΠ.

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1965

Μισοφόρος Χρηματοδότης

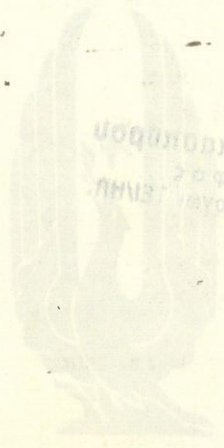
Τ. ΚΑΛΑΜΑΤΙΝΟΥ & ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ Δ. ΑΘΗΝΑ
Δ. ΣΕΒΗΝΙΕΡΟΥ & ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ Α. ΚΟΝΤΟΠΛΑΝΗ
Α. ΤΑΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΥ & ΕΒΕΡΟΠΟΥΛΟΥ Α. ΚΟΝΤΟΠΛΑΝΗ Τ. ΜΕΛΑ
Τ. ΚΟΝΙΣΤΑΡΗ Π. ΝΗΡΩΝΑ Δ. ΧΩΣΤΗ

Αρ. Πρωτ. 1880

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ

ΕΠΙΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Μισοφόρος Χρηματοδότης

Καθηγητής Εφορευτικού
Συμβόλιος
Επύρου Ι. Παπαδόπουλου

Καθηγητής Εφορευτικού
Συμβόλιος
Επύρου Ι. Παπαδόπουλου

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ 1985

Α'. ΑΠΟ ΤΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ

• 1. ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ

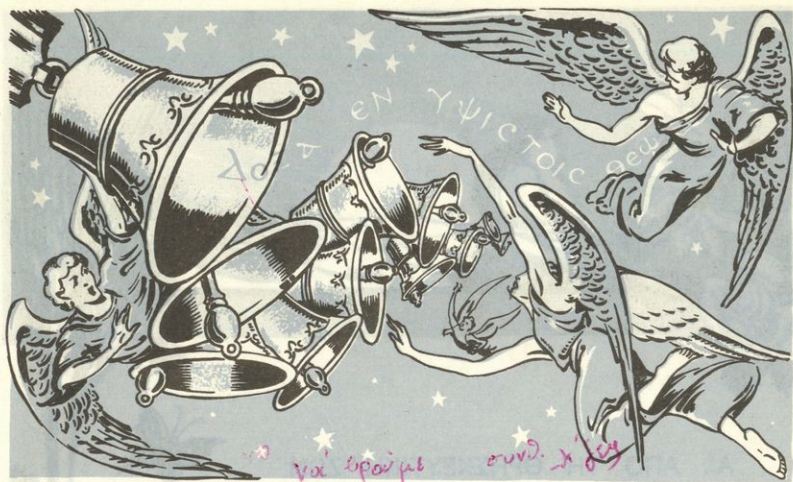
Σὲ νιώθω στῆς ζωῆς τὸ κάθε βῆμα,
στὴν ἀνθοστόλιστη τοῦ Ἀπρίλη γῆ,
μὲς στ' ἀφρογάλανο τὸ κύμα,
μὲς στὴ ροδολουσμένη αὐγή. • ◡ •

• Σὲ νιώθω στὶς νυχτερινές μου ὥρες,
ὅταν τῶν ἀστρῶν τὰ μυστήρια μελετῶ,
ὅταν μὲς στὶς οὐράνιες τὶς χῶρες
τὸ φωτεινὸ Σου θρόνο ἀναζητῶ.

Σὲ κάθ' ἐπίσημη στὸ σπίτι μας ἡμέρα,
ἢ σὲ γιορτές ἢ σὲ χαρές,
ἢ σὲ σκηνές τοῦ πένθους θλιβερές,
Σὲ νιώθουμε ἀνάμεσά μας σὰν πατέρα. •

«Ἐμπρὸς στὸ Ἄπειρο»

Ἀριστομένης Προβελέγγιος

2. ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

* Εημέρωσαν Χριστούγεννα. Οί εκκλησιές σημαίνουν,
 κουνιούνται τὰ καμπάναριά και οί φωνές που βγαίνουν
 άπ' τò βαθύ, τò διάπλατο κάθε καμπάνας στόμα,
 μοιάζουν χερουβικούς ψαλμούς, σαν άπ' ούράνιο δώμα. * *
 Χιλιάδες τὰ Χριστούγεννα τὰ τραγουδοῦν 'Αγγέλοι
 και κάθε άχτίδα άπό ψηλά, που κάθε άστέρι στέλλει,
 μοιάζει άγγελική ματιά. Θρησκεία ! Γλυκιά μάνα !
 Τί όμορφη δίνεις έσύ λαλιά και στην καμπάνα
 και πόσο εκείνη ή λαλιά σαλεύει στην καρδιά μας !
 * Πόσες εκείνος ό Σταυρός άπ' τὰ καμπαναριά μας,
 στην άντηλιάδα χύνοντας τόσες χρυσές άχτίδες,
 χύνει βαθιά μας στην ψυχή γλυκιές χρυσές έλπίδες ! *

«Ο Καλόγερος τής Κλεισούρας»

Κώστας Κρουτάλλης

3. Ο ΧΡΙΣΤΟΥΛΗΣ

Ἡ Φάτνη τῆς Βηθλεέμ φεγγοβολεῖ στήν παγωμένη χειμωνιάτικη νύχτα.

Τὸ μαγικὸ ἄστρο, ποὺ καθοδήγησε τοὺς Μάγους, λάμπει σταματημένο ἐκεῖ ἀπὸ πάνω της. Στις ἀκτίνες του, ποὺ ἀπὸ τὰ οὐράνια φτάνουν ὡς τὴ γῆ σὰν τόσες φωτεινὲς σκάλες, ἀνεβοκατεβαίνουν Ἀγγελοι.†0 -

Μέσα οἱ τρεῖς Μάγοι γονατιστοὶ προσφέρουν τὰ δῶρα τους σ' ἓνα νεογέννητο παιδί, ποὺ τὸ κρατεῖ ἡ μητέρα του στήν ἀγκαλιά της, ἐνῶ οἱ βοσκοὶ τῶν ἀλόγων ἀπὸ πέρα ἐνῶνουν τὰ τραγούδια τους μὲ τοὺς ὕμνους τῶν Ἀγγέλων.

Ἕνα βρέφος. Ἀλλὰ τί εἶναι τὸ βρέφος αὐτό, ποὺ γίνονται τόσα θαύματα καὶ στὸ κεφάλαιό του ἀστράφτει ἓνας φωτοστέφανος ;

Εἶναι ὁ Θεός, ποὺ εἶχε πάρει τὴ μορφή ἑνὸς βρέφους. Εἶναι ὁ Χριστοῦλης, ποὺ σὲ λίγο θὰ γίνῃ Χριστὸς καί, ἀφοῦ

πεθάνη μαρτυρικά για τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, θ' ἀναστηθῆ, θ' ἀναληφθῆ, θ' ἀνέβη πάλι στὸν οὐρανό, ἀπ' ὅπου κατέβηκε, γιὰ νὰ μείνῃ στὴ γῆ τριάντα τρία μόνον χρόνια, καὶ θὰ καθίσῃ γιὰ πάντα στὰ δεξιά τοῦ Πατέρα του.

Δὲν σημαίνει λοιπὸν τίποτε, ἂν σήμερα μᾶς παρουσιάζεται σὰν ἓνα νεογέννητο παιδί στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μητέρας του. Τὸ βρέφος αὐτὸ εἶναι ὁ Θεός μας, κι ἂν γονατίσωμε κι ἐμεῖς μπροστά του καὶ προσευχηθοῦμε, θὰ μᾶς ἀκούσῃ ὁ Χριστοῦλης σὰν νὰ 'ταν κιόλας ὁ μέγας Χριστός. . . Χ. ?Α.

Ἄς μποῦμε λοιπὸν στὴ λαμπρὴ Φάτνη, ποὺ βλέπουμε μὲ τὴ φαντασία μας, ὅπως τὴν εἶδαμε τόσες φορές σὲ ἅγιες εἰκόνες ἢ στὰ παιδιάτικα ὄνειρά μας. Ἄς γονατίσωμε μπροστά του κι ἄς τὸν προσκυνήσωμε. Δὲν πειράζει, ἂν δὲν ἔχωμε νὰ τοῦ προσφέρωμε, σὰν τοὺς Μάγους, « χρυσόν, λίβανον καὶ σμύρναν ». Τὰ δικά μας δῶρα, τὸ ἴδιο εὐπρόσδεκτα ἀπὸ ἓνα Θεό, εἶναι ἡ πίστη μας, ἡ ἀγάπη μας, ἡ λατρεία μας. Ἐπειτα ἄς προσευχηθοῦμε, ἄς τοῦ ζητήσωμε νὰ μᾶς δώσῃ ὅ,τι ποθοῦμε περισσότερο.

Ἄλλὰ τί νὰ 'ναι αὐτὸ τὸ ποθητό ;

Μᾶς τὸ λένε οἱ Ἄγγελοι μὲ τὸν ὕμνο τους :

*« Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῶ
καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία ».*

Ναί, αὐτὸ θὰ ζητήσωμε καὶ μεῖς ἀπὸ τὸν νεογέννητο Χριστοῦλη : νὰ ξαναφέρῃ στὴ γῆ τὴν εἰρήνην, ποὺ τόσο καιρὸ τώρα λείπει μακριά. Καὶ θὰ τὸν παρακαλέσωμε τόσο θερμά, ὥστε νὰ μᾶς εἰσακούσῃ.

« Ἡ Διάπλασις τῶν Παίδων »

Γρηγόριος Ξενόπουλος

4. ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΤΩΝ ΟΡΦΑΝΩΝ

Ο Ξανθός
ἐπισκέπτης.

Ἡ χρονιά τοῦ 1943, ὅπως ὅλες οἱ χρονιές τῆς μαύρης Κατοχῆς, ἦταν φριχτή· πείνα, ἀρρώστια καὶ δυστυχία μάστιζαν τὸν τόπο. Ὅ,τι καλὸ εἶχε ὁ τόπος, τὸ ἔπαιρναν οἱ Γερμανοὶ· καὶ ὅ,τι ἄφηναν ἐκεῖνοι, τὸ ἄρπαζαν οἱ Ἴταλοὶ καὶ οἱ Βούλγαροι.

Μέσα στὴ γενικὴ αὐτὴ δυστυχία, ὁ Θεοδωράκης καὶ ἡ Φανὴ ἦταν ὀρφανὰ ἀπὸ πατέρα· τὸν σκότωσαν οἱ Γερμανοὶ στὴν ἀρχὴ τοῦ 1943, γιὰ τὸν ἔπιασαν — ἔλεγαν — σὲ μιὰ σιδηροδρομικὴ γέφυρα μὲ χειροβομβίδες. Ἔτσι ἔμειναν τὰ δυὸ παιδιὰ μόνον στὸν κόσμον μὲ τὴ μητέρα τους, μόνον καὶ ἀπροστάτευτα.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἡ κυρα - Ἄννα δὲν λύγισε. Ἐκρυψε στὰ κατὰβαθα τῆς καρδιᾶς τὸν πόνο της καὶ ἄρχισε νὰ ξενοδουλεύη, γιὰ νὰ ζήσει τὰ παιδάκια της. Καὶ πάλι δὲν πρόφταινε μὲ τὴ μεγάλη ἀκρίβεια, ποὺ ἔδερνε τότε τὴν Ἑλλάδα.

Καὶ σὰν νὰ μὴν ἔφταναν ὅλα αὐτὰ, ἔπεσε καὶ στὸ κρεβάτι μὲ τὰ μεγάλα κρύα τοῦ Δεκεμβρίου. Πέρασε βέβαια τὸ κακό, ἀλλ' ἤρθαν τὰ Χριστούγεννα καὶ ἀκόμη ἀδύνατη δὲν μπόρεσε νὰ ἐργαστῆ. Γι' αὐτὸ ἡ παραμονὴ τῆς μεγάλης ἐορτῆς τῶν Χριστουγέννων βρῆκε τὸ φτωχικὸ σπιτάκι — ἓνα δωμάτιο ὅλο ὅλο — ἔρημο ἀπὸ πατέρα, ἀπροστάτευτο ἀπὸ μητέρα, ἄδειο ἀπ' ὅ,τι φέρνει τὴ χαρά.

† Τὰ δύο παιδιά — δέκα χρόνων τὸ ἀγόρι, ὀχτώ ἡ κοροῦλα — ἔκαναν τὴν προσευχούλα τους καὶ κοιμήθηκαν νησιτικά, γιὰ τὸ λίγο ψωμάκι τοῦ δελτίου τὸ εἶχαν φάγει ἀπὸ τὸ ἀπόγευμα. Ποιὸς ξέρει τί ἀχνιστὰ ψωμιά νὰ ἔβλεπαν τὰ καημένα στὸν ὕπνο τους ! 71

† Ἡ ἄμοιρη μητέρα ἀναψε τὸ καντήλι, γονάτισε κάτω ἀπὸ τὰ εἰκονίσματα καὶ παρακάλεσε τὴν Παναγία καὶ τὸ θεῖο παιδάκι της, τὸν μικρὸ Χριστούλη, νὰ λυπηθοῦν τὰ ὄρφανά. 70. 7.

Πῶς ἤρθαν τὰ φετινὰ Χριστούγεννα ! Χωρὶς τὸν ἄντρα της, χωρὶς ψωμάκι, χωρὶς ζεστὸ φαγάκι γιὰ τὰ παιδιά της ! . . . Δάκρυα πλημμύρισαν τὰ μάτια τῆς πονεμένης μητέρας, πὺ ξέσπασαν σὲ θρῆνο.

Ἄλλ' ὁ θρῆνος τῆς ἔφερε κάποιο ἐλάφρωμα καὶ ἔτσι ἀποκοιμήθηκε κι ἐκείνη. Ὡρες πέρασαν καὶ ἡ κυρα - Ἄννα ἦταν βυθισμένη στὸν ὕπνο· κάποτε, σὰν σὲ ὄνειρο, ἄκουσε νὰ χτυποῦν οἱ καμπάνες, πὺ καλοῦσαν τοὺς χριστιανοὺς στὴ μεγάλη ἐορτή· ὁ ἦχος τους ἔφτανε στ' αὐτιά της χαρμόσυνος, ἀλλὰ μισοσβημένος.

† Θέλει νὰ σηκωθῆ, νὰ τρέξῃ στὴν ἐκκλησία μὲ τὰ ξυπόλητα παιδάκια της, ἀλλὰ δὲν τὰ καταφέρνει νὰ ξυπνήσῃ, σὰν νὰ ἦταν ναρκωμένη. Ὁ κόπος, ἡ ἀδυναμία καὶ ὁ πόνος τὴν κρατοῦν μὲ ἄλυτα δεσμά. 70. 7.

Σὲ λίγη ὥρα πάλι νόμισε ὅτι χτύπησαν τὴ θύρα· ἦταν ὅμως τόσο βαρὺς ὁ ὕπνος της, πὺ οὔτε τώρα τὴν ἄφηνε νὰ σηκωθῆ. Κάποιος πέρασε μέσα ἐλαφρὰ ἐλαφρὰ, σὰν νὰ πατοῦσε στὰ νύχια, νὰ μὴν τοὺς ξυπνήσῃ. Ποιὸς τάχα νὰ ἦταν ; Ἄνοιξε τὰ μάτια της νὰ δῇ τῆς φάνηκε ὅτι τὰ ἀνοιξε. Καὶ εἶδε τότε ὅτι ὁ ξένος ἦταν ἓνας νέος γλυκός, ξανθός, μὲ μάτια γεμάτα συμπάθεια, λέτε καὶ ἦταν ἄγγελος.

Ἐκαμε νὰ φωνάξῃ, νὰ ρωτήσῃ ποιός ἦταν αὐτός με τὴν οὐράνια ὁμορφιά, ἀλλ' ὁ βαρὺς ὕπνος δὲν τὴν ἄφηγε. Ὁ ἐπισκέπτης προχώρησε δύο τρία βήματα καὶ ἔβαλε ἓνα χάρτινο κιβώτιο, ἓνα μεγάλο κιβώτιο, ἀπάνω στὸ τραπέζι τοῦ σπιτιοῦ.

✦ Ἀπλωσε ἔπειτα στὰ δύο παιδάκια τὰ ἀγγελικά του χέρια, ποὺ εἶχαν στὶς παλάμες κάποια παλιὰ οὐλή. Τὰ χάιδεψε καὶ ἓνα φῶς ζωηρό, ἀλλ' ἀπαλὸ καὶ γλυκὸ χύθηκε γύρω καὶ φώτισε σὰν γελαστὸς ἀνοιξιάτικος ἥλιος· τοὺς χαμογέλασε καὶ ἓνα ἄρωμα ἀπὸ ρόδα πλημμύρισε τὸ δωμάτιο. ✧

— Χριστέ μου ! εἶπε, σὲ γνῶρισα ἀπὸ τίς θεῖες πληγές Σου !

Καὶ με καρδιά πλημμυρισμένη λαχτάρα καὶ πόθο πετάχτηκε νὰ πέσῃ στὰ πόδια του, νὰ τ' ἀσπαστῇ, νὰ τὰ βρέξῃ με τὰ δάκρυά της.

Ἄλλ' ὅταν βρέθηκε ὀρθή, ὁ γλυκὸς καὶ ξανθὸς ἐπισκέπτης με τὰ οὐράνια μάτια εἶχε χαθῆ. Τὸ ὄνειρο εἶχε σβῆσει· μόνο τὸ φῶς τοῦ καντηλιοῦ τρεμόσβηνε στὸ εἰκονοστάσι.

✧ Ἐκαμε τὸ σταυρό της καὶ ἔπειτα ἔριξε μιὰ ματιὰ στὰ παιδιά της· ἡ ἀναπνοοῦλα τους ἀκούγονταν ἐλαφρά· κοιμόνταν ἡσυχά ἡσυχά, σὰν σὲ θεῖο παράδεισο, εὐλογημένα ἀπὸ τὰ χέρια με τίς θεῖες πληγές ! ✧

✧ Ὅταν ὅμως τὸ βλέμμα της ἔπεσε στὸ τραπέζι, εἶδε ἐκεῖ πᾶνω ἓνα κιβώτιο χάρτινο, σὰν ἐκεῖνο ποὺ ἄφησε ὁ θεῖος ἐπισκέπτης. Μὲ ὅλη τὴν ἀδυναμία της ἔτρεξε καὶ τὸ πῆρε στὰ χέρια της· τῆς φάνηκε πολὺ βαρὺ. Τὸ ἀνοιξε· ὦ τὸ θαῦμα ! χίλια δυὸ καλά. ✧

— Χριστέ μου ! Χριστέ μου ! εἶπε πάλι. Καὶ ἄρχισε νὰ φωνάξῃ με χαρὰ τὰ παιδάκια της :

— Θεωράκη, Φανή ! Ξυπνήστε ! Σηκωθήτε γρήγορα !
Και τὰ ἔπιανε πότε ἀπὸ τὰ πόδια, πότε ἀπὸ τὰ χέρια
νὰ ξυπνήσουν.

Τὰ δυὸ παιδιὰ ξύπνησαν τέλος ἀπὸ τὸν βαθὺ πρῶινὸ
ὑπνο καὶ καθισμένα στὸ κρεβάτι ἔτριβαν τὰ ματάκια τους.
Τρομαγμένα ἀπὸ τὸ πρῶινὸ ἀγουροξύπνημα ρώτησαν μὲ
ἀπορία :

— Γιατί, μανούλα, μᾶς ξύπνησες τόσο πρῶι ;

— Ἐλάτε, ἐλάτε γρήγορα νὰ δῆτε· τοὺς ἀπάντησε καὶ τοὺς
ἔδειξε τὸ κιβώτιο.

Τί νὰ δοῦν ! Ἐπάνω ἦταν δύο ζευγαράκια παπούτσια
ἀκριβῶς στὸ πόδι τους· ἓνα κοστούμι γιὰ ἀγόρι, ἓνα φορε-
ματάκι ζεστὸ γιὰ κοριτσάκι, ἓνα φόρεμα μάλλινο σὲ πῆχεις
γυναικεῖο, δύο τόπια πολὺχρωμα, μιὰ κούκλα καὶ ἓνας σιδη-
ρόδρομος, σιδηρόδρομος σωστὸς μὲ μηχανή, σκευοφόρο καὶ
βαγόνια. Τὰ παιδιὰ δὲ χόρταιναν νὰ τὰ βλέπουν καὶ τὰ δά-
χτυλά τους ἄρχισαν νὰ τὰ ψάχνουν.

Ἀπὸ κάτω ἦταν καὶ δεύτερος θησαυρὸς. Κουτιά, κου-
τιά χάρτινα καὶ τενεκεδένια. Ἀλλὰ εἶχαν κρέας, ἄλλα ψάρια,
ἄλλα συμπτκνωμένο γάλα, ἄλλα νωπὸ βούτυρο, ἄλλα φιστί-
κια, γαλετάκια, ζάχαρη, σοκολάτα, τσάι, καραμέλες, ἀφράτα
μπισκότα· ὡς καὶ βόλοι ἦταν μέσα, νὰ παίξουν τὰ παιδιὰ.† 0

Τὰ ὄρφανὰ τὰ ἔχασαν· ποιὸς τάχα νὰ ἔστειλε τὰ πολὺ-
τιμα πράγματα ! Καὶ ἐκπληκτα ρώτησαν :

— Ποιὸς τὰ ἔφερε αὐτά, μητέρα ;

— Ὁ καλὸς Χριστὸς ! Τὸν εἶδα μὲ τὰ μάτια μου !

Ὁ Θεωράκης ἀνυπόμονος πῆρε τὸ κοστούμι καὶ ἄρ-
χισε νὰ τὸ ἐρευνᾷ. Σὲ μιὰ τσέπη βρῆκε ἓνα φάκελο.

— Μανούλα, κοίταξε ἐδῶ, ἓνα γράμμα· εἶπε καὶ τὸ ἔ-
δωσε στὴ μητέρα του.

Τὸ ἀνοίξαν· εἶχε μέσα ἓνα χαρτονόμισμα τῶν 10 δολ-
λαρίων καὶ ἓνα σημείωμα ἑλληνικὰ γραμμένο :

« Μιὰ οἰκογένεια ἀπὸ τὸν Καναδὰ στέλνει τὸ μικρὸ αὐ-
τὸ δῶρο σὲ μία Ἑλληνίδα μητέρα καὶ στὰ παιδάκια της».

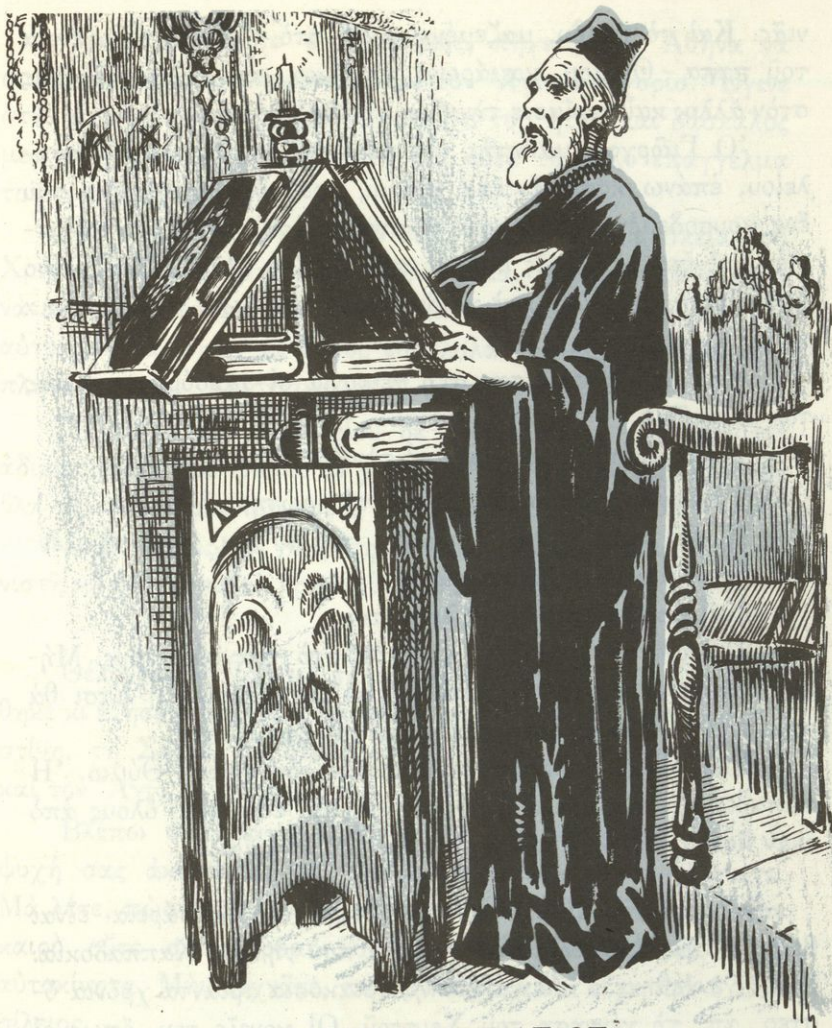
Τὴν ὥρα ἐκείνη — εἶχε βγῆ πιά ὁ ἥλιος — ἀνοίξε ἡ θύρα
τοῦ σπιτιοῦ καὶ μπῆκε μέσα ἡ κυρία Χαρίκλεια, ἀδερφή τοῦ
Ἐρυθροῦ Σταυροῦ καὶ γνωστὴ κυρία τοῦ Φιλόπτωχου Τα-
μείου τῆς ἐνορίας. Ἐγύριζε ἀπὸ τῆ λειτουργία καὶ πέρασε
νὰ πῆ στὴν κυρά - Ἄννα γιὰ τὸ δέμα, ποῦ εἶχε ἀφήσει περ-
νώντας. Τὸ ἔστειλε ὁ Ἐρυθρὸς Σταυρὸς, ποῦ στὸ ὄνομα τοῦ
Χριστοῦ φροντίζει γιὰ τοὺς δυστυχισμένους ὅλου τοῦ κό-
σμου. Ἀλλὰ δὲν εἶπε τίποτε, γιὰ νὰ μὴν ταράξῃ τὴν προσευ-
χὴ τους.

Γονατισμένοι, μητέρα καὶ ὄρφανά, ἐμπρὸς στὰ εἰκο-
νίσματα εὐχαριστοῦσαν τὸ Θεῖο Παιδάκι, ποῦ γεννήθηκε τὴ
μέρα ἐκείνη, γιὰ νὰ φέρῃ στὸν κόσμον τὴν παρηγοριά, τὴν
ἀγάπη, τὴν καλοσύνη. Τὸ παρακαλοῦσαν ἀκόμη νὰ προστα-
τεύῃ τὴν ἄγνωστη καὶ μακρινὴ ἐκείνη οἰκογένεια μὲ τὴ γεν-
ναία χριστιανικὴ καρδιά.

Θερμὰ δάκρυα, ποῦ ἔλαμπαν σὰν διαμάντια, κατέβαι-
ναν ἀπὸ τὰ μάτια τους !

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

5. Ο ΑΓΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

—“Άγιος Βασίλης έρχεται από την Καισαρεία...
“Όλη ή γειτονιά άντηχοῦσε άπ’ τὰ χαρμόσυνα κάλαντα,
πού τραγουδοῦσαν τὰ παιδάκια τήν παραμονή τῆς πρωτοχρο-

νιας. Καὶ τὸ βράδυ, μαζεμένη γύρω στὸ τζάκι ἡ οἰκογένεια τοῦ παπα - Θύμιου, καμάρωνε τὰ δῶρα, ποὺ χάρισε ὁ ἕνας στὸν ἄλλο, καὶ περίμενε τὴν ὥρα τῆς βασιλόπιτας.

Ὁ Γιώργος, μαθητῆς τῆς πέμπτης τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, ἐπάνω κάτω ἔντεκα χρονῶ, κρατοῦσε στὰ χέρια του ἕνα χρυσοδεμένο βιβλίο καὶ τὸ στριφογύριζε ἀπ' ὅλες τὶς μεριές καὶ ξεφύλλιζε τὶς εἰκόνες του. Καὶ ἡ Μαρία, ἕνα χρόνο μικρότερη, κρατοῦσε καὶ χάιδευε καὶ καμάρωνε μιὰ πανώρια κούκλα.

Καὶ πάλι ἀντήχησαν στὴ γειτονιά οἱ χαρούμενες φωνές τῶν παιδιῶν :

— "Ἅγιος Βασίλης ἔρχεται ἀπὸ τὴν Καισαρεία . . .

— Ποῦ εἶναι ἡ Καισαρεία, μπαμπά ; ρώτησε ἡ Μαρία.

— Εἶναι πέρα στὴν Ἀνατολή, παιδί μου. Μὰ τὴ λένε Καισαρεία καὶ ὄχι Καισαρεία.

— Καὶ γιατί τὰ παιδιά τὴ λένε ἔτσι ;

— Γιατί ἔτσι ταιριάζει καλύτερα στὸ τραγούδι τους. Μήπως θέλετε νὰ σᾶς πῶ τὴν ἱστορία τοῦ Ἅι - Βασίλη ; "Ἐτσι θὰ περάση καὶ ἡ ὥρα, ὅσο νὰ κόψουμε τὴ βασιλόπιτα.

Χαρούμενα τὰ παιδιά τριγύρισαν τὸν παπα - Θύμιο. Ἡ παπαδιά ἔριξε κι ἄλλα ξύλα στὴ φωτιά, ἔδωσε σ' ὅλους ἀπὸ ἕναν κουραμπιέ κι ὁ παπὰς ἄρχισε τὴν ἱστορία. ¶

— "Ὅπως σᾶς εἶπα καὶ πρωτότερα, ἡ Καισαρεία εἶναι βαθιὰ στὴν Ἀνατολή, σὲ μιὰ χώρα ποὺ τὴ λένε Καππαδοκία. Ἐκεῖ γεννήθηκε ὁ Ἅι - Βασίλης τριακόσια τριάντα χρόνια ὕστερ' ἀπ' τὴ γέννηση τοῦ Χριστοῦ. Οἱ γονεῖς του, ὅπως οἱ περισσότεροι πατριῶτες του, ἦταν εἰδωλολάτρες. Ἡ μητέρα του, ἡ Ἐμμέλεια, ἦταν μιὰ σπάνια γυναίκα κι ἔδωσε στὸ παιδί της πολὺ καλὴ ἀνατροφή. Πόσα χρωστοῦμε ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ στὴν καλὴ αὐτὴ μητέρα !

Όταν μεγάλωσε ο Βασιλείος, πήγε στην Αθήνα να σπουδάσει κι εκεί γνωρίστηκε με τον Άγιο Γρηγόριο. Έγινε στην αρχή δικηγόρος. Στην πατρίδα του ήταν και δάσκαλος μερικά χρόνια. Αλλά ούτε το ένα ούτε το άλλο έπαγγελμα του γέμιζε την ψυχή.

Με το δυνατό του μυαλό είδε, πώς η νέα θρησκεία του Χριστού ήταν καλύτερη απ' την παλιά. Έβλεπε κάθε μέρα να κυνηγοῦν τους Χριστιανούς και να τους βασανίζουν. Ο αυτοκράτορας ήταν κι αυτός ειδωλολάτρης και δὲν ἤθελε να πληθαίνουν οἱ Χριστιανοί. +Α-

Ἡ ψυχή του Βασιλείου δὲ μπορούσε να ὑποφέρει τις ἀδικίες αυτές. Σὲ ἡλικία 27 χρονῶν ἔγινε Χριστιανός, μοίρασε ὅλη τὴν περιουσία του στους φτωχοὺς και ξεκίνησε να γυρίσει κι ἄλλους τόπους, να γνωρίσει κι ἄλλους Χριστιανούς, ν' ἀγωνιστῆ κι αὐτὸς γιὰ τὴ θρησκεία του Χριστοῦ. +2

Θέλοντας να ἰδῆ με τὰ μάτια του τὰ μέρη, πού γεννήθηκε κι ἔζησε ὁ Χριστός, ταξίδεψε στην Αἴγυπτο, τὴν Παλαιστίνη, τὴ Συρία, τὴ Μεσοποταμία. Στὴν Αἴγυπτο γνώρισε και τὸν Άγιο Ἀντώνιο.

Βλέπω στὰ μάτια σας, παιδιά μου, ν' ἀναγαλλιᾶζή ἡ ψυχή σας ἀκούοντας τὰ ταξίδια αὐτά, σὰ να τὰ ζηλεύετε. Μὰ λέτε, πὼς ἦταν εὐχάριστα τὰ ταξίδια αὐτά ; Ἐκεῖνον τὸν καιρὸ οὔτε σιδηρόδρομοι ὑπῆρχαν, οὔτε ἀτμόπλοια, οὔτε αὐτοκίνητα. Μὴν ξεχνᾶτε, πὼς οὔτε χρήματα εἶχε πιά ὁ Βασιλείος.

Μὴν ξεχνᾶτε και πόσο κυνηγοῦσαν παντοῦ τους Χριστιανούς και θὰ καταλάβετε πόσο βασανισμένο ἦταν αὐτὸ τὸ μεγάλο ταξίδι του Βασιλείου.

Σ' ἓνα ἄλλο του ταξίδι στὸν Πόντο, πού εἶχε κι ἓνα πα-

τρικό του κτήμα, αποφάσισε νὰ ζήση κάμποσον καιρὸ στὴν ἔρημιά, μόνος του σὰν καλόγερος. Διάλεξε μιὰ τοποθεσία ἡσυχῆ καὶ τερπνῆ κι ἀφοσιώθηκε στὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ.

Ἄκουστε, πῶς περιγράφει ὁ ἴδιος σ' ἓνα γράμμα στὸ φίλο του Γρηγόριο, τὸν τόπο πού διάλεξε νὰ ζήση :

— Ἄφοῦ ἀπελπίστηκα πιά ὅτι θὰ μ' ἀκολουθήσης, ζήτησα καταφύγιο ἐδῶ, στὸν Πόντο. Καὶ ὁ Θεὸς μ' ὀδήγησε σ' ἓναν τόπο, πού μ' εὐχαριστεῖ πάρα πολύ.

Θυμᾶσαι καμιά φορά, πού παίζοντας πλάθαμε μὲ τὴ φαντασία μας ὁμορφες τοποθεσίες ; Τέτοιο εἶναι καὶ τὸ μέρος πού ζῶ σήμερα. Εἶναι ἓνα ψηλὸ βουνὸ σκεπασμένο ἀπὸ πυκνὸ δάσος. Ἐδῶ κι ἐκεῖ τρέχουν κρύα καὶ κατακάθαρα νερά. Στὰ πόδια τοῦ βουνοῦ εἶναι μιὰ πεδιάδα, πού ποτίζεται ἄφθονα ἀπὸ τὰ νερά αὐτά. Στὴν πεδιάδα αὐτὴ μόνα τους ἔχουν φυτρώσει ὅλων τῶν λογιῶν τὰ δέντρα καὶ τόσο πυκνά, πού καμιά φορά δυσκολεύεται κανένας νὰ περάση. Μπροστὰ στὴν τοποθεσία αὐτὴ δὲν εἶναι τίποτε τὸ νησι τῆς Καλυψῶς, πού τόσο θαύμασε τὴν ὁμορφιά του ὁ Ὅμηρος ».

Πολλοὶ φίλοι του πηγαίνανε νὰ τὸν ἰδοῦν στὴν ἔρημικὴ ζωὴ του· πῆγε κι ὁ Γρηγόριος, μὰ πολὺ λίγο ἔμεινε μαζί του, γιατί δὲν τοῦ ἄρεσε ἡ ζωὴ τῆς ἐρημιᾶς. }

Ἄλλὰ κι ὁ Βασίλειος ἀναγκάστηκε ν' ἀφήσῃ τὴ μοναχικὴ ζωὴ. Οἱ διωγμοὶ τῶν Χριστιανῶν ἐξακολουθοῦσαν ἀγριότεροι καὶ ἡ ἐξάπλωση τῆς νέας θρησκείας τοῦ Χριστοῦ κινδύνευε νὰ σταματήσῃ. Ὁ αὐτοκράτορας Ἰουλιανὸς προστάτευε μὲ φανατισμὸ τὴν εἰδωλολατρεία.

Γύρισε στὴν πατρίδα του ὁ Βασίλειος καὶ χειροτονήθηκε παπάς, τὸν ἴδιο σχεδὸν καιρὸ μὲ τὸ Γρηγόριο. Μὲ τὴ ρητορικὴ του δύναμη ἔδωσε θάρρος στοὺς κατατρεγμένους Χρι-

στιανούς και με την άπλη και φιλόανθρωπη ζωή του έδωσε το καλύτερο παράδειγμα του άληθινού χριστιανού. Και όταν ένας μεγάλος λιμός ξαπλώθηκε σ' όλη την Καππαδοκία και τον Πόντο, ο Βασίλειος τρέχοντας παντού, μάζευε βοηθήματα από τους πλούσιους και μοίραζε στους φτωχούς και παρηγορούσε τους δυστυχισμένους, θυσιάζοντας και τη λίγη περιουσία, που του είχε απομείνει.

Σε ηλικία σαράντα χρονών, ο Βασίλειος έγινε Έπίσκοπος Καππαδοκίας κι έμεινε πάντα ο πατέρας του λαού κι ο φίλος των δυστυχισμένων. Φορώντας πάντα το ίδιο ράσο και τρώγοντας μόνο ψωμί και χόρτα, έξοικονομούσε ό,τι χρειαζόταν για τους φτωχούς κι έχτισε στην Καισάρεια μεγάλο νοσοκομείο και πτωχοκομείο. Κι έτσι όλος ο βίος του ήταν ένα πολύτιμο στήριγμα της χριστιανοσύνης. 4

Ο νέος αυτοκράτορας Ουάλης — έχθρος κι αυτός του Χριστιανισμού — έστειλε στην Καισάρεια έναν αξιωματικό, το Μόδεστο, για να φοβίση το Βασίλειο και να τον αναγκάση να πάψη το κήρυγμά του και τις φιλανθρωπίες του.

Ατάραχος έμεινε ο Βασίλειος στις φοβέρες του αξιωματικού.

— Πώς, του λέει αυτός, δε φοβάσαι τη δύναμή μου ;

— Και γιατί να τη φοβηθώ ; απάντησε ο Βασίλειος. Τι μπορείς να μου κάμης ;

4 Τι μπορώ να σου κάμω ; "Όλα είναι στην έξουσία μου. Μπορώ να δημέψω την περιουσία σου, μπορώ να σ' έξορίσω, μπορώ να σε βασανίσω, μπορώ ακόμη και να σε θανατώσω. 4

4 Με τίποτε άλλο να με φοβερίσης, γιατί αυτά δεν τα φοβοῦμαι. Τη δήμευση δεν τη φοβοῦμαι, γιατί δεν έχω τίποτε άλλο από δυο τριμμένα ράσα και λίγα βιβλία. Την

ἐξορία δὲν τὴ φοβοῦμαι, γιατί ὅλη τὴ γῆ τὴ θεωρῶ πατρίδα μου. Ἡ τὰ βάσανα δὲν τὰ φοβοῦμαι, γιατί τὸ σῶμα μου εἶναι τόσο ἀδύνατο, ὥστε θὰ νεκρωθῆ, πρὶν προφτάσης νὰ τὸ βασάνισης. Καὶ τέλος, δὲ φοβοῦμαι τὸ θάνατο, γιατί αὐτὸς θὰ μὲ φέρῃ συντομώτερα κοντὰ στὸ Θεό. *χ' 10. Τ. Προφῶτη*

— Ποτὲ δὲν ἄκουσα τέτοια λόγια, ἀποκρίθηκε ὁ ἀξιωματικὸς μὲ ἀληθινὴ κατάπληξη.

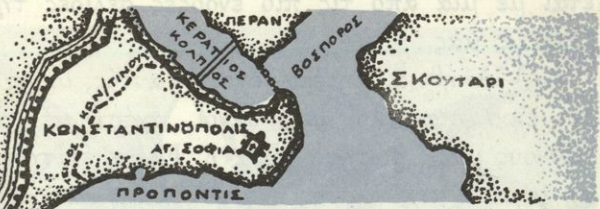
✠ Γιατί καὶ ποτὲ δὲν ἀπάντησες ἀληθινὸν Ἐπίσκοπο. *χ'* Ἐμεῖς εἴμαστε ἡσυχιοὶ καὶ ταπεινοί, ὄχι μοναχὰ μπροστὰ στὸ βασιλιά, ἀλλὰ καὶ στὸν τελευταῖο ἄνθρωπο. Ἄμα ὅμως πρόκειται γιὰ τὴν πίστη μας στὸ Θεό, οὔτε τὴ φωτιὰ φοβόμαστε, οὔτε τὸ σπαθί, οὔτε τὰ ἄγρια θηρία· αὐτὰ τὰ θεωροῦμε διασκέδαση. Αὐτὰ ἄς μάθῃ ὁ αὐτοκράτορας μιὰ γιὰ πάντα. *5x A.*

— Τέτοιος, ἐξακολούθησε ὁ παπα - Θύμιος, ἦταν, παιδιὰ μου, ὁ σπάνιος αὐτὸς Ἐπίσκοπος. Καὶ μὲ τὸ ἀσθενικό του σῶμα καὶ μέσα σὲ πολλές κακουχίες αὐτὸς ἐξακολούθησε νὰ περιοδεύῃ παντοῦ, νὰ ἐλεῆ τοὺς δυστυχημένους, νὰ παρηγορῇ τοὺς θλιμμένους, νὰ δίνῃ θάρρος στοὺς βασανισμένους Χριστιανούς.

Κι ἀπὸ τοὺς κόπους καὶ τὶς στερήσεις πέθανε σὲ ἡλικία πενήντα χρονῶν, τὴν ἡμέρα τῆς πρωτοχρονιάς.

Ἦλος ὁ τόπος ἔχασε τὸν πατέρα του καὶ τὸν προστάτη του. Χιλιάδες ἀπ' ὅλη τὴν ἐπαρχία ἔτρεξαν στὴν κηδεῖα του. Χριστιανοὶ καὶ Ἰουδαῖοι καὶ εἰδωλολάτρες ἔκλαψαν μαζὶ τὴν ἡμέρα αὐτή. Ἀπὸ τὸν πυκνὸ συνωστισμό πολλοὶ βροῦχαν τὸ θάνατο κι οἱ ἄλλοι τοὺς καλοτύχιζαν, πού πέθαναν μαζὶ μὲ τὸ Βασίλειο.

— Καὶ τώρα, παιδιὰ μου, εἶπε τελειώνοντας ὁ παπα - Θύμιος, ἄς ζητήσωμε τὴν εὐχὴ τοῦ Ἁι - Βασίλη καὶ ἄς κόψωμε τὴ βασιλόπιτα γιὰ τὴν καλὴ χρονιά. *6*

6. Ο ΑΚΑΘΙΣΤΟΣ ΥΜΝΟΣ

Τί ώραῖα λόγια ! Τί γλυκιὰ μελωδιὰ ἀκούσαμε ἀπόψε ! ἔλεγε ἡ Ἐλένη στή μητέρα της τὸ βράδυ τῆς Παρασκευῆς τῆς πέμπτης ἐβδομάδας τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, καθὼς γύριζαν στὸ σπίτι ἀπὸ τὴν ἐκκλησία. Καὶ χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ σιγοψιθύρισε :

Ἄγγελος πρωτοστάτης οὐρανόθεν ἐπέμφθη εἰπεῖν τῇ Θεοτόκῳ τὸ Χαῖρε. Δὲν θυμόταν ὅμως τὸ παρακάτω κι ἐξακολούθησε :

Τῇ Ὑπερούχῳ Στρατηγῷ τὰ νικητήρια ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δειῶν, εὐχαριστήρια ἀναγράφω σοι, ἡ Πόλις σου, Θεοτόκε. Ἄλλ' ὡς ἔχουσα τὸ Κράτος ἀπροσμάχητον ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον, ἵνα κράζω σοι : Χαῖρε, νύμφη ἀνύμφευτε. γ

— Δὲν ξέρω, μητέρα, γιατί αὐτὸ τὸ τροπάριο μ' ἀρέσει πολύ, συνέχισε ἡ Ἐλένη, ὅταν τελείωσε τὸ ψάλσιμο.

— Μὰ εἶναι, παιδί μου, νὰ μὴ σ' ἀρέση καὶ νὰ μὴ σ' ἐνθουσιάζῃ ὁ ὕμνος αὐτὸς τῆς Παναγίας μας, ὁ ὁποῖος συνδέ-

εται με μιὰ ἀπὸ τις πιὸ ἐνδοξες σελίδες τῆς ἱστορίας τοῦ Ἔθνους μας ;

Υ' Ἀλήθεια, μητέρα, ἔχει κι αὐτός, ὅπως και πολλοὶ ἄλλοι ἐκκλησιαστικοὶ μας ὕμνοι, σχέση με τὴν ἱστορία τοῦ Ἔθνους μας ; ρώτησε τώρα ἡ Ἐλένη ἐπίτηδες, γιὰ νὰ κάμῃ τὴ μητέρα της νὰ τῆς διηγηθῇ κάτι καινούργιο, γιὰ τὰ κατορθώματα τῶν προγόνων μας, τὰ ὁποῖα τόσο τὴν συγκινοῦσαν και τὴν συνάρπαζαν.

Κι ἡ μητέρα, ἡ ὁποία ἀφορμὴ ζητοῦσε, γιὰ ν' ἀπασχολῇ τὴν κόρη της με ὠφέλιμες ἱστορίες, ἄρχισε :

Υα Πολλές φορές ἡ Κωνσταντινούπολη, παιδί μου, ἡ θαυμαστή πρωτεύουσα τῆς ἐνδοξῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας, ἀντιμετώπισε μεγάλους και φοβερούς κινδύνους και πολλές φορές χρειάστηκε ν' ἀγωνιστῇ σκληρὰ και νὰ χύσῃ ἀφθονοτὸ αἷμα τῶν παλικαριῶν της, γιὰ νὰ τοὺς νικήσῃ. **Α' Β**

Μὰ ἐκείνη τὴ φορά βρέθηκε χωρὶς πολλοὺς ὑπερασπιστὲς και ἡ ἀγωνία, τὴν ὁποία δοκίμασε ὁ λαὸς μπροστὰ στὴ βάρβαρη ἐπίθεση τοῦ ἐχθροῦ, δὲν ἦταν λίγη.

Ἦταν τὴν ἐποχὴ ποὺ ὁ Ἡράκλειος, ἀφοῦ συνθηκολόγησε με τοὺς βορινοὺς ἐχθρούς τοῦ Κράτους, τοὺς Ἀβάρους, κήρυξε τὸν πόλεμο ἐναντίον τῶν Περσῶν κι εἶχε πάει μακριὰ, μέσα στὰ βάθη τῆς Περσίας.

Ἦθελε νὰ χτυπήσῃ τὸ θηρίο στὴν καρδιά του, μέσα στὴ χώρα του, γιὰτὶ ὁ κίνδυνος ἀπ' αὐτὸ ἦταν μεγάλος. Κίνδυνος τοῦ Ἔθνους, κίνδυνος τοῦ Χριστοῦ, κίνδυνος τοῦ πολιτισμοῦ.

Οἱ νικηφόρες μάχες τῶν Ἑλλήνων ἀκολουθοῦσαν ἡ μιὰ τὴν ἄλλη, κι ὁ Πέρσης βασιλιάς Χοσρόης εἶχε περιέλθει σὲ δύσκολη θέση. Ἐπρεπε ν' ἀφήσῃ τὴ Χαλκηδόνα, ἀπὸ τὴν ὁποία με τὰ στρατεύματά του πίεζε τὴν πρωτεύουσα, και

νά γυρίση στην Περσία. Προσπάθησε όμως στο μεταξύ νά πείση τους Ἀβάρους, γιά νά παραβιάσουν τή συμφωνία, τήν ὁποία εἶχαν κάνει μέ τόν Ἡράκλειο, καί νά ἐπιτεθοῦν ἐναντίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπό τὸ βορρά. Προπαντός τώρα, πού ὁ αὐτοκράτορας μέ τόν πολὺ στρατὸ ἦταν πολὺ μακριὰ καί δὲν ὑπῆρχε τρόπος νά γυρίση. Καί οἱ Ἀβαροί,

χωρίς πολλούς δισταγμούς ἢ ἐπιφυλάξεις δέχτηκαν καὶ παρασπόνδῃσαν.

Ἦ Επετέθησαν λοιπὸν ἐναντίον τῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἄρχισαν νὰ καΐνε, ν' ἀρπάζουν, νὰ λεηλατοῦν καὶ νὰ καταστρέφουν τὶς βορινὲς ἐπαρχίες, προχωρώντας σιγά - σιγά πρὸς τὴν Πόλη, ἕως ὅτου ἔφτασαν ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη τῆς καὶ τὴν πολιορκήσαν. *Ἦ Σὺ δὲ παρασημ*

Φαντάζεσαι τώρα, Ἐλένη, τὴν ἀγωνία τοῦ πολιορκημένου λαοῦ. Οἱ ἱκανοὶ μαχητὲς τοῦ ἦταν στὴν Περσία. Καὶ αὐτοὶ ἦταν τόσο λίγοι... Καὶ πάλι ὅμως δὲν δειλίασαν. Ἐνίσχυσαν τὴ φρουρὰ τῶν τειχῶν καὶ ἀντέταξαν ἀποτελεσματικὴ ἄμυνα.

Ἦ Ἀλλὰ ἡ πολιορκία γινόταν πιὸ στενὴ καὶ ἡ πίεση στὰ τείχη μεγάλωνε. Μάταια ὁ πατριάρχης Σέργιος καὶ ὁ πρωθυπουργὸς Βῶνος παρακαλοῦσαν τὸν ἀρχηγὸ τῶν Ἀβάρων Χαγάνο νὰ δεχτῆ ὅσα δῶρα θελήσῃ νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Πόλη. *Ἦ*

Ἦ Υπερήφανος ἐκεῖνος γιὰ τὴν εὐκολία, ὅπως νόμισε, κατὰκτηση ἔδιωξε μὲ βάνουσο τρόπο τοὺς ἀπεσταλμένους μ' αὐτὰ τὰ ἀγέρωχα λόγια :

Ἦ Δὲν δέχομαι τίποτε. Νὰ φύγετε ὅλοι ἀπὸ τὴν Πόλη, γιὰτὶ δὲν πρόκειται νὰ γλιτώσῃ κανεὶς. Εἶναι ἀδύνατο νὰ σωθῆτε, ἐκτὸς ἂν γίνετε ψάρια καὶ περάσετε τὴ θάλασσα κολυμπώντας ἢ πουλιὰ καὶ πετάξετε στὸν ἀέρα. *Ἦ*

Ἦ Κι ἐπανελάβε τὴν ἐπίθεσὴ τοῦ αὐτῆ τῆ φορὰ ἀπὸ ξηρὰ μὲ τὶς περίφημες πολιορκητικὲς μηχανές, τοὺς κινητοὺς πύργους, καὶ ἀπὸ τὴ θάλασσα μ' ἀναρίθμητα μονόξυλα.

Ἦ Ὁ λαὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑποστήριξε τὴν ἄμυνά του. *Ἦ* Ἐστρεψε ὅμως τὰ βλέμματα καὶ τὴν ψυχὴ του στὸ Θεό.

Ἐκεῖ κοντὰ στὰ τεῖχη, στὴν ἐκκλησία τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν, γονατιστοὶ ὅλοι προσεύχονταν μπροστὰ στὴν Ἅγια εἰκόνα γιὰ τὴ σωτηρία τῆς Πόλεως. Καί, ὦ θαῦμα !

Τὴ θάλασσα, γαληνεμένη ὡς τὴ στιγμή ἐκείνη, τάραξε τρομερὴ τρικυμία. Τὰ μονόξυλα ἕνα ἕνα ἀναποδογύριζαν καὶ βούλιαζαν. Κι ἡ ψυχὴ τῶν πολιορκημένων μεμιάς γιγαντώθηκε, ὅσο ποτὲ ἄλλοτε. Ὁρμησαν ἐναντίον τῶν Ἀβάρων ἔξω ἀπὸ τὰ τεῖχη. Κι αὐτοί, φοβισμένοι ἀπὸ τὴ συμφορὰ τῆς θάλασσας κι ἀπὸ τὴν ἀπροσδόκητη τροπὴ τῆς καταστάσεως, διαλύθηκαν κι ἀναγκάστηκαν νὰ φύγουν. Νὰ φύγουν καὶ νὰ μὴν ξαναγυρῶσιν !

Υ Κι ἀμέσως πολεμιστὲς ἀνδρεῖοι, γέροντες σεβάσμιοι, γυναῖκες εὐσεβεῖς καὶ παιδιὰ χαρούμενα, ὅλοι πλημμυρισμένοι ἀπὸ εὐτυχία, μὲ τὸν Πατριάρχη, ὁ ὁποῖος κρατοῦσε τὴ θαυματουργὴ εἰκόνα μπροστὰ, ξεκίνησαν γιὰ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας. γο. Ἄ. Τ.

Ὅλη τὴ νύχτα, ὄρθιοι, χωρὶς κανεῖς τοὺς νὰ καθίσουν, ἔψαλλαν στὴν Ὑπέρμαχο Στρατηγὸν νικητήριους ὕμνους, εὐχαριστίες καὶ δοξολογίες γιὰ τὸ θαῦμα τῆς σωτηρίας τοὺς. Ἐψάλλαν τὸν Ἀκάθιστο Ὑμνο, παιδί μου, τὸν ὁποῖο κι ἐμεῖς κάθε χρόνο, σὰν ἀπόψε, ἐπαναλαμβάνομε στὴ μνήμη τῆς προστάτισσάς μας Παναγίας καὶ τῶν ἀνδρείων ἐκείνων ».

Ὑμνοὶ καὶ εἴδη ἁγιῶν

Θεόδωρος Γιαννόπουλος

7. ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΣΤΗΝ ΠΑΝΑΓΙΑ

Γλυκό τοῦ κόσμου στήριγμα, καλή μου Παναγία,
πού ἀκούς τή δέηση τῶν παιδιῶν, ἀθάνατη Μαρία,
ἄκου καί μᾶς, πού ὑψώνομε σ' Ἐσέ τήν προσευχή μας,
πού ἀπ' τήν πιστή ψυχή μας
βγαίνει γιά Σέ θερμή.

Ἐχε, Κυρά, στή σκέπη Σου τήν πικραμένη χήρα,
στόν πεινασμένο ἀνοιξε, Σύ, σπλαχνικά τή θύρα,
δῶσε τοῦ σκλάβου, Δέσποινα, ἐλεύθερη πατρίδα,
τοῦ ναύτη τήν ἐλπίδα,
πού πλέει στήν ξενιτιά

Εὐλόγησε τὰ ὄνειρατα τοῦ βρέφους πού κοιμᾶται.
Ὅδηγησε τὰ βήματα τῆς κόρης πού φοβᾶται.
Στείλε δροσιά κι ἀνάπαυση στοῦ ἄρρωστου τὸ κλινάρι,
ἔχε στή θεία Σου χάρη
τὰ μαῦρα τὰ φτωγά.

Τὴ μάνα παρηγόρησε, πού ἔχει παιδὶ στὰ ξένα,
 καὶ χύσε μιὰν ἀκτίνα Σου γιὰ τὸν τυφλό, Παρθένα.
 Κράτα τὸ γάλα ἀμίαντο τοῦ βρέφους, πού βυζαίνει,
 στρέψε στὴν οἰκουμένη
 τὸ βλέμμα σπλαχνικό.

Εὐλόγησε τὰ δάκρυα, καλὴ μας Παναγία,
 ὅπου μὲ πάθος χύνονται μπροστὰ στὴ δυστυχία.
 Συγχώρεσε καὶ φώτισε κι ἐκεῖνον, πού πλανήθη,
 καὶ χύσε του στὰ στήθη
 τὴν πίστη τὴ γλυκιά.

Βόηθα καὶ τὴν Ἑλλάδα μας, τὴν ὄμορφη Πατρίδα,
 πάλι στὸν κόσμο δεῖξε τὴν μὲ σκῆπτρο καὶ χλαμύδα.
 Κάμε νὰ σφίξει ἐλεύθερα μὲς στὴ θερμὴ ἀγκαλιά της
 τὰ μαῦρα τὰ παιδιὰ της,
 πού κλαῖνε στὴ σκλαβιά.

Στέφανος Μαρτζώκης

8. ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΤΟΥ ΓΟΛΓΟΘΑ

Τὸ ἐνδιαφέρον ὅλου τοῦ ξένου κόσμου, ποὺ μαζεύτηκε ἐκεῖνον τὸ χρόνο στὴν Ἱερουσαλήμ, δὲν ἦταν τόσο γιὰ τὸ Πάσχα, ἀν καὶ γι' αὐτὸ ἦρθαν, παρὰ γιὰ τὴ δίκη τοῦ Γαλιλαίου Ἰησοῦ. Αὐτὸν ἀποκαλοῦσαν ἄλλοι μεγάλο κακοῦργο, ἀπατεώνα, ἀγύρτη, ἐπαναστάτη καὶ ἄλλοι μεγάλο Διδάσκαλο, Μεσία, προφήτη. Οἱ τελευταῖοι ἦταν πρὸ πάντων Γαλιλαῖοι ψαράδες τῆς Γενησαρέτ, ποὺ πολλές φορές εἶχαν φάει μαζί του ψάρια καὶ εἶχαν ἀκούσει τὶς θεῖες ὁμιλίες του. Καὶ αὐτοὶ ἦταν, ποὺ ἔστρωσαν τρεῖς ἡμέρες πρὶν τὰ ἱμάτιά τους στὸ δρόμο τοῦ Ἰησοῦ κι ἔκραζαν : « Ὡσανὰ ἐν τοῖς Ὑψίστοις » !

Καὶ γι' αὐτὸ τὴ νύχτα τῆς δίκης ἦταν πολλοί, πάρα πολλοί, μαζεμένοι στὸ πραιτώριο, νὰ παρακολουθήσουν τὴ δίκη καὶ νὰ μάθουν τὸ ἀποτέλεσμα. Τὸ πρωὶ διαδόθηκε σὲ ὅλη τὴν Ἱερουσαλήμ, ὅτι ὁ Γαλιλαῖος καταδικάστηκε νὰ σταυρωθῆ στὸ λόφο τοῦ Γολγοθᾶ μαζί μὲ δυὸ ληστές. Καὶ γι' αὐτὸ ἀπὸ νωρὶς κι ὁ ντόπιος πληθυσμὸς καὶ οἱ ξένοι ἄρχισαν νὰ μαζεύονται στὸ δρόμο τοῦ Γολγοθᾶ καὶ στὸ λόφο ἐπάνω φαινόταν κόσμος πολὺς σὰν μυρμηγκία. Ἐτρεχαν ὅλοι ν' ἀπολάψουν τὸ θέαμα τριῶν ἀνθρώπων καὶ πρὸ πάντων νὰ

ἰδοῦν τὸν παράξενο ἐκεῖνο Γαλιλαῖο, ποῦ τόσες φῆμες διαδίδονταν γι' αὐτόν.

Ἐβλεπε λοιπὸν κανεὶς ἀπὸ τὸ ἓνα κι ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ δρόμου ἀνθρώπους κάθε ἡλικίας καὶ κάθε φυλῆς νὰ περιμένουν ἀνυπόμονα τὸ πέρασμα τῆς συνοδείας.

Ἦταν πιά μεσημέρι κι ἔλαμπαν στὸν ἥλιο οἱ πανοπλίες τῶν Ρωμαίων στρατιωτῶν, ποῦ ὀδηγοῦσαν στὸ Γολγοθᾶ τοὺς καταδίκους.

Σὲ λίγο ἡ συνοδεία τῶν στρατιωτῶν, ποῦ βάδιζαν μὲ κανονικὸ βῆμα, ἀνέβαινε στὸν ἀνήφορο τοῦ Γολγοθᾶ ἔχοντας στὴ μέση τοὺς τρεῖς καταδίκους φορτωμένους μὲ τοὺς σταυροὺς τους. Ὅλοι οἱ θεατὲς ἔτρεχαν τότε στὸ δρόμο, ὅσοι ἦταν πίσω ἔσπρωχναν τοὺς μπροστινοὺς, ὅλοι σηκώνονταν στὶς μύτες τῶν ποδιῶν τους, τέντωναν τοὺς λαιμούς τους κι ἀνοίγαν διάπλατα τὰ μάτια τους νὰ ἰδοῦν, νὰ ἰδοῦν τοὺς καταδίκους καὶ πρὸ πάντων τὸ Γαλιλαῖο. Γυναῖκες κρατοῦσαν στὴν ἀγκαλιά τους τὰ μικρὰ παιδιὰ τους κι ἔδειχναν σ' αὐτὰ μὲ τὸ δάχτυλο τὸ Γαλιλαῖο.

Ἐκεῖνος βάδιζε σκυφτὸς ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ σταυροῦ κι ὁ ἰδρώτας ἔπεφτε σταγόνες ἀπὸ τὸ μέτωπό του στὴ γῆ. Λένε πὼς τὴν ἄλλη μέρα ὁ δρόμος τοῦ Γολγοθᾶ ἦταν γεμάτος ἀπὸ ἀνθισμένους κατάλευκους κρίνους, ποῦ φύτρωναν ἀπὸ κάθε σταγόνα τοῦ ἰδρώτα τοῦ Ἰησοῦ καὶ γέμιζαν ἀπὸ εὐωδιὰ τὸν ἀέρα.

Στὸ πλῆθος μέσα ἦταν καὶ πολλὲς γυναῖκες ἀπὸ τὴ Γαλιλαία, ποῦ εἶχαν ἀκολουθήσει τὸν Ἰησοῦ μαγεμένες ἀπὸ τὴ γλυκιά του μορφή καὶ τὴ γλυκιά του ὁμιλία. Τὸν εἶχαν ἀκούσει πολλὲς φορὲς στὴν ὠραία πατρίδα τους νὰ διδάσκη μὲ τὴ μελωδικὴ φωνή του στὶς ἐξοχές, στὴν ἀκρογιαλιά, στὶς καταστόλιστες ἀπὸ παπαροῦνες πεδιάδες καὶ ἡ φωνή του ἔφτανε ὡς αὐτὲς μυρωμένη ἀπὸ τίς ἀνθισμένες πορτοκαλιές. Καὶ τώ-

ρα τὸν ἔβλεπαν νὰ σηκώνῃ τὸ σταυρὸ του καὶ δάκρυα γέμιζαν τὰ μάτια τους, χωρὶς νὰ τολμοῦν νὰ τ' ἀφήσουν νὰ τρέξουν, γιὰτὶ τὸ μάτι τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων ἔφτανε παντοῦ κι ἔβλεπε καὶ κατασκόπευε κάθε ἔνδειξη συμπάθειας στὸν καταλυτὴ τοῦ Νόμου.

Στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου στεκόταν καὶ μιὰ Γαλιλαία, ποὺ κρατοῦσε ἀπὸ τὸ χέρι ἓνα παιδάκι ἕξι χρονῶ κι ἔσκυβε σ' αὐτὸ καὶ τοῦ ἔδειχνε μὲ τὸ δάχτυλό της τὸν Ἰησοῦ, τὴ στιγμὴ ποὺ ἡ συνοδεία περνοῦσε ἀπ' ἐμπρὸς της. Τὸ παιδί ὅμως, ὅταν εἶδε τοὺς ψηλοὺς καὶ αὐστηροὺς Ρωμαίους στρατιῶτες, ὅταν εἶδε τὰ ὄπλα τους, ποὺ συμβόλιζαν τὴν κυριαρχία τῆς Ρώμης, ν' ἀστράφτουν στὸν ἥλιο, φοβήθηκε, ἔβαλε τὶς φωνές καὶ προσπαθοῦσε νὰ κρυφτῆ στὶς δίπλες τοῦ φορέματος τῆς μητέρας του. Ἐκεῖνη τοῦ ἔδωσε θάρρος μὲ λόγια, τοῦ ἔστρεψε τὸ κεφάλι πρὸς τὸ μέρος τῆς συνοδείας καὶ τοῦ ἔδειχνε τὸν Ἰησοῦ.

Ἐκεῖνο τόλμησε νὰ παρατηρήσῃ καί, μόλις ἀντίκρισε τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ, ἔτρεξε χαρούμενο, πέρασε τὴ γραμμὴ τῶν στρατιωτῶν, πλησίασε τὸν Ἰησοῦ, ἀγκάλιασε τὰ γόνατά του καὶ τὸν ἔβλεπε κατάματα μ' ἓνα ἀγγελικὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη. Ἦταν ἓνα ἀπὸ τὰ παιδιά ἐκεῖνα ποὺ εἶχε εὐλογήσει ὁ Ἰησοῦς λίγες μέρες πρὶν κι ἔτρεξε νὰ τὸν ἀγκαλιάσῃ, γιὰτὶ τὸν εἶχε ἀγαπήσει.

Ὅταν ὁ Ἰησοῦς εἶδε ὅτι ἀπ' ὄλο ἐκεῖνο τὸ πλῆθος μόνο ἓνα μικρὸ παιδί τόλμησε νὰ τοῦ δείξῃ συμπάθεια, ἀπόθεσε τὸ βαρὺ σταυρὸ καταγῆς, ἔσκυψε καὶ φίλησε τὸ παιδί στὸ μέτωπο.

Μὲ τὸ ἐπεισόδιο αὐτὸ ἡ συνοδεία σταμάτησε καὶ τὸ δειλὸ πλῆθος ἦταν ἔτοιμο νὰ φύγῃ τρομαγμένο, μόλις εἶδε τοὺς Ρωμαίους στρατιῶτες νὰ σταματήσουν. Κάποιος κρύος φόβος ἔπιασε τὸ πλῆθος κι οἱ Ρωμαῖοι στρατιῶτες, ποὺ δὲν

ἀγαποῦσαν τὶς ἀταξίες, χτύπησαν τὰ δόρατα στὶς ἀσπίδες τους. Ξεροὶ κρότοι ἀκούστηκαν. Ἦταν ὁ βρυχηθμὸς τῆς Ρώμης. Τὰ πλήθη πάγωσαν στὴ θέση τους.

Ὦ Κεντυρίωνας ἔτρεξε βιαστικός, γιὰ νὰ ἰδῆ τί τρέχει καὶ κεντώντας μὲ τὸ δόρυ του τὸν Ἰησοῦ τοῦ εἶπε ἀπότομα: — Ἐμπρός, δὲν ἔχομε καιρὸ νὰ χάνουμε! Εἶστε τρεῖς ποὺ θὰ σταυρωθῆτε καὶ ἡ ὥρα περνᾷ. *γδ.*

Τὸ παιδί δόθηκε στὴ μητέρα του, ὁ Ἰησοῦς σήκωσε τὸ σταυρὸ του καὶ ἡ συνοδεία ἐξακολούθησε τὸ δρόμο της πρὸς τὴν κορυφὴ τοῦ λόφου.

9. ΤΟ ΧΤΙΣΙΜΟ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

(Βυζαντινές παραδόσεις)

1. ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΥΡΙΟΥ ΦΡΟΥΡΕΙ ΤΗΝ ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

Όταν χτιζόταν ή Άγια Σοφιά, ένα Σάββατο, τὸ μεσημέρι, ὁ αὐτοκράτορας Ἰουστινιανὸς κάλεσε τὸν πρωτομάστορα, τοὺς τεχνίτες καὶ τοὺς ἐργάτες σὲ τραπέζι.

Ὁ πρωτομάστορας εἶχε ἓνα παιδί-δεκατεσσάρων χρόνων, πὺ τοῦ ἀνέθεσε νὰ φυλάη τὰ ἐργαλεῖα του, ὅση ὥρα θ' ἀπουσίαζε.

Ἐκεῖ πὺ καθόταν τὸ παιδί κοντὰ στὰ ἐργαλεῖα, νὰ σου ξαφνικά καὶ τοῦ παρουσιάζεται ἓνας ἄρχοντας μὲ λαμπρὰ λευκὰ φορέματα καὶ μὲ πρόσωπο πὺ ἄστραφτε σὰν ἥλιος. Φαινόταν σὰν ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα κι ἔδειχνε πὺς ἦταν θυμωμένος.

— Γιατί οἱ τεχνίτες ἄφησαν τὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ καὶ πῆγαν νὰ τρῶνε καὶ νὰ πίνουν; ρώτησε τὸ παιδί ὁ ἄγνωστος ἄρχοντας.

— Ἄρχοντά μου, τώρα σὲ λίγο ἔρχονται.

— Πῆγαινε καὶ φώναξέ τους νὰ ρθοῦν γρήγορα νὰ ἐργαστοῦν στὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ.

— Ἀρχοντά μου, φοβοῦμαι νὰ πάω, νὰ μὴ χαθῆ κανένα ἀπὸ τὰ ἐργαλεῖα τοῦ πατέρα μου.

— Πήγαινε κι ἐγὼ σοῦ ὀρκίζομαι στὴν Ἀγία Σοφία, πού χτίζεται τώρα, ὅτι δὲ θὰ φύγω, ὥσπου νὰ ἐπιστρέψης, γιατί μ' ἔστειλε ὁ Θεὸς νὰ εἶμαι φύλακας ἐδῶ.

Τὸ παιδί ἔτρεξε στὸ βασιλικὸ τραπέζι, γιὰ νὰ πῆ στὸν πατέρα του τὴν ἐντολὴ πού τοῦ ἔδωσε ὁ ἀγνωστός του ἄρχοντας. **Κι ὁ πρωτομάστορας ἀνέφερε τὸ γεγονός στὸν αὐτοκράτορα.**

Παραξενεύτηκε ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ διέταξε ἕναν ἀξιωματικὸ νὰ πάη νὰ δῆ τί συμβαίνει.

Ὁ ἀξιωματικὸς πῆγε ἀμέσως ἐκεῖ, ὅπου ἦταν τὰ ἐργαλεῖα τοῦ πρωτομάστορα, ἀλλὰ κανέναν δὲν βρῆκε νὰ τὰ φυλάη. Καὶ γύρισε καὶ τὸ ἀνέφερε στὸν αὐτοκράτορα. ✕

Κάλεσε τότε ὁ αὐτοκράτορας ὅλους τοὺς ἄρχοντες τοῦ παλατιοῦ καὶ τοὺς ἔδειξε ἕναν ἕναν στὸ παιδί νὰ τοῦ πῆ ποῖος ἦταν ἐκεῖνος πού τὸ ἔστειλε.

— Κανένας ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἄρχόντες σου δὲν ἦταν, βασιλιά μου, εἶπε τὸ παιδί. Ἐκεῖνος ἦταν μὲ λαμπρὰ λευκὰ φορέματα καὶ μὲ τόσο ὠραῖο καὶ φωτεινὸ πρόσωπο, πού δὲν ἔχω δεῖ ἄλλον ὅμοιό του. ✕

Κατάλαβε πιά ὁ Ἰουστινιανὸς τί συμβαίνει καὶ συγκινημένος εἶπε μὲ εὐλάβεια:

✕ Ἀλήθεια, Ἄγγελος Κυρίου παρουσιάστηκε στὸ παιδί καὶ τοῦ ἔδωσε τὴν ἐντολή. Σὲ εὐχαριστῶ, Παντοδύναμε, πού μοῦ φανέρωσες τὴν ἀγάπη Σου καὶ τὸ ὄνομα τῆς ἐκκλησίας. Σὲ εὐχαριστῶ ἀκόμη, πού μοῦ ἔστειλες τὸν Ἄγγελό Σου φύλακα τῆς ἐκκλησίας στοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων. ✕

✕ Στὸ παιδί ἔδωσε διαταγὴ νὰ μὴ γυρίσῃ κοντὰ στὸ χτίσιμο, καὶ κάλεσε τὸν Πατριάρχη, τοὺς ἐπισκόπους καὶ τοὺς ἄρχοντες νὰ τοὺς συμβουλευθῆ. Ὅλοι συμφώνησαν νὰ μὴν

πάη ἄλλη φορά τὸ παιδί στὴν ἐκκλησία, γιὰ νὰ τὸ περιμένη ὁ Ἄγγελος καὶ νὰ μένη φύλακάς της, ὅπως τοῦ ὀρκίστηκε. f A,
Κι ἀφοῦ ἔδωσε πολλὰ δῶρα στὸ παιδί καὶ τὸ ἔκαμε πολὺ πλούσιο, μὲ τὴ συγκατάθεση τοῦ πατέρα του τὸ ἔστειλε νὰ περάση ὅλη τὴ ζωὴ του στὰ Δωδεκάνησα.

2. ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΥΡΙΟΥ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ ΧΡΥΣΑΦΙ

Τὸ χτίσιμο τῆς Ἁγίας Σοφίας εἶχε φτάσει ὡς τὸ σημεῖο, πού θὰ γύριζαν τὸ μεγάλο τροῦλο. Τὸ βασιλικὸ ταμεῖο ὅμως εἶχε πιά ἀδειάσει ἀπὸ τοὺς θησαυροὺς του. Κι ὁ Ἰουστινιανός, πολὺ στενοχωρημένος, στεκόταν πάνω σὲ μιὰ σκαλωσιά καὶ σκεφτόταν πῶς νὰ ἐξοικονομήσῃ κι ἄλλα πολλὰ χρήματα, πού χρειαζόταν ἡ ἐκκλησία, γιὰ νὰ τελειώσῃ.

Ἐκεῖ τοῦ παρουσιάστηκε ἕξαφνα ἓνας λευκοφορεμένος καὶ μὲ φωτεινὸ πρόσωπο ἄρχοντας καὶ τὸν ρώτησε:

— Γιατί εἶσαι λυπημένος, Δέσποτά μου;

— Μοῦ ἔχουν τελειώσει τὰ χρήματα καὶ δὲν ἔχω νὰ πληρώσω τοὺς μαστόρους σήμερα, πού εἶναι Σάββατο, ἀπάντησε ὁ αὐτοκράτορας.

Καὶ παρατηροῦσε μὲ ἀπορία τὸν ἄρχοντα, γιατί πρώτη φορά τὸν ἔβλεπε.

— Μὴ λυπᾶσαι γι' αὐτό, Δέσποτα. Αὔριο τὸ πρωὶ στείλε μου μερικὸς ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες μὲ πενήντα ὑπηρέτες καὶ εἴκοσι μουλάρια, γιὰ νὰ σὲ δανείσω ὅσο χρυσάφι χρειάζεσαι. Ἐγὼ θὰ τοὺς περιμένω στὴ Χρυσὴ Πόρτα.

Τόση ἦταν ἡ χαρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ γιὰ τὴν ἀνέλπιστη προσφορά τοῦ ἄρχοντα, πού τὰ ἔχασε κι οὔτε τ' ὄνομά του ρώτησε νὰ μάθῃ οὔτε τὸν τόπο του.

Κι ἐκεῖνος ξαφνικὰ ἕξαφανίστηκε, ὅπως εἶχε ξαφνικὰ παρουσιαστῆ.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωὶ τέσσερεις ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους ἄρχοντες μὲ πενήντα ὑπηρέτες καὶ εἴκοσι μουλάρια ἔφτασαν στὴ Χρυσὴ Πόρτα, ὅπου τοὺς περίμενε λευκοφορεμένος καὶ καβάλα σὲ κόκκινο ἄλογο ὁ ἄγνωστος ἄρχοντας. Κι ἀπὸ κεῖ τοὺς ὀδήγησε σ' ἓνα τόπο, ὅπου ἀντίκρισαν καταμαγεμένοι ἓνα τόσο ὠραῖο καὶ πλούσιο παλάτι, πού ποτέ τοὺς δὲν εἶχαν ξαναδεῖ. Κι ὅταν τοὺς ὀδήγησε στὸ ἐσωτερικὸ καὶ μ' ἓνα χρυσὸ κλειδὶ ἀνοιξε τὸ θησαυροφυλάκιό του ἔμειναν ἄφωνοι. Ἦταν ἓνα μεγάλο δωμάτιο γεμάτο χρυσὰ νομίσματα.

Τοὺς γέμισε λοιπὸν σαράντα σακίδια χρυσάφι καὶ τοὺς ἔστειλε πίσω στὸν Ἰουστινιανό, δίνοντάς τους τὴν ἐξῆς παραγγελία: «Νὰ πῆτε στὸν αὐτοκράτορα νὰ χτίση τὴν Ἁγία Σοφία τοῦ Θεοῦ».

Ὅταν ὁ Ἰουστινιανὸς εἶδε τὸν ἀμύθητο πλοῦτο, θαύμασε καὶ ρώτησε τοὺς ἄρχοντες σὲ ποῖο τόπο πῆγαν κι ἂν ἔμαθαν ποιὸς ἦταν ἐκεῖνος ὁ ἄρχοντας. Οἱ ἄρχοντες τοῦ εἶπαν τὸν τόπο, δὲν ἤξεραν ὅμως τὸ ὄνομα τοῦ δανειστῆ.

«Ἀσφαλῶς θὰ ἔρθη νὰ μοῦ ζητήση κάποιο μεγάλο ἀξίωμα γι' ἀνταμοιβή», σκέφτηκε ὁ αὐτοκράτορας.

Ἄλλὰ ὁ ἄγνωστος ἄρχοντας δὲν παρουσιάστηκε πιά. Καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς ἔστειλε τοὺς ἴδιους, πού ἔφεραν τὸ χρυσάφι, νὰ φέρουν καὶ τὸν ἄρχοντα. Μὰ οὔτε παλάτι οὔτε σπίτι οὔτε δρόμο πατημένο βρῆκαν στὸν ἴδιο τόπο.

Ἐνίωσε πιά τὴν ἀλήθεια ὁ αὐτοκράτορας καὶ εὐχαρίστησε μὲ μεγάλη εὐλάβεια τὸ Θεό. «Τώρα γινώρισα ὅτι ἔστειλες, Θεέ μου, τὸν Ἀγγελό Σου καὶ μοῦ ἔφερε τὴ μεγάλη δωρεά Σου, γιὰ νὰ χτίσω τὴν ἐκκλησία Σου. Εὐλογημένο νὰ εἶναι τὸ Ἅγιο Ὄνομά Σου».

Γεώργιος Ν. Κалаματιανός

10. ΤΟ ΓΙΑΤΡΕΜΑ ΤΟΥ ΤΥΦΛΟΥ

Σε κάποια γωνιά ενός δρόμου τῆς Ἱερουσαλήμ ἕνας τυφλὸς χρόνια τώρα ζητάει ἐλεημοσύνη. Εἶναι γνωστὸς σ' ὅλους τοὺς διαβάτες. Κάθε πρωὶ μιὰ σκελετωμένη γριά τὸν φέρνει στὴ γωνιά καὶ τὸ βράδυ ἔρχεται καὶ τὸν παίρνει.

Γεννήθηκε τυφλὸς καὶ ζῆ σ' ἕναν κόσμον ἀλλιόωτικο ἀπ' αὐτὸν ποὺ ζοῦν ὅσοι ἔχουν τὸ φῶς τους. Αὐτὸ τὸ νιώθει καλά· γι' αὐτὸ κι αἰσθάνεται τὴν καρδιά του ραγισμένη ἀπὸ τὸν πόνο· κι ἀπὸ τὴν κρυφὴ πληγὴ τῆς σιγὰ σιγὰ χάνεται κάθε γλυκιὰ ἐλπίδα!

Τί κερδίζει, ποὺ ἔχει ὅλες τὶς ἄλλες αἰσθήσεις του! Τὸ φῶς τοῦ λείπει, ὅλα τοῦ λείπουν. Ἀκούει τοὺς ἄλλους νὰ μιλοῦν γιὰ τὶς ὀλόχρυσες τοῦ ἡλίου ἀχτίδες, ποὺ φέρνουν τὴν ἡμέρα. Ἀκούει τὴ ζωὴ, τὴν κίνηση τῶν ἀνθρώπων. Καταλαβαίνει πὼς αὐτὸ τὸ λένε ἡμέρα ὅσοι ἔχουν τὸ φῶς τους. Μὰ ἐκεῖνος δὲ μπορεῖ νὰ γιώση τί εἶναι ἡμέρα.

Μιλοῦν ὅσοι ἔχουν τὸ φῶς γιὰ τὴν ὀμορφιὰ τῆς ἀνοιξῆς, γιὰ τὰ λουλούδια τῆς, γιὰ τὰ πουλάκια ποὺ κελαηδοῦν, γιὰ τὰ ρυάκια ποὺ κελαρύζουν. Μιλοῦν γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ καλοκαιριοῦ, γιὰ τὰ ὄριμα σπαρτά, γιὰ τὸ θερισμὸ καὶ γιὰ τ' ἀλώνια. Μιλοῦν γιὰ τὴ γλύκα τοῦ χινόπωρου, γιὰ τὰ ξερὰ τὰ φύλλα τῶν δένδρων, ποὺ τὰ στριφογυρίζει ὁ ἀγέρας καὶ τὰ σωριάζει στὴ γῆ. Μιλοῦν γιὰ τὰ γυμνὰ κλαδιά, ποὺ εἶναι σὰ χέρια προσευχῆς σηκωμένα κατὰ τὸν οὐρανό. Μιλοῦν γιὰ τὰ χιόνια τοῦ χειμῶνα, γιὰ τὸ ἄγριο σάλεμα τοῦ δάσους, γιὰ τὶς μπόρες καὶ τὶς καταιγίδες. Μιλοῦν γιὰ τὴ θάλασσα, γιὰ τὰ ποτάμια, γιὰ τὰ νερά, γιὰ τ' ἀστέρια τ' οὐρανοῦ.

Γιὰ ἕνα σωρὸ τέτοια πράγματα ἀκούει τοὺς ἄλλους νὰ μιλοῦν, κι αὐτὸς ἀναστενάζει. Τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτὰ δὲν

καταλαβαίνει. "Ένα άτέλειωτο σκοτάδι τοῦ κρύβει κάθε όμορφιά τοῦ κόσμου. Σκοτάδι!

'Αλίμονο! Οὔτε τί εἶναι σκοτάδι δὲ μπορεῖ νὰ καταλάβη ὁ τυφλὸς ζητιάνος! Για νὰ καταλάβη κανεὶς τὸ σκοτάδι, πρέπει νὰ ἔχη δεῖ τὸ φῶς. . .

Καὶ πῶς φαντάζεται τὸν κόσμο! Καὶ τὸν πατέρα του καὶ τὴ γλυκιά του τὴ μανούλα δὲ γνωρίζει πῶς εἶναι: ἀπὸ τὴν ὀμίλια τοὺς καταλαβαίνει. Καὶ πῶς ἤθελε νὰ τοὺς ἔβλεπε!

Καὶ τώρα τόσα χρόνια ὁ τυφλὸς κάθεται πάντα στὴν ἴδια γωνιά τοῦ δρόμου, καὶ μὲ φωνὴ γεμάτη πόνου ξορκίζει τοὺς διαβάτες στὸ φῶς τους, ζητώντας ἐλεημοσύνη. . .

'Ο κόσμος τρέχει σὰν τρελός. "Όλη ἡ συνοικία εἶναι στὸ πόδι. Περνάει ἐκεῖνος ποὺ ἔχει τὴ δύναμη νὰ διώχνη τὸ σκοτάδι καὶ νὰ φωτίζη τὰ βάθη τῆς ἀνθρώπινης καρδιάς.

'Ο τυφλὸς ρωτᾷει τοὺς διαβάτες:

— Τί τρέχει, παιδιά; 'Εσεῖς ποὺ μπορεῖτε νὰ βλέπετε, γιὰ πέστε καὶ σ' ἐμένα, τὸν τυφλό, τί τρέχει;

— Τὸ φῶς τοῦ κόσμου περνάει, τοῦ ἀπαντᾷ κάποιος: καὶ τρέχει νὰ φτάση κι ἐκεῖνος κοντὰ του.

— Τὸ φῶς τοῦ κόσμου περνάει, ἐπαναλαβαίνει καὶ ὁ τυφλός: καὶ μαζὶ μὲ μιὰ ἀνατριχίλα τοῦ κορμιοῦ του, τοῦ ἔρχεται καὶ μιὰ ἐλπίδα:

— "Αχ, νὰ μοῦ ἴδινε κι ἐμένα τὸ φῶς! λέει μέσα, του. Κι ἀμέσως ἀρχίζει νὰ φωνάζη μὲ ὅλη του τὴ δύναμη:

— 'Ιησοῦ, γιὲ τοῦ Δαβίδ, ἐλέησέ με. Καὶ φωνάζει καὶ φωνάζει πάντα τὰ ἴδια λόγια, μὰ καὶ πάντα πιὸ δυνατὰ τὴν κάθε φορά.

Μερικοὶ δὲ μπόρεσαν νὰ βαστάξουν στὶς φωνές του καὶ προσπάθησαν νὰ τὸν σταματήσουν:

— Πάψε πιά, στραβέ, τοῦ λένε. Μᾶς πῆρες τ' αὐτιά με τίς φωνές σου! Ἐσένα θ' ἀκοῦμε;

Μὰ ὁ τυφλός, χωρὶς νὰ προσέξῃ διόλου στὰ λόγια τους, φωνάζει τώρα πιὸ δυνατὰ στὸ Φωτοδότῃ:

— Ἰησοῦ, ἐλέησέ με!

Οἱ μαθητὲς τοῦ Κυρίου συγκινήθηκαν ἀπ' αὐτὴ τὴ σκηνή, αἰσθάνθηκαν τὸν πόνο τοῦ τυφλοῦ καὶ θέλησαν νὰ μάθουν ἀπὸ τὸ δάσκαλό τους τὴ γνώμη του γιὰ τὴν αἰτία, ποῦ ἔφερε μιὰ τέτοια δυστυχία σ' αὐτὸν τὸ ζητιάνο.

Ἐκεῖνος με λόγια στοχαστικὰ τοὺς ἔδειξε τὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου. Ἐπειτα στάθηκε μπροστὰ στὸν τυφλὸ καὶ τοῦ λέει με ὀλόγλυκια φωνή:

— Τί θέλεις, παιδί μου;

— Τὸ φῶς μου, κύριε! Νὰ ἰδῶ, κύριε. Τὸ φῶς μου ζητῶ, φωνάζει ἐκεῖνος με τρεμάμενη καὶ κοιμμένη ἀπὸ τὴ συγκίνηση λαλιά.

Χωρὶς νὰ πῆ τίποτε ὁ Φωτοδότῃς, σκύβει χάμω, φτύνει στὸ χῶμα, κάνει πηλὸ με τὸ δάχτυλό του, τὸν παίρνει, γεμίζει μ' αὐτὸν τίς κόγχες τῶν ματιῶν τοῦ τυφλοῦ καὶ ὕστερα τοῦ λέει:

— Πήγαινε στὴν κολυμπήθρα τοῦ Σιλωάμ νὰ πλυθῆς καὶ θὰ ἰδῆς.

Με τὸ κεφάλι ψηλὰ ὁ τυφλός, μὴν τύχη καὶ τοῦ πέση ὁ πηλός, καὶ ἔχοντας ἀτράνταχτη πίστη, ἀρχίζει ἀμέσως νὰ πηγαίνει κατὰ τὸ θαυματουργὸ νερό. Ψαχουλεύει ἀπὸ τοῖχο σὲ τοῖχο. Μὰ κάποιος πονετικὸς ἄνθρωπος, ἀπὸ ἐκείνους ποὺ εἶχαν παρακολουθήσει τὴ σκηνή, τὸν παίρνει ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὸν ὀδηγεῖ ἴσαμε κεῖ.

Τώρα ὁ τυφλός νιώθει τὸ νερὸ τῆς κολυμπήθρας μέσα στὰ δάχτυλα τῶν χεριῶν του. Τὸ σηκώνει με τίς φοῦχτες καὶ πλένει μ' αὐτὸ τίς λασπωμένες κόγχες του.

Και νά! Τί θάμα! Θαμπά στην ἀρχή, ολοκάθαρα κατόπι, ἀρχίζουν τότε και παρουσιάζονται τὰ πράγματα ἐμπρός του. Τρέμει σύγκορμος και κοντεύει νά πέση ἀπὸ τὴ συγκίνηση ὁ τυφλός.

— Τί εἶναι αὐτά; φωνάζει τρέμοντας. Ποιοί εἶστε εἰσεῖς; λέει στοὺς ἀνθρώπους πού τὸν κοίταζαν ξαφνιασμένοι.

Γυρίζει δεξιά κι ἀριστερά. Δὲν ξέρει ποῦ βρίσκεται και συχνά κλείνει τὰ μάτια του, γιὰ νά βρῖσκη τὸ γνῶριμο κόσμο του. Και τότε ἀρχίζει νά κλαίη.

Σὲ λίγο ὅλη ἡ Ἱερουσαλήμ εἶναι στὸ πόδι ἀπὸ τὸ θαῦμα αὐτό. Ποῦ ἀκούστηκε ποτὲ νά βρῆ τὸ φῶς του ἀνθρωπος γεννημένος τυφλός! Ὅλοι τρέχουν νά ἰδοῦν τὸν ἀνθρωπο αὐτό. Τρέχουν κι οἱ γονεῖς του.

— Παιδί μου, παιδί μου! φωνάζει ἡ μάνα του· και ρίχνεται στὴν ἀγκαλιά του.

Ἐκεῖνος κλείνει τὰ μάτια του, γιὰ νά τὴ γνωρίση. Ἔτσι εἶχε συνηθίσει νά γνωρίζη ὡς τότε τὴ μητέρα του.

Τί θόρυβος σ' ὅλη τὴν πόλη! Οἱ ἀνθρωποι δὲ μποροῦν νά πιστέψουν πῶς ὁ ἄλλοτε τυφλός ζητιάνος εἶναι δυνατὸ νά βλέπη. Και λένε πῶς κάποιος ἄλλος θά εἶναι πού τοῦ μοιάζει. Ἐκεῖνος τοὺς βεβαιώνει μὲ χαρά: Ἐγὼ ὁ ἴδιος εἶμαι· και τοὺς ἐξιστορεῖ ὅλο τὸ θαῦμα μὲ συγκίνηση.

Τί χαρὰ σὲ ὅλες τὶς ἀγνές καρδιές! Μονάχα οἱ Φαρισαῖοι, οἱ ἐχτροὶ τοῦ Ἰησοῦ, κιτρινίζουν ἀπὸ τὸ φθόνο και τὴν κακία τους. Μονάχα αὐτοὶ λυσσομανοῦν ἀπὸ τὸ κακό τους και ζητοῦν, σώνει και καλά, νά πείσουν τὸν ἄλλοτε τυφλὸ πῶς ἐκεῖνος πού τὸν ἔκαμε καλά εἶναι ἓνας

ἀμαρτωλὸς ἄνθρωπος. Μὰ ἐκεῖνος μ' ἐνθουσιασμὸ γιὰ τὸν εὐεργέτη του ἀπαντᾷ:

— Ἐγὼ ἐκεῖνον τὸν θεωρῶ ἕναν μεγάλο προφήτη. Δὲν ξέρω, ἂν εἶναι ἀμαρτωλός. Ξέρω πὼς ἤμουν θεόστραβος καὶ τώρα βλέπω. Ξέρω ἀκόμα πὼς ὁ Θεὸς δὲν ἀκούει ἀμαρτωλοὺς ἀνθρώπους, παρὰ μονάχα τοὺς ἀγίους.

Τότε οἱ Φαρισαῖοι ἔτρεξαν στοὺς γονεῖς του, γιὰ νὰ πληροφορηθοῦν καλύτερα. Κι ἐκεῖνοι τοὺς εἶπαν ὅτι τοὺς ἔλεγε κι ὁ γιός τους· πὼς δηλαδή τὸν ἔκαμε καλὰ ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆ Ναζαρέτ.

— Μὰ αὐτὸς εἶναι ἕνας περιφρονητὴς τοῦ νόμου. Πὼς εἶναι δυνατὸ ἕνας τέτοιος ἀμαρτωλὸς νὰ κάνη θαύματα;

Καὶ πάλι ἄρχισαν νὰ ρωτοῦν τὸν τυφλό: "Ἐλα, γιὰ πές μας, ποιὸς σοῦ ἀνοίξε τὰ μάτια; Πὼς ἔγινες καλὰ;

"Ἐχασε πιά ἐκεῖνος τὴν ὑπομονή καὶ τοὺς ἀπάντησε:

— Μά, τέλος πάντων, τί μὲ ρωτᾶτε καὶ μὲ ξαναρωτᾶτε; Μήπως θέλετε νὰ γίνετε κι ἐσεῖς μαθητὲς του;

'Εκεῖνοι τὸν ἀποπῆραν καὶ τοῦ εἶπαν

— Ἐσὺ εἶσαι μαθητὴς ἐκείνου. Ἐμεῖς εἴμαστε μαθητὲς τοῦ Μωυσῆ. Ἐμεῖς ξέρομε, πὼς ὁ Θεὸς μονάχα στὸ Μωυσῆ φανερώθηκε. Τὸν Ἰησοῦ δὲν τὸν ξέρομε ἀπὸ ποῦ μᾶς ἤρθε.

'Ο ἄλλοτε τυφλὸς τοὺς ἔδωσε τότε ὅπως ἔπρεπε τὴν ἀπάντηση. Κι ἐκεῖνοι στὸ τέλος μὲ σπρωξιές τὸν ἔβγαλαν ἔξω ἀπὸ τὸ ναό, λέγοντάς του: Πήγαινε! Ἐσὺ γεννήθηκες ὀλόκληρος μὲς στὴν ἀμαρτία, καὶ θέλεις νὰ διδάξης ἐμᾶς;

'Ὅστοςο αὐτὸς μέρᾳ νύχτα, ὅπου πάει κι ὅπου σταθῆ, δοξάζει τὸ ὄνομα τοῦ Φωτοδότη του. Ἐνα μόνο παρᾶπονο τοῦ τρώει τὴν καρδιά. Δὲν ἔχει κατορθώσει ἀκόμα

νά γνωρίση τὸν εὐεργέτη του. "Α! ἂν τὸν ἔβλεπε, θὰ ἔπεφτε στὰ πόδια του, καὶ θὰ ἔχυνε ἀπάνω του ὅσα δάκρυα δὲν εἶχε χύσει τόσα χρόνια στερημένος τὸ φῶς του. "Αχ! ἄς τὸν ἔβλεπε κάπου!...

Μιά μέρα κάποιος ἄγνωστος τὸν σταμάτησε στὸ δρόμο καὶ τοῦ μίλησε μὲ στοργικὸ χαμόγελο:

— Τί σοῦ ἔκαμαν, καημένο παιδί, οἱ Φαρισαῖοι; γιατί σ' ἔδιωξαν ἀπὸ τὸ ναό;

Ἐκεῖνος στάθηκε εὐλαβικὰ μπροστὰ στὸν ἄγνωστο.

Κι εὐχαριστημένος, γιατί τοῦ δινόταν ἀφορμὴ νὰ μιλήσῃ πάλι γιὰ τὸν εὐεργέτη του, ἀπάντησε:

— Μὴν τὰ ρωτᾶς, κύριε, μὴν τὰ ρωτᾶς! Καὶ καλὰ καὶ σώνει νὰ μὲ πείσουν κι ἐμένα τὸν ἴδιο πῶς δὲν ἦταν ὁ Χριστὸς ἐκεῖνος πού μοῦ ἔδωσε τὸ φῶς μου!

— Ἐσύ πιστεύεις στὸ Γιὸ τοῦ Θεοῦ; τὸν ἔρωτᾷ ὁ ἄγνωστος.

— "Αχ, κύριε, ἀπάντησε ἀναστενάζοντας ὁ εὐεργετημένος. Τὸ παράπονό μου εἶναι αὐτό. Δὲν τὸν γνωρίζω. Τὸν αἰσθάνθηκα μόνο, ὅταν ἤμουν τυφλός. Αἰσθάνθηκα νὰ μοῦ γεμίζῃ τίς κόγχες τῶν ματιῶν μου. Ἄκουσα καὶ τὰ γλυκόλογά του, πού μοῦ χάρισαν τὸ φῶς. Ὅμως δὲν τὸν γνωρίζω, δὲν τὸν εἶδα, ἀφότου ἀπόχτησα τὸ φῶς μου. Καὶ πῶς τὸν ἀποζητῶ, νὰ ἔξερεις, κύριε, πῶς τὸν ἀποζητῶ!

— Ἐγὼ εἶμαι, παιδί μου, πού μὲ βλέπεις. Ἐγώ, πού μιλῶ μαζί σου τώρα, τοῦ λέγει ὁ εὐεργέτης του.

Κατάματα κοιτάζει τότε τὸ Φωτοδότη ὁ ἄλλοτε τυφλός, μὲ παρμένη τὴ λαλιά του ἀπὸ συγκίνηση. Κι ὕστερα ξεσπάει σ' αὐτὰ τὰ λόγια μ' ὅλη τὴ δύναμη τῆς ψυχῆς του:

— Πιστεύω, Κύριε, πιστεύω! καὶ πέφτει στὰ πόδια του, μισολιποθυμισμένος καὶ μουσκευοντάς τον μὲ δάκρυα εὐχαριστίας.

Παντελεήμων Φωστήνης

11. ΠΑΣΧΑ ΣΤΑ ΠΕΛΑΓΑ

Τὸ πλοῖο ὀλοσκότεινο ἔσχιζε τὰ νερὰ ζητών-
« Χριστὸς Ἄνέστη » τας ἀνυπόμονα τὸ λιμάνι του. Δὲν εἶχε ἄλλο
φῶς παρὰ τὰ δυὸ χρωματιστὰ φανάρια ζερ-
βόδεξα τῆς γέφυρας· ἓνα ἄλλο φανάρι ἄσπρο, ἀχτινοβόλο,
ψηλὰ στὸ πλωριὸ κατάρτι καὶ ἄλλο ἓνα μικρὸ πίσω στὴν
πρύμνη του. Τίποτε ἄλλο.

Οἱ ἐπιβάτες ὅλοι ξαπλωμένοι στὶς καμπίνες τους, ἄλλοι
παραδομένοι στὸν ὕπνο καὶ ἄλλοι στοὺς συλλογισμούς. Οἱ
ναῦτες καὶ οἱ θερμαστές, ὅσοι δὲν εἶχαν ὑπηρεσία, κοιμόνταν
βαριά στὰ κρεβάτια τους. Ὁ καπετάνιος μὲ τὸν τιμονιέρη
ὀρθοὶ στὴ γέφυρα, μαῦροι ἴσκιιοι, σχεδὸν ἀνάεροι, ἔλεγες ὅτι
ἦταν πνεύματα καλόγνωμα, ποὺ κυβερνοῦσαν στὸ χάος τὴν
τύχη τοῦ τυφλοῦ σκάφους καὶ τῶν κοιμισμένων ἀνθρώπων.

Ἐξαφνα ἡ καμπάνα τῆς γέφυρας σήμανε μεσάνυχτα.
Μεσάνυχτα σήμανε καὶ ἡ καμπάνα τῆς πλώρης. Τὸ καμπα-
νοχτύπημα γοργό, χαρούμενο, ἐπέμενε νὰ ρίχνη τόνους με-
ταλλικοὺς περίγυρα, κάτω στὴ σκοτεινὴ θάλασσα καὶ ψηλὰ
στὸν ἀστροφώτιστο οὐρανό, καὶ νὰ κράζη ὅλους στὸ κατὰ-
στρωμα. Καὶ μεμιᾶς τὸ σκοτεινὸ πλοῖο πλημμύρισε ἀπὸ

φῶς θόρυβο, ζωή. Ἄφησε τὸ πλήρωμα τὰ κρεβάτια του και οἱ ἐπιβάτες τὶς καμπίνες τους.

Ἐμπρὸς στὴν πλώρη και στὴν πρύμνη πίσω, ἀνυπόμονα ἔφευγαν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ναύκληρου τὰ πυροτεχνήματα, ἔφταναν, λές, τ' ἀστέρια, και ἔπειτα ἔσβηναν στὴν ἄβυσσο.

Ἦταν ξάρτια, τὰ σχοινιά, οἱ κουπαστές ἔλαμπαν, σὰν ἐπιτάφιοι ἀπὸ τὰ κεριά. Καὶ δὲν ἦταν ἐκεῖνη τὴ στιγμή τὸ κάραβι παρὰ ἓνα μεγάλο πολυκάντηλο, ποῦ ἔφευγε πάνω στὰ νερά σὰν πυροτέχνημα. γ' Α. Δ.

Ἡ γέφυρα στρωμένη με μιὰ μεγάλη σημαία ἔμοιαζε Ἁγία Τράπεζα. Ἐνα κανίστρι με κόκκινα αὐγά και ἓνα με λαμπροκούλουρα ἦταν ἐπάνω. Ὁ πλοίαρχος σοβαρὸς με ἓνα κερὶ ἀναμμένο στὸ χέρι ἄρχισε νὰ ψάλλη τὸ « Χριστὸς Ἀνέστη ». Τὸ πλήρωμα και οἱ ἐπιβάτες γύρω του ξεσκύφωτοι και με τὰ κεριά στὰ χέρια ξανάλεγαν τὸ τροπάρι ρυθμικά και με κατάνυξη.

—Χρόνια πολλά, κύριοι!...
Χρόνια πολλά, παιδιὰ μου!...

εὐχθήθηκε, ἅμα τελείωσε τὸν ψαλμό, γυρίζοντας πρῶτα στοὺς ἐπιβάτες καὶ ἔπειτα στὸ πλήρωμα ὁ πλοίαρχος.

— Χρόνια πολλά, καπετάνιε, χρόνια πολλά!... Ἀπάντησαν ἐκεῖνοι ὁμόφωνα.

— Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια σας, κύριοι! Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια μας, παιδιά, ξαναεἶπε ὁ πλοίαρχος, ἐνῶ ἓνα μαργαριτάρι φάνηκε στὴν ἄκρη τῶν ματιῶν του.

— Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια μας, καπετάνιε.

**Εὐχὲς
καὶ χαρὲς** Ἐπειτα πέρασε ἓνας ἓνας, πρῶτα οἱ ἐπιβάτες, ἔπειτα τὸ πλήρωμα, πῆραν ἀπὸ τὸ χέρι του τὸ κόκκινο αὐγὸ καὶ τὸ λαμπροκούλουρο καὶ ἄρχισαν πάλι οἱ εὐχὲς καὶ τὰ φιλήματα.

— Χριστὸς Ἀνάστη!

— Ἀληθινὸς ὁ Κύριος!

— Καὶ τοῦ χρόνου σπίτια μας!

Οἱ ἐπιβάτες τράβηξαν στὶς θέσεις τους νὰ φᾶνε τὴ μαγερίτσα. Οἱ ναῦτες ζευγαρωτὰ στοὺς διαδρόμους τσοῦγκριζαν τ' αὐγά τους, γελοῦσαν, σπρώχνονταν μεταξύ τους, ἔτρωγαν λαίμαργα, καλοχρονίζονταν σοβαρὰ καὶ κοροϊδευτικά.

Ἐπαψε τὸ καμπανοχτύπημα ἓνα ἓνα ἔσβησαν τὰ κεριά. Τὸ καράβι βυθίστηκε πάλι στὴν ἡσυχία του. Ὁ καπετάνιος καὶ ὁ τιμονιέρης καταμόναχοι πάνω στὴ γέφυρα, πνεύματα, θαρρεῖς, ἀνάερα, ἐξακολουθοῦσαν τὴ δουλειά τους σιωπηλοὶ καὶ ἄγρυπνοι.

— Γραμμή!

— Γραμμή!

Καὶ τὸ πλοῖο ὀλοσκότεινο πάλι ἐξακολούθησε νὰ σκίζη τὰ νερά, ζητώντας ἀνυπόμονα τὸ λιμάνι του.

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

12. Η ΘΥΣΙΑ ΤΗΣ ΙΦΙΓΕΝΕΙΑΣ

+ "Όταν ο Πάρης έκλεψε την Έλένη από το φιλόξενο παλάτι του Μενέλαου, όλη ή Ελλάδα άναταράχτηκε. "Όλοι οι Έλληνες το πήραν για δική τους προσβολή και αποφάσισαν να έκδικηθούν. Σύναξαν το στρατό τους και με τα καράβια τους πήγαν στην Αΰλίδα και περίμεναν τον καιρό για να περάσουν στην Άσία.

³ "Αδिका όμως περίμεναν. Οι άνεμοι ήταν κλεισμένοι στις σπηλιές του από τον Αΰολο. Ούτε φύλλο σάλευε ούτε πούπουλο. "Ο στρατός άρχισε να στενοχωριέται, να μουρμουρίζη και ν' άρρωσταίνη, γιατί θυμόταν την πατρίδα και τους δικούς του. Οι βασιλείς ρώτησαν το γέρο - Κάλχα, τον μάντη, που ήξερε όχι μονάχα τα τωρινά, μα και τα περασμένα και τα μελλούμενα. Κι ο μάντης άπάντησε άφοβα:

⊖ Δέν θ' άρμενίση πανί, αν πρώτα ο Άγαμέμνονας δέν θυσιάση την πρωτότοκη κόρη του στην Άρτεμη. "Η θεά το ζητεί, είναι θυμωμένη, γιατί ο βασιλιάς της σκότωσε στο κυνήγι το ιερό της έλάφι.

Καθώς το άκουσε ο Άγαμέμνονας, φώναξε:

— Έγώ να θυσιάσω την κόρη μου; Ποτέ!

Κι άμέσως πρόσταξε τον κάθε βασιλιά να πάρη τους δικούς του και να γυρίση στον τόπο του. Βούιζε το στρατόπεδο από φωνές, θυμούς και φοβερίσματα.

"Ο Μενέλαος τρέχει και πέφτει στα πόδια του.

— Τί λές, άδελφέ μου; του λέει συλλογίστηκες καλά; "Ο στρατός θύμωσε πολύ. Στείλε να φέρης την κόρη σου, και, ώσπου να ρηή, θά βρούμε τρόπο να τη γλιτώσωμε.

‘Ο Ἀγαμέμνωνας θέλοντας καὶ μὴ ἔγραψε στὴ γυναῖκα του νὰ στείλῃ τὴν Ἴφιγένεια. Ἐπειδὴ ὅμως ἤξερε πὼς ἂν μάθαινε ἡ Κλυταιμῆστρα τὴν ἀλήθεια δὲν θὰ τὴν ἔστελνε, τῆς ἔγραψε πὼς θὰ τὴν παντρέψῃ μὲ τὸν Ἀχιλλέα.

Δὲν πέρασαν πολλὲς μέρες καὶ νὰ σου φτάνει στὸ στρατόπεδο ἡ Ἴφιγένεια μὲ τὴ μάνα της καὶ τὸ μικρὸ ἀδελφό της, τὸν Ὀρέστη. Καθὼς τοὺς εἶδε ὁ Ἀγαμέμνωνας, ἀπελπίστηκε. Ὁ στρατὸς ὅμως, ὅταν ἔμαθε τὸν ἐρχομὸ της, τριγύρισε στὴ σκηνὴ τοῦ βασιλιᾶ καὶ βλέποντας τέτοια κάλλη θαύμαζε καὶ φώναζε:

— Τέτοια θυσία πρέπει στὴ θεὰ τοῦ κυνηγιοῦ!

Οἱ γυναῖκες, καθὼς ἄκουσαν ἔτσι, ταραχτήκαν. Ἡ Κλυταιμῆστρα παραπονιόταν στὸν ἄντρα της, πὼς τὴν γέλασε κι ἔφερε τὴν κόρη της στὸ στρατόπεδο· ἡ Ἴφιγένεια ἀγκάλιαζε τὰ γόνατά του καὶ τὸν παρακαλοῦσε νὰ μὴν τῆς κόψῃ τὴ ζωὴ πάνω στὸν ἀνθὸ της.

— Εἶναι γλυκιά, πατερούλη, ἡ ζωὴ, ἔλεγε κλαίοντας.

‘Ο Ἀγαμέμνωνας ἔστεκε μπροστὰ τους κρύος καὶ ἀσυγκίτητος σὰ μάρμαρο. Δὲν ἦταν πατέρας ἐκείνη τὴ στιγμή· ἦταν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ, ποὺ πῆγαινε νὰ πολεμήσῃ γιὰ τὴν τιμὴ τῆς Ἑλλάδας.

— Ἐχεις δίκιο, παιδί μου, εἶπε ἀργά, μεγάλο δίκιο ἔχεις· μὰ τί νὰ κάμω; Ἐτσι προστάζουν οἱ θεοί.

Καὶ βγῆκε ἀπὸ τὴ σκηνὴ μὲ βῆμα ἀργὸ κι ἐπίσημο, μὲ χεῖλη σφιχτοκλεισμένα καὶ πρόσωπο ἀκίνητο, λὲς καὶ φοροῦσε προσωπίδα. Ἡ Ἴφιγένεια γύρισε τότε τ’ ἀπελπισμένα μάτια της στὸ Μενέλαο.

— Ἐτσι λοιπὸν, θεῖε μου, εἶπε μὲ παράπονο· ἐγὼ θὰ πληρώσω γιὰ τὸ σφάλμα τῆς Ἑλένης;

— Ὅχι, παιδί μου, ἀπάντησε ὁ Μενέλαος σφουγγίζοντας

τὰ δάκρυά του· μὴν τὸ πιστεύης πῶς θυσιάζεις για τὴν Ἑλένη. Κοίταξε ἐκεῖ, πρόσθεσε σηκώνοντας ἓνα φύλλο τῆς σκηνῆς, πόσα καὶ πόσα παλικάρια πῆραν τὰ ὄπλα κι ἤρθαν μαζί μας! Ὡς κι ὁ βασιλιάς τῆς Πύλου μὰ τὰ χιονάτα του μαλλιά καὶ τὴ φρόνιμη γνώμη του ντύθηκε στ' ἄρματα. Νὰ ὁ πονηρὸς Ὀδυσσεάς, ὁ βασιλιάς τῆς Ἰθάκης· νὰ ὁ Αἴας κι ὁ φοβερὸς Διομήδης κι ὁ Ἰδομενέας ἀπὸ τὴν Κρήτη· καὶ οἱ ἄλλοι. Μὴν τὸ πιστέψης πῶς παράτησαν τὰ καλὰ τους για τὴν Ἑλένη. Ἦρθαν για τὴν τιμὴ τῆ δική μας! Καὶ πῶς μπορεῖ ὁ πατέρας σου νὰ τοὺς πῆ: «προτιμῶ τὴ ντροπὴ μου παρά νὰ χάσω τὴ θυγατέρα μου;» Καὶ πῶς ἐσύ, κόρη τῶν Ἀτρειδῶν, θὰ καταδεχτῆς τέτοιο πράγμα, για νὰ σώσης μιὰ ζωὴ, ποὺ αὐριο μπορεῖ νὰ τὴ χάσης ἀπὸ τὴν παραμικρὴ αἰτία; +

× Ἡ βασιλοπούλα σιγά - σιγά λιγόστεψε τὰ δάκρυά της, σήκωσε τὸ κεφάλι της, ἔδωσε στὸ κορμί της βασιλικὴ στάση, κι ἡ ματιὰ της ἔλαμψε μὲ ὅλη τὴ δύναμη τῆς νιότης καὶ τῆς ἀρχοντιᾶς.¹ Ὄταν τελείωσε ὁ θεῖος της, ἦταν δὶβουλη ἀκόμη. Μὰ τὴν ἴδια στιγμή ἀκούστηκαν δυνατὰ πατήματα ἔξω καὶ χύθηκε στὴ σκηνὴ ὁ Ἀχιλλέας ἀρματωμένος. Χαιρέτησε, ὅπως συνήθιζαν τότε, ἀπλώνοντας τὸ χέρι στὴν Κλυταιμῆστρα, καὶ εἶπε μὲ θυμό:

— Σεβαστὴ βασίλισσα, ἔρχομαι νὰ προστατέψω, ὅσο μπορῶ, τὴ θυγατέρα σου. Εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ τὸ κάνω, ἀφοῦ ὁ βασιλιάς μεταχειρίστηκε τ' ὄνομά μου, για νὰ τὴ φέρη ἐδῶ. Ὁ στρατὸς θέλει νὰ θυσιάσῃ τὴν Ἰφιγένεια. Ὁ Ὀδυσσεάς ἔρχεται μὲ χίλια παλικάρια νὰ τὴν πάρη μὲ τὴ βία. Μὰ ὀρκίζομαι στοὺς θεοὺς πῶς δὲν θὰ τὴν πάρη, ὅσο εἶμαι ζωντανός.

Ἡ Κλυταιμῆστρα ἀμέσως ἄπλωσε τὰ χέρια νὰ τὸν

εὐχαριστήση. Ὁ μικρὸς Ὀρέστης, πού δὲν ἔπαυε νὰ κλαίῃ τὴν ἀδερφοῦλα του, ἔτρεξε κι ἀγκάλιασε τὰ γόνατά του. Ὁ Μενέλαος ἔστεκε σαστισμένος καὶ οἱ ἄλλοι ὅλοι ἔπεσαν σὲ συλλογή. «Ποῦ θὰ καταντήσῃ τὸ κακὸ;», ρωτοῦσαν, ἀφοῦ ὁ πιὸ γενναῖος ἀπὸ τοὺς βασιλιάδες μὲ τοὺς φοβεροὺς Μυρμιδόνες του ἀποφάσισε νὰ σταθῇ ἀντίθετος ὅλου τοῦ ἄλλου στρατοῦ;

Τὴν ἴδια ὅμως στιγμὴ ἡ Ἰφιγένεια χώρισε ἀπὸ τὴ μάνα της, στάθηκε στὴ μέση τῆς σκηνῆς καὶ μὲ φωνή, πού δὲν ἔτρεμε, εἶπε:

— Εὐχαριστῶ γιὰ τὴ θυσία σου, γιὲ τοῦ Πηλέα. Μὰ βάλε τὸ σπαθὶ στὸ θηκάρι του καὶ κράτα τὸ θυμὸ σου. Ποτέ δὲ θὰ δεχτῶ νὰ χυθῇ αἷμα ἑλληνικὸ γιὰ χάρη μου. Φυλάξετε ὅλοι τὴν παλικαριά σας γιὰ τοὺς Τρῶες. Ἐγὼ θυσιάζομαι θεληματικὰ στὸ βωμὸ τῆς Ἄρτεμης.†

— Παιδί μου, τί λές; φώναξε μὲ λαχτάρια ἡ Κλυταιμῆστρα.

— Τί κάνεις ἀδερφοῦλα; φώναξε κι ὁ μικρὸς Ὀρέστης τρέχοντας νὰ τῆς ἀγκάλιασῃ τὰ γόνατα.

Μὰ ἐκεῖνη ἔτρεξε στὸν Ὀδυσσεά, πού φάνηκε τώρα στὴν πόρτα τῆς σκηνῆς, καὶ τοῦ εἶπε βιαστικά:

— Πᾶμε! Θὰ δῆτε πῶς πεθαίνει μιὰ κόρη τῶν Ἀτρείδων! Γιὰ τὴν πατρίδα ὁ θάνατος, θάνατος δὲν εἶναι· μάθετέ το ἀπὸ μένα. †

Ὁ Ἀγαμέμνωνας, ὅταν εἶδε τὴν κόρη του νὰ πηγαίνει, στὴ θυσία, δὲν μπόρεσε νὰ κρατηθῇ.

— Ἀλίμονο! φώναξε βραχνὰ καὶ γύρισε ἄλλοῦ τὸ πρόσωπο, σκεπάζοντας μὲ μιὰ ἄκρη τῆς χλαμύδας του τὸ κεφάλι. Ἐκεῖνη ὅμως ἔτρεξε, ἔπεσε στὰ πόδια του, ἀγκάλιασε τὰ γόνατά του καὶ φιλώντας τὸ χέρι του:

— Τὴν εὐχὴ σου, πατέρα μου! φώναξε σπαραχτικά. Ὀρ-

κίζομαι στο Δία πώς δὲν σοῦ κρατῶ κακία. Πεθαίνω μὲ τὴ θέλησή μου. Ἔλα, πατέρα, εὐχῆσου με.

Ἄφωνος ἀνοιξε τὴν ἀγκαλιά του ὁ ἄτυχος πατέρας καὶ ἔσφιξε μέσα τὴν ἑτοιμοθάνατή, τὴ φίλησε, τὴν εὐχῆθηκε καὶ πάλι ἄφωνος τὴν ἔριξε στὰ χέρια τοῦ μάντη. Ἐπειτα μπῆκε στὴ μέση τῶν ἄλλων κι ἔφτασαν ὅλοι τους στὸ δάσος τῆς Ἄρτεμης. Στὴ μέση ἦταν ὁ βωμὸς στεφανωμένος μὲ λουλούδια. Τριγύρω στεκόταν ὁ στρατός. Ὁ Κάλχας στεφάνωσε τὴν κόρη κι ἑτοιμάστηκε γιὰ τὴ θυσία.

— Καλὸ ταξίδι σ' ὅλους! φώναξε ἡ βασιλοπούλα. Γρήγορα νὰ γυρίσετε νικητὲς στὴ γλυκιά μας πατρίδα!

Ὁ Κάλχας κάνει τὴν προσευχὴ του στὴ θεὰ καὶ παίρνει τὸ μαχαίρι. Ὅλοι βλέπουν τὴ λεπίδα νὰ λάμπη πάνω ἀπὸ τῆς κόρης τὸ λαιμό.

Ἄλλὰ τὴν ἴδια στιγμή ἓνα σύννεφο κυλιέται μὲ ἀστραπόβροντο, κάθεται πάνω στὸ βωμὸ καὶ πάλι σηκώνεται καὶ φεύγει κατὰ τὸ βοριά.

— Ἄ! βγαίνει ἀπὸ τὸ στόματα ὄλων.

Ἐπάνω στὸ βωμὸ ἓνα μεγάλο καὶ πανώριο ἔλάφι σπαράζει καὶ χύνεται τὸ αἷμα του.

— Ἀτρεῖδες καὶ σεῖς οἱ ἄλλοι, χαρῆτε! φωνάζει ὁ μάντης. Ἡ θεὰ δὲν θέλησε τὴ θυσία τῆς βασιλοπούλας καὶ μᾶς ἔστειλε τὸ ἔλαφι. Μᾶς ὑπόσχεται καλὸ ταξίδι. Σήμερα ὁ στόλος μπορεῖ ν' ἀφήση τὴν Αὐλίδα.

Ἀναγνωστικὸ « Τὸ ραζακὶ σταφύλι »

Ἀνδρέας Καρκαβίτσας

13. Η ΑΡΑΧΝΗ

Μιά φορά κι έναν καιρό ζούσε μιὰ κόρη, πού τὴν ἔλεγαν Ἀράχνη. Ἦταν ψηλή, περήφανη, κι ἐπιτήδεια σὲ ὅλες τὶς δουλειές. Μιά ἐργασία ὅμως προτιμοῦσε περισσότερο ἀπ' ὅλες. Σκυμμένη στὸν ἀργαλειό της, ὅλη μέρα ὕφαινε. Μόνη της ἔκλωθε τὸ νῆμα, ψιλὸ καὶ γυαλιστερό, ἔπειτα τὸ τέντωνε στὸ τελάρο κι ἄρχιζε τὴ δουλειά. Γοργὰ καὶ ἐπιτήδεια τὰ λεπτά της δάχτυλα πετοῦσαν τὴ σαίτα, καὶ στὰ χέρια της γίνονταν ἀριστουργήματα. Χαμογελώντας περνοῦσε τὸ χέρι ἀπάνω στὸ μαλακὸ ὕφασμα καὶ χαιρόταν τὴν ὁμορφιά του.

Σὰν ἐκείνη καμιὰ γυναίκα δὲν ὕφαινε !

Τὸ ἤξερε καὶ τὸ εἶχε καμάρι καὶ μιὰ μέρα εἶπε :

— Κανένας δὲ μὲ περνᾶ στὴν τέχνη μου, οὔτε ἄνθρωπος οὔτε θεός· κι αὐτὴ ἀκόμα ἡ μεγάλη Ἀθηνᾶ!

Ἰ Τὸ ἄκουσε ἡ Ἀθηνᾶ, καὶ πολὺ τῆς βαρυφάνηκε. Ἐκείνη εἶχε μάθει τὶς γυναῖκες νὰ ὑφαίνουσαν, καὶ τῶρα ἐβγαίνει ἓνα θνητὸ κορίτσι, πού τολμοῦσε νὰ πῆ τέτοιο λόγο; **†ο.**

Ἰ Ντύθηκε γριὰ γυναίκα καὶ κατέβηκε στὴ γῆ. Ἀπὸ τὴν ἀνοιχτὴ πόρτα τῆς Ἀράχνης ἐβλεπε τὴν κόρη στὸν ἀργαλειό της νὰ τραγουδᾷ, καὶ τὰ σκαλιστὰ βαρίδια σειοῦνταν μὲ τὸν ἄνεμο, καὶ τὸ ζωηρό τους κουδούνισμα συνόδευε τὸ τραγούδι της. **†***

Ἦ γριὰ μπῆκε μέσα.

— Ὠραία εἶναι ἡ δουλειά σου, κόρη μου, εἶπε μὲ γεροντικὴ τσακισμένη φωνή. Ἀλήθεια, χάρη νὰ ἔχη καὶ ἡ Ἀθηνᾶ ἡ ἀθάνατη, πού ἔδωσε στὶς γυναῖκες τὸν ἀργαλειὸ καὶ τὶς ἔμαθε λίγη ἀπὸ τὴν τέχνη της.

Ἦ Ἀράχνη τὴν κοίταξε καὶ χαμογέλασε.

— Λίγη ἀπὸ τὴν τέχνη της, λές; Ἦ Ἀθηνᾶ τάχα ξέρει νὰ κάνῃ ὕφασμα σὰν αὐτό; Κοίταξέ το!

Και με γρήγορη κίνηση ἔσπρωξε τὰ χτένια και σταμάτησε τὴ δουλειά της, νὰ δῆ ἡ γριά τὸ ἔργο της. Ἐκείνη ὅμως κούνησε τὸ κεφάλι της.

✕ Πρόσεχε, κόρη μου, εἶπε· μὴ λὲς τέτοια λόγια. Ποιὸς ξεπερνᾷ ποτὲ τοὺς θεοὺς ; Ὁραῖο εἶναι τὸ ἔργο σου, δὲ λέω, μὰ μετριέται μὲ τίποτα ἐκεῖνο ποὺ βγαίνει ἀπὸ ἀθάνατα χέρια ; ✕

Ἡ Ἀράχνη ἔγειρε λίγο τὸ κεφάλι και ὕψωσε κοροῖ-δευτικά τὰ φρύδια της.

— Ἔτσι, νομίζεις, μάνα ; Κι ἄρχισε πάλι νὰ ρίχνη τὴ σαῖτα. Κρίμα, ποὺ δὲ μᾶς ἀκούει ἡ Ἀθηνᾶ, νὰ ἐρχόταν νὰ μετρηθοῦμε. Κι ἐγὼ ἤθελα νὰ ἔβλεπα τὴν τέχνη της, ποὺ τόσο τὴν παινεύουν ! . . .

— Ἀλήθεια θὰ τὸ ἤθελες ; ρώτησε ἡ γριά.

— Ἀφοῦ σοῦ λέω ; ἀπάντησε ἡ κόρη.

— Ἐδῶ εἶμαι λοιπόν ! φώναξε τότε ἡ Ἀθηνᾶ, πετώντας τὰ κουρέλια της και δείχνοντας τὴν ἀλήθινὴ μορφή της. Καὶ τώρα, θέλεις νὰ μετρηθοῦμε ;

Τὴν κοίταξε στὸ πρόσωπο ἡ Ἀράχνη, και δὲ φοβήθηκε τὰ ὠραῖα της μάτια.

— Τὸ θέλω ! εἶπε. Νά, ἕνας ἀργαλιὸς τεντωμένος κι ἔτοιμος.

Κάθισε ἡ Ἀθηνᾶ και ἄρχισε νὰ ὑφαίνει. Ἀλήθεια στὰ γυναικεῖα ἔργα ἦταν ἐπιτήδεια ἡ πολεμικὴ θεά.

Μὲ σουφρωμένα φρύδια ἐργαζόταν στὸν ἀργαλιὸ της και προσπαθοῦσε νὰ κάμη τέλειο τὸ ὕφασμά της, γιατί βαθιὰ τὴν εἶχαν πληγώσει τὰ λόγια τῆς κόρης. Καὶ λίγο λίγο μακραινει τὸ ὕφασμα, και ἦταν πολὺ ὠραῖο, λεῖο και λεπτό. Παράσταινε διάφορες σκηνές πολεμικῆς, σωροὺς ἀπὸ πτώματα, ὅπλα σπασμένα, ἄλογα πληγωμένα, πολεμιστὲς ματω-

μένους, πού ἀκόμα βαστοῦσαν τὸ σπαθί. Σὲ ὅλες ὅμως τὶς μάχες, ἀπὸ τῆ μιᾶ μεριά οἱ θεοὶ νικηφόροι, κι ἀπὸ τὴν ἄλλη οἱ ἄνθρωποι νικημένοι καὶ σπασμένοι.

Σήκωσε μὲ καμάρι τὸ κεφάλι τῆς ἡ Ἀθηνᾶ.

Ἄλήθεια, πὺ ὁμορφο πρᾶμα, δὲν εἶχε ξαναἰδεῖ μάτι ἀνθρώπινο. Γύρισε καὶ κοίταξε τὴν Ἀράχνη μὲ περιφρόνηση.

Λεπτὴ καὶ λυγερή, ἔσκυβε στὸν ἀργαλειό τῆς ἡ κόρη, καὶ τ' ἄσπρα τῆς τὰ χέρια πηγαινοέρχονταν. Τὰ μάτια τῆς γυάλιζαν ἀπὸ χαρὰ καὶ τὰ μάγουλά τῆς ἦταν ροδοκόκκινα.

Ἄομορφα ἦταν καὶ τ' ἄλλα τῆς τὰ ἔργα, μὰ σὰν αὐτὸ κανένα δὲν ἦταν. Στὸ ὕφασμα ἔβλεπες διάφορες εἰκόνες ἀρμονικὲς καὶ ζωντανὲς καὶ τόσο τέλεια ἐργασμένο ἦταν, πὺ λὲς κι ἄκουες τὰ δέντρα νὰ μурμουρίζουν καὶ τὰ πουλιὰ νὰ κελαηδοῦν.

Τὸ εἶδε ἡ Ἀθηνᾶ καὶ μαύρισε ἡ καρδιά τῆς. Ἡ τέχνη τῆς δὲν ἔφτασε ὡς ἐκεῖ.

Ὅταν ὅμως σήκωσε τὰ μάτια ἡ κόρη καὶ κοίταξε χαμογελώντας τὴ θεά, βέβαιη γιὰ τὴ νίκη τῆς, ὁ θυμὸς κυρίεψε τὴν Ἀθηνᾶ. Ἄρπαξε τὸ ἀριστούργημα τῆς Ἀράχνης, τὸ ξέσκισε καὶ τὸ πέταξε στὸ πρόσωπο τῆς κόρης.

Ἡ προσβολὴ ἔτσουξε τὴν Ἀράχνη. Πετάχτηκε ἀπάνω, ὄχι πιά γελώντας, μὰ θυμωμένη κι ἐκείνη, καὶ στάθηκε μὲ φοβέρα μπρὸς στὴν Ἀθηνᾶ.

Ἄλλὰ ἀκόμα δὲν εἶχε ἐκδικηθῆ ἀρκετὰ ἡ θεά, καὶ μὲ γρήγορη κίνηση χτύπησε μὲ τὸ ραβδί τῆς τὴν κόρη στὸν ὄμο, κι ἀμέσως ζάρωσε τὸ ὁμορφο κορμί, μίχρυνε καὶ μαύρισε κι ἔγινε ζωύφιο μικρὸ, μαυριδερὸ μὲ μεγάλο κεφάλι καὶ λεπτὰ ποδαρᾶκια.

—Ἐτσι τιμωροῦνται ὅσοι τὰ βάζουν μὲ τοὺς θεοὺς, φώναξε ἡ Ἀθηνᾶ. Ὑφαине τώρα, ὕφαине ἀδιάχοπα. Ἄλλη

δουλειά δὲ θὰ ἔχῃς στὴ ζωὴ, μὰ ὁ ἄνεμος θὰ σκίζῃ τὸ ἔργο σου, ὅπως τὸ ἔσκισα ἐγώ, καὶ πάντα μοναχὴ σου θὰ κλαῖς τὴ μοῖρα σου!

Ἐκ τούτου ἡ Ἀράχνη, ὅλο ὑφαίνει καὶ ὅλο καταστρέφεται ἡ ἐργασία της. Κρυμμένη σὲ γωνιές, σὲ χαμόκλαδα, γυρεύει νὰ ξεχάσῃ τὴ ντροπὴ της, μὰ ἡ δυστυχία τὴν ἔκαμε κακιά, κι ὅ,τι πέσῃ στὸν ἰστό της, ἢ μύγα ἢ κανένα ἄλλο μικρὸ ζώο, τὸ σκοτώνει καὶ τὸ τρώει ἀλύπητα.

Ἄλεξάνδρα Δέλτα

An illustration at the top of the page shows a horse pulling a plow, with a man walking behind it. The scene is framed by decorative elements, including crosses and banners.

14. ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ

Τί εἶν' ἡ πατρίδα μας ; Μὴν εἶν' οἱ κάμποι ;
Μὴν εἶναι τ' ἄσπαρτα ψηλά βουνά ;
Μὴν εἶν' ὁ ἥλιος της, πού χρυσολάμπει ;
Μὴν εἶναι τ' ἄστρα της τὰ φωτεινά ;

Μὴν εἶναι κάθε της ρηχὸ ἀκρογιάλι
καὶ κάθε χώρα της μὲ τὰ χωριά,
κάθε νησάκι της, πού ἀχνὰ προβάλλει,
κάθε της θάλασσα, κάθε στεριά ;

Μὴν εἶναι τάχατε τὰ ἐρειπωμένα
ἀρχαῖα μνημεῖα της, χρυσὴ στολή,
πού ἡ τέχνη φόρεσε, καὶ τὸ καθένα
μιὰ δόξα ἀθάνατη ἀντιλαλεῖ ;

“Ὅλα πατρίδα μας ! Κι αὐτὰ κι ἐκεῖνα,
καὶ κάτι, πού 'χομε μὲς στὴν καρδιά,
καὶ λάμπει ἀθώρητο σὰν ἡλίου ἀκτίνα
καὶ κράζει μέσα μας : 'Εμπρός, παιδιά !”

Ἰωάννης Πολέμης

15. ΟΡΦΕΑΣ ΚΑΙ ΕΥΡΥΔΙΚΗ

Πατέρας τοῦ μουσικοῦ Ὀρφέα ἦταν ὁ θεὸς Ἀπόλλωνας καὶ μητέρα του ἡ μούσα Καλλιόπη. Ὁ πατέρας του, σὰν θεὸς τῆς μουσικῆς, τοῦ χάρισε μιὰ λύρα καὶ τὸν ἔμαθε νὰ παίξει ἀριστοτεχνικά.

Τίποτε δὲ μποροῦσε ν' ἀντισταθῆ στὴ γοητεία τῆς μουσικῆς τοῦ Ὀρφέα. Οἱ ἄνθρωποι, ἅμα τὸν ἄκουαν νὰ παίξει τὴ λύρα του, γοητεύονταν κι ἔπεφταν σὲ βαθιὰ μελαγχολία. Τὰ ζῶα, καὶ τὰ πιὸ ἄγρια καὶ τὰ πιὸ αἰμοβόρα, ἔρχονταν καὶ πλάγιαζαν στὰ πόδια του. Κι αὐτὰ ἀκόμα τὰ δέντρα κι αὐτοὶ οἱ σκληροὶ βράχοι ἔνιωθαν τὴ μουσικὴ του καὶ τὴν ἀντιλαλοῦσαν πολὺ μακριά.

Ὁ Ὀρφέας παντρεύτηκε μὲ τὴ Νύμφη Εὐρυδίκη. Ἀλλὰ ὁ γάμος τους δὲν ἦταν τυχερός. Μιὰ μέρα ἡ Εὐρυδίκη περπατοῦσε μὲ τὶς φίλες της σ' ἓνα ἀνθοστόλιστο λιβάδι. Ἐκεῖ πού γύριζαν ἀμέριμνες καὶ χαρούμενες, ἡ Εὐρυδίκη πάτησε ἓνα φίδι φαρμακερό. Καὶ σὲ λίγο πέθανε μὲ πόνους φριχτούς.

Ὁ Ὀρφέας ἦταν ἀπαρηγόρητος γιὰ τὸ θάνατο τῆς Εὐρυδίκης. Γύριζε δῶ κι ἐκεῖ ραγίζοντας τὴν καρδιά θεῶν καὶ ἀνθρώπων μὲ τὰ θλιβερὰ τραγούδια τῆς λύρας του. Ἀναζητοῦσε παντοῦ τὴν Εὐρυδίκη. Ἀλλὰ κανεὶς ἀπὸ τοὺς θεοὺς καὶ κανεὶς ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους δὲν ἤξερε νὰ τοῦ πῆ ποῦ μποροῦσε νὰ βρῆ τὴν ἀδικοχαμένη γυναίκα του.

Ὅπου ἀντηχοῦσε ὁ σπαραγμὸς του, τὰ δέντρα μαραίνονταν, τὰ πουλιά ἔπαυαν τὸ κελάρημά τους καὶ τὰ ζῶα δὲν ἄγγιζαν τροφή.

Ὅταν ἀπελπίστηκε ὁ θλιμμένος μουσικὸς ὅτι θὰ βρισκε τὴν Εὐρυδίκη στὸν ἀπάνω κόσμο, ἀποφάσισε νὰ τὴν ἀγαζητῆ στὸ βασίλειο τοῦ θανάτου. Ἀπὸ μιὰ βαθιὰ σπηλιά

κοντά στὸ Ταίναρο κατέβηκε στὸ σκοτεινὸ βασίλειο τοῦ Πλού-
τωνα καὶ τῆς Περσεφόνης.

Ποτὲ δὲν ἀντήχησε ἐκεῖ κάτω σπαρακτικότερος θρῆνος.
Ἡ λύρα του συνόδευε τὸ θλιβερὸ τραγούδι του.

— ὦ θεοὶ τοῦ κάτω κόσμου ! ἔλεγε, ποῦ ὅλοι οἱ ἄν-
θρωποι καταλήγουν μιὰ μέρα. Δὲν ἔρχομαι νὰ κλέψω τὰ
μυστικά τοῦ βασιλείου σας. ὦ βασιλιάδες τοῦ θανάτου καὶ
τῆς σιωπῆς ! δὲν ἔρχομαι νὰ ἐρεθίσω τὸν Κέρβερο, τὸν ἄγριο
φύλακά σας. Δὲν ἔρχομαι ἐδῶ κάτω σὰν ἐχθρός. Ἐρχομαι
σὰν ἓνας δυστυχισμένος ἄνθρωπος ζητώντας μιὰ χάρη : Ζητῶ
τὴ γυναίκα μου, ζητῶ τὴν Εὐρυδίκη, τὴν ὠραιότερη Νύμφη,
ποῦ χάθηκε ξαφνικά καὶ δὲ μπόρεσα νὰ τὴ βρῶ πουθενά στὸν
ἀπάνω κόσμο.

Σᾶς ἱκετεύω, ὦ θεοί, ἂν κρύβετε ἐδῶ τὴν Εὐρυδίκη, νὰ
μοῦ τὴ δώσετε πάλι. Χωρὶς αὐτή, ἡ ζωὴ μου εἶναι ἄχρηστη.

Ξέρω, ὦ θεοί, πὼς ὅλοι θὰ πεθάνωμε μιὰ μέρα καὶ δὲ
μπορεῖ νὰ γλιτώσῃ κι ἡ Εὐρυδίκη ἀπ' αὐτὴ τὴ μοίρα. Ἄλλὰ
εἶναι ἀκόμα νέα καὶ δὲ χάρηκε τὴ ζωὴ. Καὶ ἂν πάλι δὲ θελή-
σετε νὰ μοῦ τὴ δώσετε, κρατήσετε τουλάχιστο καὶ μένα στὸν
Ἄδη.

Ὅσο βαστοῦσε ὁ θρῆνος τοῦ Ὀρφέα, ὅλες οἱ σκιᾶς τοῦ
Ἄδη δάκρυζαν.

Ὁ Τάνταλος, ποῦ χρόνια βασανίζοταν ἀπὸ δίψα καὶ ἦταν
καταδικασμένος νὰ μὴ μπορῇ νὰ πιῇ ἀπ' τὴ δροσερὴ λίμνη,
ποῦ ἦταν μπροστά του, λησμόνησε τὴ δίψα του.

Οἱ Δαναΐδες, ποῦ καταδικάστηκαν νὰ ρίχνουν αἰώνια
νερὸ σ' ἓνα τρύπιο πιθάρι ὅσο νὰ γεμίση — καὶ δὲ γέμιζε ποτὲ
σταμάτησαν τὴ δουλειά τους.

Ὁ Σίσυφος, ποῦ βασανίζοταν αἰώνια νὰ κυλάῃ ἓνα

- σὴν ἔργον καὶ αἰώνια κερφαίει

βαρὺ ἀγκωνάρι σ' ἓναν ἀνήφορο καὶ μόλις ἔφτανε στὴν κορφή ξαφνικὰ κατακυλοῦσε στὸν πάτο, στέριωσε τὸ ἀγκωνάρι, κάθισε ἀπάνω κι ἄκουε τὸ μοιρολόγι τοῦ Ὀρφέα.

Ἡ Περσεφόνη δὲν εἶχε πιά τὴ δύναμη ν' ἀντισταθῆ. Κι αὐτὸς ἀκόμα ὁ Πλούτωνα εἶχε τὴν ἀπονιά του καὶ λυπήθηκε τὸν Ὀρφέα.

Ἡ Εὐρυδίκη ἦταν ἐλεύθερη πιά ν' ἀκολουθήσῃ τὸν ἄντρα της στὸν ἀπάνω κόσμο. Ξεχώρισε ἀπ' τὶς ἄλλες σκιές καὶ προχώρησε στὸν Ὀρφέα μὲ βήματα σιγανά, σέρνοντας τὸ πληγωμένο πόδι της.

Ξεκίνησε ὁ Ὀρφέας μπροστὰ κι ἡ Εὐρυδίκη ἀκολουθοῦσε. Ὁ Πλούτωνα ὅμως, πρὶν φύγουν, τοὺς πῆρε μὲ ὄρκο μιὰ ὑπόσχεση. "Ὅσο νὰ φτάσουν στὸν ἀπάνω κόσμο, ὁ Ὀρφέας δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ γυρίσῃ τὸ κεφάλι πίσω νὰ δῆ τὴν Εὐρυδίκη. Τὸ πράγμα φάνηκε εὐκολο στὸν Ὀρφέα καὶ τὸ δέχτηκε.

Ἦ Περνοῦσαν ἀμίλητοι σκοτεινὰ καὶ δυσκολοπάτητα μονοπάτια. Βαθιὰ σιωπὴ βασίλευε παντοῦ. Κι ὅλο προχωροῦσαν, χαρούμενοι κι εὐτυχισμένοι. Κόντευαν πιά νὰ φτάσουν στὸν ἀπάνω κόσμο. Καὶ κάποια κακὴ στιγμή ὁ Ὀρφέας λησμόνησε τὸν ὄρκο του. Θέλησε νὰ ἰδῆ ἂν πραγματικὰ αὐτὴ ποὺ τὸν ἀκολουθοῦσε ἦταν ἡ Εὐρυδίκη. Καὶ γύρισε τὸ κεφάλι πίσω. Κι ἐνῶ οἱ δυὸ σύζυγοι ἀπλωσαν τὰ χέρια τους ν' ἀγκαλιαστοῦν, ἡ Εὐρυδίκη ἐξαφανίστηκε κι ὁ Ὀρφέας ἔμεινε μὲ τὰ χέρια ἀπλωμένα. γ. 4.

—Ἐχε γειά ! τοῦ φώναξε ἐκείνη γιὰ στερνὴ φορά. Καὶ χάθηκε.

Δοκίμασε ὁ ἄμοιρος Ὀρφέας νὰ ξαναζητήσῃ τὴν Εὐρυδίκη ἀπ' τὸν Πλούτωνα. Ἀλλὰ τὸν ἐδιώξαν ἀπ' τὸν Ἄδη μὲ πολλὴ σκληρότητα. Καὶ μόνο πεθαμένος πιά ξανάειδε τὴ σκιά τῆς Εὐρυδίκης.

Δ. Κοντογιάννης

16. ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΣ

Εἶμαστε στὶς ἡμέρες ποὺ ὁ Θρασύβουλος κυρίεψε τὸν Πειραιᾶ καὶ πολεμοῦσε τοὺς τριάντα τύραννους τῶν Ἀθηναίων.

Μιὰ ἀπὸ τίς μέρες αὐτὲς ὁ Σωκράτης, ποὺ ἔμενε στὴν Ἀθήνα, ἀπάντησε στὸ δρόμο τὸν Ἀρίσταρχο, νέο μορφωμένο, εὐγενικὸ καὶ πολὺ γνωστὸ του.

Ὁ Ἀρίσταρχος ἦταν μελαγχολικὸς καὶ πολὺ λυπημένος.

Ὁ Σωκράτης τὸν ρώτησε :

— Τί ἔχεις, Ἀρίσταρχε, καὶ εἶσαι μελαγχολικὸς ; Ἄν μὲ θεωρῆς φίλο σου, πρέπει νὰ μοῦ φανερώσης τὴν αἰτία τῆς λύπης σου, γιατί ἴσως μπορέσω νὰ σοῦ φανῶ ὠφέλιμος.

— Ἀλήθεια, φίλε Σωκράτη, ἀποκρίθηκε ὁ νέος. Βρίσκομαι σὲ μεγάλη στενοχώρια, γιατί ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ ἄρχισε ὁ πόλεμος, μαζεύτηκαν στὸ σπίτι μου πολλὲς συγγενισσές μου, ἀδερφές, ἀνεψιές, ξαδέρφες, καὶ δὲν ἔχω τὰ μέσα νὰ τίς τρέφω. Καὶ δὲ μπορῶ γιατί οὔτε ἀπὸ τοὺς ἀγροῦς μου ἔχω κανένα εἰσόδημα, ἐπειδὴ μὲ τὸν πόλεμο ἔχουν μείνει ἀκαλλιέργητοι, οὔτε ἀπὸ τὰ σπίτια μου, γιατί ἔχει φύγει ὁ περισσότερος κόσμος καὶ δὲ βρίσκω νὰ τὰ νοικιάσω. Θέλω νὰ βάλω ἐνέχυρο τὰ ἐπιπλά μου, μὰ κανεὶς δὲ μοῦ δανεῖζει. Εὐκολώτερο μπορεῖ κανεὶς νὰ βρῆ χρήματα στὸ δρόμο παρὰ νὰ δανειστῆ.

Καταλαβαίνει λοιπὸν σὲ ποιά θέση βρίσκομαι. Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά δὲν μπορῶ νὰ βλέπω τίς συγγενισσές μου νὰ ὑποφέρουν καὶ νὰ στεροῦνται, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη νὰ μὴν ἔχω χρήματα νὰ τίς βοηθῶ.

Ὁ Σωκράτης τὸν ρώτησε πάλι :

— Μὰ γιατί, Ἀρίσταρχε, ὁ φίλος μας ὁ Κεράμων ποὺ

ἔχει στὸ σπίτι του περισσότερους ἀπὸ σένα μπορεῖ ὄχι μόνο νὰ τοὺς τρέφῃ καὶ νὰ τοὺς βοηθᾷ, ἀλλὰ καὶ νὰ βάζῃ κατὰ μέρος ἀρκετὰ χρήματα ποὺ τοῦ περισσεύουν ; Καὶ σὺ νὰ φοβᾶσαι πὼς ὅλοι θὰ καταστραφῆτε, γιατί δὲν ἔχετε ἀρκετὰ εἰσοδήματα νὰ ζήσετε !

— Μὰ τὴν ἀλήθεια, ἀποκρίθηκε ὁ Ἀρίσταρχος, ὁ Κεράμων τρέφει σκλάβους, ἐνῶ ἐγὼ συντηρῶ ἐλεύθερους ἀνθρώπους.

— Ἐ, λοιπόν, δὲν εἶναι λυπηρό, τοῦ λέει ὁ Σωκράτης, ἐκεῖνος μὲ δούλους νὰ ζῆ πλουσιοπάροχα καὶ σὺ μ' ἀνθρώπους ἐλεύθερους νὰ εἶσαι φτωχός ;

Οἱ συγγένισσές σου δὲν ξέρουν καμιὰ δουλειά ; νὰ ζυμῶνουν π.χ. ψωμί, νὰ κάνουν τυρί, νὰ ράβουν ἀντρικά καὶ γυναικεῖα φορέματα ; .

Ἐγὼ ξέρω πὼς ὁ Ναυσικίδης μὲ μιὰ δουλειὰ μονάχα, τὴν ἀλευροποιία, ὄχι μονάχα τρέφει τὸν ἑαυτό του, τοὺς δούλους του, καὶ πολλὰ ζῶα, ἀλλὰ καὶ ἔγινε πλούσιος. Ὁ Κόρριβος ἀπὸ τὴν ἀρτοποιία καὶ τὴ φαμίλια του τρέφει, καὶ πλουσιοπάροχα ζῆ. Ἐπίσης ὁ Δημέας ζῆ καλὰ κάνοντας χλαμύδες, καὶ ὁ Πένων πουκάμισα, καὶ ἄλλοι ἀπὸ διάφορες ἄλλες δουλειές.

— Δίκιο ἔχεις, Σωκράτη, ἀποκρίθηκε ὁ Ἀρίσταρχος. Μὰ ὅλοι αὐτοὶ ἔχουν δούλους, ποὺ τοὺς ἀναγκάζουν νὰ δουλεύουν, ἐνῶ οἱ δικοὶ μου εἶναι ἀνθρωποὶ ἐλεύθεροὶ καὶ συγγενεῖς μου.

Λοιπὸν νομίζεις, φίλε μου, λέει ὁ Σωκράτης, πὼς οἱ συγγένισσές σου, ἐπειδὴ εἶναι ἐλεύθερες, δὲν πρέπει νὰ δουλεύουν, παρὰ νὰ τρῶνε καὶ νὰ κοιμοῦνται ; Νομίζεις πὼς πρέπει νὰ μένουν ἀνεργες καὶ νὰ μὴν κάνουν καμιὰ δουλειὰ νὰ ζήσουν ;

Καὶ γι' αὐτό, ἐπειδὴ μένουσιν ἀνεργεῖς, οὔτε ἐκεῖνες ἀγαπᾶνε ἐσένα, οὔτε σὺ ἐκεῖνες. Ἐσὺ νομίζεις πῶς αὐτὲς σὲ ζημιῶνουν, καὶ ἐκεῖνες πάλι λυποῦνται γιὰτὶ σὲ βλέπουν νὰ στενοχωριέσαι.

Ἄν ὅμως φροντίσης νὰ τὶς κάμης ν' ἀγαπήσουν τὴ δουλειά, τότε καὶ σὺ θ' ἀγαπήσης ἐκεῖνες βλέποντας πῶς εἶναι ὠφέλιμες σ' ἐσένα, καὶ ἐκεῖνες πάλι τὸ ἴδιο θὰ σ' ἀγαπήσουν, γιὰτὶ θὰ βλέπουν πῶς μένεις εὐχαριστημένος καὶ χαρούμενος γι' αὐτές.

—Ἐχεις πολὺ δίκιο, φίλε Σωκράτη, ἀποκρίθηκε ὁ Ἀρίσταρχος. Ἀμέσως θὰ προσπαθῆσω νὰ δανειστῶ χρήματα γιὰ νὰ προμηθευτῶ διάφορα ὑλικά γιὰ τὶς δουλειῆς τῶν συγγενισσῶν μου.

Καὶ πραγματικὰ ὁ Ἀρίσταρχος ἔβαλε σ' ἐνέργεια τὶς συμβουλὲς τοῦ Σωκράτη. Σ' ἄλλες ἀπὸ τὶς συγγενισσές του προμήθεψε ὅ,τι ἔπρεπε γιὰ νὰ κάνουν σκεπάσματα, καὶ ἄλλα χρήσιμα πράγματα καὶ σ' ἄλλες ἔδωσε ἄλλες ἐργασίες.

Ἀπὸ τότε καὶ οἱ συγγενισσες τοῦ Ἀρίσταρχου ἔγιναν χαρούμενες καὶ ἀγαποῦσαν τὸν Ἀρίσταρχο σὰν προστάτη, καὶ αὐτὸς τὶς ἀγαποῦσε πρὶν πολὺ, γιὰτὶ μὲ τὴν ἐργασία τοὺς ζοῦσαν καλὰ καὶ δὲν τοῦ ἦταν πιά βάρος.

Κι ἔτσι μὲ τὴν ἐργασία κέρδιζαν ὅσο χρειάζονταν γιὰ νὰ ζήσουν, ἦταν εὐχαριστημένες, καὶ εὐγνωμονοῦσαν τὸ Σωκράτη, πού ἔδωσε στὸν Ἀρίσταρχο τόσο καλὲς καὶ ὠφέλιμες συμβουλές.

17. ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

Ἀποικία τῶν Μεγαρέων. Οἱ περισσότερες πόλεις ὀφείλουν τὴν ἀκμὴ καὶ τὴν ἱστορία τους στὴν κατάλληλη τοποθεσία ποὺ ἰδρύθησαν. Τέτοια εἶναι καὶ τὸ Βυζάντιο, ἀποικία τῶν Μεγαρέων.

Τὰ Μέγαρα ἦταν πόλη κοντὰ στὴν Ἀττική, μὲ ὀνομαστὴ ἱστορία καὶ ναυτικὴ δύναμη. Μὲ τὸν καιρὸ ὅμως ἐπλήθυναν πολὺ οἱ κάτοικοι, καὶ ἡ χώρα, καθὼς ἦταν φτωχὴ, δὲ μποροῦσε νὰ θρέψῃ τόσο πληθυσμό· ἀναγκαζόταν λοιπὸν νὰ στέλνῃ στὰ μακρινὰ τὰ ξένα ἀποίκους, ὅπως ἔκαναν καὶ τότες ἄλλες ἑλληνικὲς πόλεις.

Ἔτσι ἔστειλε κι ἐκείνους, ποὺ ἴδρυσαν τὸ Βυζάντιο. Οἱ ἀποικοὶ, λέει ὁ θρύλος, πρὶν ἀναχωρήσουν, θεώρησαν φρόνιμο νὰ συμβουλευτοῦν τὸ Μαντεῖο τῶν Δελφῶν. Πόλη νέα θὰ ἔχτιζαν, καὶ ὁ θεός, σοφώτερος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, θὰ ἤξερε καλύτερα ποῦ ἔπρεπε νὰ τὴ χτίσουν.

Οἱ ἀπεσταλμένοι δὲν ἄργησαν νὰ φέρουν τὴν ἀπάντηση :
« Νὰ χτίσετε τὴν ἀποικία σας κοντὰ στὴν πόλη τῶν τυφλῶν ».

Ἡ ἀπάντηση τοῦ Μαντείου ἦταν σκοτεινὴ καὶ κανένας δὲν ἤξερε οὔτε καὶ εἶχε ἀκούσει γιὰ τέτοια πόλη. Πίστευαν

όλοι, ότι ο χρησμός έκρυβε κάποιο μεγάλο καλό και αυτό τους έβαλε σε μεγαλύτερη σκέψη για ν' ανακαλύψουν την πόλη των τυφλών.

Με θάρρος λοιπόν οι νέοι ξεκίνησαν από την πατρίδα. Αρχηγός τους ήταν ο Βύζας, ένας έξυπνος και βαθυστόχαστος άνθρωπος. †

Στην αρχή έπιαναν σε κάθε λιμάνι της Μακεδονίας και της Θράκης, για να μάθουν από τους ντόπιους για την περιφημη πιά πόλη των τυφλών. Και άμα έπαιρναν τη συνηθισμένη άρνητική απάντηση, συνέχιζαν άκατάβλητα το κουραστικό ταξίδι.

Πέρασαν απ' όλα τα λιμάνια, χωρίς να μπορέσουν να φωτιστούν, και άρχισαν να πιάνουν και στής Άσίας τα παράλια. Έτσι έφτασαν στην Προποντίδα, χωρίς ούτε τώρα να γίνουν πιό σοφοί.

Μερικοί άρχισαν να χάνουν το θάρρος τους, αλλά ο Βύζας δέν τους άφηνε να άπελπιστούν· ή Πυθία, τους έλεγε, ξέρει περισσότερα από τους ανθρώπους.

Κουρασμένοι έφτασαν στη Χαλκηδόνα, στη μικρασιατική παραλία, πού κι αυτή την είχαν ιδρύσει άποικοι από τα Μέγαρα.

Πολύ εύχαριστήθηκαν, πού άγκυροβόλησαν σε δική τους πολιτεία. Θα μπορούσαν έπιτέλους να βγούν από τα πλοία, να ξεκουραστούν, να βρουν τρόφιμα και να ζητήσουν πληροφορίες από φίλους τουλάχιστο και δικούς τους. Οι Χαλκηδόνιοι πλούσια τους φιλοξένησαν, όπως ο άδερφός τον άδερφό, αλλά για πόλη τυφλών ούτε αυτοί είχαν άκούσει.

Ο Βύζας ούτε τώρα έχασε το θάρρος του· όλη τη νύχτα βασάνιζε το νοῦ του ο χρησμός και πρωί πρωί κατέβηκε στην παραλία. Κάθισε σε μιάν άκρη και συλλογιζόταν. Κάποτε σηκώνει τα μάτια του και βλέπει ένα ωραιότατο θέαμα, πού

τὸ ἔκαναν μαγικὸ οἱ χρυσὲς τοῦ ἡλίου ἀχτίνες. Μιὰ θάλασσα στενὴ καὶ ὀλογάλανη ἀπλωνόταν ἐμπρὸς του, πού πιὸ κάτω τὴν ἐστένευαν πιὸ πολὺ τὰ Δαρδανέλλια· μιὰ θάλασσα στενὴ πρὸς τὰ πάνω, ὁ Βόσπορος, πού ἔβγαине στὸν Εὐξείνιο, ἀπ' ὅπου τὰ μύρια ἀγαθὰ τοῦ θεοῦ κατέβαιναν. Ἡ ἀπέναντι ἀκτὴ μὲ ἓνα μεγάλο κόλπο, ἀληθινὸς παράδεισος! Πλούσια βλάστηση ἀπὸ κάθε λογῆς φυτεία φανέρωνε τὰ κρυστάλλινα νερὰ πού τὴν ἐπότιζαν. Ἐφτά λόφοι γύρω κύκλωναν τὸ μέρος, τὸ προστάτευαν ἀπὸ τοὺς ἀγριούς καιρούς καὶ ἐπιτρέπανε στὰ κυματάκια τῆς θάλασσας νὰ γλείφουν ἀπαλὰ ἀπαλὰ τὰ πόδια τῆς ξηρᾶς. Σωστὸ κλειδί τῆς θάλασσας πρὸς τὰ πάνω καὶ πρὸς τὰ κάτω· ὅ,τι ἀκριβῶς χρειαζόταν σ' ἓνα θαλασσινὸ λαὸ σὰν κι αὐτούς.

Τὸ ἀνοιχτὸ μάτι τοῦ Βύζαντος τὰ εἶδε ὅλα αὐτὰ καὶ δὲν χόρταινε κι ὁ βαθυστόχαστος ἀρχηγὸς θυμήθηκε τότε τὸ χρησμὸ καὶ μὲ κρυφὴ λαχτᾶρα εἶπε μέσα του :

— Νὰ ὁ τόπος πού γυρεύομε. Ἡ πόλη τῶν τυφλῶν εἶναι αὐτὴ ἐδῶ ἢ Χαλκηδών, πού οἱ κάτοικοί της καὶ πατριῶτες μου, λές καὶ ἦταν τυφλοί, δὲν εἶδαν τὸ ἔξοχο μέρος νὰ ιδρῶσιν τὴ δική τους πόλη !

Κι ἔτρεξε καὶ ἀνακοίνωσε τὴ σκέψη του στοὺς συντρόφους του. "Ὅλοι ἔμειναν σύμφωνοι· οὔτε ἓνας δὲν εἶχε ἀντίρρηση. Πέρασαν λοιπὸν ἀπέναντι κι ἔχτισαν γύρω στὸν κόλπο τὴν ἀποικία τους. Οἱ ἀποικοὶ ἀπὸ εὐγνωμοσύνη στὸν ἄξιο ἀρχηγὸ τὴν ὀνόμασαν ἀπὸ τὸ ὄνομά του Βυζάντιο."

Πρωτεύουσα τῆς Ἀνατολῆς. Χίλια περίπου χρόνια πέρασαν, ἀπὸ τὸν καιρὸ, πού ἤρθαν ἀπὸ τὰ Μέγαρα οἱ πρῶτοι ἀποικοὶ. Τὸ Βυζάντιο ἔγινε ἰσχυρὸ καὶ πλούσιο· εἶδε δόξες, ἀλλὰ εἶδε καὶ πολλοὺς ἐχθρούς πού ζήτησαν νὰ τὸ κατακτήσουν· μὲ ὅλες ὅμως τίς καταδρομὲς ἔμεινε πάντα πλούσιο, ἀπὸ τοὺς φόρους πού εἰσπράττανε ἀπὸ τὰ πλοῖα.

πού ανέβαιναν ἢ κατέβαιναν τὸ Βόσπορο.

Σὲ χίλια χρόνια ὕστερα, ἀνακάλυψε γιὰ δευτέρη φορά τὴν ἐπίκαιρη θέση τὸ μάτι ἐνὸς νέου βαθυστόχαστου ἀνθρώπου, τοῦ Ρωμαίου αὐτοκράτορα Κωνσταντίνου, πού ἦταν ἀπελπισμένος ἀπὸ τὴ λιπόψυχη Ρώμη. Δὲν ἦταν μόνο προικισμένη μὲ πολλὰ φυσικὰ χαρίσματα· ἦταν ἀκόμη τὸ κλειδί, πού ἔνωσε δυὸ ἡπείρους, Εὐρώπη καὶ Ἀσία, δυὸ κόσμους, Ἀνατολή καὶ Δύση. Καὶ τὴν ἔκαμε πρωτεύουσά του, πρωτεύουσα τῆς Ἀνατολῆς.

Τὸ Βυζάντιο ἔχασε πιά τὸ ὄνομά του καὶ πῆρε νέο ὄνομα ἀπὸ τὸν ἰδρυτὴ, « Κωνσταντινούπολις ». Ὁλόκληρη ὁμως ἡ αὐτοκρατορία ὀνομάστηκε ἀπ' αὐτὸ « Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία ».

Καὶ ἡ πόλη μὲ τὸ νέο ὄνομα κατόρθωσε νὰ γίνῃ ὄχι μόνον κέντρο αὐτοκρατορίας, ἀλλὰ κέντρο ὅλου τοῦ κόσμου· κράτησε, σὰν ἄξια κόρη εὐγενικῆς μητέρας, ὀλομόναχη στὰ δυνατὰ της χέρια ἓνα νέο πολιτισμό, τὸ Βυζαντινὸ, καὶ ὕψωσε σὲ δευτέρη ἀκμὴ τὴν Ἑλληνικὴ δόξα.

18. Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΣΥΝΕΣΙΟΣ

Ήταν ή γιορτή τών Φώτων. Άραιό χιονάκι άρχισε νά πέφτη. Ή οίκογένεια του παπα - Θύμιού ήταν και πάλι μαζεμένη γύρω στο τζάκι και μιλούσε για την τελετή του Άγιασμού και για τον καρaboκύρη τον Περικλή, που είχε πάρει τo Σταυρό από τη θάλασσα.

— Δέσποτα, είπε ξαφνικά ό Γιώργος, κοντεύουν νά τελειώσουν οι γιορτές και δέ μάς είπες την ιστορία του Δεσπότη, που μάς ύποσχέθηκες.

— Καλά λές, παιδί μου, άς την πούμε σήμερα.

Έκει κάτω, στα βόρεια τής Άφρικής, ήταν τον παλιό καιρό πολλές και μεγάλες έλληνικές πολιτείες· μιá άπ' αυτές λεγόταν Κυρήνη, κι άπ' αυτήν ονομάστηκε κι όλη ή χώρα Κυρηναϊκή.

Ὁ ἐπίσκοπος Συνέσιος, πού θά σᾶς πῶ ἀπόψε τήν ἱστορία του, γεννήθηκε στήν Πτολεμαΐδα τῆς Κυρηναϊκῆς στά 370 μ. Χ. Εἶχε πλούσιους γονεῖς καί τόν ἔστειλαν νά σπουδάση στήν Ἀλεξάνδρεια. Ἐγινε νομικός, ὅπως κι ὁ ἅγιος Βασίλειος, στήν ἀρχή. Ἦταν ὅμως τόσο ἐνάρετος καί τόσο καλός πατριώτης, ὥστε, ἅμα πέθανε ὁ ἐπίσκοπος τῆς χώρας, ὅλος ὁ λαός ζήτησε νά γίνη ἐπίσκοπος ὁ Συνέσιος. Καί ὁ Πατριάρχης ἀπό τήν Ἀλεξάνδρεια τὰ ἴδια τοῦ ἔγραφε.

Ὁ Συνέσιος δυσκολεύτηκε πολὺ νά δεχτῆ τή μεγάλη αὐτὴ θέση. Σῶζεται ἀκόμα ἓνα γράμμα του, σταλμένο τότε στὸν ἀδερφό του, καί μέσα σ' αὐτὸ τοῦ γράφει πόσο ἀνάξιο θεωροῦσε τὸν ἑαυτό του νά γίνη ἐπίσκοπος. Μὰ αὐτὰ ὅλα τὰ ἔγραφε ἀπὸ μετριοφροσύνη ὁ Συνέσιος. Ἀποδείχτηκε ἀργότερα πὼς καί ἄξιος καί ὑπεράξιος ἦταν.

Ὡστόσο, σχεδὸν παρὰ τὴ θέλησή του, ὁ Συνέσιος ἔγινε ἐπίσκοπος σὲ ἡλικία σαράντα περίπου χρόνων.

Διοικητῆς τῆς Κυρηναϊκῆς ἦταν τότε ὁ Ἀνδρόνικος. Κυβερνοῦσε τὸν τόπο μὲ πολλή ἀγριότητα. Στὴν ἀρχὴ μὲ συμβουλές καί παρακλήσεις ὁ Συνέσιος φρόντισε νά τὸν ἡμερέψη. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Ἀνδρόνικος ἔμεινε ἀδιόρθωτος, ὁ Συνέσιος ἄφηνε ἀνοιχτὲς τὶς ἐκκλησίες γιὰ νά βρῖσκουν ἄσυλο οἱ κατατρεγμένοι. Οὐμωσε ὁ Ἀνδρόνικος γι' αὐτὸ καί τοιχοκόλλησε στὶς ἐκκλησίες διαταγὴ, πού ἀπαγόρευε νά καταφεύγουν ἐκεῖ καί στοὺς παπάδες νά τοὺς δέχωνται μέσα.

Ἀπελπισμένοι πιά ὁ ἐπίσκοπος ἀναγκάστηκε νά ἀφορίση τὸν Ἀνδρόνικο καί νά τὸν ἀποκλείση ἀπὸ τὴν ἐκκλησία. Ἄμα ἔμαθαν στήν Κωνσταντινούπολη τὸν ἀφορισμὸ αὐτό, ἔπαψαν τὸν Ἀνδρόνικο ἀπὸ τὴ θέση του καί τὸν τιμώρησαν αὐστηρότατα μὲ φυλάκιση. Καί τότε ὁ ἴδιος ὁ Συνέσιος τὸν λυπήθηκε κι ἔγραφε στὸν αὐτοκράτορα νά μετριάση τὴν ποινὴ του. Χ' 19 20

Σὲ λίγο ὅμως παρουσιάστηκε ἄλλος ἐχθρός, πολὺ χειρότερος. Βάρβαρες φυλὲς ἀπ' τὰ βάθη τῆς Ἀφρικῆς ἦρθαν νὰ κυριέψουν τὴν Πτολεμαΐδα. Ὁ διοικητὴς ἦταν τόσο ἐλεεινός, ὥστε μάζεψε τοὺς θησαυρούς, πού εἶχε ἀρπάξει ἐδῶ κι ἐκεῖ· τοὺς ἔβαλε σὲ δυὸ καράβια, μπῆκε κι αὐτὸς μέσα στὸ ἓνα καὶ περίμενε νὰ δῆ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ πολέμου.

Μεγάλη ἦταν ἡ ὀργὴ τοῦ Συνέσιου γιὰ τὴ διαγωγὴ αὐτῆ τοῦ διοικητῆ. « Ἀντὶ νὰ κάθεται κοντὰ στὴν πολεμίστρα τοῦ κάστρου — ἔγραφε σ' ἓνα γράμμα του — κάθεται κοντὰ στὸ κουπί ».

Ὁ γενναῖος ἐπίσκοπος, μ' ἓνα καλὸ ἄλογο, ὅλη τὴν ἡμέρα γύριζε στὰ περίχωρα τῆς Πτολεμαΐδας, γιὰ νὰ μαθαίνει τίς κινήσεις τῶν ἐχθρῶν· καὶ τὴ νύχτα, γιὰ νὰ κοιμοῦνται οἱ κάτοικοι μ' ἐμπιστοσύνη, ἔπαιρνε μερικὰ παλικάρια καὶ γύριζε γύρω γύρω στὸ λόφο, πού ἦταν χτισμένη ἡ πολιτεία.

Οἱ ἐπιδρομὲς ὅμως τῶν βαρβάρων γίνονταν συχνότερες κι οἱ κάτοικοι ὑπόφεραν πολὺ. Ἀρχίζαν λίγο λίγο νὰ χάνουν τὸ θάρρος τους. Θὰ προτιμοῦσαν ν' ἀκόλουθήσουν τὸ παράδειγμα τοῦ διοικητῆ. Οἱ ἐχθροὶ εἶχαν ζώσει τὴν πόλη κι ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ μπορούσαν νὰ τὴν κυριέψουν.

Ἡ ψυχὴ τοῦ Συνέσιου πλημμύρισε ἀπὸ πόνου καὶ λύπη. Κάλεσε τὸν κόσμον στὴν πλατεία τῆς ἐκκλησίας. Κι αὐτὸς παρουσιάστηκε στὴν ἐξώπορτα ντυμένος τὰ χρυσά του ἄμφια καὶ πνιγμένος στὰ δάκρυα.

Ἐριξε μιὰ ματιὰ σ' ὅλη τὴν πόλη καὶ φώναξε :

« Ἀλίμονο στὴν Κυρήνη μου ! Ἀλίμονο στὴν Πτολεμαΐδα μου, πού ἔγινα ὁ τελευταῖος τῆς παπάς !

» Μὰ δὲ μπορῶ νὰ μιλήσω, ὅπως θέλω. Τὰ δάκρυα μοῦ δένουν τὴ γλώσσα.

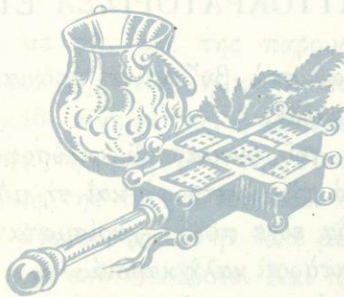
» Πρέπει λοιπὸν νὰ φύγωμε μὲ τὰ καράβια ; Καλά· νὰ φύγωμε ! Τὸ καταλαβαίνω, πῶς εἶναι ἀνάγκη νὰ ἡσυχάσετε. Θέ-

λω νὰ βρῆτε πιά ἡσυχο ὕπνο. Ὡς πότε νὰ καθόμαστε στὶς πολεμίστρες τοῦ κάστρου ; Ὡς πότε ν' ἀγρυπνοῦμε τὴ νύχτα γυρίζοντας ἐδῶ κι ἐκεῖ ;

Ὡστὰ νησιὰ θὰ γλιτώσετε ἀπ' ὅλα αὐτά. Τὰ καράβια εἶν' ἔτοιμα. Ἀλλὰ ἐγὼ θὰ μείνω στὸν τόπο μου. Θὰ μείνω κοντὰ στὸν τάφο τῶν γονέων μου. Θὰ μείνω στὴν ἐκκλησία μου. Θ' ἀγκαλιάσω τὶς κολόνες, ποὺ στηρίζουν τὴν Ἀγία Τράπεζα. Ἐκεῖ θὰ μείνω καὶ ζωντανὸς καὶ πεθαμένος. Κι ἐλπίζω στὸ Θεὸ νὰ μὴν ἀφήσῃ νὰ μολυνθῆ ὁ βωμὸς Του μὲ τὸ αἷμα ἐνὸς παπᾶ. Ἐλπίζω στὸ Θεὸ νὰ μὴν ἀφήσῃ οὔτε τὴν πατρίδα μου νὰ σκλαβωθῆ, οὔτε τὶς ἐκκλησίες μου νὰ μολυνθοῦν ἀπ' τοὺς βαρβάρους. Ἄς συγχωρεθοῦμε ζωντανοί. Πηγαίνατε στὴν εὐχὴ τοῦ Θεοῦ ! Τὰ καράβια σᾶς καρτεροῦν ».

Κανένας δὲν ἔφυγε, παιδιὰ μου, εἶπε συγκινημένος ὁ παπα - Θύμιος. Μὲ καινούριο θάρρος ἔτρεξαν ὅλοι στὸ κάστρο κι ἡ Πτολεμαΐδα σώθηκε.

Μὴν ξεχνάτε ποτέ, παιδιὰ μου, τὸν ἐπίσκοπο Συνέσιο.

*
19. ΠΩΣ ΦΕΡΕΤΑΙ ΣΤΟΥΣ ΑΔΕΡΦΟΥΣ ΤΗΣ
Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΣΣΑ ΕΥΔΟΚΙΑ

Στην Ἀθήνα, στὰ βυζαντινὰ χρόνια, ζοῦσε μιὰ νέα, πού λεγόταν Ἀθηναΐδα.

✕ Ἦταν κόρη τοῦ ὀνομαστοῦ φιλόσοφου Λεόντιου, πού φρόντισε πολὺ γιὰ τὴν ἀνατροφή καὶ τὴ μόρφωσή της.

Ἡ Ἀθηναΐδα εἶχε πολλὰ χαρίσματα· σπάνια ὁμορφιά, μὰ καὶ μυαλὸ δυνατὸ καὶ καλὴ καρδιά. ✕

Αὐτὰ τὰ χαρίσματα καὶ τὰ γράμματα πού ἔμαθε ἔκαμαν τὴν Ἀθηναΐδα ξεχωριστὴ γυναίκα. Ἦξερε φιλοσοφία καὶ ποίηση καὶ μιλοῦσε μὲ μεγάλη εὐγλωττία.

Ὁ πατέρας της Λεόντιος εἶχε ἀρκετὴ περιουσία. Μὰ ὅταν πέθανε κι ἀνοιξαν τὴ διαθήκη του, εἶδαν πὼς τὴν περιουσία αὐτὴ τὴ μοίραζε στοὺς δυὸ γιούς του, τὸν Οὐλεριανὸ καὶ τὸ Γενέσιο, καὶ στὴν Ἀθηναῖδα δὲν ἄφηγε σχεδὸν τίποτε. Ἴσως τὸ ἔκαμε αὐτὸ γιατί νόμιζε πὼς οἱ γιοὶ του εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ χρήματα γιὰ νὰ ζήσουν, ἐνῶ ἡ Ἀθηναῖδα μὲ τὰ χαρίσματά της θὰ ἔβρισκε εὐκόλα κάποιον ἄρχοντα γιὰ νὰ τὴν πάρη γυναίκα χωρὶς προίκα. †

Ἡ Ἀθηναῖδα εἶχε ἀνάγκη νὰ ζήσει μὲ ἀξιοπρέπεια καὶ παρακαλοῦσε τ' ἀδέρφια της νὰ τῆς δώσουν κι αὐτῆς ἓνα μέρος ἀπὸ τὴν κληρονομιά. Αὐτοὶ ὅμως μὲ κανέναν τρόπο δὲν ἤθελαν ν' ἀκούσουν τὰ λόγια της.

† Ἡ Ἀθηναῖδα εἶχε μιὰ θεία. Στὴν ἀπελπισία της ἔτρεξε σ' αὐτήν· κι ἡ καλὴ γυναίκα δέχτηκε μὲ προθυμία νὰ ταξιδέψη μαζί μὲ τὴν ἀνιψιά της ὡς τὴν Πόλη, πού θὰ πήγαινε νὰ ζητήσει δικαιοσύνη ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν αὐτοκράτορα. † †

Αὐτοκράτορας τότε στὸ Βυζάντιο ἦταν ὁ Θεοδόσιος· κι ἐπειδὴ ἦταν μικρὸς ἀκόμα, τὸν ἀντιπροσώπευε ἡ ἀδερφή του Πουλχερία, μεγαλύτερή του, νέα πολὺ ὀμορφη, φρόνιμη καὶ καλή.

Ἡ Ἀθηναῖδα μὲ τὴ θεία της παρουσιάστηκαν στὴν Πουλχερία· ἡ ὀμορφιά τῆς νέας, ἡ κορμοστασιά της, ἡ εὐγένεια πού εἶχε σὲ κάθε κίνημά της, ἡ ἐξυπνάδα της, οἱ γνώσεις καὶ ἡ εὐγλωττία της μάγεψαν τὴν Πουλχερία. Πρώτη φορὰ ἔβλεπε στὴ ζωὴ της τέτοια νέα, καὶ σκέφτηκε νὰ τὴ δώση γυναίκα στὸν ἀδερφό της. Τὴν ἴδια μεγάλη ἐντύπωση ἔκαμε ἡ Ἀθηναῖδα καὶ στὸ Θεοδόσιο. Καὶ πρόθυμα δέχτηκε ὁ νέος αὐτοκράτορας νὰ κάμη σύντροφο τῆς ζωῆς του τὴν ὠραία Ἀθηναία.

Πρὶν στεφανωθῆ ἡ Ἀθηναῖδα ἔλαβε τὸ ἅγιο βάφτισμα,

έγινε χριστιανή και όνομάστηκε Εύδοκία. Ἡ όρφανή και άπροστάτευτη κι άδερφοδιωγμένη κόρη τών Ἀθηνών έγινε μονομιᾶς αυτοκρατόρισα !

Ἡ άπότομη αὐτή μεταβολή, τὸ ξαφνικὸ αὐτὸ άνέβασμα, δὲν άλλαξαν διόλου τὸ χαρακτήρα τῆς Εύδοκίας. Ἀλλοὺς τὰ μεγαλεῖα τοὺς κάνουν φαντασμένους, μερικoὺς τοὺς κάνουν και σκληροὺς, μὰ ἡ σοφή και ωραία Ἐλληνίδα ἔμεινε άμόλυντη άπό κάθε κακία. *το τεχνολογια*

Πρώτη φροντίδα της ἦταν νὰ διαδώση τὰ ἑλληνικά γράμματα στὸ Βυζάντιο· μάζεψε τριγύρω της τοὺς σοφοὺς εκείνου τοῦ καιροῦ και τοὺς τίμησε πολὺ.

Ἐστὴν εὐτυχία της συλλογίστηκε και τοὺς άδερφοὺς της. Μὰ αὐτοί, σάν ἔμαθαν πὼς ἡ κατατρεγμένη άδερφή τους άνέβηκε στὸ θρόνο κι εἶχε δύναμη νὰ τοὺς βλάψη, κρύβονταν φοβισμένοι, γιατί ἔτρεμαν μὴν τοὺς ἐκδικηθῆ γιατὸ σκληρὸ φέρσιμό τους. *χα*

Ἡ Εύδοκία ἔστειλε ανθρώπους πού τοὺς ανακάλυψαν και τοὺς ἔφεραν στὴν Πόλη.

Ὅταν οἱ δυὸ νέοι άνέβηκαν στὸ μεγαλόπρεπο παλάτι και παρουσιάστηκαν μπροστὰ στὴν αυτοκρατόρισα, πού καθόταν στὸ χρυσὸ θρόνο μὲ κορόνα στὸ κεφάλι και βασιλικὸ σκῆπτρο στὸ χέρι, τὰ ἔχασαν· ἡ καρδιά τους χτυποῦσε δυνατὰ, τὰ πόδια τους ἔτρεμαν, στέκονταν άμίλητοι και άκίνητοι, μὲ κεφάλι σκυμμένο, χωρὶς νὰ τολμοῦν νὰ ὑψώσουν τὰ μάτια τους και νὰ τὴν κοιτάξουν.

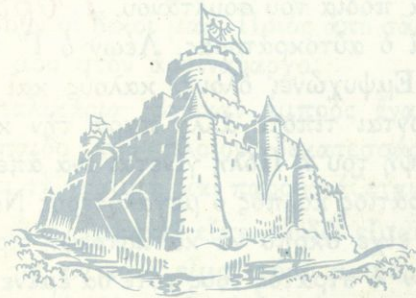
Μὰ και ἡ Εύδοκία μόλις κρατοῦσε τὰ δάκρυα άπό τὴ μεγάλη συγκίνηση και μὲ φωνὴ τρεμουλιαστὴ τοὺς λέει :

— Εἶμαι ἡ Ἀθηναῖδα, ἡ άδερφή σας. Ἐλᾶτε κοντὰ μου χωρὶς κανένα φόβο. Ἄν ἔσεῖς δὲ φερνόσατε ἔτσι σκληρὰ σὲ μένα, δὲ θὰ ῥόχομουν κι ἐγὼ ἐδῶ, ὅπου μὲ τὴ βοήθεια τοῦ

Θεοῦ ἦταν γραφτό μου νὰ βαφτιστῶ καὶ νὰ γίνω αὐτοκρατορίσσα. Κανείς δὲν ξέρει τὰ θελήματα τοῦ Θεοῦ. Ἐγὼ πιστεύω ὅτι ὅσα ἔγιναν καὶ ὅσα ὑπόφερα ἀπὸ σᾶς, ἦταν θέλημα Θεοῦ γιὰ τὴν καλή μου τύχη.

Λέγοντας αὐτὰ κατέβηκε ἀπ' τὸ θρόνο, ἀγκάλιασε τοὺς ἀδερφοὺς της καὶ τοὺς φίλησε μὲ συγκίνηση. Μέσα στὴν εὐγενικὰ ψυχὴ της δὲ μπόρουσε νὰ ριζώσῃ τὸ μίσος καὶ ἡ ἐκδίκηση. Τοὺς συχώρεσε, γιατί ἡ καρδιά της τῆς ἔλεγε πὼς δὲν πρέπει νὰ κρατοῦμε ἔχθρα σ' ὅσους θέλησαν νὰ μᾶς βλάψουν.

Σὲ λίγον καιρὸ ἡ Εὐδοκία ἔδωσε μεγάλα ἀξιώματα στοὺς ἀδερφοὺς της· τὸν Οὐλεριανὸ τὸν ἔκαμε μάρτυρο, δηλαδὴ ὑπουργό, καὶ τὸ Γενέσιο γενικὸ διοικητὴ στὴν Ἰλλυρία.

20. ΤΟ ΝΑΥΤΟΠΟΥΛΟ

ΑΝ α υ μ α χ ί α. Οί "Αραβες προετοιμασμένοι, μῆνες καὶ χρόνια, πολιορκοῦν τὸ 717 μ.Χ. τὴν Κωνσταντινούπολη. **Θ**έλουν νὰ τὴν κυριέψουν, νὰ λεηλατήσουν, νὰ σκλαβώσουν, νὰ σύρουν τὸν ἴδιο τὸν αὐτοκράτορα τῶν Χριστιανῶν ἀλυσόδετο στὰ πόδια τοῦ σουλτάνου. **1 000**

Ἄλλὰ καὶ ὁ αὐτοκράτορας, Λέων ὁ Γ' ὁ Ἰσαυρος, δὲ μένει ἀργός. Ἐμφυχώνει ὅλους, καλοὺς καὶ κακοὺς, ὥστε νὰ μὴ σκέπτονται τίποτε ἄλλο παρὰ τὴν κοινὴ σωτηρία. Μὲ τὴν ἐπίβλεψή του ἡ Πόλη γίνεται ἓνα ἀπέραντο στρατόπεδο καὶ ὁ Κεράτιος κόλπος ὁ μεγαλύτερος Ναύσταθμος.

1 Ὁ Λέων εἶχε σκοπὸ νὰ καταστρέψῃ πρῶτα τὸ στόλο τῶν Σαρακηνῶν· ὁ στρατός τους τότε θὰ ἔμενε στὸ ἔλεός του. Ὅταν λοιπὸν νόμισε κατάλληλη τὴ στιγμή γιὰ τὸ ὀριστικὸ χτύπημα, ὕψωσε στὴν ἀκρόπολη, τὸ σημερινὸ Σαράι - Μπουρνού, τὸ σῆμα νὰ ἀποπλεύσῃ ὁ στόλος. **0 0**

Ἐπρωτοὶ ἐκπλέουν ἀπὸ τὸν Κεράτιο οἱ δρόμωνες, τὰ ἀνιχνεύτικα, νὰ ποῦμε, τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· ἔχουν διαταγὴ νὰ ἐρευνήσουν τὴν Προποντίδα, νὰ ἐξακριβώσουν τὶς θέσεις καὶ τὴ δύναμη τοῦ ἐχθροῦ. Ἐπειτα θ' ἀκολουθοῦσαν τὰ βαρύτερα πλοῖα, γιὰ νὰ ναυμαχήσουν. **Ma**

Ἄγρυπνοι οἱ Ἄραβες προβάλλουν ἀμέσως ἀπὸ τὰ ὀρηκτῆριά τους· χίλια ὀχτακόσια πλοῖα εἶναι κρυμμένα στὶς δυὸ παραλίες, τῆς Θράκης καὶ τῆς Ἀσίας. Προσβάλλουν πρῶτα τοὺς δρόμωνες, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ τοὺς διασκορπίσουν καὶ τέλος νὰ τοὺς συντρίψουν.

Οἱ Βυζαντινοὶ δέχονται τὴν ἐχθρική ἐπίθεση ψύχραιμα. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς μοίρας Μελιγούας, δίνει τὸ σύνθημα τῆς μάχης. Ὅποιος ἐχθρὸς πλησιάσῃ, καίεται μὲ τὸ καταστρεπτικὸ ρευστό, τὸ «ὕγρον πῦρ». Ἀλλὰ οἱ Μωαμεθανοὶ εἶναι ἀτελείωτοι· ἐπιμένουν καὶ κατορθώνουν ἔπειτα ἀπὸ πολλὰς ἀπώλειες νὰ χωρίσουν τοὺς δρόμωνες· καὶ σὲ μιὰ στιγμή κυκλώνουν καὶ αὐτὴ τὴν ἀρχηγίδα τους.

Ὁ ἀρχηγὸς τῆς γράφει τότε ἕνα σημείωμα. Καλεῖ τοὺς ἄνδρες του :

— Παιδιά, τοὺς λέει, ὁ ἐχθρὸς μᾶς κύκλωσε· εἶναι ἀνάγκη νὰ μᾶς βοηθήσουν οἱ δικοὶ μας. Ποιὸς ἀπὸ σᾶς πάει νὰ δώσῃ ἕνα σημείωμά μου στὸν ἀρχιναύαρχο;

Εἴκοσι παλικάρια βγῆκαν ἐμπρὸς ἕνα βῆμα. Βγῆκε καὶ τὸ ναυτόπαιδο τοῦ πλοίου, δεκατεσσάρων - δεκαπέντε χρόνων. Σπάζει τὴ γραμμὴ καὶ παρουσιάζεται στὸ ναύαρχο.

— Ἐγὼ πηγαίνω, ἀρχηγέ! εἶπε. Ἐδῶ εἶμαι ἄχρηστος στὴ μάχη. Ἀφησέ με νὰ πάω· εἶμαι τόσο μικρὸς, ποῦ δὲ θὰ μὲ δοῦν οἱ ἄπιστοι, καὶ κολυμπῶ σὰ δελφίνι.

Τὰ ἀνδρικὰ λόγια τοῦ μικροῦ ἔκαμαν ἐντύπωση καὶ ὁ ἀρχηγὸς τὸ ἀποφάσισε, χωρὶς νὰ ρωτήσῃ πιά τοὺς ἄλλους.

— Πήγαινε, παιδί μου, τοῦ εἶπε. Ἀπὸ σένα ἐξαρτᾶται ἡ σωτηρία τῆς πατρίδας!

Τὸ ναυτόπουλο πέταξε τὰ ροῦχα του, δάγκασε στὸ στόμα τὸ χαρτί, σὰ σκύλος, καὶ πήδησε στὰ κύματα.

× Ὁ στόλαρχος, μόλις ἔλαβε τὸ σημεῖωμα, εἰδοποίησε τὸν αὐτοκράτορα. Ὁ Λέων διέταξε ἀμέσως νὰ ἐκπλεύσῃ ὄλος ὁ στόλος. Ἐπικεφαλῆς εἶναι ἡ ναυαρχίδα «Ἅγιος Θεόδωρος ὁ στρατηλάτης» καὶ μέσα ὁ ἴδιος ὁ αὐτοκράτορας.

× Ὁ βυζαντινὸς στόλος χτυπᾷ τώρα ἀπὸ τὰ πλάγια τὸν ἐχθρικό. Οἱ Ἄραβες, ποὺ δὲν περίμεναν ἀπὸ κεῖ τὴν προσβολή, στρέφουν ν' ἀμυνθοῦν· ἀλλὰ τότε θέλοντας καὶ μὴ ἔπεσαν σὲ σύγχυση. Ἡ ἴδια ἡ ἀραβικὴ ναυαρχίδα καίεται καὶ ὁ μωαμεθανὸς ἀρχινάρχος φονεύεται.

Ἡ νίκη τῶν Ἑλλήνων εἶναι μεγάλη· ὁ ἀραβικὸς στόλος ἐξολοθρεύεται. Ὅσος ἔμεινε ζήτησε νὰ σωθῆ φεύγοντας μὰ ἡ τρικυμία συμπλήρωσε τὴν καταστροφή. Πέντε πλοῖα μόνο ἔφτασαν στὴ Συρία, θλιβεροὶ ἄγγελοι τοῦ ὀλέθρου. Ὁ νέος Πέρσης ἤβρε τὴν τύχη τοῦ παλαιοῦ στὴ Σαλαμίνα.

Ἡ Κωνσταντινούπολη ἀνηγυρίζει τὸ βράδυ τὸ θρίαμβό της φωταγωγημένη. Χιλιάδες στόματα ψάλλουν:

«Τῆ ὑπερμάχῳ στρατηγῶ τὰ νικητήρια...».

Ἐμπρὸς στὸν αὐτοκράτορα. Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Μελιγούας, παρουσίασε τὸν μικρὸ στὸν αὐτοκράτορα· τέτοια διαταγὴ εἶχε πάρει. Ὁ Λέων ἔριξε προσεχτικὰ τὸ βλέμμα του στὸ ναυτόπαιδο· ἔμεινε πολὺ εὐχαριστημένος. Τί ζωηρὰ καὶ ἐξυπνα μάτια! Τί κορμοστασιὰ λαμπαδωτῆ, παρὰ τὴ μικρὴ του ἡλικία!

— Πῶς λέγεσαι; ρώτησε.

— Ἰωάννης Θρακιώτης, ἀπάντησε ἐκεῖνο, λέγοντας τὸ ὄνομα τοῦ τόπου του, κατὰ τὴν συνήθεια τοῦ καιροῦ του.

—'Από ποῦ εἶσαι;
 —'Από τὴ Σηλυβρία.
 — Τί δουλειὰ κάνει ὁ πατέρας σου;
 — Ψάρας· ἔχει δική του βάρκα.
 —'Ωραῖα! ἀπάντησε ὁ αὐτοκράτορας κρύβοντας κάποια σκέψη του.

Ἔπειτα πρόσθεσε:

—'Εσωσες, παιδί μου, τὴν πατρίδα· πάρε λοιπὸν αὐτὰ τὰ εἴκοσι χρυσὰ νομίσματα. . .

Δὲν πρόφτασε ὅμως νὰ τελειώσῃ τὴ φράση του ὁ γενναῖος Ἰσαυρος καὶ τὸν διέκοψε συγκινημένο τὸ ναυτόπουλο.

— Βασιλιά! εἶπε· ὅ,τι ἔκαμα, τὸ ἔκαμα, γιὰ νὰ σώσω τὴν πίστη μου καὶ τὴν πατρίδα ἀπὸ τοὺς ἀπιστοὺς. Δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ πάρω ἄλλη ἀμοιβή. Μοῦ φτάνει ὅτι πέτυχα τὸ σκοπὸ μου. Καὶ τὰ μάτια του πλημμύρισαν δάκρυα.

† Ὁ Λέων θαύμαζε τώρα τὸ θάρρος, τὴ φιλοτιμία καὶ τὴν ἀφοσίωση καὶ ἀγάπη τοῦ παιδιοῦ γιὰ τὴ θρησκεία του καὶ τὴν πατρίδα· καὶ συμπληρώνοντας τὴν πρώτη σκέψη τοῦ εἶπε: †

† Εἶμαι περήφανος, ναυτόπουλό μου, γιὰ τὸ Βυζάντιο γενῶ τέτοια Ἑλληνόπουλα. Ἄπο αὔριο θὰ εἶσαι μαθητὴς στὴ ναυτικὴ σχολή μου, γιὰ νὰ γίνῃς ἕνας λαμπρὸς ἀξιωματικός. Οἱ γονεῖς σου θὰ ἔχουν τὴν προστασία μου καὶ σὺ τὴν ἀγάπη τοῦ βασιλιᾶ! †

Ὁ Μελιγούας καὶ τὸ ναυτόπαιδο χαιρέτησαν κι ἔφυγαν.

× Ἔτσι διάλεγαν οἱ βυζαντινοὶ στὴ μάχη καὶ στὴ δοκιμασία τοὺς γενναίους, ἄντρες καὶ παιδιὰ, γιὰ νὰ τοὺς κάθουν ἀρχηγούς τοῦ ἔθνους. Ἔτσι ἀνανέωσαν μὲ καινούριες ρίζες τὸ φυτώριο τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς αὐτοκρατορίας. γ. κ. ο. τ.

Ἡ πρόβλεψη τοῦ Λέοντος ἀλήθεψε· ὁ μικρὸς Ἰωάννης Θρακιώτης μὲ τὸν καιρὸ ἐγίνε ἰδρυτὴς μιᾶς νέας φημισμένης ναυτικῆς οἰκογένειας.

N. A. Κοντόπουλος

21. ΤΟ ΘΑΡΡΟΣ ΣΩΖΕΙ

Στὰ 807 μ. Χ. οἱ Σλάβοι τῆς Πελοποννήσου ἐπαναστάτησαν κατὰ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους καὶ πολιορκήσαν τὴν Πάτρα. Τὴν πολιορκήσαν καὶ ἀπὸ τὴν ξηρὰ καὶ ἀπὸ τὴ θάλασσα.

Ἐκ τῆς θάλασσης εἶχαν βοηθοὺς καὶ Μωαμεθανοὺς ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴ καὶ τὴ Συρία.

Ἡ Πάτρα ἦταν καλὰ ὀχυρωμένη. Ἐνα γερὸ φρούριο τὴν τριγύριζε καὶ οἱ Πατρινοὶ ἀντιστέκονταν μὲ μεγάλη γενναϊότητα.

Ἡ πολιορκία ὅμως κρατοῦσε πολὺ καὶ στὴν πόλιν παρουσιάστηκε ἔλλειψη ἀπὸ τροφῆς καὶ νερό. Ποιὸς μπορούσε τώρα ν' ἀντισταθῆ στὴ δύναμη τοῦ νέου αὐτοῦ ἐχθροῦ; *χ^ο*

Τοῦ κάκου περίμεναν βοήθεια ἀπὸ τὴν Κόρινθο, ὅπου μὲ σπουδὴ εἶχαν εἰδοποιήσῃ τὸ στρατηγὸ τοῦ αὐτοκράτορα Νικηφόρου. Ἡ βοήθεια δὲν φαινόταν πούθεν! Τὰ παλικάρια εἶχαν ἀρχίσει νὰ ἐξαντλοῦνται ἀπὸ τὴν πείνα. Δὲν ἔμενε παρὰ νὰ παραδοθοῦν, ἀφοῦ πᾶρουν τὴν ὑπόσχεση, πὼς κανεὶς δὲ θὰ πάθῃ τίποτε. *χ*

Προτοῦ ὅμως ὑποκύψουν ὀριστικὰ στὴ θλιβερὴ αὐτὴ ἀνάγκη, ἔστειλαν ἓνα σκοπὸ στ' ἀνατολικά βουνὰ νὰ παρατηρήσῃ, μήπως ἐρχόταν ἡ βοήθεια, πὺ περίμεναν ἀπὸ τὴν Κόρινθο. Εἶχαν συνεννοηθῆ μαζί του, πὼς ἂν διακρίνῃ τὴ βοήθεια νὰ ῥηχεται, νὰ γυρίσῃ ἀμέσως κρατώντας γερμμένη τὴ σημαία του. *χ^ο*
Ἄν δὲ διακρίνῃ τίποτε, τότε νὰ γυρίσῃ κρατώντας τὴν ὀρθή.

Εἶναι δύσκολο νὰ περιγραφῆ ἡ ἀγωνία τῶν πολιορκημένων, τίς ὥρες πὺ περίμεναν τὴν ἐπιστροφὴ τοῦ σκοποῦ.

Ἄντρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ εἶχαν μαζευτῆ στὸ ναὸ τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέα καὶ γονατισμένοι μπροστὰ στὴν εἰκόνα τοῦ πολιούχου, παρακαλοῦσαν θερμὰ νὰ τοὺς συντρέξῃ στὴ δύσκολη αὐτὴ στιγμή. *χ^ο*

Οἱ ἀρχηγοὶ εἶχαν ἀνεβῆ στοὺς ψηλότερους πύργους τοῦ φρουρίου καὶ ἀπὸ κεῖ, ἔχοντας καρφωμένα τὰ μάτια τους στὰ ἀνατολικά βουνὰ, περίμεναν μὲ ἀφάνταστη ἀγωνία νὰ διακρίνουν τὸ σκοπὸ. Θὰ εἶχε γερμμένη τὴ σημαία του; ἢ θὰ

ἦταν ἀναγκασμένοι νὰ παραδώσουν τὴν ὄμορφη πατρίδα τους στοὺς Σλάβους;

Ὡστόσο ἐγινε τὸ θαῦμα. Ἐνῶ ὁ σκοπὸς γύριζε πίσω καβάλα στ' ἄλογό του, κρατώντας τὴ σημαία ὀρθή, ξάφνου γλιστρᾷ τὸ ἄλογο καὶ ὁ ἀναβάτης, γιὰ νὰ κρατηθῆ, ἐγειρε πρὸς τὰ μπρός. Μαζὶ του ἐγειρε καὶ ἡ σημαία.

Χωρὶς ἄλλο ἦταν θέλημα Θεοῦ! Γιατὶ τὴν ἴδια στιγμή τὰ μάτια τῶν ἀρχόντων ἔπεσαν στὸ σκοπὸ καὶ ξεχώρισαν τὴ γερμὲνη σημαία του! ✕

Τρελοὶ ἀπὸ χαρὰ ἔτρεξαν τότε στὴν πόλη καὶ διάταξαν γενικὴ ἐξοδὸ τοῦ στρατοῦ. Οἱ στρατιῶτες μὲ τὸ θάρρος πῶς ἐρχεται βοήθεια, σὰ λιοντάρια ὄρμησαν καὶ σκόρπισαν τοὺς ἐχθρούς. Ἡ Πάτρα εἶχε σωθῆ. Καὶ εἶχε σωθῆ ἀπὸ μιὰ παρεξήγηση ✕

Ἐπειτα ἀπὸ τρεῖς μέρες ἔφτασε καὶ ἡ βοήθεια. Ὁ στρατηγὸς τοῦ Νικηφόρου, προσπαθώντας νὰ συνάξῃ περισσότερο στρατό, εἶχε ἀργήσει. Κατάπληκτος μάθαινε τώρα πῶς σώθηκε ἡ Πάτρα κι ἔγραφε τὰ καθέκαστα στὸν αὐτοκράτορα. Κι ὁ Νικηφόρος μαθαίνοντας αὐτά, ἔδωσε διαταγὴ ν' ἀφιερωθοῦν τὰ λάφυρα τῆς νίκης στὸ νὰ τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέα καὶ ἡ ἐπίσκοπὴ τῶν Πατρῶν νὰ προβιβαστῆ σὲ μητρόπολη καὶ νὰ προστεθοῦν σ' αὐτὴν οἱ ἐπισκοπὲς Μεθώνης, Κορώνης καὶ Λακεδαίμονος, ✕

22. [†]ΣΤΟ ΦΡΟΥΡΙΟ ΤΗΣ ΕΔΕΣΣΑΣ

Κουβαλητό και με δεμένα μάτια ανέβασαν οι Βούλγαροι τόν Κωνσταντῖνο στο φρούριο και τόν έβαλαν σέ χωριστό κελί. Τόν ακούμπησαν σ' ένα στρώμα, έλυσαν τὰ μάτια του και χωρίς νά τοῦ ποῦν λέξη, βγήκαν έξω κι άμπάρωσαν τήν πόρτα.

Ήταν ό Κωνσταντῖνος ό Κρηνίτης, πού μαζί με τό Νικήτα και τό Μιχαήλ προσποιοῦνταν τό Βούλγαρο και παρακολουθοῦσαν τό βουλγαρικό στρατό. Τούς εἶχε στείλει εκεί κατάσκοπους ό στρατηγός Δαφνομήλης. Καί τώρα ό Κωνσταντῖνος εἶχε προδοθῆ. . .

✕ Τό καμαράκι πού τόν έκλεισαν, ἦταν μικρό και γυμνό· έπιπλο άλλο δέν εἶχε, παρά ένα σεντούκι ξύλινο, πού μπορούσε νά γίνη και κάθισμα και τραπέζι. Τό παράθυρο μικρό και καγκελωμένο ἦταν τόσο ψηλά, πού άνθρωπος δέν έφτανε νά δῆ έξω, ὅσο ψηλός κι άν ἦταν. ✕^Α

✓ Με τήν πρώτη ματιά ό Κωνσταντῖνος εἶδε, πώς εύκολο δέν ἦταν νά βγῆ άπ' τή φυλακή του· μά αὐτό δέν τόν απέλπισε· άποφάσισε νά φύγη. Πῶς; Δέν τό ἤξερε άκόμα, μά θά έβρισκε τρόπο. ✕ Μέτρησε με τό μάτι τό ὕφος τοῦ παραθυριοῦ· άν έσερνε τό σεντούκι ὡς εκεί, θά έφτανε νά δῆ· κι άφοῦ ἤξερε τί ἦταν έξω, δική του δουλειά νά φύγη.

Ποῦ βρισκόταν, δέν εἶχε ιδέα. Σ' ὅλο τό ταξίδι οἱ στρατιῶτες τοῦ Δραζάν δέν τόν άφησαν στιγμή νά δῆ τὰ μέρη πού περνοῦσαν και κανένas δέν τοῦ μιλοῦσε.

Ποιό τάχα νά ἦταν τό φρούριο αὐτό;

Ήκλεισε τὰ μάτια του· πρώτα πρώτα έπρεπε νά γιάνουν οἱ πληγές του, ὕστερα θά φρόντιζε νά βρῆ τρόπο νά φύγη· και σέ λίγο άποκοιμήθηκε. . . 1

Ήπό τό τρίξιμο τῆς κλειδαριᾶς ξύπνησε· ἦταν μέρα.

Ἐπὶ ψηλά ὁ ἥλιος φώτιζε τὸ καμαράκι του, ἄρα εἶχε κοιμηθῆ πολλὰς ὥρες.

Σὲ λίγο ἓνας δοῦλος τοῦ ἔφερε φαγητό· ὁ Κωνσταντῖνος τὸν βάσταξε ἀπὸ τὸ ροῦχο του καὶ τοῦ εἶπε:

— Σὲ ὅ,τι ἀγαπᾶς, πὲς μου ποῦ βρίσκομαι;

Μὰ ὁ δοῦλος τοῦ χαμογέλασε μελαγχολικὰ καὶ μὲ τὸ χέρι τοῦ ᾗδειξε τ' αὐτιά του καὶ τοῦ ἔκαμε νόημα, πὼς δὲν ἀκούει. ✕

✕ Πέρασε ἡ μέρα ὅλη χωρὶς νὰ πατήσῃ πιά κανέναν στὸ κελί του. Ὅσο βράδιαζε καὶ νύχτωνε κι ἀπλωνόταν ἔξω ἡ σιωπή, τόσο ἄκουε ὁ Κωνσταντῖνος καθαρότερα ἓνα ἀδιάκοπο βουητὸ νεροῦ, ποῦ ἔτρεχε κι ἔπεφτε ἀπὸ ψηλά σὲ βράχους. ΧΑ.

Μὰ τίποτε ἄλλο δὲν ἄκουσε.

Τὸ ἄλλο πρωὶ ὁ Κωνσταντῖνος αἰσθανόταν πιά τὸν ἑαυτό του καλά. Σηκώθηκε, τράβηξε τὸ ἄδειο σεντούκι στὸ παράθυρο κι ἀνέβηκε ἑπάνω. Μόλις ἔφτασαν τὰ μάτια του στὸ παράθυρο, εἶδε οὐρανὸ καὶ μόνον οὐρανὸ. Ἐπιασε τὰ σίδηρα καὶ θέλησε ν' ἀνεβῆ στὸ παράθυρο, γιὰ νὰ δῆ καὶ κάτω· μὰ δὲ μπόρεσε· πόνος σουβλερός ἀπὸ τὴν πληγὴ του τὸν διαπέρασε, τὰ χέρια του ἀνοιξαν· ἔπεσε ἀναίσθητος στὸ πάτωμα.

Ἐκεῖ τὸν βρῆκε ὁ δοῦλος, σὰν ἔφερε τὸ φαγητό του. Τὸν σήκωσε, τὸν ἔβαλε στὸ στρώμα κι ἔσυρε τὸ σεντούκι στὴ θέσῃ του.

Ὅταν συνῆλθε ὁ Κωνσταντῖνος, εἶδε τοῦ δούλου τὸ μελαγχολικὸ πρόσωπο σκυμμένο ἑπάνω του. Τὴν ἴδια ὥρα αἰσθάνθηκε, πὼς τοῦ ᾗβαζε κάτι στὸ χέρι· ἦταν ἓνα ψωμί. Ἐκλείσει πάλι τὰ μάτια, μισοζαλισμένος ἀκόμα, κι ὅταν τὰ ξανάνοιξε, ὁ δοῦλος εἶχε φύγει.

Τότε θυμῆθηκε, πὼς εἶχε σύρει τὸ σεντούκι στὸ παράθυρο.

Τὸ εἶδε, ἄραγε, ὁ δοῦλος;

Μὰ τὸ σεντούκι ἦταν στὴ θέση του.

Αὐτὴ ἡ στοργικὴ φροντίδα τοῦ δούλου τὸν ἀνακούφισε· πρώτη φορά τότε μιὰ ἐλπίδα ἔλαμψε στὸ μυαλό του.

Ἐξέτασε τὸ ψωμί, πού βαστοῦσε ἀκόμα στὸ χέρι καὶ παρατήρησε μιὰ τρυπίτσα ἀπὸ κάτω. Τὸ ἔκοψε σὲ δυὸ καὶ μέσα βρῆκε ἓνα μικρὸ χαρτάκι τυλιγμένο σφιχτά. Τὸ ξεδίπλωσε καὶ διάβασε. ^{κ'ο}.

«Ὁ αὐτοκράτορας πέρασε τὸν πλημμυρισμένο Ἐριγώνα, ἔφτασε προχτὲς στὸ φρούριο καὶ ἔφυγε χτὲς βράδου. Ἔχε ὅμως θάρρος· ὁ Κύριος σὲ φυλάει».

Τὸ γράψιμο ἦταν τοῦ Γρηγόρη.

Ἐὶς ὁ Γρηγόρης ἦταν ἓνας ἅγιος καλόγερος, πού μὲ λαχτάρῃ παρακολουθοῦσε τὴν τύχη τῶν τριῶν παιδιῶν, πού γιὰ τὴν πατρίδα τους δέχτηκαν νὰ γίνουν κατάσκοποι καὶ νὰ ζοῦνε κοντὰ στοὺς Βουλγάρους. Καὶ τώρα πάλι ὁ Θεὸς τὸν ἔστειλε ἐδῶ. ^{κ'α}.

Ἀπὸ τὸ γράμμα αὐτὸ κι ἀπὸ μερικὲς ὀμιλίες, πού ἄκουσε μιὰ μέρα στὸ διάδρομο τῆς φυλακῆς του, κατάλαβε ὁ Κωνσταντῖνος, πὼς βρισκόταν στὸ φρούριο τῆς Ἐδεσσας. Τώρα κατάλαβε, πὼς ὁ αὐτοκράτορας θεωροῦσε φιλικὸ τὸ φρούριο αὐτὸ κι ἔφυγε ἡσυχος γιὰ τὴ Θεσσαλονίκη, ἐνῶ ἐκεῖ μέσα ἦταν τόσοι Βούλγαροι φωλιασμένοι καὶ ὦρα τὴν ὦρα θὰ ἔκαναν ἐπανάσταση. ^{κ'β}

— Τί κατάρρα!... Μούγκρισε ὁ Κωνσταντῖνος μὲ φρίκη, σφίγγοντας τὸ γράμμα στὰ χέρια του· νὰ ξέρω τὸ τρομερὸ αὐτὸ μυστικὸ καὶ νὰ μὴ μπορῶ νὰ βγῶ, νὰ τρέξω, νὰ σταματήσω τὸ βασιλέα μου καὶ νὰ τὸν γυρίσω πίσω νὰ πνίξῃ τὴν ἐπανάσταση, πρὶν ξεσπάσῃ... .

Σηκώθηκε πάλι κι ἔκανε μερικὰ βήματα νευρικὰ πάνω κάτω.

Νὰ φύγη! Νὰ φύγη! Νὰ φύγη!

Μὰ μὲ τί τρόπο;

✕ Γύρισε στὸ κρεβάτι κι ἀποθαρρημένος ἔπεσε στὸ στρῶμα. Ἀδύνατο! Γιὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ φύγη, ἔπρεπε πρῶτα νὰ γίνῃ καλά, νὰ σπάσῃ τὰ σίδερα, νὰ βγῆ ἀπὸ τὸ παράθυρο· ἄλλο δρόμο δὲν εἶχε. Ἐκτὸς... Ἐκτὸς ἂν ὁ δοῦλος τὸν βοηθοῦσε. ✕

Καὶ γιατί ὄχι; Ὁ δοῦλος εἶχε δάκρυα στὰ μάτια σὰν τὸν κοίταζε... Ὁ δοῦλος εἶχε φέρει τὸ γράμμα τοῦ Γρηγόρη, εἶχε σύρει τὸ σεντούκι στὴ θέση του.

Καὶ ἡ καρδιά τοῦ Κωνσταντίνου γέμιζε πάλι ἐλπίδες. Ἐξαφνα ἀνατρίχιασε· τί ἦταν πάλι αὐτό;

Εἶχε ἀκούσει κάτι, ἓνα ἑλαφρὸ χτύπημα, σὰν πετραδάκι στὸν τοῖχο ἀπέξω.

Κοίταξε τὸ παράθυρο, μὰ δὲν εἶδε τίποτε. Βάσταξε τὴν ἀναπνοή του κι ἀκροάστηκε.

Δεύτερος χτύπος ἀκούστηκε καὶ μιὰ πέτρα πέρασε τὰ κάγκελα κι ἔπεσε στὸ πάτωμα.

Ὁ Κωνσταντῖνος τὴν ἄρπαξε· ἦταν ἓνα στρογγυλὸ χαλίκι καὶ γύρω εἶδε χαραγμένες ἐλληνικὰ πέντε λέξεις:

«Σὰ νυχτώσῃ, ρίξε τὸ σκοινί».

Σαστισμένος, κοίταξε τὸ παράθυρο, ὕστερα τὴν πέτρα καὶ πάλι τὸ παράθυρο.

✕ Ποιὸ σκοινὶ νὰ ρίξῃ κι ἀπὸ ποῦ;

✕ Ἡ καρδιά του χτυποῦσε δυνατά. Σκοινὶ δὲν εἶχε, μὰ εἶχε πάπλωμα· σκέφτηκε νὰ τὸ σκίσῃ λουρίδες λουρίδες, νὰ τὶς δέσῃ τὴ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη καὶ νὰ κατέβῃ ἀπὸ τὸ παράθυρο. Μὰ πρῶτα ἔπρεπε ν' ἀνοίξῃ δρόμο· καὶ μαχαίρι δὲν εἶχε νὰ χαλάσῃ λίγο τὸν τοῖχο καὶ νὰ βγάλῃ τὰ κάγκελα. ✕

Εἶχε βραδιάσει πιά, ὅταν ἔξαφνα ἔτριξε ἡ κλειδαριά

τῆς πόρτας. Ἐνα χέρι πέρασε μέσα, ἔριξε χάμω ἕνα κουλουριασμένο σκοινί κι ἔκλεισε πάλι βιαστικά.

✠ Σὰ νύχτωσε καλά, ἕνα σιγανό σφύριγμα ἀκούστηκε. Ὁ Κωνσταντῖνος κατάλαβε πὼς ἦταν σημεῖο γι' αὐτὸν· ἔριξε τὸ σκοινί καὶ περίμενε. Σὲ λίγο δεύτερο σφύριγμα ἀκούστηκε καὶ κάποιος ἀπὸ κάτω κούνησε τὸ σκοινί. ✠^b

✠ Μὲ βία τὸ τράβηξε ὁ Κωνσταντῖνος· στὴν ἄκρη ἦταν δεμένο ἕνα μαχαίρι κι ἕνα πανάκι, ὅπου κάποιος ἄγνωστο χέρι εἶχε γράψει μὲ κάρβουνο:

«Σπάσε τὰ κάγκελα καὶ κατέβα». ✠^o

Μὲ καινούριο θάρρος ἄρχισε ὁ Κωνσταντῖνος νὰ πελεκᾷ καὶ νὰ ξεκολλᾷ τὴν πέτρα.

Μὰ ἕνα βουητὸ ἀκούόταν ἀπὸ μακριὰ πού πλησίαζε· σὰ φωνές πολλές καὶ σίδερα, πού χτυπούσανε τὸ ἕνα μὲ τ' ἄλλο. ✠^j

Ἐνα κύμα ἀνθρώπινο πέρασε μπρὸς στὴν πόρτα του καὶ μιὰ δυνατὴ φωνὴ ἀκούστηκε:

— Στὰ ὄπλα!... Προδοσία!...

Ὁ Κωνσταντῖνος δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του· ἐξακολούθησε τὸ χάλασμα τοῦ τοίχου, πέταξε τρία κάγκελα καὶ στὸ τελευταῖο ἔδωσε τὸ σκοινί.

Ἀπέξω ἀπὸ τὴν πόρτα του φωνές βουλγάρικες ἀκούστηκαν:

— Σφάζτε τους ὅλους!... Κλειστε τὶς πόρτες!...

Ὁ Κωνσταντῖνος ἀτάραχος σκάλωσε στὸ παράθυρο, ἔπιασε τὸ σκοινί, κρεμάστηκε ἔξω στὸ γκρεμὸ καὶ σὲ λίγο γερὸς βρέθηκε στὰ πόδια τοῦ κάστρου. Καὶ σὰν αὐτὸς πετώντας ὄλονυχτις πῆγε στὸ βασιλιά του τὸ μήνυμα τῆς βουλγαρικῆς προδοσίας, πού πληρώθηκε πολὺ ἀκριβὰ στὸ γύρισμα τοῦ αὐτοκράτορα. ✠

23. Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Ποιὸς ἦταν.—Ἐχετε ἀκούσει, παιδιά, γιὰ τὸν Διγενῆ; ρώτησε ἡ κ. Θάλεια τὰ παιδιά της, τὸν Τάκη καὶ τὴν Ἀγγελική.

—Ὅχι, μητέρα, ἀπάντησαν ἐκεῖνα.

— Τότε θὰ σᾶς πῶ ἐγὼ τὴν ἱστορία του· μοῦ τὴν εἶπε ἡ μητέρα μου κι ἐκείνης ἡ δική της κι ἐκείνης πάλι ἡ δική της, κι ἔτσι ἀπὸ μητέρα σὲ μητέρα φτάνομε στὴν ἴδια τὴν ἐποχὴ τοῦ Διγενῆ, ποὺ τὴν ἔζησαν οἱ ἄνθρωποι.

Ὁ Διγενῆς εἶναι ξακουστὸς βυζαντινὸς ἥρωας, ποὺ ἔζησε, ὅταν στὸ Βυζάντιο ἦταν αὐτοκράτορες ὁ Ρωμανὸς Β' καὶ ὁ Νικηφόρος Φωκᾶς.

Ὅλη του τὴ ζωὴ τὴν πέρασε στὰ βάρη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπου φύλαγε τὶς ἄκρες, τὰ σύνορα δηλαδὴ τῆς

αυτοκρατορίας· γι' αυτό λεγόταν και 'Ακρίτας. Τὸν ἔλεγαν Διγενή, γιατί ἡ καταγωγή του ἦταν ἀπὸ δύο γένη, ἀπὸ ἑλληνικὸ καὶ ἀραβικὸ. Ὡς ἡ μητέρα του ἦταν ἑλληνίδα χριστιανὴ ἀπὸ μεγάλη ἀρχοντικὴ οἰκογένεια· ὁ πατέρας του ἦταν Σαρακηνός, δηλαδή μωαμεθανός ἀπὸ τὴν 'Αραβία, καὶ ἐμίρης (ἡγεμόνας) ἔγινε ὅμως χριστιανός καὶ λαμπρὸς βυζαντινὸς πολίτης.

Ὁ Διγενὴς ἀπὸ μικρὸς ἔδειξε μεγάλη τόλμη καὶ ρώμη καὶ γι' αὐτὸ τὸν θαύμαζαν ὅλοι. Ἀλλά, ὅταν μεγάλωσε, τότε πιά δὲ λέγονται τὰ ἀνδραγαθήματά του. Ἄλλοτε, ἂν μοῦ δοθῆ καιρός, θὰ σᾶς πῶ, πῶς δράκοντες μὲ πολλὰ κεφάλια καὶ πύρινες γλῶσσες, ἄγρια λιοντάρια καὶ ἄλλα θηρία ἔπεσαν κάτω ἀπὸ τὸ σπαθί του, ὅπως ἔπεσαν στὰ ἀρχαῖα χρόνια ἀπὸ τὸ ρόπαλο τοῦ Ἡρακλῆ ὅμοια θηρία. Σήμερα θὰ σᾶς πῶ μιὰ μόνο μικρούλα ἱστορία του. ✕

✕ Διγενὴς καὶ Μαξιμώ. Ὁ γενναῖος Διγενὴς, εἶπαμε, φύλαγε τὰ σύνορα· γιὰ νὰ τὰ ὑπερασπίσῃ ἔστησε καθημερινὸ πόλεμο μὲ φοβεροὺς ἐχθρούς. Φοβερῶτεροι ἀπὸ ὅλους ἦταν οἱ ἀπελάτες, δηλαδή οἱ ληστὲς τῶν βουνῶν καὶ οἱ ἐπιδρομεῖς ἀπὸ τίς ξένες γειτονικὲς ἐπαρχίες. Γρήγορα ὅμως αὐτοὶ κατάλαβαν, ὅτι δὲν ἦταν ἱκανοὶ νὰ τὰ βάλουν μὲ τὸν 'Ακρίτα· πάντοτε ἔφευγαν λιγότεροι καὶ νικημένοι.

Ἀλλά τέτοιοι ληστὲς πῶς νὰ ἡσυχάσουν, πού μόνος σκοπὸς τῆς ζωῆς τους ἦταν νὰ ληστεύουν τοὺς Βυζαντινοὺς; Ἀνέβηκε λοιπὸν στὸ ἄλογό του ὁ ἀρχηγός τους, ὁ Φιλόπαππος, καὶ ἔτρεξε στὰ βουνὰ νὰ βρῆ τὴ βασίλισσα Μαξιμώ, νὰ ζητήσῃ τὴ βοήθεια της.

— Καὶ ποιά εἶναι αὐτὴ ἡ Μαξιμώ; ρώτησε ἡ Ἀγγελικὴ.

— Μιὰ φοβερὴ βασίλισσα, παιδί μου, στὸ γυναικεῖο βασίλειο τῶν Ἀμαζόνων, πού εἶχε τὸν πόλεμο γιὰ τροφή. Εἶχε

νικήσει όλους τούς γύρω πολεμιστές και τούς εἶχε τρομάξει τόσο, πού τὴν ἀναγνώριζαν ὅλοι γιὰ ἀρχηγό και βασίλισσα. "Ὅ,τι ἦταν γιὰ τούς Βυζαντινοὺς ὁ Διγενής, ἦταν γιὰ τούς ἀπελάτες και τούς Σαρακηνοὺς ἡ Μαξιμώ.

Ἡ Μαξιμώ, λοιπόν, γιὰ νὰ τούς εὐχαριστήση, ἔσπευσε νὰ τούς βοηθήση. Πόλεμο γύρευαν οἱ ἀπελάτες, πόλεμο ἤθελε κι αὐτή. Συγκέντρωσε τὰ παλικάρια της, διάλεξε ἑκατό, τὰ πιὸ γενναῖα και ρωμαλέα, και καλὰ ὀπλισμένοι ὅλοι ξεκίνησαν νὰ συναντήσουν τὸ Διγενή. Στὸ δρόμο ἐνώθηκαν μαζί της κι ἄλλοι ἀπελάτες και ὁ Φιλόπαππος. Ἔτσι χιλιάδες στρατὸς ἔφτασε στὸν Εὐφράτη, πού χώριζε τὰ σύνορα.

Ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἔτυχε νὰ ἴναι ὁ Διγενής στὸ παρατηρητήριό του. Ἐρευνοῦσε τὰ γύρω, λέτε και τοῦ ἔλεγε κρυφὰ κάποιος:

— Φυλάξου, Διγενή, ἔρχονται ἀπελάτες.

Μόλις τούς εἶδε νὰ κατεβαίνουν ἀπὸ τὶς βουνοπλαγιές στὸν ποταμό, τόσο ἀμέτρητο πλῆθος, ἕνας αὐτός, δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του· πήδησε στὸ ἄλογό του κι ἔτρεξε νὰ τούς συναντήση.

Φτάνοντας στὸν Εὐφράτη βλέπει γιὰ πρώτη φορὰ τὴ Μαξιμώ, τὴν ξακουστὴ βασίλισσα, πού τόσα εἶχε ἀκούσει γιὰ τὴ χάρη της και τὴν παλικαριά της.

Πραγματικὴ βασίλισσα! Τί χάρη, τί λεβεντιά!

Ἰππευε ἕνα κατάμαυρο, σὰν τὸ χελιδόνι, ἄλογο, πού μὲ βία συγκρατοῦσε τὴν ὀρμή του. Χρυσὴ περικεφαλαία προφύλαγε τὸ κεφάλι της και χρυσὴ ἀλυσίδα κρεμόταν στὸ στήθος της· χρυσοῦφαντα ἦταν και τὰ φορέματά της.

Στὸ ἕνα χέρι κρατοῦσε χρυσὴ ἀσπίδα και τὰ χαλινάρια, και στὸ ἄλλο χρυσωμένο κοντάρι. Σὲ κάθε κίνηση τοῦ περήφανου ζώου κουδουνάκια χρυσά, κρεμασμένα στὸ λαιμό του

ἄφηναν χαρμόσυνο ἦχο. Δεξιὰ κι ἀριστερὰ παράστεκαν ἀπὸ πέντε γιγαντόσωμοι ἀπελάτες. **χα.**

“Ὅταν ἡ Μαξιμῶ εἶδε τὸν Ἀκρίτα, ρώτησε ἐκπληκτικῶς:

— Αὐτὸς εἶναι ὁ Διγενής, Φιλόπαππε;

— Αὐτός, Βασίλισσα Μεγάλη!

— Καὶ οἱ στρατιῶτες του ποῦ εἶναι;

— Αὐτὸς δὲν ἔχει στρατό. Μονάρχος του πολεμᾷ μὲ ὅλους γιὰ τὰ σύνορά του. Ἄλλὰ κι ἔτσι μονάρχος ποῦ εἶναι, μόνη σου μὴν πηγαίνεις νὰ μετρηθῆς μαζί του.

— Δειλὲ γέροντα, ξεσῆκωσες ὅλο αὐτὸ τὸ πλῆθος νὰ πολεμήσῃ ἕναν ἄνθρωπο; εἶπε ὀργισμένη ἡ Μαξιμῶ· δὲ ντρέπεσαι; Μόνη μου, μπρὸς στὰ μάτια σας, θὰ τὸν ξεκάμω. Μὴν κινηθῆ κανένας!

Καὶ μὲ τὰ λόγια αὐτὰ ρίχνεται μὲ τὸ ἄλογό της νὰ περάσῃ τὸ βαθὺ ποτάμι.

— Φυλάξου, Βασίλισσα! Ἄκουσέ με· κάτι ξέρω κι ἐγὼ ὁ γέρος. Πολλὰ ἔχουν δεῖ τὰ μάτια μου! Τῆς ἀπάντησε πειραγμένος ὁ Φιλόπαππος.

Ὁ Διγενής βλέποντας τὴν ὠραία Ἀμαζόνα νὰ ὀρμᾷ στὸν ποταμό, τῆς φωνάζει μὲ εὐγένεια:

— Εἶναι πολὺ βαθὺ τὸ ρεῦμα, Βασίλισσα! Στάσου κι ἔρχομαι ἐγὼ· μὴν κοπιάζεις ἐσύ, μιὰ γυναίκα. Στους ἄντρες πρέπει ὁ κόπος.

Κι ἔσυρε ἀμέσως τὸ σπαθί του, κέντησε τὸ ἄλογό του καὶ ρίχτηκε στὸν Εὐφράτη· σὰ βέλος ἔφτασε στὴν ἀντικρινὴ ὄχθη.

Οἱ δυὸ δυνατοί, ὁ ἀνδρειότερος ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς καὶ ἡ γενναιότερη ἀπὸ τοὺς ἀπελάτες καὶ Σαρακηνοὺς, γιὰ πρώτη φορὰ συναντήθηκαν στὴ μάχη.

Ἡ Μαξιμῶ μὲ μεγάλη ἐπιδεξιότητα τοῦ δίνει μιὰ δυνατὴ κονταριά· ὁ Διγενής τὴν πρόλαβε μὲ τὸ σπαθί του· ἔσπασε τὸ κοντάρι, χωρὶς καὶ νὰ βλάψῃ τὸ σπαθί.

"Αναψε τότε ἡ Μαξιμώ· σέρνει κι ἐκείνη τὸ σπαθί και ἀτρόμητη ὀρμᾶ· ἔβαλε ὅλη τὴν τέχνη της νὰ τὸν τρυπήση, ἀλλὰ βρῆκε τὸν καλύτερό της. Μὲ μιὰ ἐπιδέξια κίνηση τῆς τρύπησε ἐλαφρὰ τὰ δάχτυλα ὁ Διγενής, γιὰ νὰ μὴν τὴ βλάβη, και τῆς ἔριξε ἀπὸ τὸ χέρι κάτω τὸ σπαθί. Ἐπειτα μὲ ἄλλη σπαθιά πῆρε τὸ κεφάλι τοῦ ἀλόγου· ἄλογο και βασίλισσα σωριάστηκαν στὴ γῆ.

Ἡ περήφανη βασίλισσα τὰ ἔχασε· φοβήθηκε γιὰ τὴ ζωὴ της, πού ποτὲ δὲν εἶχε φοβηθῆ. Ἐπесе λοιπὸν στὰ γόνατα και μὲ μάτια δακρυσμένα παρακάλεσε τὸ Διγενὴ νὰ μὴν τὴ σκοτώσῃ. Ὁ Ἀκρίτας τὴν ἐλέησε και χωρὶς νὰ τῆς πῆ τίποτε τὴν ἄφησε κι ἔτρεξε στοὺς ἄλλους.

Ἐ Διγενὴς και ἀπελάτες. Οἱ ἀπελάτες, ἅμα εἶδαν νὰ κινδυνεύῃ ἡ βασίλισσα, ὄρμησαν νὰ κυκλώσουν τὸ Διγενή, σὰν τοὺς πεινασμένους λύκους, πού χύνονται νὰ σπαράξουν τὴ βορά τους. Τὸν ἔβαλαν στὴ μέση και τὸν χτυποῦσαν μὲ σπαθιά, μὲ κοντάρια, μὲ ρόπαλα.

Ἐ Ἀλλὰ τίποτα δὲν κατόρθωσαν. Ὁ πόλεμος αὐτὸς μὲ τοὺς ληστὲς ἔσβησε γρήγορα, ὅπως σβῆνει ἡ φωτιά στὸ ἀνίκητο νερό. Οἱ περισσότεροί ἐφυγαν· ὅσοι ἔμειναν, κείτονταν ἄλλοι πληγωμένοι και ἄλλοι νεκροί. Ὁ Κανένας δὲ μπόρεσε ν' ἀντισταθῆ ὡς τὸ τέλος στὴν ὀρμὴ τοῦ Ἀκρίτα.

— "Α, τί καλά! εἶπε ὁ Τάκης. Αὐτὸ μοῦ θυμίζει τὸν Ἀχιλλέα, πού ἦταν ὁ φόβος και ὁ τρόμος στοὺς Τρῶες· και μόνο ἡ φωνὴ του τοὺς ἀνάγκαζε νὰ κλείωνται στὰ τείχη! Ἐνας πού τόλμησε νὰ μετρηθῆ μαζί του, ὁ Ἐκτορας, ἔπесе νεκρός.

— Βέβαια, παιδί μου! Ὁ Ἀκρίτας δὲν ἦταν κατώτερος στὴν ἀντρεία ἀπὸ τὸ γενναϊότερο Ἕλληνα τοῦ Τρωικοῦ πολέμου. Βλέπετε, ἡ φυλὴ μας γενᾶ πάντοτε τὰ ἴδια παλικάρια!

Ἡ γενναιοψυχία του. Ἡ κ. Θάλεια ἔπειτα ἀπὸ τῆ μικρῆ αὐτῆ διακοπῆ συνέχισε :

“Ὅταν σκόρπισαν οἱ ἀπελάτες, ὁ Διγενὴς ἔτρεξε στὴ Μαξιμῶ· αὐτὴ στὸ μεταξύ εἶχε σηκωθῆ καὶ περίμενε.

— Βασίλισσα, τῆς εἶπε, μάθε νὰ μὴν περηφανεύεσαι πιά, γιατί ὁ Θεὸς ταπεινώνει τοὺς περήφανους. Δὲν ἔχω κανένα σκοπὸ νὰ σὲ βλάψω· ὁ Διγενὴς δὲ σκοτώνει τοὺς νικημένους καὶ τίς γυναῖκες.

Ἡ Μαξιμῶ σταύρωσε τὰ χέρια καὶ δακρυσμένη εἶπε λόγια, ποὺ ποτὲ δὲν εἶπε ἄνθρωπος στὸν ἐχθρό του :

— Κανένας, Διγενή, δὲν ἔχει τὴ δική σου ἀντρεία καὶ γενναιοφροσύνη. Μοῦ ἄφησες τὴ ζωὴ, σὰ δυνατὸς καὶ μεγαλόκαρδος ποὺ εἶσαι, ἐνῶ στὸ χέρι σου ἦταν νὰ μὲ σκοτώσης. Τὸ δοξασμένο ὄνομά σου θὰ τὸ διαλαλοῦν τὰ βουνὰ κι οἱ πεδιάδες τῆς Ἀσίας· ποτὲ δὲ θὰ σὲ λησμονήσουν...

Ὁ Διγενὴς φώναξε τότε τὸν ἵπποκόμο του, ποὺ ἔμενε στὴν ἀντικρινὴ ὄχθη, καὶ τοῦ ἔφερε ἓνα ὠραῖο ἄλογο· τοῦ ἔβαλε πάνω τὴ χρυσοστόλιστη σέλα τοῦ ἀλόγου τῆς βασίλισσας καὶ τὴν βοήθησε ν’ ἀνεβῆ. Χαιρετήθηκαν μὲ εὐγένεια κι ἡ Μαξιμῶ ἔτρεξε στὸ βουνὸ νὰ βρῆ τοὺς σκορπισμένους συντρόφους τῆς...

Γεμάτη θαυμασμὸ εἶπε ἡ Ἀγγελικὴ :

— ὦ, εὖγε, εὖγε στὸν Ἀκρίτα! Ἔτσι κάνουν οἱ μεγαλόκαρδοι ἄνθρωποι· δείχνουν μεγαλοψυχία στοὺς νικημένους. Τέτοιοι ἦταν καὶ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος.

— Μάλιστα, παιδί μου· πολὺ σωστὰ τὰ λές! Τέτοιοι εἶναι οἱ ἥρωες τῆς Ἑλλάδας· τέτοιοι ἦταν κι ὁ Διγενὴς.

Τόση ἦταν ἡ δικαιολογημένη φήμη του, ὥστε ὁ αὐτοκράτορας Ρωμανὸς παράγγειλε στὸν ἀνίκητο ὑπήκό του νὰ πάη στὸ Βυζάντιο νὰ τὸν γνωρίσῃ καὶ νὰ τὸν φιλοξενήσῃ στὰ βασιλικά ἀνάκτορα. Ὁ Διγενὴς ὅμως, θέλοντας νὰ μὴν

ἀφήση μήτε στιγμή ἀφροσύνη τα σύνορα, με εὐλάβεια ἀρνήθηκε τὴ μεγάλη τιμὴ, πού καθένας θὰ ζήλευε. Καὶ τότε ὁ Ρωμανὸς τοῦ ἔκαμε τὴ μεγαλύτερη ἀκόμη τιμὴ, νὰ ξεκινήσει νὰ πάη μόνος του νὰ ἰδῆ τὸ μεγάλο πατριώτη ὑπήκοο!

Καὶ με λίγα λόγια ὁ Διγενής, ἕνας μόνος, ὄπλισμένος με ρώμη, ἀντρεία, μεγαλοψυχία καὶ ἀγάπη γιὰ τὴν πατρίδα, ἔκαμε θαύματα. Κατόρθωσε ν' ἀσφαλίσῃ τὰ ἀνατολικά σύνορα τοῦ Βυζαντίου· ἀπελάτες καὶ Σαρακηνοὶ δὲν τόλμησαν στὴν ἐποχὴ του νὰ ληστέψουν τίς βυζαντινὲς ἐπαρχίες.

Ὁ τόπος βρῆκε τὴν ἡσυχία του καὶ οἱ κάτοικοι, χωρὶς κανένα φόβο, ἀσχολήθηκαν στὰ εἰρηνικὰ ἔργα τους. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ δόξα του γέμισε τὸν ἑλληνισμό. "Ὅπου καὶ νὰ πᾶτε, ὅπου καὶ νὰ σταθῆτε, θ' ἀκούσετε νὰ τραγουδᾷ ὁ λαὸς μας τὰ τραγούδια τοῦ Διγενῆ...

† 24. Ο ΦΛΑΝΤΑΝΕΛΑΣ

[Στις 20 Ἀπριλίου τοῦ 1453 τέσσερα πλοῖα μὲ ἐπικεφαλῆς ἓνα βασιλικὸ σκάφος ἐπιστρέφουν στὴν πολιορκημένη βασιλεύουσα, φορτωμένα ἐφόδια ἀπὸ διάφορες χριστιανικὲς χῶρες. Ὁ Μωάμεθ διατάσσει τότε τὸ στόλο του νὰ συλλάβῃ ἢ νὰ βυθίσῃ τὰ πλοῖα, ποὺ τόλμησαν νὰ παραβιάσουν τὸν ἀποκλεισμὸ τῆς πρωτεύουσας. Κυβερνήτης τοῦ βασιλικοῦ σκάφους ἦταν ὁ γενναῖος Φλαντανελάς].

Ἡ γριὰ τυφλή. Στὰ τείχη ἔφεραν μὲ εὐλάβεια τὶς ἅγιες εἰκόνες· καὶ μιὰ γριὰ τυφλή, ἀκολουθώντας μὲ λαχτάρα τὴν ἀνθρωποπλημμύρα, ἤρθε κι ἐκεῖνη νὰ δῆ μὲ τὰ ξένα μάτια. Ὁ αὐτοκράτορας τῆς ἔκαμε τόπο, χωρὶς νὰ σηκώσῃ τὰ μάτια του ἀπὸ τὴ θάλασσα. *γλ. 5. α' ὀ σφ. 28.*

Σιωπὴ νεκρικὴ βασιλεύει!

Θαρρεῖς καὶ ὁ Ἄετός, ὁ ψηλότερος τῆς Ἀσίας λόφος, ψήλωσε ἀκόμη πιὸ πολὺ νὰ δῆ τὴν πρωτάκουστη ναυμαχία ἐνὸς στόλου ὀλόκληρου μὲ τέσσερα πλοῖα.

Τὸ πρῶτο βασιλικὸ πλοῖο μὲ τὴ σημαία, ποὺ τὴ στόλιζε ὁ δικέφαλος ἀετός, πρῶτο πρῶτο θέλει νὰ προχωρήσῃ, νὰ περάσῃ τὴν ἀλυσίδα τῆ χοντρή, ποὺ εἶναι φραγμένος ὁ κόλπος καὶ νὰ φέρῃ τροφὴ στὴν κουρασμένη Πόλη.

Γιὰ μιὰ στιγμή ἔπαψε ὁ ἄνεμος· φύλλο δὲ σαλεύει καὶ τὰ χριστιανικὰ πλοῖα ἤσυχα στέκονται σὰ μαρμαρωμένα καὶ καθρεφτίζονται στὴ γαλήνια θάλασσα.

Ξαφνικὰ ὁ τοῦρκος ναύαρχος Σουλεϊμάν πασὰς ὄρμᾳ μὲ τὸ στόλο του καὶ τὰ κυκλώνει. Ὁ κίνδυνος εἶναι μεγάλος, γιατί τὰ πλοῖα δὲ μποροῦν νὰ φύγουν. Καὶ ὁ περὶ φανος σουλτάνος, ξεχνώντας ὅτι βρίσκεται στὴν ξηρά, προχωρεῖ μὲ τὸ ἄλογο του στὰ ρηχὰ, νὰ τρέξῃ ὁ ἴδιος νὰ βουλιάξῃ τὰ πλοῖα μὲ τὴ χριστιανικὴ σημαία.

Δίνει διαταγές κεραυνούς· κανένας δὲν τολμᾷ νὰ τὶς παρακούσῃ.

Ἐτελειώσε! Θὰ χαθοῦν τὰ παλικάρια! Δεμένα τὰ πλοῖα, γιατί φύλλο δὲν κουνιέται, ἔπρεπε νὰ ξεχάσουν ὅτι εἶναι θαλασσινά· θὰ γίνῃ στεριανὸς ὁ πόλεμος.

Στὰ τείχη ὁ λαὸς μὲ μιὰ ἀναπνοή, μὲ μιὰ εὐχή, μὲ ἓνα ὄνειρο παρακολουθεῖ μὲ λαχτάρα τὴ ναυμαχία καὶ προσεύχεται. Προσεύχεται καὶ ὁ βασιλιάς καὶ δὲ δίνει διαταγές φοβερές. Ξέρει τὰ παλικάρια του· θὰ κάμουν μόνον τὸ καθήκον τους.

Καὶ ἡ γριά προσεύχεται κι ἐκείνη καὶ κλαίει. Ἐπὶ κάτι μισόλογα, ποῦ ἀκούει, παρακολουθεῖ τὸ μεγάλο κακὸ σὰ νὰ τὸ βλέπῃ. ✕

Ἡ νίκη. Οἱ Τοῦρκοι ἔφεραν φωτιά καὶ ἄρχισε νὰ καίεται τὸ βασιλικὸ πλοῖο. Καὶ ἄλλοι ἀπ' αὐτοὺς ὀρμοῦν σὰν ἀστραπὲς μέσα στ' ἄλλα πλοῖα.

Τότε ὁ κυβερνήτης Φλαντανελάς δίνει διαταγὴ-στοὺς ναῦτες του: οἱ μισοὶ στὰ κατάρτια, μὲ τὸ ἓνα χέρι νὰ χύνουν νερὸ καὶ νὰ σβήνουν τὴ φωτιά, μὲ τὸ ἄλλο νὰ χύνουν ὑγρὴ φωτιά - τὸ ὑγρὸν πῦρ - καὶ νὰ καῖνε τὰ ἐχθρικά πλοῖα, καὶ οἱ ἄλλοι μισοὶ νὰ πολεμοῦν στῆθος μὲ στῆθος, σπρώχνοντας τοὺς Τούρκους, ποῦ ἤθελαν νὰ πηδήσουν μέσα.

Ἐδῶ ἔγινε μεγάλη ἐκατόμβη. Ἐκατοντάδες χάνει ἀνώφελα ὁ Σουλεϊμάν πασάς, καὶ ἀφρίζει ὁ σουλτάνος καὶ δείχνει τὸ χρυσὸ του ρόπαλο ἀγριεμένος. Ὁ κάθε ναύτης του χύνεται στὸ θάνατο, γιατί ξέρει ὅτι τὸν περιμένει, ἂν παρακούσῃ, θάνατος πολυβασανισμένος. ✕

Καὶ ὁ οὐρανὸς ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι γαλανὸς καὶ ἡ θάλασσα λάδι. Ἀνοίγει τὰ χίλια στόματά της ἄθελα καὶ καταπίνει τὰ πτώματα καὶ τὰ ναυάγια.

Ξαφνικά μιὰ στιγμή στὰ τείχη τῆ νεκρική σιωπῆ ἀκολούθησε βοή μεγάλη.

Τῆς γριᾶς τὰ στήθη τὰ ξέσχιζε τὸ ἀναφιλητό. Δὲ μπορεῖ νὰ καταλάβῃ τί γίνεται γύρω της καὶ τραβᾷ τὸ πλατὺ μανίκι τοῦ πλαίνοῦ της καὶ ρωτᾷ μὲ λαχτάρα:

— Ἀδερφέ, τί γίνεται ἐκεῖ κάτω; Δὲν ἔχω μάτια νὰ δῶ.

— Τί γίνεται; ὁ Σταυρός, μάνα, ἔκαμε τὸ θαῦμα του. Ὁ Φλαντανελάς πέρασε τὴν ἀλυσίδα, ἀπάντησε ἐκεῖνος.

— Δοξασμένο τ' ὄνομά του! εἶπε ἡ γριὰ καὶ κλονίστηκε.

Ὁ ξένος τὴ στήριξε καὶ δὲν τὴν ἄφησε νὰ πέσῃ.

Ἐπειτα ἄκουσαν ψαλμούς· ὁ λαὸς ἔφερνε στὰ χέρια τὸν Φλαντανελά μὲ τὰ παλικάρια του καὶ μὲ τοὺς γενναίους τῶν ἄλλων πλοίων.

✕ Ὁ Φλαντανελάς γελαστός γύρισε καὶ εἶδε τὴ θάλασσα, ποὺ ἦταν ἀκόμη γεμάτη συντρίμματα καὶ ναυάγια· ἔπειτα ἔτρεξε στὸ βασιλέα του. Ἀλλὰ ξαφνικά βλέπει τὴ μάνα του ἀκουμπισμένη πάνω στὸν αὐτοκράτορα. ρο.

— Ἡ μάνα μου! φώναξε.

Ὁ Κωνσταντῖνος τοῦ χαμογέλασε καὶ τὸν ἀγκάλιασε λέγοντας:

— Ἐσύ, Φλαντανελά, στήριξες γιὰ λίγο τὴν πόλη κι ἐγὼ τὴ μανούλα σου!

Στράφηκε ἔπειτα πρὸς τοὺς ἄλλους γύρω του καὶ εἶπε:

— Ἐ, παιδιά! Ἑλληνικὸ αἷμα βράζει μέσα μας. Μὲ τέτοιες μάνες καὶ τέτοια παιδιὰ δὲν πέφτει ἀκόμη ἡ Πόλη, δὲν πέφτει!

Ἀλεξάνδρα Παπαδοπούλου

25. ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΗΜΕΡΕΣ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

Όταν νόμισε ο Μωάμεθ πώς τὸ ἠθικὸ τῶν πολιορκημένων εἶχε πιά κλονισθῆ ἀπὸ τὸν ἀδιάκοπο βομβαρδισμὸ πολλῶν ἡμερῶν, ἔστειλε πάλι γιὰ τελευταία φορὰ τὶς προτάσεις τοῦ στὸν Κωνσταντῖνο. Τοῦ ζητοῦσε δηλαδὴ νὰ παραδώσῃ τὴν Πόλη. «Τί λές; Φεύγεις ἀπὸ τὴν Πόλη νὰ πᾶς ὅπου θέλεις μὲ τοὺς ἄρχοντές σου καὶ μὲ τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ ν' ἀφήσης τὸ λαό, χωρὶς νὰ πάθῃ καμιά βλάβη οὔτε ἀπὸ μᾶς οὔτε ἀπὸ σένα, ἢ ἐπιμένεις στὴν ἀντίσταση, πού θὰ ἔχῃ ἀποτέλεσμα καὶ τὸ δικό σου θάνατο καὶ τὸ θάνατο τῶν ἀρχόντων σου καὶ τὴν καταστροφὴ τῶν ὑπαρχόντων σου καὶ τὴν αἰχμαλωσία καὶ διασπορὰ τῶν κατοίκων;».

Ὁ Κωνσταντῖνος, ἂν καὶ ἔβλεπε πὼς πολὺ δύσκολα θὰ μπορούσε νὰ ἀποκρούσῃ ὡς τὸ τέλος τὸ χεῖμαρρο τῶν στρατιωτῶν τοῦ σουλτάνου, δὲν δίστασε νὰ δώσῃ τὴν ἀπάντησιν, πού ταίριαζε καὶ στὸ δικό του ἀξίωμα καὶ στὴ λαμπρὴ ἱστορία τῆς αὐτοκρατορίας του. Καὶ ἡ σύγκλητος τῶν ἀρχόντων του ἐνέκρινε τὴν ἀπάντησίν του:

«Ἄν θέλῃς νὰ συζήσης μαζί μας εἰρηνικά, ὅπως ἔζησαν οἱ πατέρες σου, ἃς εἶναι δοξασμένο τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖνοι θεωροῦσαν καὶ τιμοῦσαν τοὺς γονεῖς μου σὰν πατέρες, καὶ αὐτὴ τὴν πόλιν σὰν πατρίδα τους. Σὲ δύσκολες περιστάσεις σ' αὐτὴν ἐδῶ τὴν πόλιν ἔβρισκαν καταφύγιον. Κράτησε ὅσα φρούρια καὶ ὅση χώρα ἄρπαξες ἀπὸ μᾶς ἄδικα, ὅρισε καὶ τὸ φόρον, πού θὰ σοῦ πληρώνωμε κάθε χρόνον, νὰ εἶναι ἀνά-

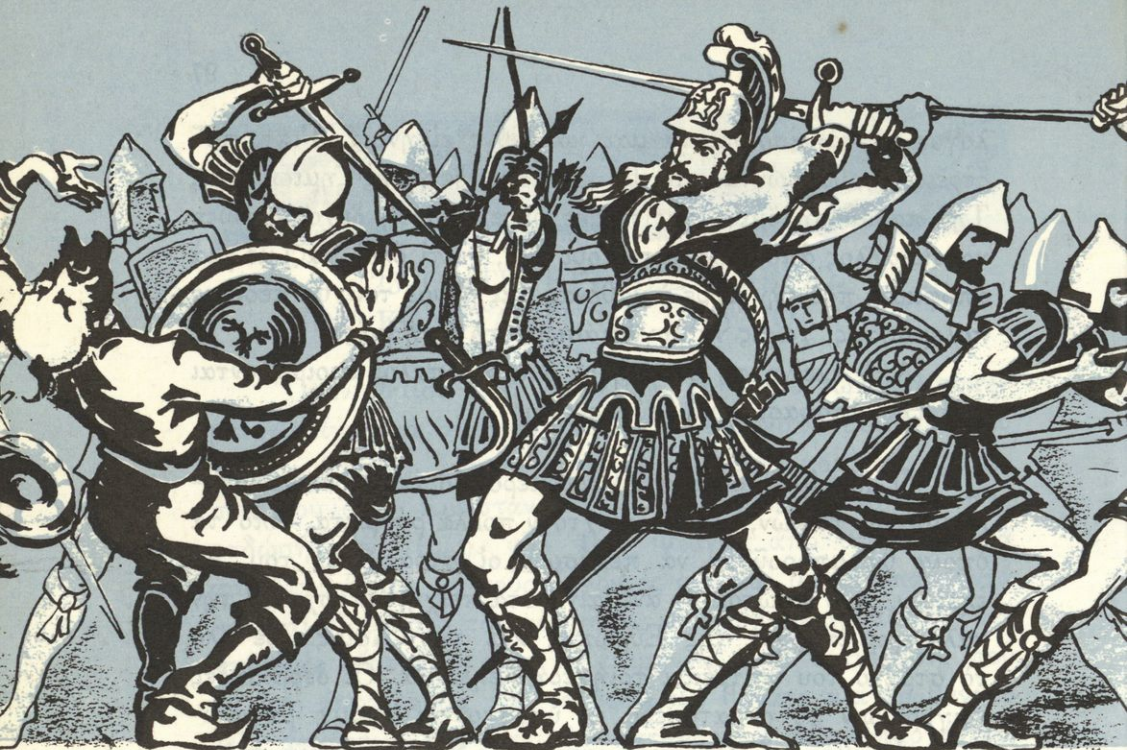
λογος με τὰ εισοδήματά μας και φύγε ειρηνικά. Γιατί ποῦ ξέρεεις, ἄν, θαρρώντας πῶς θὰ κερδίσης, δὲ βγῆς ζημιωμένος; Τὴν παράδοση ὅμως τῆς πόλης οὔτε ἐγὼ τὴ δέχομαι οὔτε κανεὶς ἄλλος ἀπὸ τοὺς κατοίκους της, γιατί ὅλοι μαζί με μιὰ ἀπόφαση, ποῦ τὴν πῆρε ὁ καθένας μας μόνος του, θὰ πέσωμε πολεμώντας, χωρίς νὰ λογαριάσωμε τὴ ζωὴ μας».

Ἐκείνη τὴ στιγμή οἱ δυὸ ἀντίπαλοι ἐτοιμάζονται γιὰ τὴν ἀποφασιστικὴ σύγκρουση.

Ὁ Μωάμεθ διατάσσει τριήμερο ἀδιάκοπο κανονιοβολισμό τῶν τειχῶν, γιὰ ν' ἀνοιχτοῦν πολλὰ ρήγματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ μπορούσαν νὰ περάσουν οἱ στρατιῶτες του. Σ' ἐκεῖνον, ποῦ πρῶτος θ' ἀνέβαινε στὰ τεῖχη, ὑπόσχεται τὴν καλύτερη ἐπαρχία τῆς Εὐρώπης και τῆς Ἀσίας. Σὲ ὅλο τὸ στρατό του ἐπιτρέπει τριήμερη λεηλασία. Οἱ δερβίσηδες τριγυρίζουν τὸ στρατόπεδο κι ὑπόσχονται ἀκόμη μεγαλύτερες ἀμοιβές τοῦ Προφήτη γιὰ ὅσους θὰ σκοτωθοῦν πολεμώντας.

Μέσα στὴν πόλη, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, οἱ στρατιῶτες με τὴν προσωπικὴ ἐπίβλεψη τοῦ Κωνσταντίνου ξενοχτοῦν, γιὰ νὰ διορθώσουν τὶς καταστροφές τῶν τειχῶν, ποῦ ἔκαναν τὴ μέρα τὰ κανόνια. Κι ὁ ἄμαχος πληθυσμὸς με τοὺς ἀρχιερεῖς, τοὺς ἱερεῖς και τοὺς μοναχοὺς μπροστὰ ἔκαναν λιτανεῖα γύρω στὸν ἐσωτερικὸ περίβολο τῶν τειχῶν, ἔχοντας μαζί τους τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας τῆς Ὁδηγήτριας. Οἱ ἱεραῖοι χιλιάδων λαοῦ: «Κύριε, ἐλέησον! Κύριε, ἐλέησον!» ὑψώνονται πρὸς τὴν Ὑπέρμαχο, ποῦ τόσες φορές εἶχε σώσει τὴν Πόλη.

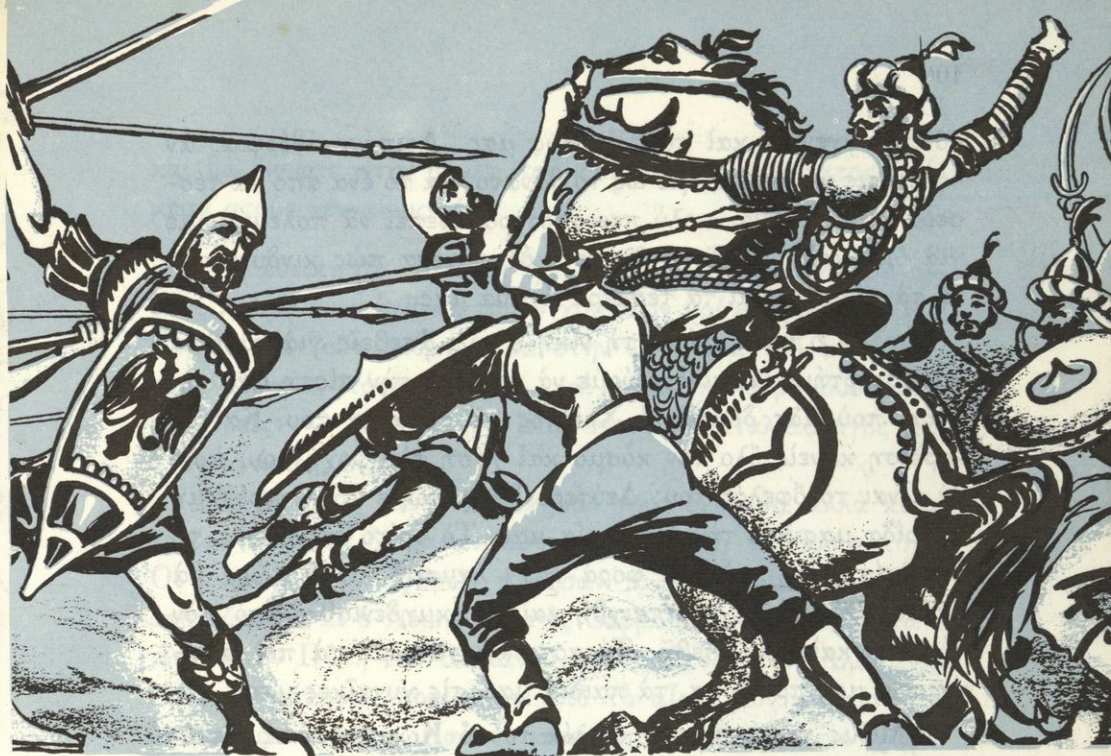
Τὸ ἀπόγευμα τῆς τρίτης ἡμέρας τοῦ ἀδιάκοπου κανονιοβολισμοῦ ὅλα τὰ σημάδια ἔδειχναν πιά πῶς τὴν ἄλλη μέρα, στὶς 29 Μαΐου, θὰ γινόταν ἡ ἐπίθεση. Ὁ Κωνσταντῖνος ἐπιθεώρησε πρῶτα τὰ τεῖχη κι ἔδωσε τὶς τελευταῖες ὁδηγίες γιὰ τὴν

πρόχειρη επίσκευή τῶν ρηγμάτων. Καὶ κατόπιν πῆγε νὰ ἐκτελέσῃ τὰ τελευταῖα καθήκοντα τοῦ αὐτοκράτορα καὶ τοῦ χριστιανοῦ.

Ἐποὺ συγκέντρωσε ὅλους τοὺς στρατιωτικοὺς καὶ πολιτικοὺς ἀρχηγούς, τοὺς ἀνέπτυξε τῇ μεγάλῃ σημασίᾳ τοῦ ἀγῶνα, στὸν ὁποῖον ἔπρεπε ἢ νὰ νικήσουν ἢ νὰ πέσουν ἥρωικά. Ἄλλ' ἀξίζει ν' ἀκούσωμε τὰ ἴδια τὰ λόγια τοῦ θρυλικοῦ αὐτοκράτορα, ὅπως μᾶς τὰ ἔσωσε ὁ ὑπουργός του καὶ ιστοριογράφος Γεώργιος Φραντζῆς.

«Σεῖς, εὐγενέστατοι ἄρχοντες καὶ ἐκλαμπρότατοι δήμαρχοι καὶ στρατηγοὶ καὶ γενναιότατοι συστρατιῶτες καὶ ὅλος ὁ πιστὸς καὶ τίμιος λαός, γνωρίζετε καλὰ ὅτι ἔφτασε ἡ ὥρα, ποῦ ὁ ἐχθρὸς τῆς πίστεως μας θέλει νὰ μᾶς ἐπιτεθῇ μὲ ὅλη τὴν πολεμικὴ του τέχνη καὶ μὲ ὅλα τὰ ὅπλα του. Μὲ

ὅλη τὴ στρατιωτικὴ τοῦ δύναμη θὰ μᾶς ἐξαπολύσῃ ἐπίθεση καὶ ἀπὸ τὴν ξηρὰ καὶ ἀπὸ τὴ θάλασσα, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ μᾶς κεντήσῃ μὲ τὸ δηλητήριό τοῦ σὰν φίδι φαρμακερὸ καὶ νὰ μᾶς καταπιῇ σὰν λιοντάρι ἀνήμερο.

»Γι' αὐτὸ σᾶς λέγω καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ μείνετε ἀκλόνητοι μὲ ἀντρεία καὶ μὲ ἀφοβὴ ψυχὴ, ὅπως κάνατε πάντοτε ὡς τώρα χτυπώντας τοὺς ἐχθροὺς τῆς πίστες μας. Στὰ δικά σας χέρια παραδίνω αὐτὴ τὴν πιὸ λαμπρὴ καὶ τὴν πιὸ περίφημη πόλη, πού εἶναι πατρίδα σας καὶ βασιλίτσα ἀνάμεσα στὶς ἄλλες πόλεις.

»Γνωρίζετε καλά, ἀδέρφια, πὼς ὅλοι μαζί ὀφείλομε γιὰ τέσσερα ἀγαθὰ νὰ προτιμήσωμε νὰ σκοτωθοῦμε, παρὰ νὰ ζοῦμε: Πρῶτο γιὰ τὴν πίστη καὶ τὴν εὐσέβειά μας, δεῦτερο γιὰ τὴν πατρίδα μας, τρίτο γιὰ τὸ βασιλιά καὶ τέταρτο γιὰ

τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους μας. Λοιπόν, ἀδέρφια, ἂν ὀφείλωμε νὰ πολεμοῦμε ὡς τὸ θάνατο γιὰ τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ τέσσερα αὐτὰ ἀγαθὰ, πολὺ περισσότερο πρέπει νὰ πολεμήσωμε γιὰ ὅλα μαζί, ἀφοῦ τὸ βλέπετε ὀλοφάνερα πὼς κινδυνεύομε νὰ τὰ χάσωμε καὶ τὰ τέσσερα ἀγαθὰ μας.

»Ἄν ὁ Θεὸς δώσῃ τὴ νίκη στοὺς ἀσεβεῖς γιὰ τὰ δικά μας ἁμαρτήματα, κινδυνεύομε νὰ χάσωμε τὴν πίστη μας τὴν ἁγία, ποὺ μᾶς δώρισε ὁ Χριστὸς μὲ τὸ αἷμα του. Καὶ ἂν κερδίσῃ κανεὶς ὅλο τὸν κόσμον καὶ χάσῃ τὴν ψυχὴ του, ποῖο θὰ εἶναι τὸ ὄφελός του; Δεύτερο θὰ χάσωμε τὴν περιφρημὴ πατρίδα μας καὶ τὴν ἐλευθερίαν μας. Τὸ τρίτο θὰ χάσωμε τὴ βασιλείαν μας, ποὺ μιὰ φορὰ ἦταν λαμπρὴ, ἀλλὰ τώρα θὰ ταπεινωθῇ καὶ θὰ περιπαιχθῇ καὶ θὰ ἐκμηδενισθῇ ἀπὸ τὸν τύραννον καὶ τὸν ἀσεβῆ. Τέταρτο θὰ χάσωμε τὰ πολυαγαπημένα μας πρόσωπα, τὰ παιδιά μας, τὶς γυναῖκες μας».

Μόλις τελείωσε τὴν ὁμιλίαν τοῦ ὁ Κωνσταντῖνος, ξεκίνησε γιὰ τὴν Ἁγία Σοφία, ὅπου προσευχήθηκε γιὰ τελευταία φορὰ καὶ «μετέλαβε τῶν ἀχράντων καὶ θείων μυστηρίων». Ἐξαγνισμένος πιά ἀπὸ τὶς ἀνθρώπινες κακιὰς πῆγε γιὰ τελευταία φορὰ στὰ ἀνάκτορα, ὅπου κάλεσε ὅλους τοὺς αὐλικούς, ἀπὸ τοὺς ἀνώτατους τιτλοῦχους ὡς τοὺς ὑπηρέτες, καὶ μὲ δάκρυα στὰ μάτια ζήτησε ἀπὸ ὅλους συχώρεση. Ὁ τελευταῖος αὐτοκράτορας τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ, βλέποντας πὼς ἴσως δὲν ὑπάρχει ἐλπίδα σωτηρίας, ἐτοιμάζεται νὰ πεθάνῃ, ὅπως ταιριάζει σ' ἓναν ἀληθινὸ Ἕλληνα κι ἓναν ἀληθινὸ χριστιανό.

Ἀπὸ τὸ παλάτι φεύγει νύχτα, ὄχι γιὰ ν' ἀναπαυθῇ, ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐπιθεωρήσῃ πάλι τὶς φρουρές. Δὲν ἐπρόκειτο πιά νὰ ξανακοιμηθῇ παρὰ μόνον τὸν αἰώνιο ὕπνον τοῦ «μαρμαρωμένου βασιλιᾶ», ἀφοῦ θὰ πολεμοῦσε

καὶ θὰ ἔπεφτε στὴν Πύλη τοῦ Ρωμανοῦ γενναιοτάτος ἀνάμεσα στοὺς γενναίους του.

Ἡ ἐθνικὴ μας ἱστορία ἔχει πολλοὺς ἥρωες μέσα σὲ τόσους καὶ τόσους ἀγῶνες τριῶν χιλιάδων χρόνων. Λίγοι ὅμως ἔζησαν καὶ ζοῦν ἀκόμη μέσα στὴν ψυχὴ καὶ τοῦ ἀγράμματος "Ἑλληνα, τόσον ὠραῖοι καὶ τόσο πολυτραγουδημένοι ὅσο τρεῖς: Ὁ Λεωνίδας, ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος καὶ ὁ Ἀθανάσιος Διάκος.

Κι οἱ τρεῖς τους δὲν νίκησαν τοὺς ἐχθρούς, ἀλλὰ κι οἱ τρεῖς τους δὲν δίστασαν οὔτε μιὰ στιγμή νὰ θυσιαστοῦν. Οἱ μυριάδες τῶν ἐχθρῶν πάτησαν τὸ ἱερὸ χῶμα, πὺ ὑπερασπίζονταν κι ὁ Λεωνίδας στὶς Θερμοπύλες κι ὁ Κωνσταντῖνος στὴν Πύλη τοῦ Ρωμανοῦ κι ὁ Διάκος στὴν Ἀλαμάνα, ἀλλὰ τὸ πάτησαν ποτισμένο ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν νεκρῶν πιὰ ὑπερασπιστῶν του. Καὶ τὸ αἵματοποτισμένο ἐκεῖνο χῶμα γέννησε τοὺς ἐθνικούς μας θύλους, μὲ τοὺς ὁποίους μορφώθηκαν καὶ μορφώνονται οἱ ἑλληνικὲς γενεές.

Καὶ στοὺς νεώτερους ἐθνικούς μας ἀγῶνες πόσοι καὶ πόσοι "Ἕλληνες ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶτες, πολέμησαν ἔχοντας ὀλοζώντανο μπροστὰ στὰ μάτια τους τὸ ὄραμα τοῦ Λεωνίδα, τοῦ Κωνσταντῖνου Παλαιολόγου καὶ τοῦ Ἀθανασίου Διακού! Κι ὅταν ἡ συντριπτικὴ ὑπεροχὴ τῶν ἐχθρῶν τοὺς ἀφαίρεσε τὴ νίκη, ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ αὐτοθυσία τους κέρδισαν τὸ φωτοστέφανο τοῦ ἐθνικοῦ μάρτυρα. Ἄς θυμηθοῦμε τοὺς λίγους ὑπερασπιστὲς τῶν ὀχυρῶν τῆς Μάκεδονίας καὶ τῆς Θράκης στὰ 1941...

Γεώργιος Ν. Καλαματιανὸς

26. ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

Σημαίνει ὁ Θεός, σημαίνει ἡ γῆς, σημαίνουν τὰ ἐπουράνια,
σημαίνει κι ἡ Ἅγια - Σοφία, τὸ μέγα μοναστήρι,
μὲ τετρακόσια σήμαντρα κι ἐξήντα δυὸ καμπάνες.
Κάθε καμπάνα και παπάς, κάθε παπάς και διάκος.
Ψάλλει ζερβὰ ὁ βασιλιάς, δεξιὰ ὁ πατριάρχης,
κι ἀπ' τὴν πολλὴ τὴν ψαλμουδιὰ ἐσειόντανε οἱ κολόνες.
Νὰ μποῦνε στὸ χερουβικὸ και νὰ ἴβγη-ὁ βασιλέας,
φωνὴ τοὺς ἤρθε ἐξ οὐρανοῦ κι ἀπ' ἀρχαγγέλου στόμα :
« Πάψετε τὸ χερουβικὸ κι ἄς χαμηλώσουν τ' ἅγια,
παπάδες, πάρτε τὰ ἱερὰ και σεῖς, κεριά, σβηστῆτε,
γιατὶ εἶναι θέλημα Θεοῦ ἡ Πόλη νὰ τουρκέψη.
Μόν' στεῖλτε λόγο στὴ Φραγκιά νὰ ἴρτουν τρία καράβια :
τὸ ἴνα νὰ πάρη τὸ Σταυρὸ και τ' ἄλλο τὸ Βαγγέλιο,
τὸ τρίτο τὸ καλύτερο τὴν Ἅγια Τράπεζά μας . . .
Ἡ Δέσποινα τaráχτηκε και δάκρυσαν οἱ εἰκόνες.
— Σώπασε, κυρὰ Δέσποινα, και μὴν πολυδακρῦζης,
πάλι μὲ χρόνους, μὲ καιρούς, πάλι δικὰ μας εἶναι.

*Ν. Γ. Πολίτου: « Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὰ τραγούδια
τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ »*

Δημοτικὸ

27. ΤΟ ΠΡΩΤΟ « ΟΧΙ »

Στὰ ξένα ^α Τὸ Σεπτέμβριο τοῦ 1939 εἶναι ἀραγμένα στὸ μεγάλο λιμάνι τοῦ Μπουένος Ἀυρες, τῆς πρωτεύουσας τῆς Ἀργεντινῆς, ἀρκετὰ ξένα πλοῖα περιμένοντας νὰ φορτώσουν. Ἐξαφνα σὰν βόμβα ἤρθε ἡ τρομερὴ εἶδηση, πὺ ἀναστάτωσε τὸν κόσμον : Ἡ Γερμανία κήρυξε τὸν πόλεμον... ¹

Τί θὰ γίνουιν τώρα τὰ πλοῖα ; Θὰ ταξιδέψουιν ; Καὶ θὰ ἀψηφήσουιν τὰ ὑποβρύχια, τὰ ἀεροπλάνα, τὶς νάρκες, τὶς νηοψίες ;

Θὰ μείνουιν δεμένα στοὺς μόλους ; Πῶς θὰ ζήσουιν τὰ πληρώματα ; Πῶς θὰ ζήσῃ ἡ πατρίδα χωρὶς τροφίμα, χωρὶς προϊόντα, χωρὶς πρῶτες ὕλες ;

Μὲ τὶς ἀγωνιώδεις αὐτὲς σκέψεις ἀποσύρονται πλοίαρχοι καὶ ναῦτες, καθένας στὸ πλοῖο του, καὶ περιμένουιν τὸν πρόξενο νὰ τοὺς δώσῃ ὁδηγίες.■

^β Τὴν ἄλλη μέρα παίρνει κι ὁ δικός μας ὁ πρεσβευτὴς τὸ προσωπικὸ τοῦ προξενείου καὶ τῆς πρεσβείας καὶ ἀνεβαίνει στὰ ἑλληνικὰ πλοῖα. Στὸ πρῶτο, πὺ ἀνέβηκε, κάλεσε ὅλους, ἀξιωματικὸς καὶ ναῦτες, καὶ τοὺς μίλησε.

^γ Μίλησε γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ παιδιά της. Τοὺς ἔφερε παράδειγμα τὸν τετραπέρατο ὀμηρικὸ Ὀδυσσεά, γιὰ νὰ δείξῃ τὶς δυὸ μεγάλες ἀρετὲς τῆς φυλῆς μας : τὴν ἀγάπη

πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐξυπνάδα καὶ ἐφευρετικότητα τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ ἴδιος ὁμολόγησε ὅτι θὰ εἶναι μεγάλες οἱ δυσκολίες, ποὺ θὰ βροῦν οἱ ναυτικοὶ στὰ ταξίδια τους ἐξ αἰτίας τοῦ πολέμου. « Ἀλλὰ τώρα θὰ δείξωμε τί ἀξίζομε· τοὺς εἶπε. Πρέπει νὰ βοηθήσωμε τὴν πατρίδα στὶς δύσκολες στιγμές· δὲν πρέπει νὰ τῆς λείψουν οὔτε τὰ τρόφιμα οὔτε οἱ πρώτες ὕλες οὔτε τὸ καθετί, ποὺ χρειάζεται. Καὶ αὐτὸ μόνο ἐσεῖς θὰ τὸ κατορθώσετε, νικώντας μὲ τὸ θάρρος καὶ τὴν ἰκανότητά σας ὅλα τὰ ἐμπόδια καὶ ὅλους τοὺς κινδύνους. . . »

Τοὺς εὐχήθηκε τέλος καλὴ ἐπιτυχία κι ἀποχώρησε, ἐνῶ τὸ πλήρωμα δακρυσμένο χειροκροτοῦσε καὶ ζητωκραύγαζε. »

Ὁ Θιακός Ὅταν ἔφυγε ὁ πρεσβευτής, ἀναψε ἡ συζήτηση γιὰ τὸν πόλεμο. Καθένας ἔλεγε τὴ γνώμη του, καὶ πολλοὶ ὑποστήριζαν ὅτι θὰ ἦταν δύσκολο νὰ τὰ βγάλουν πέρα οἱ σύμμαχοι μὲ τὴ Γερμανία. Σὲ μιὰ στιγμή ἕνας αὐτῆς ἀπὸ τὴν Ἰθάκη ρώτησε κάποιον συνάδελφό του :

— Δὲν μοῦ λές, Φίλιππα, ἀν μᾶς ἐπιτεθοῦν κι ἐμᾶς οἱ Γερμανοί, τί θὰ γίνῃ ;

— Ἄ ! Ἐμεῖς εἴμαστε μιὰ φύχτα ! Τί θέλεις νὰ κάνωμε ; Θέλοντας καὶ μὴ θὰ περάσουν σὰν ὁδοστρωτήρας ἀπὸ πάνω μας· ἀπάντησε ἐκεῖνος ἀπὸ μικροψυχία ἢ κάνοντας τὸ μισοκακόμοιρο, γιὰ νὰ πεισμώσῃ τὸν πατριώτη τοῦ Ὀδυσσεά. 109

Ἐὰν τὸ λιοντάρι, πὸ ἄξαφνα βλέπει νὰ τοῦ παίρνουν τὰ μικρά του, ἀγρίεψε ὁ Θιακός. Ἡ ματιά του ἔγινε φόβερή. Ἀπὸ τίς δύο κόγχες βγαίνουν φωτιές. Τρέμει σύγκορμος, ἔτοιμος νὰ χυθῆ· καὶ μὲ φωνὴ τραχιὰ βρυχήθηκε :

— Ὅχι ! Ὅχι ! δὲν θὰ περάσουν ! Ἄς κοπιᾶσουν καὶ θὰ δοῦμε ! 110

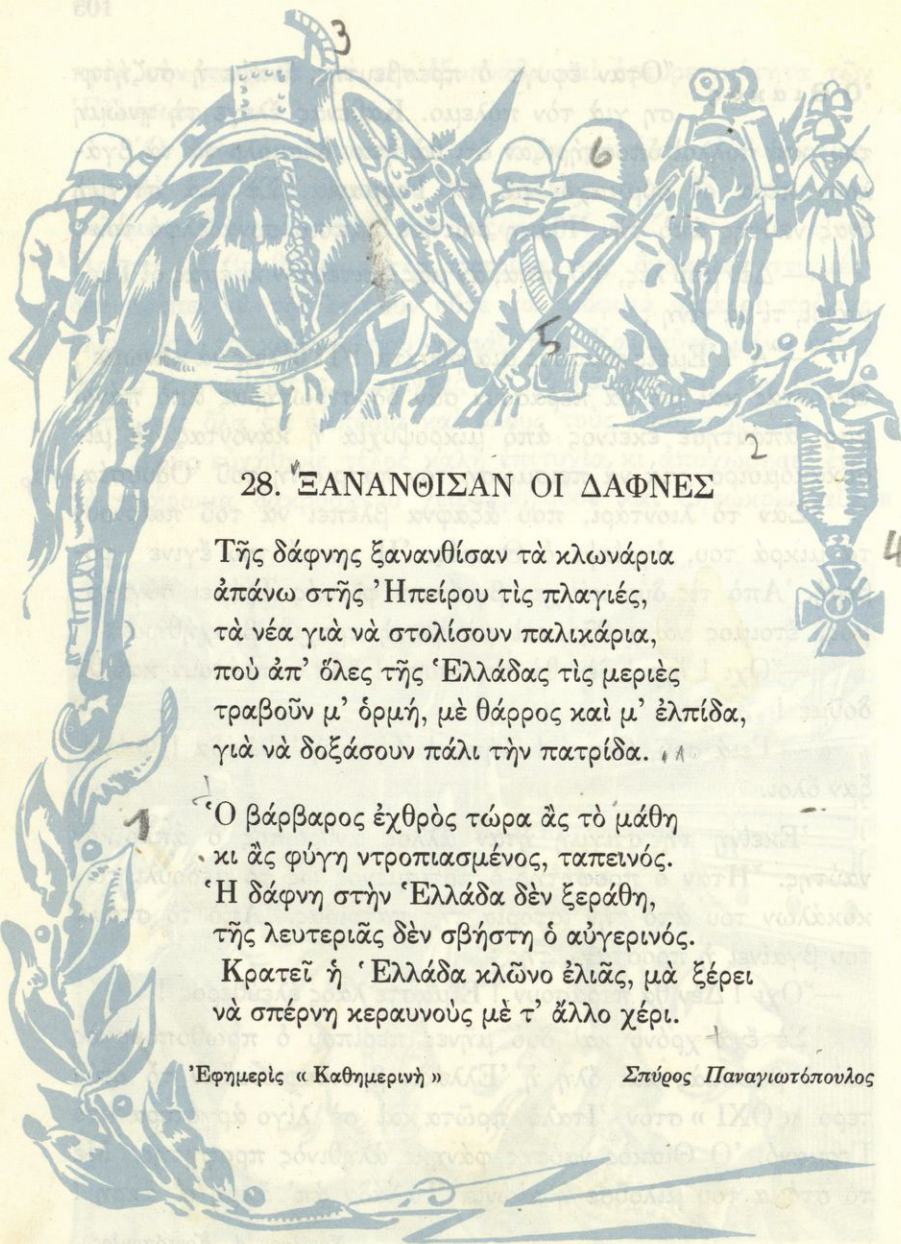
— Γειά σου, Θιακέ ! Ζήτω ! Ζήτω ἡ Ἑλλάδα ! Φώναξαν ὅλοι.

Ἐκείνη τὴ στιγμή ἦταν ἄλλος ἄνθρωπος ὁ ἀπλοϊκὸς αὐτῆς. Ἦταν ὁ προφήτης ὁ ποτισμένος ὡς τὸ μεδούλι τῶν κοκάλων του ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς πατρίδας. Ἀπὸ τὸ στόμα του βγαίνει ἡ προσταγή της :

— Ὅχι ! Δὲν θὰ περάσουν ! Εἴμαστε λαὸς ἐλεύθερος !

Σὲ ἓνα χρόνον καὶ δυὸ μῆνες περίπου ὁ πρωθυπουργὸς καὶ ὁ βασιλιάς καὶ ὅλη ἡ Ἑλλάδα βροντοφώναξαν τὸ δεύτερο « ΟΧΙ » στὸν Ἰταλὸ πρῶτα καὶ σὲ λίγο ἀργότερα στὸ Γερμανό. Ὁ Θιακὸς αὐτῆς φάνηκε ἀληθινὸς προφήτης. Μὲ τὸ στόμα του μιλοῦσε ἡ αἰώνια Ἑλλάδα ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη !

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

28. ΞΑΝΑΝΘΙΣΑΝ ΟΙ ΔΑΦΝΕΣ

Τῆς δάφνης ξανανθίσαν τὰ κλωνάρια
 ἀπάνω στῆς Ἠπείρου τὶς πλαγιές,
 τὰ νέα γιὰ νὰ στολίσουν παλικάρια,
 ποὺ ἀπ' ὅλες τῆς Ἑλλάδας τὶς μεριές
 τραβοῦν μ' ὄρμη, μὲ θάρρος καὶ μ' ἐλπίδα,
 γιὰ νὰ δοξάσουν πάλι τὴν πατρίδα.

Ὁ βάρβαρος ἐχθρὸς τώρα ἄς τὸ μάθη
 κι ἄς φύγη ντροπιασμένος, ταπεινός.
 Ἡ δάφνη στὴν Ἑλλάδα δὲν ξεράθη,
 τῆς λευτεριάς δὲν σβήστη ὁ αὐγερινός.
 Κρατεῖ ἡ Ἑλλάδα κλώνο ἐλιᾶς, μὰ ξέρει
 νὰ σπέρνη κερανοῦς μὲ τ' ἄλλο χέρι.

Ἐφημερὶς «Καθημερινή»

Σπύρος Παναγιωτόπουλος

29. ΟΙ ΚΡΗΤΙΚΟΠΟΥΛΕΣ

Δύο λυγρόκορμες Κρητικοπούλες στέκονταν ίσιες σαν λαμπάδες μπροστά στο Γερμανό διοικητή τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν. Ἦταν κι οἱ δύο ψηλές, λιγνές, ἀλλὰ γεροδεμένες, μελαχρινές, μὲ ἔντονα χαρακτηριστικά, εἴκοσι δύο ὡς εἴκοσι πέντε χρόνων. Καὶ φοροῦσαν ἀντρικῆς κρητικῆς βράκες καὶ ψηλά ὑποδήματα. Ἦταν ἀδερφές. Ἀρετὴ ὀνομαζόταν ἡ μεγαλύτερη κι Ἐλευθερία ἡ μικρότερη. Εἶχαν πιαστὴ αἰχμάλωτες σὲ μιὰ συμπλοκὴ κοντὰ στὸ ἀεροδρόμιο τοῦ Μάλεμε στὴ μάχη τῆς Κρήτης. Κι ἡ διαταγὴ ἦταν : "Ὅσοι ἔνοπλοι πολῖτες συλλαμβάνονταν αἰχμάλωτοι νὰ τουφεκίζονται «ἐπὶ τόπου»

Δὲν μιλοῦσε ὅμως ἡ διαταγὴ καθόλου γιὰ γυναῖκες. Κι οἱ δύο ἀδερφές εἶχαν πιαστὴ, ἀφοῦ πολέμησαν σὰν τὰ καλύτερα παλικάρια, ὀπλισμένες μὲ δύο παλιούς γκράδες. Στὰ χέρια τῶν ἐχθρῶν ἔπεσαν, μόνον ἀφοῦ τοὺς ἔστειλαν μὲ ἀλάθευτο μάτι καὶ τὴν τελευταία τους σφαῖρα. Καμιὰ προφύλαξη δὲν πῆραν σ' ὄλο τὸ διάστημα τῆς φονικῆς συμπλοκῆς. Οἱ σφαῖρες ὥρες ὀλόκληρες περνοῦσαν γύρω τους σὰν μέλισσες, χωρὶς ὅμως νὰ τις ἀγγίξουν καθόλου. Λὲς κι εἶχαν ἀπάνω τους Τίμιο ξύλο.

Ἡ καταγωγὴ τους ἦταν ἀπὸ ἓνα μικρὸ χωριὸ τῶν Σφακιῶν. Τὸν πατέρα τους τὸν εἶχαν χάσει στὸ Μικρασιατικὸ πόλεμο. Τὰ δύο ἀδέρφια τους, ὁ Μανόλης κι ὁ Γιώργος, εἶ-

χαν ἐπιστρατευθῆ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ πολέμου κι εἶχαν πάει στὴ Βόρειο Ἡπειρο, ὅπου μαζί μὲ τοὺς τόσους ἄλλους ἔδειξαν ἄλλη μιὰ φορά στὸν κόσμο τί ἀξίζει τὸ κρητικὸ τουφέκι. Ποιὸς ἤξερε τί νὰ ἀπόγιναν ὕστερα ἀπὸ τὴ γερμανικὴ ὑποδούλωση καὶ τὴ διάλυση τοῦ στρατοῦ μας! Τάχα νὰ ζοῦσαν ; Ἡ χήρα μητέρα κι οἱ ὄρφανές ἀδερφές τους περνοῦσαν μέρες ἀγωνίας.

Ἀντὶ νὰ ρθῆ στὶς πονεμένες γυναῖκες κάποια εἶδηση γιὰ τὴν τύχη τῶν ἀγαπημένων τους, ξαφνικά ἓνα πρωὶ ἓνα τρομερὸ μήνυμα συντάραξε ὅλη τὴν Κρήτη ἀπ' ἀκρὴ σὲ ἀκρὴ. Πολλὰ ἐχθρικά ἀεροπλάνα ἔριχναν χιλιάδες ἀλεξιπτωτιστὲς γύρω στὰ ἀεροδρόμια καὶ στὶς μεγάλες πολιτείες.

Οἱ λίγοι Ἕλληνες στρατιῶτες, μὲ τὴ βοήθεια ὅσων Ἀγγλων, Αὐστραλῶν καὶ Νεοζηλανδῶν εἶχαν φτάσει ἀπὸ τὴν ἠπειρωτικὴ Ἑλλάδα, τοὺς ἀντιμετώπιζαν ἀδείλιαστα στὸν ἄνισο ἀγώνα. Μὰ τὰ ἀεροπλάνα ὅλο καὶ πλήθαιναν σὰν κοπάδια ὄρνια, πού ὁσμίζονται πλούσιο κυνήγι.

Ἀλλὰ κι οἱ στρατιῶτες δὲν ἀπόμειναν μόνοι νὰ ὑπερασπίσουν τὴν Κρήτη. Λὲς καὶ κάποια μαγικὴ σάλπιγγα σημάνε γενικὸ συναγεμῶ στοὺς κάμπους καὶ στὰ βουνά. Γέροι ἀσπρομάλληδες καὶ παιδιὰ ἀμούστακα ἄρπαξαν ὅ,τι μισοσκουριασμένο τουφέκι ἢ μαχαίρι βρισκόταν στὸ σπίτι τους κι ἔτρεξαν νὰ μετρηθοῦν μὲ τὸν πιὸ τέλειο στρατό, πού εἶχε γνωρίσει ὡς τότε ὁ κόσμος. Τὶς πιὸ πολλὲς ὁμάδες τῶν αὐτοσχέδιων πολεμιστῶν τὶς ὀδηγοῦσαν οἱ παπάδες, κρατώντας μὲ τὸ ἓνα χέρι τὸ σταυρὸ καὶ μὲ τὸ ἄλλο τὸ τουφέκι. Τότε πετάχτηκαν στὴ μέση καὶ πολλὲς Κρητικοπούλες ὀπλισμένες. Κανεὶς δὲν θέλησε νὰ τὶς ἐμποδίσῃ.

— Μανούλα, τὴν εὐχὴ σου ! . . .

Κι ἔσκυψαν νὰ φιλήσουν τὸ χέρι τῆς οἱ δύο λεβεντοκόρες. Εἶχαν φορέσει τὶς τιμημένες κρητικὲς στολὲς τοῦ παπ-

ποῦ τους, τοῦ φημισμένου καπετάν Μανόλη, καὶ τοῦ πατέρα τους, πού τὶς φύλαγαν στὰ βάρη τοῦ σεντουκιοῦ ἀκριβὰ οἰκογενειακὰ κειμήλια. Στὰ χέρια τους κρατοῦσαν τοὺς δύο παλιούς γκράδες τοῦ σπιτιοῦ καὶ στὰ στήθη τους εἶχαν περάσει σταυρωτὰ τὰ φυσεκλίκια.

Ἡ χαροκαμένη μητέρα γιὰ μιὰ στιγμή ξαφνιάστηκε. Γιὰ μιὰ στιγμή μονάχα. Κι ἀμέσως, χωρὶς νὰ δείξῃ τὴν παρामीκρὴ ταραχὴ, ἀνοιξε διάπλατα τὴν ἀγκαλιά της καὶ τὶς φίλησε στὰ πυρωμένα μάγουλά τους.

— Στὴν εὐχὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας !. . . Καὶ κοιτάξετε νὰ μὴν ντροπιάσετε τὴ γενιά σας.

Σὰν νὰ εἶχαν φτερά στὰ πόδια, ἔτρεξαν νὰ προφτάσουν τοὺς ἄλλους χωριανούς πολεμιστές, πού κατηφόριζαν. Καὶ μόνο σὰν τὶς ἔχασε ἀπὸ τὰ μάτια της δάκρυσε ἡ μητέρα.

— "Αχ ! γιατί νά μὴν ἔχω κι ἐγὼ τὰ νιάτα σας νά ρθῶ μαζί σας, μουρμούρισε μὲ παράπονο."

— Ξέρετε ποιά εἶναι ἡ τιμωρία γιὰ τοὺς πολίτες, ἄντρες καὶ γυναῖκες, πού χτυποῦν τὸ γερμανικὸ στρατό ; ρώτησε τὶς αἰχμάλωτες ὁ Γερμανὸς διοικητής.

"Ένας Γερμανὸς στρατιώτης ἔκανε τὸ διερμηνέα.

— Τὴν ξέρομε. Εἶναι ὁ θάνατος. Ἄπάντησε μὲ σταθερὴ φωνή ἡ Ἄρετὴ γιὰ λογαριασμὸ καὶ τῆς ἀδερφῆς της.

— Γιατί δὲν σεβαστήκατε τοὺς κανόνες τοῦ πολέμου ; Μόνο τακτικὸς στρατὸς ἔχει τὸ δικαίωμα νά πολεμᾷ τακτικὸ στρατό.

— Γιατί δὲν σεβαστήκατε ἐσεῖς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτη ; Ποιά ἀφορμὴ σᾶς δώσαμε, πού ἤρθατε νά μᾶς ὑποδουλώσετε ; Ἦταν ἡ πληρωμένη ἀπάντηση τῆς ὑπερήφανης Ἑλληνοπούλας.

Ὁ Γερμανὸς ἔγινε μαυροκόκκινος ἀπὸ τὸ θυμὸ του. Κάτι μουρμούρισε καὶ διάταξε νά τὶς κλείσουν στὸ ὑπόγειο τοῦ προσωρινοῦ διοικητηρίου.

— "Ἐπρεπε νά τὶς τουφεκίσω ἀμέσως, εἶπε στοὺς ἀξιωματικούς του, πού παρακολουθοῦσαν τὴ σκηνὴ ἀκίνητοι σὰν ἀγάλματα. Μὰ τί νά τοὺς κάμω ; Μοῦ ἤρθε διαταγὴ ἀπὸ τὸ Βερολίνο νά στείλω ἐκεῖ ὅσες Κρητικοπούλες ἔνοπλες πιάσωμε. Βλέπετε πρώτη φορὰ ἀντιμετωπίσαμε καὶ γυναῖκες νά μᾶς πολεμοῦν μὲ τόσο πείσμα. Φαίνεται πὼς θέλει νά τὶς γνωρίσῃ ὁ ἴδιος ὁ Χίτλερ.

Στὰ ψυχρὰ πρόσωπα τῶν ἀξιωματικῶν ζωγραφίστηκε μελαγχολικὴ ἔκφραση: « Πῶς θὰ κρατήσωμε ὑποδουλωμένη μιὰ χώρα, ὅπου κι οἱ γυναῖκες μᾶς πολεμοῦν παλικαρῖσια ! »

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

30. Η ΣΗΜΑΙΑ

Πάντα κι όπου σ' αντικρίζω
μέ λαχτάρα σταματώ
και περήφανα δακρύζω,
ταπεινά σέ χαιρετώ.

Δόξα άθάνατη στολίζει
κάθε θεία σου πτυχή
και μαζί σου φτερουγίζει
τῆς πατρίδας ή ψυχή.

Όταν ξάφνου σέ χαϊδεύη
τ' άγεράκι τ' άλαφρό,
μοιάζεις κύμα, πού σαλεύει
μέ χιονόλευκον άφρό.

Κι ό Σταυρός, πού λαμπυρίζει
στην ψηλή σου κορυφή,
είν' ό φάρος, πού φωτίζει
μιάν έλπίδα μας κρυφή.

Σέ θωρώ κι άναθαρρεύω
και τά χέρια μου χτυπώ,
σάν άγία σέ λατρεύω,
σά μητέρα σ' άγαπώ.

Κι άπ' τά στήθη μου άνεβαίνει
μιά χαρούμενη φωνή :
Νά είσαι πάντα δοξασμένη,
ώ Σημαία γαλανή !

« Τά πρώτα βήματα »

Ίωάννης Πολέμης

31. ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΟ ΠΑΤΡΙΚΟ ΕΛΔΦΟΣ

Μετὰ τὸν ὠκεανὸ ἢ Μεσόγειος καὶ μετὰ τὴ Μεσόγειο τὰ ἑλληνικὰ ἀκρογιάλια μας. Καὶ τὰ μάτια τῶν νοσταλγῶν καρφώνονται στὰ ποθητὰ βουνά, στὶς κυματιστὲς λοφοσειρές, στὰ σπίτια, ποὺ καπνίζουν καὶ περιμένουν ἑορταστικὰ τὴν ἐπιστροφή τῶν ξενιτεμένων.

Ἡ μανούλα ἀνοίγει ἐπὶ τέλους τὰ κουρασμένα μάτια της, ἡ ἀδερφοῦλα ντύνεται καὶ στολίζεται τὰ γιορτινά της, ὁ πατέρας ἀστράφτει ἀπὸ τὴ χαρὰ καὶ ξεκινάει γιὰ τὰ λιμάνια καὶ τοὺς σταθμοὺς νὰ δώσῃ τὸ χέρι του στὸ παιδί, ποὺ γυρίζει ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ ὀλοστρόγγυλο, καθαρὸ, μὲ τὸν ἀέρα, τὴν εὐγένεια καὶ τὸν πολιτισμὸ τῆς Μεγάλῃς Δημοκρατίας.

Χαρὲς καὶ πανηγύρια ! Ἄνοιξη ♣ Πρασινίζουν οἱ κάμποι, φουντώνουν καὶ ἀνθίζουν τὰ δέντρα, τὰ ἴδια δέντρα, ποὺ ἔδωσαν τὸν ἴσχιο τους κάποτε στὰ μικρὰ παιδιὰ, οἱ γαλάζιες θάλασσες γαληνεύουν, σημαῖες γαλανόλευκες κυματίζουν παντοῦ γιὰ τὸν ἐρχομὸ τῶν παλικαριῶν. Ἡ καμπάνα

τοῦ χωριοῦ θὰ τοὺς χαιρετήσῃ σὲ λίγο, καὶ τὰ τραγούδια, τὰ κλέφτικα καὶ τὰ ρουμελιώτικα, θ' ἀντηχήσουν παντοῦ, τὰ βιολιά καὶ τὰ λαγοῦτα θὰ παίζουν.

Ἡ Γλυκύτατη ἀνατριχίλα μᾶς συναρπάζει ὅλους στὸ ἀντίκρισμα τοῦ βαποριοῦ, ποὺ αὐλακώνει μὲ ὄρμη τὴ θάλασσα, ποὺ λὲς καὶ τρέχει μὲ τὸν πόθο μας, καὶ φτάνει, ὅλο φτάνει καὶ κοντοζυγώνει. Τὸ διάστημα δὲν μᾶς χωρίζει πιά, οἱ ξενιτεμένοι, νά τους, σὰν τὰ περιστέρια ὀλόλευκοι, ἀραδιασμένοι στὸ κατάστρωμα, μὲ ὑγρὰ τὰ μάτια, μὲ πιασμένη τὴν καρδιά, γιατί τὸ ὄνειρο ἔγινε ἀληθινό.

Ἡ Νά καὶ ὁ ἥλιος, ποῦ μονάχα στὴν Ἑλλάδα λάμπει τόσο θερμὰ καὶ ὠραῖα, κατὰ τὸν ποιητὴ, νά ὁ οὐρανὸς ὁ γαλάζιος καὶ ὀλοξάστερος, νά ἡ βαρκούλα μὲ τὰ λευκὰ πανιά, νά τὰ μαντίλια, ποὺ στέλνουν μὲ τὸν ἀνεμισμὸ τους τὸν πρῶτο γλυκύτατο χαιρετισμό. 1

Ἡ Φτωχὴ πατρίδα, μαραμμένη καρδιά, λυπημένοι ἄνθρωποι τοῦ παλιοῦ καιροῦ, πόσο ἔχετε ἀλλάξει σ' αὐτὸ τὸ πολύχρονο διάστημα τοῦ χωρισμοῦ! Δὲν εἶναι πιά ἡ μικρὴ Ἑλλάδα, ποὺ ἀφήσατε κάποιον καιρό. Μὲ ὅλες τὶς πίκρες καὶ τὶς καταστροφὲς τὸ ἀντρειωμένο κορμί της στέκεται ἀγέρωχο καὶ σᾶς γλυκοχαιρετίζει, σᾶς δείχνει τὸ χαμόγελό της, σᾶς ἀνοίγει τὴν ὀλόθερμη ἀγκαλιά της. +

Ἡ Τί ὥρες, Θεέ μου, καὶ τί στιγμὲς ἀλησμόνητες! Ὅταν ἡ ἄγκυρα πόντισε στὰ ἤρεμα νερὰ τοῦ Φαλήρου, ἓνα βροντερὸ «Ζήτη τὴ Πατρίδα!» ἀκούστηκε, βγαλμένο μέσα ἀπὸ τὴν ψυχὴ ὅλων μας. Κι ἀμέσως, χωρὶς ἀργοπορία, μ' ἓναν παλμὸ τὰ παιδιὰ τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἑλλάδας ξεπετάχτηκαν στὸ πατρικὸ ἔδαφος καὶ σὰν τὸν Ὀδυσσεά ἔσκυψαν καὶ τὸ φίλησαν, τὸ ράντισαν μὲ τὰ δάκρυά τους.

Ἡ Εὐλογημένος ἄς εἶναι ὁ ἐρχομὸς τους! Πρόσωπα γελαστά, λευκὰ καὶ ροδοκόκκινα, ἄσπρο πανταλόνι, μαῦρο σα-

κάκι και στο κεφάλι τὸ ἀρματολικὸ φέσι και ἡ γαλανόλευκη φούντα. Εἶναι οἱ Ἕλληνες, ποὺ γυρίζουν ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ διψασμένοι και γεμάτοι στοργὴ γιὰ τὴν πατρίδα. Σεμνοὶ και πρόσχαροι ἔρχονται νὰ προσκυνήσουν τὸ πατρικὸ ἔδαφος, νὰ ξαναζήσουν κοντὰ στὴ μάνα, νὰ ξανακούσουν τὸν πρωινὸ χαιρετισμὸ τῶν πουλιῶν και νὰ σβήσουν τὴ δίψα τους στὴ βρύση τοῦ χωριοῦ, στὰ γάργαρα και ὀλόδροσα νερά.

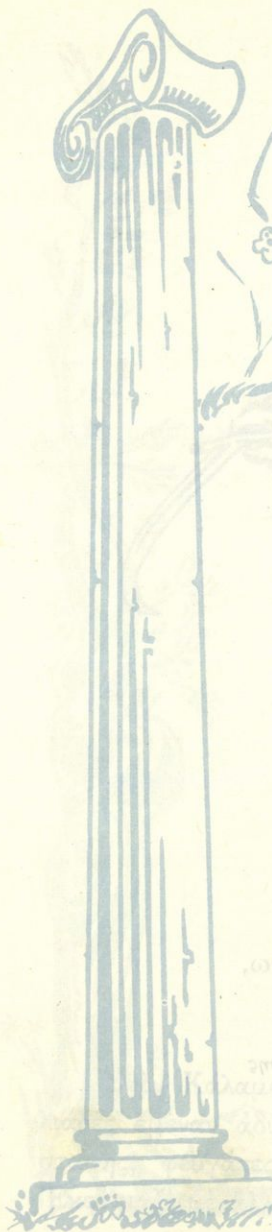
Ἡ Ἀθήνα ἀνοίξε τὴν ἀγκαλιά της στοὺς νοσταλγοὺς και ὁ δρόμος ἔγινε πανηγύρι. Ἡ σημαία κυματίζει παντοῦ, ἡ ἑλληνικὴ ἐπιστροφή πῆρε τὸ χαρακτῆρα τῆς ἱεροτελεστίας και τοῦ ἔθνικοῦ συναγεροῦ. Ἀλησμόνητες μέρες. Και σὲ λίγο τὸ караβάνι τῶν νοσταλγῶν χάθηκε ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα, σκορπίστηκε σὲ λιμάνια και σὲ σταθμοὺς, βρέθηκε στὶς ἐπαρχιακὲς πολιτεῖες και στὰ χωριά, ἀνάμεσα στοὺς πολυαγαπημένους, στοὺς φίλους και στοὺς συγγενεῖς.

Ἄς εἶναι εὐλογημένη ἡ ὥρα τῆς ἐπιστροφῆς και τοῦ σφιχταγκαλιασμοῦ κάτω ἀπὸ τὴ στέγη τῆς πατρίδας.

Περιοδικὸ « Ἑλληνικὸς Ἐρυθρὸς Σταυρὸς Νεότητος »

Μιχαὴλ Ροδάς

32. ΧΩΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟ

Τώρα, πού θά φύγω και θά πάω στα ξένα,
και θά ζοῦμε μῆνες, χρόνους χωρισμένοι,
ἄφησε νά ιπάρω κάτι κι ἀπό σένα,
γαλανή πατρίδα, πολυαγαπημένη.
"Αφησε μαζί μου φυλαχτὸ νά πάρω
γιὰ τὴν κάθε λύπη, καθετὶ κακό,
φυλαχτὸ ἀπ' ἀρρώστια, φυλαχτὸ ἀπὸ χάρο,
μόνο λίγο χῶμα, χῶμα ἑλληνικό.

Χῶμα δροσισμένο μὲ νυχτιᾶς ἀγέρι,
χῶμα βαφτισμένο μὲ βροχὴ τοῦ Μάη,
χῶμα μυρισμένο ἀπ' τὸ καλοκαίρι,
χῶμα εὐλογημένο, χῶμα πού γεννάει
μόνο μὲ τῆς πούλιας τὴν οὐράνια χάρη,
μόνο μὲ τοῦ ἡλιοῦ τὰ θερμὰ φιλιὰ,
τὸ μοσχάτο κλῆμα, τὸ ξανθὸ σιτάρι,
τὴ χλωρὴ τὴ δάφνη, τὴν πικρὴν ἐλιά.

Χῶμα τιμημένο, ὅπου τό 'χουν σκάψει,
 γιὰ νὰ θεμελιώσουν ἕναν Παρθενώνα,
 χῶμα δοξασμένο, ὅπου τό 'χουν βάψει
 αἵματα στὸ Σούλι καὶ στὸ Μαραθώνα,
 χῶμα, πού 'χει θάψει λείψανα ἁγιασμένα
 ἀπ' τὸ Μεσολόγγι κι ἀπὸ τὰ Ψαρά,
 χῶμα, ὅπου φέρνει στὸν μικρὸν ἐμένα
 θάρρος, περηφάνια, δόξα καὶ χαρά.

Θένα σὲ κρεμάσω φυλαχτὸ στὰ στήθια,
 κι ὅταν ἡ καρδιά μου φυλαχτὸ σὲ βάλῃ,
 ἀπὸ σὲ θὰ παίρνη δύναμη, βοήθεια,
 μὴν τὴν ξεπλανέψουν ἄλλα ξένα κάλλη.
 Ἡ δική σου χάρη θὰ μὲ δυναμώνη
 κι ὅπου κι ἂν γυρίζω κι ὅπου κι ἂν σταθῶ,
 σὺ θὲ νὰ μοῦ δίνης μιὰ λαχτάρα μόνη :
 πότε στὴν Ἑλλάδα πίσω θένα ρηῶ.

Κι ἂν τὸ ριζικό μου — ἔρημο καὶ μαῦρο —
 μοῦ 'γραψε νὰ φύγω καὶ νὰ μὴ γυρίσω,
 τὸ ὕστερνὸ συχώριο εἰς ἐσένα θὰ 'βρῶ,
 τὸ ὕστερνὸ φιλί μου θένα σοῦ χαρίσω. . .
 Ἔτσι, κι ἂν σὲ ξένα χῶματα πεθάνω,
 καὶ τὸ ξένο μνήμα θὰ 'ναι πιὸ γλυκό,
 σὰν θαφτῆς μαζί μου, στὴν καρδιά μου ἐπάνω,
 χῶμα ἀγαπημένο, χῶμα ἑλληνικό.

« Ἀμάραντα »

Γεώργιος Δροσίνης

33. Η ΤΖΑΒΕΛΑΙΝΑ

Στόν Κάλαμο, στό μικρό νησί κοντά στην Ίθάκη, χιλιάδες έμεναν αδύνατες ψυχές όλα τὰ χρόνια τῆς Ἐπανάστασης, φευγάτες ἀπό τὰ σπίτια τους, γιά νά γλιτώσουν. Ἐκεῖ μαζί μέ άλλες Σουλιώτισσες ζοῦσε ποιὰ ; Ἡ Δέσπω ἡ

Τζαβέλαινα, τοῦ Φώτου ἡ γυναίκα, ἡ θαυμαστὴ ἀπὸ τοὺς πολέμους τοῦ Σουλιοῦ μὲ τὸν Ἀλήπασα πρὶν ἀπὸ τὸ 1821.

Ἰ Τώρα ὅμως ἄλλος γινόταν πόλεμος, ἴσα σκληρὸς μὰ πὸς μεγάλος. Οἱ Σουλιῶτες πέρασαν ἀπὸ τὰ Ἐφτάνησα κατὰ τὸ 1823 καὶ πολεμοῦν μαζί μὲ τόσα ἄλλα ἀδέρφια τους· μαζί τους ἦταν καὶ τῆς Τζαβέλαινας οἱ γιοί, ὁ Κίτσος καὶ ὁ Ζυγούρης, καὶ τόσοι ἄλλοι. γ ρ

Μιὰ μέρα ξαφνικὰ ἔφτασε στὸν Κάλαμο μιὰ κακὴ εἶδηση, πὼς σὲ κάποια μάχη ὁ Κίτσος καὶ ὁ Ζυγούρης σκοτώθηκαν !

Ἀμέσως οἱ Σουλιώτισσες, καὶ ἡ Δέσπω συντροφιά τους, ἄρχισαν τὸ κλάμα, τὸ ξεφώνητὸ καὶ τὸ μαλλιοτράβηγμα.

Ἀξαφνα ἡ Δέσπω ὀρθὴ τινάχτηκε, ἔριξε πίσω τὰ μαλλιά καὶ σφούγγισε τὰ δάκρυα.

— Παῦτε, ὦρέ, τὰ κλάματα ! εἶπε προσταχτικά· ἐκεῖνοι πᾶνε στοῦ Χριστοῦ τὸ δρόμο. Ὅμως Πάσχα ἔρχεται. Σηκωθῆτε τώρα νὰ βάψουμε τ' αὐγά, γιατί εἶναι ἁμαρτία, καὶ ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ μᾶς ὀργιστῆ. γ ρ

Ἀπὸ σεβασμὸ σηκώθηκαν μιὰ μιὰ καὶ ἄρχισαν νὰ κοιτᾶν τὴ δουλειά τους, μὰ χωρὶς καρδιά. Μὲ πολλὴ δυσκολία κρατοῦν τὰ δάκρυα καὶ κρυφαναστεναζοῦν πικρά.

Μὰ ξαφνικά, καὶ ἐκεῖ πού καταγίνονται στῶν αὐγῶν τὸ βάψιμο, φτάνει ἄλλη πρόσχαρη εἶδηση, πὼς ὄχι, ἦταν ψέμα, δὲν σκοτώθηκε κανεὶς καὶ ζοῦν τῆς Δέσπως τὰ λιονταρόπουλα. Κάποιος πληγώθηκε ἐλαφρῶς μόνο.

Καὶ φαντάζεται κανένας τὴ χαρὰ, ὕστερα ἀπὸ τόση λύπη. Κι ἡ Τζαβέλαινα γονατιστή :

— Δοξασμένη ἡ χάρη σου, Χριστέ, πού μοῦ τοὺς φύλαξες . . . μὰ ἐγὼ πάντα τοὺς ἔχω ξεγραμμένους . . .

34. ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ.

§ Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
 τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
 σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη,
 ποὺ μὲ βία μετράει τὴ γῆ.

Ἄπ' τὰ κόκαλα βγαλμένη
 τῶν Ἑλλήων τὰ ἱερά,
 καὶ σὰν πρῶτα ἀντρεωμένη,
 χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά **Ψ**.

† Ἐκεῖ μέσα ἑκατοικοῦσες
 πικραμένη, ἐντροπαλή,
 κι ἓνα στόμα ἀκαρτεροῦσες
 «Ἐλα πάλι» νὰ σοῦ πῆ. **+ 10.**

Ἄργειε νά ᾿λθη ἐκείνη ἡ μέρα,
καὶ ἦταν ὅλα σιωπηλά,
γιατὶ τὰ ᾿σκιαζε ἡ φοβέρα,
καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.

Δυστυχῆς ! Παρηγορία
μόνη σοῦ ἔμενε νά λές
περασμένα μεγαλεῖα
καὶ διηγώντας τα νά κλαῖς.

Καὶ ἀκαρτέρει καὶ ἀκαρτέρει
φιλελεύθερη λαλιά,
ἓνα ἐκτύπαιε τ' ἄλλο χέρι
ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά,

κι ἔλεες «Πότε, ᾶ ! πότε βγάνω
τὸ κεφάλι ἀπὸ τς ἐρμιές ;»
Καὶ ἀποκρίνοντο ἀπὸ πάνω
κλάψες, ἄλυσες, φωνές.

Τότε ἐσῆκωνες τὸ βλέμμα
μὲς στὰ κλάματα θολό,
καὶ εἰς τὸ ροῦχο σου ἔσταζ' αἷμα,
πλῆθος αἷμα ἑλληνικό.

Μὲ τὰ ροῦχα αἵματωμένα
ξέρω ὅτι ἔβγαινες κρυφά,
νὰ γυρεύης εἰς τὰ ξένα
ἄλλα χέρια δυνατά.

Μοναχὴ τὸ δρόμο ἐπῆρες,
 ἔξανάλθεις μοναχὴ·
 δὲν εἶν' εὐκόλες οἱ θύρες,
 ἐὰν ἡ χρεία τὲς κουρταλῆ. γλ

Ἄλλος σοῦ ἔκλαιψε εἰς τὰ στήθια,
 ἄλλ' ἀνάσαση καμιά·
 ἄλλος σοῦ ἔταξε βοήθεια
 καὶ σὲ γέλασε φρικτά.

Ἄλλοι, ὀιμέ ! στὴ συμφορὰ σου,
 ὅπου ἔχαίροντο πολὺ,
 «σύρε νὰ ἴβρης τὰ παιδιὰ σου,
 σύρε» ἔλέγαν οἱ σκληροί.

Φεύγει ὀπίσω τὸ ποδάρι
 καὶ ὀλογλήγορο πατεῖ
 ἢ τὴν πέτρα ἢ τὸ χορτάρι
 ποὺ τὴ δόξα σοῦ ἐνθυμεῖ.

Χ Ναί· ἀλλὰ τώρα ἀντιπαλεύει
 κάθε τέκνο σου μὲ ὄρμη,
 ποὺ ἀκατάπαυστα γυρεύει
 ἢ τὴ νίκη ἢ τὴ θανά. x' 6,

Ἄπ' τὰ κόκαλα βγαλμένη
 τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
 καὶ σὰν πρῶτα ἀντρειωμένη,
 χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά !

Διονύσιος Σολωμός

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

35. Ο ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Καλόκαρδοι Τού! τού! τού! Ἀκούστηκε στήν ἄκρη
στή δουλειά τους τοῦ χωριοῦ ἡ σαλπιγγούλα τοῦ ἀγροτικοῦ
 διανομέα.

Ὁ κύρ Βασίλης εἶναι τὸ κινητὸ ταχυδρομεῖο δέκα χω-
 ριῶν. Παίρνει τὰ γράμματα, ποὺ ἔρχονται στὸ ταχυδρομεῖο
 τῆς παλιᾶς πρωτεύουσας τοῦ δήμου, τὰ βάζει στήν πέτσινη
 σάκα του καὶ μὲ τὸ ραβδί του γιὰ σύντροφο καὶ βοηθὸ ξε-
 κινᾷ γιὰ τὰ γύρω χωριά. Δίνει γράμματα σὲ ἀγαπημένους
 καὶ παίρνει γράμματα γιὰ ἀγαπημένους.

Τριάντα χρόνια τώρα — άρχισε νέος και έγινε γέρος — κάνει την ίδια δουλειά με την ίδια καλή καρδιά. Δουλεύει, μπορεί να πη κανείς, σαν τὸ χρονόμετρο, ρολόι. Είναι πάντοτε υγιής, λέτε κι έχει κάνει σύμφωνο φιλίας με την άρρώστια. Γνωρίζει με τὸ ὄνομά τους ὅλους και εἶναι φίλος ὅλων. †

† Ἀλλὰ τώρα, πού εἶναι πόλεμος με τοὺς Ἰταλοὺς και τοὺς Γερμανοὺς, με λαχτάρα περιμένουν ὅλοι τὸν κύρ Βασίλη. Τὰ παλικάρια εἶναι στὸ μέτωπο και κάθε χωριὸ τὸν περιμένει με αγωνία — καλή του ὥρα ! για να μάθουν νέα ἀπὸ τὰ παιδιὰ τους και να στείλουν κι ἐκεῖνοι τὰ δικά τους. †

† Στὰ Λουσικὰ ὁ Γιάννης Δήμου έχει πολλή δουλειά. Μόλις εἶναι 11 - 12 χρόνων, και ὅμως πολλὰ λόγια δὲν λέει σαν παιδί. Γράφει σιωπηλὸς τὰ γράμματα ἐκείνων, πού δὲν ξέρουν και ἔχουν παλικάρια στὸ μέτωπο.

† Τὸ χέρι του δὲν εἶναι ἀκόμη συνηθισμένο να γράφει συνεχῶς, ἀλλὰ τὰ καταφέρει. Οἱ σπίθες τῶν ματιῶν του δείχνουν τὴν ἀδάμαστη θέλησή του να ἐξυπηρετήση τοὺς χωριανούς του. Σε κανένα δὲν λέει « ὄχι » ποτέ του πάντα « ναί » και με χαμόγελο. Τὴν ὥρα πού γράφει, σκέψη ἄλλη δὲν έχει, παρὰ να πη στὸ χαρτί καθαρά και ξάστερα τις σκέψεις τῶν ἄλλων.

† Ἐκείνη τὴ μέρα, πού ἀκούστηκε ἡ μικρὴ σάλπιγγα, εἶχε πολλή δουλειά κατὰ τὰ συνηθισμένα. Ἀπὸ τὸ πρῶο καθισμένος στὸ γραφεῖο του, ἓνα ξύλινο τραπέζι χωρίς τραπέζομάντιλο, γράφει, γράφει, γράφει. Στὸ ἔργο του δοκίμαζε ἱκανοποίηση· πρόσφερε κι αὐτὸς μιὰ μικρὴ ὑπηρεσία στὴν πατρίδα, ἀδιάφορο ἂν δὲν ἦταν στὴν πρώτη γραμμῆ. †

Τὸ γράμμα τῆς Μόσχως ἔγραφε πιά τὸ τελευταῖο γράμμα. Ἡ Μόσχω Γιαννάκου, ἡ νιόπαντρη, ἔγραφε στὸν ἄντρα της, ποῦ ἦταν στὸ μέτωπο :

† Κώστα μου,

Χάρηκα ἡ καημενούλα πολὺ μὲ τὸ γράμμα σου, καθὼς καὶ ἡ μάνα. Γιὰ μᾶς νὰ μὴ στενοχωριέσαι, ποῦ εἴμαστε δύο γυναῖκες. Ἡ Μεγαλόχαρη μᾶς δίνει δύναμη. Μέρα καὶ νύχτα ἀνάβομε τὸ καντήλι της καὶ τὴν παρακαλοῦμε νὰ σέ φυλάγη καὶ νὰ δώση ὁ Θεὸς νὰ νικήσετε τοὺς Ἴταλοὺς. ††

Ἡ σαλπιγγούλα τοῦ ταχυδρόμου ἀκούστηκε τώρα πρὸ κοντά, ὅταν τὸ γράμμα τῆς Μόσχως ἦταν ἔτοιμο. Ὁ Γιάννης Δήμου ἔγραφε τὴ σύσταση καὶ ἐτοιμαζόταν νὰ τὸ κλείση. Ἀλλὰ ἡ Μόσχω ἐκείνη τὴ στιγμή φάνηκε, ὅτι κάτι ξέχασε καὶ ἤθελε νὰ τὸ προσθήσῃ. Ἐβγαλε μὲ προσοχὴ ἕναν κλωῖο

βασιλικό από την τσέπη της, έκοψε δύο φύλλα του και τὰ έδωσε στην γραμματικό λέγοντας :

— Βάλε και αυτά μέσα στο γράμμα και γράψε τοῦ Κώστα μου : Σοῦ στέλνω και δύο φύλλα βασιλικό νά μυρίζεσαι, για νά θυμάσαι τὸ σπιτάκι μας.

Τὸ πρόσωπο τῆς Μόσχως ἦταν τώρα κόκκινο ἀπὸ ντροπή, ἀλλὰ χαρούμενο. Ἡ ἀγράμματη έστελνε τὴν ιδιοχειρὴ ὑπογραφή της στὸν άντρα της.

ἌΟ κύρ Βασίλης, ὅταν έφτασε στὸ σπίτι τοῦ Δήμου, καλημέρισε ὄλους και ὄλες. Ἄνοιξε τὴ σάκα του, μοίρασε τὰ γράμματα τῆς γειτονιάς σὲ γέρους και γυναῖκες, πὸν περίμεναν, και πῆρε ὄσα τοῦ παράδωσαν. Καλοδεξίματα και καταβόδιο συνόδευαν κάθε έπιστολή ἀπὸ τόσα στόματα και τόσες ψυχές.

ἌΑλλαξε δύο θερμά λόγια με τὸ Γιάννη Δήμου, τὸ μικρὸ συνεργάτη στὸ μεγάλο έργο τους, ξαναχαιρέτησε με τὴν καρδιά του και συνέχισε τὸ δρόμο του.

Ἄρχισε τότε ὁ μικρὸς γραμματικὸς νὰ διαβάζῃ ἕνα ἕνα τὰ γράμματα. Οἱ χωριανοὶ του δὲν εἶχαν μεταξύ τους μυστικά. Ἴδιες εἶχαν τὶς σκέψεις, ἴδιες καὶ ἀπαράλλαχτες εἶχαν τὶς χαρὲς καὶ τὶς λαχτάρες.†¹⁰

Ὅταν ἔφτανε σὲ κάθε γράμμα στὴ συνηθισμένη φράση : « Πὲς χαιρετίσματα σὲ ὅλους, τὸν μπαρμπα - Γιώτη, τὴ θεία Βασιλική, τὴν Ντίνα... τόν... τὴν... τὴν... » τὰ δάκρυα πλημμύριζαν τὰ μάτια ὄλων ἐκείνων, ποὺ ἄκουαν τὸ ὄνομά τους. Ἐκλαιγαν παραπονεμένοι καὶ ὅσοι δὲν ἄκουγαν. Ἐκλαιγαν ἀκόμη ἀπὸ χαρὰ καὶ ἐκεῖνοι, ποὺ λάβαιναν τὴν πολύτιμη ἐπιστολή. X

Τὸ γράμμα τοῦ Γιάννη Σωστοὺς ἕξι μῆνες ὁ Γιάννης Δήμου σκυμμένος ἀπάνω στὸ μικρὸ τραπέζι γράφει καὶ διαβάζει γράμματα. Τὸ σχολεῖο τοῦ χωριοῦ δὲν λειτούργησε, ὅπως ὅλα τὰ σχολεῖα τοῦ Κράτους. Αὐτὸς ὅμως δὲν ἔμεινε ἀργός. Στέλνει καημοὺς καὶ χαρὲς, διαβάζει λαχτάρες καὶ πόθους.

Στοὺς ἕξι μῆνες τέλειωσε ὁ πόλεμος· τὰ παλικάρια γύρισαν στὸ χωριό. Τὰ σπίτια ἀνοιξαν, ἀλλὰ ἔλειπαν οἱ χαρὲς. Ὁ βραχνὰς τῶν κατακτητῶν βάραινε τὰ στήθη τῶν Ἑλλήνων.

Ἐῤῥῥῥῥῥῥ Ἦρθε ὅμως κάποτε ἡ εὐλογημένη ἐλευθερία καὶ τὸ χωριὸ ἀνέπνευσε, ὅπως ὅλη ἡ Ἑλλάδα. Μαζί της ἀνοιξαν καὶ οἱ θύρες τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἄρχισαν νὰ ἔρχονται τὰ πρῶτα μηνύματα ἀπὸ τοὺς ξενιτεμένους. Καὶ τὰ γράμματα ἀκολούθησαν δέματα καὶ δολλάρια.†¹¹

Οἱ γυμνοὶ ντύθηκαν καὶ οἱ ξυπόλυτοι ποδέθηκαν. Κι ὁ Γιάννης Δήμου, ἔφηβος πιά, γράφει κάθε μέρα γιὰ ὅσους δὲν ξέρουν γράμματα. Εἶχε ἀναγνωριστῆ ὡς ἐπίσημος γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ.

“Ένα πρωί παράδωσε στον κύρ Βασίλη και ένα δικό του γράμμα για τὸ θεῖο του, πού ἔμενε στὴν Καλιφόρνια. Τί ἔγραφε; Τί τάχα νὰ γύρευε; Κανέναν δὲν ἤξερε τὸ μυστικό του.”

Τρεῖς μῆνες ἀργότερα ὁ κύρ Βασίλης ἔπαιρνε ἕνα δέμα ἀπὸ τὴν Ἀμερική. Παραξενεύτηκε· δὲν εἶχε κανέναν ἐκεῖ, οὔτε συγγενή οὔτε φίλο. Ποιὸς λοιπὸν τὸν θυμήθηκε; Δὲν εἶναι δικό μου τὸ δέμα, σκέφτηκε. Θὰ εἶναι γιὰ κάποιον ἄλλον, ἴσως γιὰ κανέναν ἀγράμματο, καὶ τὸ ἔστειλαν γιὰ ἀσφάλεια σὲ μένα νὰ τὸ δώσω. .

Τὸ ἀνοίξε μὲ προσοχή. Ἀπάνω - ἀπάνω ἦταν μιὰ ἐπιστολή σὲ ἀνοιχτὸ φάκελο. Ἔβαλε τὰ γυαλιά του καὶ διάβασε :

Ἀγαπητέ μας κύρ Βασίλη,

Ὁ Γιάννης Δήμου μᾶς ἔγραψε γιὰ σένα καὶ μάθαμε πόσα κρύα καὶ βροχές καὶ βάσανα πέρασες καὶ περναῖς, γιὰ νὰ πηγαίνης ταχτικά τὰ γράμματα στὸ χωριό μας, τὰ ἀγαπημένα μας Λουσιικά. Σοῦ στέλνομε λοιπὸν ὅλοι οἱ χωριανοί, ὅσοι εἴμαστε ἐδῶ, τὸ μικρὸ αὐτὸ δῶρο, γιὰ νὰ θυμᾶσαι καὶ μᾶς τοὺς Λουσιικιώτες, πού ἀγαποῦμε τὸν καλὸ κύρ Βασίλη. . . Μὲ τὸ ἄλλο ταχυδρομεῖο θὰ τοῦ στείλωμε καὶ ἕνα δέμα γιὰ τὴν οἰκογένειά σου. . .

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου. . .

Ὁ κύρ Βασίλης τὰ ἔχασε ! Ἔκαμε τὸ σταυρό του καὶ εἶπε μόνο :

—“Α, τὸ καλὸ παιδί !” Α, τοὺς καλοὺς Λουσιικιώτες !

+ Τὴν ἄλλη μέρα πέρασε ὁ κύρ Βασίλης καὶ ἀπὸ τὰ Λουσιικά γιὰ τὴ συνηθισμένη διανομὴ τῶν ἐπιστολῶν· ἀλλὰ ἦταν ἀγνώριστος, σωστὸς Ἀμερικανὸς ἀπὸ τὸ κεφάλι ὡς

τὰ πόδια μὲ τὴν ὀλοκαίνουρια φορεσιά καὶ τὰ ψηλά ὑποδήματα. Ὁ ταχυδρόμος ὅμως καμάρωνε περισσότερο τὴν δερμάτινη σάκα του μὲ τὰ τέσσερα διαμερισματάκια, τὸ καινούριο ὄργανο τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς του.

Ὅταν ἔφτασε στὸ σπίτι τοῦ Δήμου, ἀγκάλιασε τὸ Γιάννη καὶ τὸν φίλησε δακρυσμένος λέγοντας :

— Παιδί μου, ἐσὺ σκέφτηκες καὶ μένα τὸ γερο - κουρελή. Ὁ Θεὸς νὰ δώση νὰ προκόψης· ἔχεις μεγάλη καρδιά ! Ὁ Γιάννης δὲν εἶπε τίποτε· ἀλλὰ στὰ μάτια του κύλησαν θερμὰ δάκρυα ἀπὸ χαρά.

Κι ὅταν ρωτοῦσαν τὸν κύρ Βασίλη, ἐκεῖ πού μοίραζε τὰ γράμματα σὲ ἄλλα χωριά, ποῦ βρῆκε τὴν ὠραία φορεσιά, ἀπαντοῦσε μὲ χαμόγελο :

— Ἀμή, τί νομίζετε ! Ἔχω καὶ ἐγὼ θεῖο, ὄχι ὅμως στὴν Ἀμερική, ἀλλὰ ἐδῶ. Εἶναι ὁ μικρὸς καὶ καλόκαρδος φίλος μου Γιάννης Δήμου ἀπὸ τὰ Λουσικά, ὁ γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ ! *

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

36. ΟΙ ΧΩΡΙΑΝΟΙ

“Όλοι μας γνωριζόμαστε από ανήλικα παιδιά·
μέ τὸ μικρὸ του τ’ ὄνομα ἕνας τὸν ἄλλον κράζει.
Στὰ μυστικά μας δὲν μπορεῖ νὰ βάλωμε κλειδιά·
ξέρει καθένας στ’ ἄλλουνοῦ τὰ μάτια νὰ διαβάξῃ. + 4

Σὰν ὅπως τὰ τρεχούμενα μοιράζομε νερά
καὶ τὰ σπαρτὰ ποτίζομε καθεὶς με τὴν ἀράδα,
ἔτσι τὶς μοιραζόμαστε καὶ θλίψη καὶ χαρά,
γιὰ βρέχει σ’ ὅλο τὸ χωριό, γιὰ σ’ ὅλο εἶναι λιακάδα !

Γάμος ; ἀστράφτει ἀπὸ χαρὰ καὶ γέλιο τὸ χωριό
κι ἀντιλαεῖ τὸ νυφικὸ τραγούδι πέρα ὡς πέρα.
Θάνατος ; ὅλοι θλιβεροί· κι ἀπ’ τὸ καμπαναριό
κατάμαυρο ἢ καμπάνα μας βάφει καὶ τὸν ἀγέρα.

Διάπλατα τὶς ἐξώπορτες ἢ καλοσύνη ἀνεῖ
καὶ στοὺ παλάτι τοῦ τρανοῦ καὶ στοῦ φτωχοῦ τὴν τρούπα,
ὅποιος περάση κι ὅποιος μπῆ γιορτῆ, καθημερινή,
θὰ βρῆ στρωμένο καναπέ, θὰ βρῆ γλυκὸ στὴν κούπα.

Χώρια ἀπ’ τὶς ἔγνοιες τῆς ζωῆς, τοὺς χάρους τοὺς πικροὺς,
μὲς στὶς καρδιές μας ἔχομε παντοτινὸν Ἀπρίλη,
κι ὅσες τσουκνίδες βγαίνουνε μονάχες στοὺς ἀγρούς,
ἐκεῖ ξεμοναχιάζονται πνιχτὲς στὸ χαμομήλι. + 6

« Πρωινὸ Ξεκίνημα »

Γεώργιος Ἀθάνας

37. ΤΟ ΓΑΛΑ ΤΟΥ ΚΩΣΤΑΚΗ

Μεγάλη ἦταν ἡ χαρὰ τῶν παιδιῶν ἐκείνη τῇ μέρα. Στὰ παιδικὰ συσσίτια γιὰ πρώτη φορὰ θὰ μοίραζαν γάλα, πού εἶχε ἐξαφανιστῆ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα πολλοὺς μῆνες. Λίγο ἔπειτα ἀπὸ τὴν εἴσοδο τῶν Γερμανῶν εἶχε γίνεῖ καὶ αὐτὸ εἶδος πολυτελείας. Μὰ τώρα εὐτυχῶς ἔφτασε ἡ πρώτη ἀποστολὴ τοῦ Διεθνoῦς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. 1

Τὸ γάλα βραζόταν σὲ μεγάλα καζάνια στὰ σχολεῖα κι ὅπου ἀλλοῦ λειτουργοῦσαν παιδικὰ συσσίτια. Καὶ τὰ πεινασμένα Ἑλληνόπουλα δὲ χόρταιναν νὰ τὸ ρουφοῦν μὲ τὰ μάτια, πρὶν ἀκόμη γίνῃ ἡ διανομὴ. Τὰ φασόλια, τὰ μπιζέλια καὶ τὸ πλιγούρι μόλις τὰ εἶχαν συγκερατῆσει ὡς τώρα στὴ ζωὴ. Καὶ τὰ εἶχαν πιά βαρεθῆ. Τὸ γάλα ὅμως θὰ τοὺς ξανάφερνε τὸ ρόδινο χρῶμα τῆς ὑγείας.

Σ' ἓνα συνοικιακὸ δημοτικὸ σχολεῖο τοῦ Πειραιᾶ ἦταν μαθητῆς κι ὁ Κωστάκης, παιδὶ φτωχοῦ ὑπαλλήλου. Ἡ οἰκογένειά του εἶχε ὑποφέρει πολὺ ἐνάμιση χρόνο ἀπὸ τὶς στερήσεις. Ἀφοῦ ἀναγκάστηκαν στὴν ἀρχὴ νὰ πουλήσουν τὰ λίγα κοσμήματα τῆς μητέρας, τὰ περισσότερα ἐπιπλα καὶ πολλὰ ροῦχα τους, τώρα τελευταῖα στήριζαν ὅλες τὶς ἐλπίδες τους στὰ συσσίτια καὶ στὶς διανομές.

Ὁ πατέρας ἔπαιρνε συσσίτιο ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία του καὶ τὰ δυὸ παιδιά, ἡ Λέλα κι ὁ Κωστάκης, ἀπὸ τὰ σχολεῖα τους. Ὁ μισθὸς τοῦ πατέρα ἐκείνη τὴν ἐποχὴ δὲν ἦταν ἀρκετὸς νὰ τοὺς θρέψῃ οὔτε πέντε μέρες τὸ μήνα. Καὶ ἡ καημένη ἢ μητέρα ἔπρεπε νὰ βάλῃ ὅλη τὴν τέχνη της, γιὰ νὰ ἔχουν πέντε πιάτα φαγητὸ τὸ μεσημέρι καὶ πέντε τὸ βράδυ.

Ἡ φτωχὴ οἰκογένεια εἶχε κι ἓναν φιλοξενούμενο σὲ ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα. Ἦταν ἓνας Κύπριος, στρατιώτης στὸν ἀγγλικὸ στρατό, καὶ τὸν ἔλεγαν Μιχάλη. Εἶχε πολεμήσει γενναῖα τοὺς Γερμανούς, πληγώθηκε ἐλαφρὰ στὸ δεξιὸ χέρι καὶ εἶχε πιαστῆ αἰχμάλωτος. Ἀλλὰ κατόρθωσε νὰ δραπέτευση καὶ τυχαῖα εἶχε χτυπήσει τὴν πόρτα τοῦ φτωχοῦ ὑπαλλήλου. Τὸν δέχτηκαν μὲ ὅλη τὴν καρδιά τους, τὸν ἔκρυψαν ἀπὸ κάθε ὑποπτο μάτι καὶ μοιράστηκαν μαζί του τὸ λίγο φαγητό τους. Κι οὔτε ἤθελαν ν' ἀκούσουν τὶς παρακλήσεις του νὰ τὸν ἀφήσουν νὰ παραδοθῆ. Τὸν κίνδυνο νὰ τουφειστοῦν οἱ γονεῖς, ἀν τὸν ἀνακάλυπταν οἱ ἐχθροί, ἢ οἰκογένεια δὲν τὸν λογάριαζε.

— Τὸ γάλα σας θὰ τὸ πίνετε ὅλοι ἐδῶ κι ὅταν φεύγετε, θὰ μοῦ δείχνετε ἄδειο τὸ τενεκάκι σας, εἶπε ἡ διευθύντρια στὰ παιδιά τὴν ὥρα τῆς διανομῆς.

Ὁ Τὰ παιδιά εἶχαν μπῆ στὴ σειρὰ καὶ περνοῦσαν μπροστὰ ἀπὸ τὸ καζάνι, γιὰ νὰ πάρουν τὸ γάλα. Ὅστερα τὸ καθένα

καθόταν σ' ένα θρανίο και τὸ ρουφοῦσε γρήγορα και με μεγάλη εὐχαρίστηση. **Κ**ι ὅταν τελείωνε, περνοῦσε μπροστά ἀπὸ τὴ διευθύντρια κι ἔδειχνε τὸ ἄδειο τενεκάκι του.

Ὁ μικρὸς **Κ**ωστάκης κάθισε σὲ μιὰ γωνιά και φαινόταν πὼς ἔπινε τὸ γάλα του. Ἐπειτα, σὲ μιὰ στιγμή πού ἔβγαιναν πολλὰ παιδιά μαζέμένα, χώθηκε ἀνάμεσά τους κι αὐτός, μισοκρῦβοντας τὸ τενεκάκι του. Ἡ διευθύντρια δὲν μποροῦσε νὰ ὑποπτευθῆ πὼς θὰ τὴν ξεγελοῦσε, γιατί ἦταν ὁ πιὸ καλὸς μαθητὴς στὴν τάξη του.

Αὐτὸ τὸ παιχνίδι τοῦ **Κ**ωστάκη κράτησε μιὰ βδομάδα. Μὰ στὸ τέλος πιάστηκε. Ἡ διευθύντρια δὲν μποροῦσε νὰ τὸ πιστέψη !

— Γιατί τὸ ἔκαμες αὐτό, **Κ**ωστάκη ; Τὸν μάλωσε περισσότερο λυπημένη παρά θυμωμένη.

— Κυρία, δὲν ἔχω ὄρεξη σήμερα, δικαιολογήθηκε με βουρκαωμένα μάτια και με κατακόκκινα μάγουλα.

Εἶχε φανερωθῆ πὼς δὲν ἔλεγε τὴν ἀλήθεια. Καὶ ἡ διευθύντρια κατάλαβε πὼς κάτι πολὺ σοβαρὸ τοῦ συνέβαινε.

— Τὸ γάλα εἶναι ἴσα - ἴσα γιὰ τοὺς ἀνόρεχτους και νὰ καθίσης νὰ τὸ πιῆς, τοῦ εἶπε.

Ὁ **Κ**ωστάκης ξανακάθισε και ἤπια τὸ γάλα του, χωρὶς νὰ μπορῆ νὰ σταματήσῃ τὰ δάκρυά του.

Τὸ ἀπόγευμα ἡ διευθύντρια ἐπισκέφθηκε τὴ μητέρα τοῦ **Κ**ωστάκη και τῆς διηγήθηκε τὸ πρωινὸ ἐπεισόδιο. Καὶ ἡ μητέρα τοῦ **Κ**ωστάκη δὲν μπόρεσε νὰ κρατηθῆ. Γνώριζε πολὺ καλὰ τὸν καλὸ χαρακτήρα τῆς διευθύντριας και γι' αὐτὸ τῆς εἶπε ὅλη τὴν ἀλήθεια, πὼς ἔκρυβαν τὸ **Μ**ιχάλη, πὼς ἦταν τώρα μέρες ἄρρωστος ἀπὸ κρουλόγημα και πὼς τὰ δυὸ παιδιά τους, ἡ **Λ**έλα κι ὁ **Κ**ωστάκης, εἶχαν συμφωνήσει κρυφὰ ἀπὸ τοὺς γονεῖς τους νὰ τοῦ φέρουν τὸ γάλα τους. V

Και οι ίδιοι οι γονείς έβλεπαν πώς τὸ γάλα ἦταν πιὸ ἀπα-
ραίτητο γιὰ τὸν ἄρρωστο παρά γιὰ τὰ παιδιά τους. Δυστυ-
χῶς δὲν εἶχαν ἐμπιστοσύνη νὰ τοῦ φέρουν καὶ γιατρό.

— Ὁ Κωστάκης νὰ πίνει τὸ γάλα του, εἶπε τότε ἡ διευ-
θύντρια μὲ συγκίνηση, γιατί εἶναι ἀδύνατος. Κι ἐγὼ θὰ ἐξοι-
κονομῶ ἄλλο γιὰ τὸν ἄρρωστο καὶ μὲ τρόπο θὰ σᾶς τὸ φέρνω
ἢ ἴδια. Αὔριο θὰ φέρω καὶ γιατρό, στὸν ὅποιο μπορεῖτε νὰ
ἔχετε ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη.

Ὁ Κωστάκης εἶχε προσθέσει δύο ἀκόμη προστάτες
τοῦ Μιχάλη, τὴ διευθύντριά του καὶ τὸ γιατρό. Κι ὡς τὴν
ἡμέρα πού ἔφυγαν οἱ Γερμανοί, τὸν φύλαξαν πολὺ καλὰ
κρυμμένον.

Γεώργιος Ν. Καραματιανός

38. ΠΑΤΕΡΑΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑ

ΤΑ πέντε του παιδιὰ συχὰ ἐμαλώνανε·
τοῦ κάκου μέρα νύχτα τὰ ὀρμήνευε·
τέλος τοὺς λέει : « Παιδιὰ μου, τρέξτε γρήγορα,
ραβδιὰ σφιχτοδεμένα νὰ μοῦ φέρετε
καὶ κατιτὶ θὰ ἰδῆτε, πὺ δὲν ξέρετε. . . ».

Σὰν τὰ ἔφεραν, τοῦ λέει τοῦ μεγαλύτερου :
« Προσπάθα, ἔτσι δεμένα, ὁ μεγαλύτερος
νὰ τὰ τσακίσῃς ». Μήτε κὰν τὰ ἐλύγισε. †

Κι ὁ δεύτερος, κι ὁ τρίτος, κι ὁ μικρότερος,
κι ὅλοι μαζί, ὡς τὸ βράδυ πολεμήσανε·
τοῦ κάκου τὰ λυγοῦν, μὰ δὲν τὰ σπάζουνε. . .

† « Παιδιὰ μου, ἔτσι καὶ σεῖς νὰ ζῆτε σύμφωνοι
καὶ μονιασμένοι πάντα· νὰ σᾶς βλάψουνε
δὲ θὰ μπορέσουν μήτε οἱ δυνατότεροι,
κι ἀκόμη μήτε οἱ ἐχθροὶ σας οἱ χειρότεροι ! » †

39. Η ΜΗΤΕΡΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΙΔΙ

Θυμοῦμαι συχνὰ τὶς φροντίδες τῆς μανούλας μου στὰ παιδικά μου χρόνια. Σὰν ἀπόκανα πιά στὰ παιχνίδια, μαζευόμουν στὸ σπῆτι, ἀνέβαινα στὴν ψηλὴ μου καρέκλα, κοντὰ στὸ τραπέζι καὶ ξεκουραζόμουν. Ἀκίνητος, ἤσυχος, ἄκουα τὴ μελωδικὴ φωνὴ τῆς μάνας μου, τὴ φωνὴ τὴν ἀξέχαστη...

Σιγὰ σιγὰ ἀπὸ τὴν κούραση τὰ μάτια μου ἐκλείναν. Γλιστροῦσα ἤσυχα - ἤσυχα στὸ πάτωμα, πῆγαινα σὲ μιὰ πολυθρόνα καὶ ξαπλωνόμουν ἀναπαυτικά.

— Κοιμᾶσαι, μικρό μου ; μοῦ ἔλεγε ἡ μητέρα μου. Πήγαινε, χρυσό μου, στὸ κρεβατάκι σου νὰ κοιμηθῆς.

— Δὲ νυστάζω ἀκόμα, μητερούλα μου.

Ὁ γλυκὸς παιδικὸς ὕπνος μοῦ κλείνει τὰ βλέφαρα καὶ ὄνειρα τερπνὰ γεμίζουν τὴ φαντασία μου.

Νιώθω ἀπάνω μου, ἔτσι στὸν ὕπνο μου, νὰ μὲ χαϊδεύη ἓνα λεπτὸ χέρι. Καὶ κοιμισμένος ἀκόμα, τὸ γνωρίζω μόλις μ' ἐγγίση. Τὸ ἀρπάζω καὶ τὸ σφίγγω πολὺ δυνατὰ στὰ χεῖλη μου.

Δὲν εἶναι κανεὶς πιά στὴν τραπεζαρία. Ἐνα μόνο κερὶ καίει σ' αὐτή. Ἡ μητέρα μου γονατίζει στὴν πολυθρόνα, ποὺ κοιμόμουν, περνᾷ τὸ λεπτὸ χέρι της στὰ μαλλιά μου μέσα, σκύβει στ' αὐτί μου καὶ μοῦ ψιθυρίζει μὲ τὴ γλυκιὰ φωνὴ της, ποὺ τὴ γνωρίζω τόσο καλά :

— Σήκω, ψυχούλα μου. Εἶναι ὥρα νὰ πᾶς νὰ κοιμηθῆς.

Καὶ μὲ τὰ χᾶδια της χύνει ἀπάνω μου ὅλη της τὴ στοργή, ὅλη της τὴν ἀγάπη. Ἐγὼ δὲν ἀρνιέμαι καθόλου. Φιλῶ μόνο πιὸ δυνατὰ τὸ χέρι της.

— Σήκω, ἄγγελέ μου.

Σηκώνομαι μ' ἓνα πήδημα κι ἀγκαλιάζω τὸ λαιμὸ τῆς μητερούλας μου, σφιγγομαι στὸ στῆθος τῆς καὶ τῆς ψιθυρίζω :

— Μάνα, μανούλα μου, πόσο σ' ἀγαπῶ !

Γελᾷ τὸ θεῖο χαμόγελό τῆς, πιάνει τὸ κεφάλι μου μὲ τὰ δυὸ τῆς χέρια καὶ μὲ καθίζει στὰ γόνατά τῆς.

— Μ' ἀγαπᾶς πολύ ; μὲ ρωτᾷ.

ἸΣωπαίνει λίγες στιγμὲς καὶ πάλι μὲ ρωτᾷ :

— Πρόσεξε καλά· ἀγάπα με πάντα, μὴ μὲ λησμονῆς ποτέ. Κι ὅταν πιά δὲ θά 'χῃς μανούλα, δὲ θά τὴν ξεχάσης. Δὲν εἶν' ἔτσι, μικρό μου ;

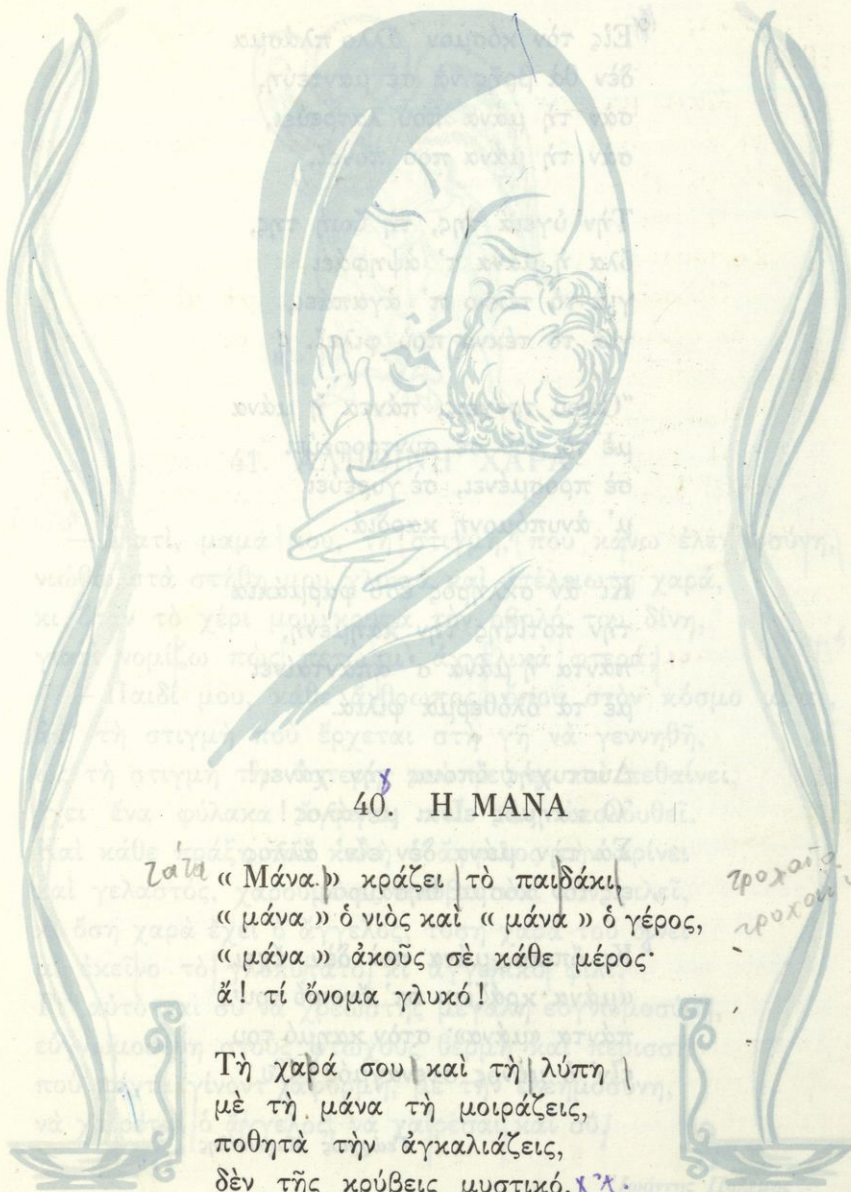
Καὶ μὲ φιλεῖ ἀκόμα τρυφερώτερα.

— "Ω ! μὴν τὸ λὲς αὐτό, ἀγαπητῆ μου μανούλα.

Φιλῶ πάλι τὸ χέρι τῆς κι ἄφθονα δάκρυα τρέχουν ἀπὸ τὰ μάτια μου.

Π. Παναγόπουλος

40. Η ΜΑΝΑ

Ζατα « Μάνα » κράζει | τὸ παιδάκι,
 « μάνα » ὁ νιὸς καὶ « μάνα » ὁ γέρος,
 « μάνα » ἀκοῦς σὲ κάθε μέρος·
 ἄ! τί ὄνομα γλυκό!

Τὴ χαρά σου | καὶ τὴ | λύπη |
 μὲ τὴ μάνα τὴ μοιράζεις,
 ποθητὰ τὴν ἀγκαλιάζεις,
 δὲν τῆς κρύβεις μυστικό. *Χ'Α.*

*προλαίω
 προλαίω*

Εἰς τὸν κόσμον ἄλλο πλάσμα
δὲν θὰ βρῆς νὰ σὲ μαντεύη,
σὰν τὴ μάνα πὺ λατρεύει,
σὰν τὴ μάνα πὺ πονεῖ,

Τὴν ὑγειά της, τὴ ζωὴ της,
ὅλα ἡ μάνα τ' ἀψηφάει
γιὰ τὸ τέκνο π' ἀγαπάει,
γιὰ τὸ τέκνο πὺ φιλεῖ.

Ὅπου τρέχεις, πάντα ἡ μάνα
μὲ τὸ νοῦ σὲ συντροφεύει
σὲ προσμένει, σὲ γυρεύει
μ' ἀνυπόμονη καρδιά.

Κι ἂν σκληρὸς ἐσὺ φαρμάκια
τὴν ποτίζης τὴν καημένη,
πάντα ἡ μάνα σ' ἀπαντᾷ
μὲ τὰ ὀλόθερμα φιλιὰ.

Δυστυχῆς ὅποιος τὴν χάνει!
Ὁ καημὸς εἶναι μεγάλος!
Σὰ τὴν μάνα δὲν εἶν' ἄλλος
εἰς τὸν κόσμον θησαυρός.

Κι ὅποιος μάνα πιά δὲν ἔχει
«μάνα κράζει» στ' ὄνειρό του·
πάντα «μάνα» στὸν καημὸ του
εἶν' ὁ μόνος στεναγμὸς!

Γεώργιος Μαρτινέλης

41. ΑΛΗΘΙΝΗ ΧΑΡΑ

Ζυγά* — Γιατί, μαμά μου, τή στιγμή, πού κάνω έλεημοσύνη, νιώθω στά στήθη μου γλυκιά και άτέλειωτη χαρά, κι όταν τò χέρι μου κρυφά τόν όβολό του δίνω, γιατί νομίζω πώς πετώ μ' άγγελικά φτερά; 10.

— Παιδί μου, κάθε άνθρωπος, όπου στον κόσμο μένει, άπ' τή στιγμή πού έρχεται στη γή να γεννηθῆ, ως τή στιγμή τήν ύστερη, πού φεύγει και πεθαίνει, έχει ένα φύλακα άγγελο, πού τόν ακολουθεῖ. Και κάθε πράξη του καλή ή άγγελος τήν κρίνει και γελαστός, χαρούμενος σκύβει και τόν φιλεῖ, κι όση χαρά έχει ή άγγελος, τόση χαρά τού δίνει μ' εκείνο τò γλυκύτερο κι άγγελικό φιλί. Γι' αυτό και σύ να χρεωστῆς μεγάλη εύγνωμοσύνη, εύγνωμοσύνη στους φτωχούς θερμή και περισσή, πού πάντα γίνοντ' άφορμή, με τήν έλεημοσύνη, να χαίρεται ή άγγελος, να χαίρεσαι και σύ.

Ιωάννης Πολέμης

42. ^x Η ΓΙΑΓΙΑ ΜΕ ΤΑ ΕΓΓΟΝΙΑ

^x Ἔργασία καὶ ὄνειροπολήματα. Τὰ ἄσπρα μαλλιά τῆς γιαγιάς, πού ξεφεύγουν ἀπὸ τὸ κατὰμαυρο μαντίλι, λάμπουν στὸ φῶς τοῦ λυχαριοῦ, ἀλλὰ πιὸ πολὺ λάμπουν τὰ χρυσὰ μαλλάκια τῆς Νίκης. ^x *o*

^x Τὰ δάχτυλα τῆς γιαγιάς μὲ τὸ ζαρωμένο δέρμα πλέκουν γρήγορα γρήγορα κάλτσα· καὶ ἂν τῆς φύγη ἀπὸ τὸ βελόνι κανένας πόντος, χαϊδεύει τὰ χρυσὰ μαλλάκια τῆς Νίκης καὶ ἐκεῖνη τὸ καταλαβαίνει. Ἀφήνει τὸ καλλιτεχνικὸ της κέντημα, βρίσκει τὸν πόντο καὶ τὸν ξαναφέρει στὴ θέση του. ^x *λ*

Ἡ κάλτσα τῆς γριάς, τὸ κέντημα τῆς νέας, τὸ νυχτέρι τὸ ἀδιάκοπο καὶ ἡ ζωὴ ἡ μετρημένη, ἔχουν ἓνα σκοπὸ. Σπουδάζει στὴ Δύση ὁ Δόσιος, ὁ ἀδελφὸς τῆς Νίκης, καὶ δὲν πρέπει ἐκεῖ στὴν ξενιτιά τίποτα νὰ τοῦ λείψη.

Ἡ γριά ξανάνιωσε, ἡ νέα ἔγινε γριά· ἡ γριά δουλεύει σὰ νέα, ἡ νέα συλλογίζεται σὰ γριά, καὶ ὁ Δόσιος σπουδάζει ἐκεῖ πέρα.

Τὰ γράμματά του, χρωματισμένα μὲ πολλὴ ἀγάπη, εἶναι ἡ μόνη χαρὰ τοῦ ἐρημικοῦ σπιτιοῦ. Γελᾷ ἡ Νίκη, ὅταν τὰ διαβάξῃ, κλαίει ἡ γιαγιά πού τὰ ἀκούει. Τὸ κάθε γράμμα τοῦ γλύπτη δίνει φτερὰ στὰ δάχτυλά τους καὶ δουλεύουν, δουλεύουν, δουλεύουν! Αὐτὰ τὰ τέσσερα ἐργατικὰ χέρια θὰ χαρίσουν στὴν πατρίδα μας ἓνα γλύπτη ἀθάνατο.

Ἡ γιαγιά δουλεύει καὶ ὄνειροπολεῖ. "Ὅταν ἔρθῃ ὁ Δόσιος, μεγάλος καὶ τρανός, μὲ τὰ πρῶτα χρήματά του θὰ βάλῃ μιὰ πλάκα μαρμαρένια στὸ χῶμα, πού σκεπάζει τοὺς γονεῖς του. Τὸ μνήμα ὡς τώρα δὲν ἔχει σημάδι — οὔτε ἓνα ξύλινο σταυρὸ δὲν ἀξιώθηκε νὰ βάλῃ — καὶ φοβᾶται μὴν τῆς τὸ πάρουν. Γι' αὐτὸ τρέχει συχνὰ σ' αὐτὸ καὶ ἀφοῦ κλάψῃ τὴ μονάκριβή της κόρη καὶ τὸν ἄμοιρο πατέρα τῶν παιδιῶν, φεύγει πάλι μὲ τὸν ἴδιο φόβο.

Κατόπι — ἐξακολουθεῖ τὸ ὄνειρό της — πρέπει νὰ διορθώσῃ τὸ σπίτι. Χρόνια τώρα πολλά οὔτε καρφὶ νὰ καρφώσῃ δὲ μπόρεσε· καὶ ἡ Δημαρχία τῇ φοβερίζει, ὅτι θὰ τῆς τὸ γκρεμίση. Καὶ τότε ἡ Νίκη θὰ μείνῃ στοὺς πέντε δρόμους. Παρακάλεσε τὸ Δήμαρχο νὰ περιμένῃ ἀκόμη ἓνα χρόνο, ὥσπου νὰ ῥθῆ ὁ Δόσιος· καὶ ὁ Δήμαρχος δέχτηκε. †

† Ἡ καλὴ εἶδηση. Ὁ Δόσιος μὲ τὸν καιρὸ ἔγινε μέγας καὶ τρανός· κερδίζει χρήματα πολλά· ἔγινε γλύπτης ξακουστός στὴ Δύση· ὅλοι ὑμνοῦν τὴν Ἑλλάδα, πού τὸν ἐγέννησε. †

Ἡ Νίκη διάβασε μὲ χαρὰ τὸ τελευταῖο γράμμα, πού ἔγραψε ὁ ἀδελφός της γιὰ τὸν ἐρχομὸ του. Καὶ ἡ γιαγιά, ὅταν τὸ ἄκουσε, κλαίει σὰν παιδὶ ἀπ' τὴ συγκίνησή της. Ἦταν τόσο γριὰ ἡ καημένη, ὅταν ἔφευγε ὁ ἔγγονός της, πού δὲν περίμενε νὰ τὸν ξαναδῇ. Ἀλλὰ ὁ Θεὸς χρόνια τῆς χάρισε, κι ἔζησε· ἔζησε νὰ χαρῆ αὐτὴ τὴν εὐτυχισμένη μέρα.

× Φορεῖ λοιπὸν τὸ γιορτινὸ της φόρεμα ἡ γερόντισσα καὶ ἀντικρὺ στὸν καθρέφτη χτενίστηκε. Χρόνια πολλά στὸν καθρέφτη δὲν ἐσίμωσε. Καὶ τώρα εἶναι ἀντικρὺ της κουφάρι τὸ κυπαρισσένιο της κορμὶ καὶ ζαρωμένο τὸ ὠραῖο πρόσωπό της. †

Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ συλλογὴ καθόλου δὲ σκίασε τὸν ἥλιο τῆς χαρᾶς της.

Ξαφνικὰ χτυπᾷ ἡ πόρτα.

— Γιαγιά, ἀνοιξε, γιαγιά!

Μπά! Ἦταν ἡ Νίκη. Ποῦ ἔτρεχε πρῶι πρῶι; Θὰ τὴν μαλώσῃ, δὲ βαστᾷ ἡ πονεμένη γιαγιά. Ἐνῶ ὅμως ἀνοίγει, τὴ βλέπει φορτωμένη μὲ λουλούδια.

— Γιαγιά, τὰ ῥερα νὰ στολίσωμε τὸ τραπέζι.

Πῶς νὰ τὴ μαλώσῃ τώρα!

Ἐνοίγει τὴν τραπεζαρία γελαστὴ γελαστή. Ἐνάμεσα ἀπὸ τὶς γλάστρες, ποὺ στολίζουν τὰ παράθυρα, φαίνεται ἡ θάλασσα μὲ τὰ πολλὰ πλοῖα καὶ, πέρα ἐκεῖ ἀπλώνεται ἡ πράσινη γραμμὴ τῶν κυπαρισσιῶν. Τὸ τραπέζι μὲ τρία πιάτα, ἀσπροντυμένο, καθαρὸ. Καὶ τώρα ἡ Νίκη τὸ στολίζει μὲ λουλούδια.

Καὶ τὸ καναρινάκι ἀκόμα εἶναι φλύαρο σήμερα, κι ὁ Μπέης, ὁ καλὸς ὁ γάτος, λιάζεται εὐχαριστημένος. Φαίνονται καὶ τὰ δυό, ὅτι νιώθουν τὴ χαρὰ τοῦ σπιτιοῦ.

Ἡ Νίκη φορεῖ ἓνα τριανταφυλλὶ φόρεμα ραμμένο μὲ τὰ χεράκια της. Στόλισε ἀκόμα τὴ ζώνη της μὲ τριαντάφυλλα καὶ γελᾷ, γελᾷ, ὄλο γελᾷ.

Πῶς μοιάζει ἡ χαρούμενη κόρη μὲ τὴ γελαστὴ ἀνοιξη! ✕

*Ο φημισμένος γλύπτης, Ἐνῶ ὅμως ἡ γιαγιά τὴν καμαρώνει, δὲν εἶδε κάποιον, ποὺ σιγὰ σιγὰ μπῆκε στὸ δωμάτιο. Ἄλλὰ μέσα ἀπ' τὸν καθρέφτη ἡ Νίκη τὸν εἶδε καὶ ρίχτηκε στὴν ἀγκαλιά του καὶ τὸν ἔσυρε στὰ πόδια τῆς γιαγιάς. ✕

Ἐκεῖνη σήκωσε ψηλὰ τὰ χέρια, ποὺ ἔτρεμαν, καὶ τοὺς εὐχῆθηκε δακρυσμένη:

— Νὰ ζήσετε εὐτυχισμένα, παιδιὰ μου!

— Χρυσέ μου!

— Ἀδερφούλα μου!

— Ἄ! Ἡ Νίκη δὲ φορεῖ κοντὰ φουστανάκια; Μπά, πῶς μεγάλωσε! εἶπε ὁ Δόσιος.

— Ἐσὺ ἔβγαλες καὶ μουστάκια μεγάλα μεγάλα... Πῶ... πῶ... πῶ... μουστάκια! τοῦ λέει ἡ ἀδερφή του.

— Ἀδερφούλα μου! Καλὴ μου γιαγιά!

Καὶ τότε ἀγκαλιάζει τὴ μιὰ καὶ τότε τὴν ἄλλη.

Ἐνοίγει ἔπειτα ὁ Δόσιος τὸ μικρὸ κιβώτιό του καὶ χαρί-

ζει ένα ώραϊο βραχιολάκι τῆς Νίκης. Δίνει καὶ τῆς γιαγιάς ένα χαρτί. Αὐτὴ φορεῖ τὰ γυαλιὰ της, σηκώνει ψηλὰ τὸ χαρτί καὶ τὸ βλέπει καὶ πάλι ἀρχίζει τὰ δάκρυα καὶ τὸν ρωτᾷ με λαχτάρα:

— Πῶς τὸ συλλογίστηκες, παιδί μου;

— Μιὰ μέρα ποὺ ἤμουν μικρὸς, με πῆγες ἐκεῖ πάνω καὶ μοῦ εἶπες τὸν πόνο σου. Ἀπὸ τότε τὸ συλλογιζόμουν κάθε μέρα καὶ τώρα, με τὰ πρῶτα χρήματα, ποὺ κέρδισα, ἀγόρασα, γιαγιά μου, τὸ μάρμαρο καὶ τὸ πρῶτο σχέδιο ποὺ ἔκαμα, ἦταν γιὰ κείνους ποὺ χάσαμε.

Ἡ Νίκη βλέπει τὸ σχέδιο καὶ κλαίει κι αὐτὴ καὶ ψιθυρίζει:

— Πῶς; Καὶ σύ;

— Κι ἐγώ, ἀδερφοῦλα μου!

“Ολοι λοιπὸν τὰ ἴδια συλλογίζονταν.

† Δὲν πέρασε πολὺς καιρὸς καὶ τὸ μνῆμα, μαρμαρόχτιστο, στολίζει τὸ νεκροταφεῖο τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς με τὴν ἐπιγραφή:

«Εἰς τοὺς ἀναπαυθέντας γονεῖς μου, ὁ εὐσεβὴς υἱός». †²⁰

“Οποῖος τὸ δῆ, σταματᾷ καὶ ἀναγνωρίζει τὸ γλύπτη τὸ φημισμένο, ποὺ θυμίζει χρόνια ἑλληνικὰ τῆς τέχνης τῆς ἀθάνατης.

Τὸ σπίτι ἔγινε ἀγνώριστο. Ὁ Δόσιος τὸ ἔκαμε καινούριο ὅπως ἤθελε καὶ ἡ γιαγιά.

Καὶ ἐνῶ ἐργάζεται τώρα εὐτυχισμένος, με τὴ γλυφίδα στὸ χέρι, συλλογίζεται:

† Ἡ γιαγιά σημερινὴ εἶναι καὶ αὐριανὴ δὲν εἶναι. “Ὅσο ἔζησε, δὲ θὰ ζήση. “Αχ, πόσα χρόνια πέρασε βασανισμένη! Αὐτὰ τὰ λίγα χρόνια τῆς εὐτυχίας θὰ τὴν κάμουν ἄραγε νὰ ξεχάσῃ τὰ βάσανά της;».

Ἄλλὰ πῶς νὰ μὴν τὰ ξεχάσῃ με τέτοια ἐγγόνια; † Α.

43. ΟΙ ΔΥΟ ΦΤΩΧΟΙ

Σὲ μιὰ γωνιὰ περαστικὴ
 γέρος φτωχὸς ἔχει καθίσει.
 Κόσμος πολὺς περνᾷ ἀπ' ἐκεῖ,
 καὶ ἴσως θὰ τὸν ἐλεήση
 καμιὰ ψυχὴ, ποὺ ἔχει μάθει
 νὰ συμπονῇ τὰ ξένα πάθη.

Σὲ λίγο ὄλος προσοχὴ
 ἔφερ' ἐκεῖ τὰ βήματά του
 κι ἄλλος φτωχὸς — τὸ δυστυχὴ !
 Μὲ ὅλη τὴ νεότητά του
 ἔχει στὸ φῶς του μαύρη σκέπη·
 εἶναι τυφλὸς ! τυφλὸς ! Δὲ βλέπει !

Ἄχ ! τί ζευγάρι θλιβερό !
 Τὰ νιάτα τὰ δυστυχισμένα
 κι ἀπὸ τὸν ἄγριο καιρὸ
 τὰ γηρατειὰ τὰ μαραμμένα
 βλέπει ἐκεῖ ὅποιος περνάει
 νὰ ζητιανεύουν πλάι - πλάι.

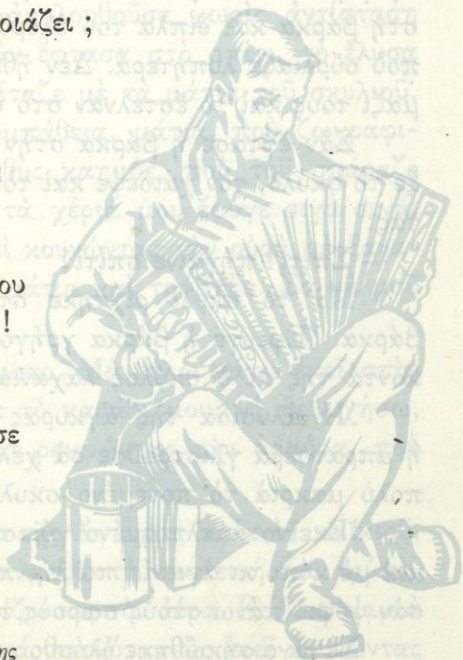
“Όμως κανείς τὰ γηρατειὰ
τὰ χιονοσκέπαστα λυπάται !
Στὸ γέρο ρίχνουν μιὰ ματιά,
τὸν ἐλεοῦνε οἱ διαβάται
μὰ οὔτε ἕνας τους δὲ δίνει
καὶ στὸν τυφλὸ ἐλεημοσύνη.

Μὲ πονεμένη τὴν καρδιά
ἀνασηκώνεται νὰ πάη. . .
“Αχ ! θὰ περάση τῆ βραδιά
καὶ σήμερα χωρὶς νὰ φάη. . .
Γι’ αὐτὸ τοὺς ἄλλους τί τοὺς νοιάζει ;
Καὶ ὁ τυφλὸς ἀναστενάζει. . .

Μὰ ἔξαφνα κάποιος ζητᾷ
μὲς στὴν παλάμη νὰ τοῦ δώση
χρήματα λίγα, μ’ ἀρκετά,
ἕνα ψωμί γιὰ νὰ πληρώση.
Σοῦ εὐχετ’ ἡ φτωχὴ καρδιά μου
τιμὲς καὶ δόξες, ἄρχοντά μου !

Εἶπεν ἐκεῖνος, ἐπειδὴ,
τυφλὸς ποὺ ἦταν, δὲν μποροῦσε
μὲ δάκρυα χαρᾶς νὰ δῆ
πὼς σπλαχνικά τὸν ἐλεοῦσε
ὁ γέρος, ἐλεώντας πάλι
καθὼς τὸν ἐλεῆσαν ἄλλοι.

Γεώργιος Δροσίνης

44. Ο ΜΑΡΑΣΜΟΣ

Ήταν σ' ένα λιμάνι τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου πάνω στὴ Ρουμελιώτικη ἀκτὴ. Τὰ σπίτια ἀνάρια καθρεφτίζονται στὸ γιὰλδ σὲ μιὰ γραμμὴ, κι ἀγναντεύουν ἀντίκρυ τὸ Μοριά, πὺ στεφανώνουν ψηλά οἱ κορφὲς τῆς Ζήριας. Θέλεις ἦταν ἡ Βιτρινίτσα, θέλεις ἡ Ἰτιά.

Καμιὰ ἑκατοστὴ ὀργιὲς ἀνοιχτά, ἦταν ἀραγμένη μιὰ μπρατσέρα, ὄμορφο, καινούριο караβάκι, πὺ μόλις εἶχε πρωτοταξιδέψει ἀπ' τὸ Γαλαξειδί.

Ήταν ἑτοιμο νὰ φύγη. Τὰ πανιά του ἦταν ἀπλωμένα κι ἀρχίζαν νὰ μαζεύουν τὴν ἀγκυρα.

Ἀξάφνα βλέπω νὰ λύνουν τὴ βαρκοῦλα του ἀπὸ τὴν πρύμη καὶ νὰ τὴ στέλνουν ἔξω. Ἐνας μονάχα ναύτης ἦταν στὴ βάρκα καὶ δίπλα του ὀλόρθο, ἕνα μεγάλο караβόσκυλο, πὺ οὔρλιαζε λυπητερά. Δὲν ἤθελαν, φαίνεται, νὰ τὸ πάρουν μαζί τους καὶ τὸ ἔστελναν στὸ σπίτι.

Σὰν ἔφτασε ἡ βάρκα στὴν ἀκρογιαλιά, ὁ ναύτης ἀρπαξε τὸ σκύλο, τὸν χάιδεψε καὶ τὸν ἔριξε στὴ στεριά, φωνάζοντας:

— Σπίτι! πῆγαινε σπίτι!

Μὰ τὸ σκυλί ρίχτηκε στὴ θάλασσα κυνηγώντας τὴ βάρκα. Ἐφευγε ἡ βάρκα γρήγορα, μὰ γρήγορα κολυμποῦσε κοντά της κι ὁ σκύλος λαχανιασμένος.

Ἡ ἀλυσίδα τῆς ἀγκυρας ἔτριξε δυνατὰ καὶ σὲ λίγο ἡ μπρατσέρα γλιστροῦσε σὰ χέλι πάνω στὰ νερά, ἀφήνοντας πολὺ μακριὰ τὸ πονεμένο σκυλί.

Ἐκεῖνο ἀπελπισμένο γύρισε τὸ κεφάλι κατὰ τὴ στεριά καὶ μὲ κόπο κι ἀγωνία πολλή, πρόφτασε νὰ βγῆ καὶ νὰ πέση σὰν ψόφιο πάνω στοὺς σωροὺς τῶν φυκιῶν.

Σὲ λίγο σηκώθηκε ὀλόρθο καί, τεντώνοντας τὸ λαιμό του,

οὐρλιαζε σπαραχτικά ἀγναντεύοντας τ' ἄσπρα πανιά τῆς μπρατσέρας, πού χάνονταν στὴν καταχνιά τῆς θάλασσας.

Τὸ ἔβλεπα ἐκεῖ τρεῖς μέρες, καθισμένο πάντα στὸ ἀκρογιαλί, ν' ἀγναντεύη τὸ πέλαγο. . . Δὲ σάλευε ἀπὸ κεῖ, κάτω ἀπὸ μιὰ μικρὴ ἐξέδρα.

Τὸ συμπόνεσα. Πήγαινα καὶ τοῦ ῥιχνα συχνὰ ψωμι καὶ κόκαλα. Μὰ τοῦ κάκου. Δὲν ἄγγιζε τροφή. Οὔτε γύριζε νὰ τῆ μυρίση. Κι ὄλο σούρωνε. Σὲ λίγον καιρὸ τὰ παῖδια του μποροῦσαν νὰ μετρηθοῦν κάτω ἀπ' τὸ πετσί του.

Μὰ αὐτὸ δὲν ἐνοοῦσε νὰ φύγη. Ἐκεῖ πάντα καθόταν κάτω ἀπ' τὶς σανίδες τῆς ἐξέδρας.

Μιὰ μέρα, ἀφοῦ τὸ χάιδεψα, τοῦ ἔδεσα τὸ λαιμὸ μ' ἓνα μαντίλι κι ἔκανα νὰ τὸ πάρω μαζί μου στὸ σπίτι, πού εἶχα στὸ γιολό κοντά. Μ' ἀκολουθοῦσε χωρὶς ἀντίσταση κουνώντας τὴν οὐρά του. Σὰν ἔφτασα στὸ σπίτι, τὸ ἔλυσα καὶ τὸ χάιδεψα πολὺ. Μὲ κοίταζε μὲ τὰ μάτια τοῦ σκυλιοῦ, γεμάτα εὐγνωμοσύνη καὶ συμπάθεια, μάτια, πού ζωγραφίζοταν μέσα τους ὁ βαθὺς ὁ βαθὺς καημὸς, πού τοῦ σπάραζε τὴν καρδιά. Καὶ γλείφοντας τὰ χέρια μου ἔφυγε σιγὰ σιγὰ. Σὲ λίγο γύρισε τὸ κεφάλι καὶ κουνώντας τὴν οὐρά μὲ ξανακοίταξε μὲ τὰ πονεμένα του μάτια καὶ τράβηξε. Σὰ νὰ μοῦ ἔλεγε:

— Μὴ μὲ πάρης γιὰ ἀχάριστο. Μὰ θέλω κάτω ἐκεῖ στὴν ἐξέδρα, πού τόσο μοιάζει μὲ τὸ καράβι μου, νὰ ξεψυχήσω, ἀγναντεύοντας τὸ πέλαγο καὶ ρουφώντας τὴν ἀρμύρα, πδὺ φέρνει ὁ μπάτης!

Σὰν ἄκουε τὴν ἀλυσίδα τῆς ἀγκυρας κανενὸς καϊκιοῦ, πού ἄραζε, σηκωνόταν, ἔβγαινε ἀπ' τὴ σκοτεινὴ του τρύπα, κι ἀγνάντευε τὴ θάλασσα μυρίζοντας τὸν ἀέρα. Κι ὅταν καμιὰ βάρκα ζύγωνε στὴν ἀκρογιαλιά, σερνόταν ὡς ἐκεῖ κουνώντας

τὴν οὐρά του στοὺς ναῦτες. Κι αὐτοὶ τὸ ἔδιωχναν μὲ περιφρόνηση σὰν παλιόσκυλο.

Μιά νύχτα πῆγα μὲ μιὰ βάρκα γιὰ ψάρεμα. Εἶχαμε ἀνοιχτῆ μακριὰ καὶ τὸ στεριανὸ ἀγέρι μοῦ ἔφερενε ξεψυχισμένο τὸ οὐρλιασμα τοῦ δυστυχημένου τοῦ σκυλιοῦ! Γυρίζοντας τὴ χαραυγῆ, τὸ βρήκαμε ξαπλωμένο κι ἀκίνητο στὴν ἀμμουδιά. Ἀπὸ κεῖ ἀγνάντευε τὴ θάλασσα ὡς τὴ στερνὴ του ὥρα, περιμένοντας μὲ λαχτάρα τοῦ ἀγαπημένου του καραβιοῦ τὸ γυρισμό.

Ἐμμ. Λυκούδης

45. Ὁ ΜΠΑΡΜΠΑ — ΣΤΕΛΙΟΣ Ο ΨΑΡΑΣ

Ὁ μπαρμπα - Στέλιος ὁ ψαράς καθόταν σ' ἓνα σπιτάκι, ποὺ ἦταν χτισμένο κοντὰ στὴν ἀκρογιαλιά. Οὔτε σπίτι ἦταν, οὔτε καλύβα· ἔτσι, ἓνα καλυβόσπιτο. Ὁ μπαρμπα - Στέλιος καὶ ἡ γυναίκα του, μὲ μερικὰ ξύλα χοντρά, μὲ κάμποσα καλάμια καὶ μὲ λάσπη ἔφτιασαν μόνοι τὸ σπιτάκι τους, σὰν τὰ χελιδόνια. Καὶ μόνο ἓνας μαραγκὸς χρειάστηκε μιὰ δυὸ μέρες στὸ τέλος, γιὰ νὰ ταιριάξῃ τὴ σκεπὴ.

Ἦκεῖ λοιπὸν ἔζησαν χρόνια πολλὰ· ἀπόχτησαν καὶ παιδιὰ, ἀλλὰ τοὺς τὰ πῆρε ὁ χάρος. Ἐνα μόνο γλίτωσε ἀπ' τὰ νύχια του, ἀλλὰ καὶ κεῖνο τὸ πῆρε ἡ ξενιτιά. Δέκα χρόνια πέρασαν ἀπὸ τότε, ποὺ ἔφυγε γιὰ τὴν Ἀμερικὴ, καὶ οὔτε φωνὴ οὔτε ἀκρόαση. Ζῆ; Πέθανε; Κανένας δὲν ἤξερε. γ*

Μοναχικό κι έρημο στέκεται κάτω στην άκρογιαλιά τὸ σπιτάκι τοῦ μπαρμπα - Στέλιου. Ἐμπρός του ἔχει τὸ ἀπέραντο πέλαγο, πίσω του τὸν ἀμμουδερό κάμπο μὲ σκοῖνα κι ἀρμύρες. Οὔτε σπίτι κοντά, οὔτε καλύβα, οὔτε σαλάγισμα προβάτων, οὔτε φωνὴ ζευγολάτη, οὔτε γάβγισμα σκύλου, οὔτε λάλημα πετεινοῦ. Ἀπέραντη μοναξιά!

Μόνο ὅταν ὁ μανιασμένος βοριάς φυσᾷ ἀπὸ τὸ πέλαγο, βουίζουν οἱ ἀρμύρες, βουίζουν τὰ σκοῖνα, σπάζουν ἄγρια τὰ κύματα καὶ σειέται συθέμελα τὸ σπιτάκι τοῦ μπαρμπα - Στέλιου.

Ὅσοις ὅμως θόρυβος καὶ κακὸ κι ἂν γινόταν ἔξω, μέσα στὸ σπιτάκι τοῦ ψαρᾶ βασίλευε αἰώνια γαλήνη. Μύγα νὰ πετοῦσε θ' ἀκούοταν. Ὁ μπαρμπα - Στέλιος κι ἡ γυναίκα του σχεδὸν ποτὲ δὲ μιλοῦσαν. Ὅχι γιατί ἦταν μαλωμένοι, ἴσια ἴσια πού ἦταν πολὺ ἀγαπημένοι. Ποτέ τους δὲ γκρίνιαζαν. Ἀλλὰ τὴν ἀγάπη τους τὴν ἔδειχναν ὄχι μὲ λόγια, ἀλλὰ μὲ ἔργα.

Ὅταν μαγεῖρεuan κρέας - πράγμα πολὺ σπάνιο - ἡ γρια - Στέλιανα ἔβανε τὰ καλύτερα κομμάτια στὸ πιάτο τοῦ μπαρμπα - Στέλιου. Ἐκεῖνος, χωρὶς νὰ πῆ λέξη, τὰ ἔβανε στὸ πιάτο τῆς γυναίκας του κι ἐκείνη τὰ δεχόταν χωρὶς νὰ πῆ τίποτε. γ^ο.

Κάθε πρωὶ ξεσυνερίζονταν ποιὸς θὰ σηκωθῆ νωρίτερα, νὰ ψῆση καφέ καὶ γιὰ τοὺς δύο. Ὁ μπαρμπα - Στέλιος ὄση φτώχια κι ἂν εἶχε, δὲν ἄφησε ποτὲ τὴ γριά του χωρὶς καφέ καὶ ζάχαρη, χωρὶς παπούτσια, χωρὶς τσεμπερί. Κι ἔτσι ζοῦσαν τὰ δυὸ γεροντάκια ἀγαπημένα κι ἀμίλητα. Αἰώνια τὴν ἴδια σκέψη εἶχαν κι οἱ δυὸ· τὴ σκέψη τοῦ παιδιοῦ τους, πού τὸ πῆρε ἡ ξενιτιά· ποτὲ ὅμως δὲν ἔκαναν ὁμιλία γι' αὐτό· δὲν ἤθελε ὁ ἕνας νὰ ματώνη τὴν πληγὴ τοῦ ἄλλου.

Δίπλα στο σπιτάκι του μπαρμπα - Στέλιου ήταν άκουμπισμένη ή καλύβα της βαρκούλας του· έμοιαζε σαν παιδάκι άκουμπισμένο στην άγκαλιά της μάνας του.

"Όταν ο καιρός ήταν καλός, ο μπαρμπα - Στέλιος ψάρευε, έβανε τὰ ψάρια στο πανέρι του και τὰ πήγαινε στη Χώρα. Με τὰ λεφτά που έπαιρνε, έβανε πάλι στο πανέρι καφέ και ζάχαρη, ένα πακέτο καπνό, ένα ψωμί, μιὰ μπουτίλια του μισού κιλοῦ με λάδι, άλλη μιὰ με κρασί, κι άλλα μικροψώνια του σπιτιοῦ. Τί ήσυχη και όμορφη ζωή! M

"Όταν όμως ο μπαρμπα - Στέλιος έβλεπε μακριά στο πέλαγο νά 'ρχεται ο μανιασμένος ο βοριάς καβάλα στα μαῦρα κύματα, έσερνε με τή γριά του τή βάρκα έξω και τήν έκλεινε στην καλύβα.

Έκεινες οι μέρες του βοριά ήταν μέρες σαρακοστής για τὸ γεροντικό άντρόγυνο. Τὸ πανέρι δὲν πήγαινε πιά στη χώρα με ψάρια, οὔτ' έρχόταν φορτωμένο ψώνια.

Τότε ψάρευε στο χέρσο κάμπο ή γριά - Στέλιαινα άγρια ραδίκια.

"Έναν καιρό ο βοριάς κράτησε πολύ. Έβδομάδες δλόκληρες φυσούσε. Η σαρακοστή γινόταν πιὸ σκληρή. Τὰ γεροντάκια νήστευαν και τὸ λάδι. Στο τέλος έλειψε κι ο καπνός του μπαρμπα - Στέλιου. "Όλα αὐτὰ κάπως ύποφέρονταν. "Αμα όμως έλειψε κι ο καφές και ή ζάχαρη της γρια - Στέλιαινας, ο γέρος ένιωσε βαθιά άπελπισία. Του φαινόταν ή θάλασσα μαύρη κι ο οὐρανός σκοτεινός.

"Η γριά τὸν λυπήθηκε. "Ανοιξε τήν κασέλα της, ξεδίπλωσε ένα κουρέλι κι έβαλε στο χέρι του μπαρμπα - Στέλιου ένα πεντάδραχμο.

— Πάρε το, του εἶπε. Τὰ μάζενα πεντάρια πεντάρια... Πήγαινε ν' αγοράσης καπνό.

"Έλαμψε άμέσως τὸ πρόσωπο του μπαρμπα - Στέλιου.

“Αμα τραβήχτηκε πιὸ πέρα ἢ γριά, αὐτὸς μουρμούρισε:

— Ναί, δὲ θ’ ἀγοράσω καπνό... Θ’ ἀγοράσω πρῶτα πρῶτα καφέ καὶ ζάχαρη, ἔπειτα λάδι, κι ἂν περισσέψουν λεφτά, θὰ πάρω καὶ καπνό.

Ἄργησε πολὺ νὰ γυρίσῃ ἀπὸ τῆ Χώρα ὁ μπαρμπα - Στέλιος. Πέρασε τὸ μεσημέρι, ἤρθε τὸ δειλινό, κι αὐτὸς ἀκόμα νὰ ῥθῆ. Ἡ γριά στενοχωριόταν. Δὲν ξανάγινε ποτὲ αὐτό. Μὴν ἔπαθε τίποτε τάχα;

Τὸ βραδινὸ ἄνοιξε τὴν πόρτα ὁ μπαρμπα - Στέλιος καὶ πέταξε ἀπάνω στὸ ξύλινο κρεβάτι ἓνα σωρὸ ὠραῖα ψώνια. Ἡ γριά μὲ γουρλωμένα μάτια, κοίταζε πότε τὰ ψώνια καὶ πότε τὸν ἄντρα της. Τέλος, ὁ γέρος ἄνοιξε τὸ στόμα του

— Ὁ γιὸς μας... ἔστειλε γράμμα... μὲ λεφτά... μοῦ τὰ ἔδωσε ὁ ταχυδρόμος... νὰ τὸ γράμμα.

Κι ἔβγαιναν σφιχτὲς οἱ λέξεις ἀπὸ τὸ στόμα του, σὰ νὰ εἶχε ξεσυνηθίσει τόσα χρόνια νὰ μιλᾷ.

— Ὁ γιὸς μας!... γράμμα... λεφτά, φώναξε βραχνὰ ἡ γρια - Στέλιαινα κι ἔμεινε μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα.

— Διάβασε τὸ γράμμα ὁ μπακάλης ὁ Θανάσης... Ἔστειλε πεντακόσιες δραχμὲς... Δὲν ἔγραφε τόσα χρόνια, γιατί δὲν εἶχε λεφτά νὰ μᾶς στείλῃ. Τώρα θὰ μᾶς στέλνῃ ταχτικά... Εἶναι καλὰ ...

Ἄνάσανε βαθιὰ ὁ μπαρμπα - Στέλιος, σὰ νὰ πέρασε μεγάλο ἀνήφορο. Τόσο εἶχε ξεσυνηθίσει νὰ μιλᾷ.

— Σοῦ πῆρα ἐδῶ, συνέχισε, παπούτσια, γιατί δὲν εἶχες, καφέ, ζάχαρη, κρέας καὶ καπνὸ δικό μου.

— Δῶς’ μου τὸ γράμμα!

Τὸ πῆρε, τὸ ἔσφιξε στὴν καρδιά της, τὸ φίλησε, ἀνέβηκε στὸ σκαμνὶ καὶ τὸ ἔβαλε στὰ εἰκονίσματα. Κατέβηκε μὲ προσοχὴ κι ἀφοῦ ἔκαμε μερικὲς μετάνοιες καὶ σταυρούς, γύρισε κι εἶπε στὸν ἄντρα της:

— Δόξα σοι ὁ Θεός!... Λησμόνησες ὅμως τὸ σπουδαιότερο πράγμα. Δὲν πῆρες λιβάνι νὰ λιβανίσωμε τὴν Παναγία, πὺ μᾶς φανέρωσε τὸ γιό μας, ἔπειτα ἀπὸ τόσα χρόνια, πὺ τὴν παρακαλοῦσα.

— Σωστά λές! Αὔριο θὰ ξαναπάω στὴ χώρα καὶ θὰ πάρω λιβάνι κι ὅ,τι ἄλλο θέλεις. Εἴμαστε πλούσιοι.

Κι ἓνα χαμόγελο φώτισε τὸ πρόσωπο τοῦ μπαρμπα - Στέλιου τοῦ ψαρᾶ, πὺ εἶχε χρόνια νὰ τὸ δῆ ἢ γριά του.

Π. Παναγόπουλος

46.4 Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΠΛΑΤΙΝΗ

Ζοῦσε κάποτε στὴν Ἀθήνα ἓνας καλὸς καὶ χρήσιμος ἄνθρωπος, ὁ γερο - Πλατίνης μὲ τ' ὄνομα. "Ὅλοι τὸν ἤξεραν, ὅλοι σὲ μιὰ ἀνάγκη ζητοῦσαν τὴ βοήθεια του καὶ κανένας δὲν ἔφευγε ἀπ' τὸ σπίτι του ἀβοήθητος. Γιατὶ ὁ καλὸς αὐτὸς ἄνθρωπος εἶχε μεγάλη περιουσία, — ἀπάνω ἀπὸ δυὸ ἑκατομμύρια, — ζοῦσε ἀπλὰ πάντα καὶ λιτά, δὲν εἶχε παιδιά, οὔτε ἄλλους συγγενεῖς καὶ ξόδευε ὅλα του σχεδὸν τὰ εἰσοδήματα σὲ ἀγαθοεργίες.

Όταν ὁ γερο - Πλατίνης πέθανε, οἱ φίλοι του περίμεναν μὲ ἀγωνία ν' ἀνοιχτῆ ἡ διαθήκη του, γιατί ὅλοι ἐλπίζανε νὰ

πάρουν γενναῖο κληροδότημα. «Ὁ συχωρεμένος εἶχε τόσα χρήματα, τί θὰ τὰ 'κανε!» ἔλεγε ὁ καθέννας ἀπὸ μέσα του. «Σὲ ποιὸν ἄλλον θὰ τ' ἄφηνε παρὰ στοὺς φίλους του;»

Καὶ ρωτοῦσαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο :

—Μὴ σὲ κάλεσε μάρτυρα στὴ διαθήκη του ; Μὴν ξέρεις πῶς μοίρασε τὰ ἑκατομμύριά του ;

Ἄλλὰ ὄχι, κανέννας δὲν ἤξερε, ἐκτὸς βέβαια ἀπὸ τὸ συμβολαιογράφο, πού αὐτὸς δὲν ἔλεγε τίποτε σὲ κανένα, κι ἀπὸ δυὸ μάρτυρες ξένους, ἀνθρώπους τοῦ λαοῦ, πού δὲν τοὺς ἤξεραν οἱ φίλοι γιὰ νὰ τοὺς ρωτήσουν.

Ἔτσι δὲν ἔμαθαν ἐκεῖνο πού ἤθελαν, παρὰ μόνο τὴν ἀκόλουθη ἡμέρα τῆς κηδείας, ὅταν ἡ διαθήκη ἀνοίχτηκε στὸ Πρωτοδικεῖο.

Ἦταν ὅπως τὴν περίμεναν. Κανένα φίλο του δὲν εἶχε ξεχάσει ὁ γερο - Πλατίνης. Σ' ὅλους ἄφηνε ἀπὸ ἓνα κληροδότημα, κατὰ τὴν ἀνάγκη τοῦ καθενὸς καὶ τὴν κλίση του. Σ' ἓνα νέο ζωγράφου, παραδείγματος χάρις, ἄφηνε εἴκοσι χιλιάδες δραχμὲς γιὰ νὰ πάη στὴν Εὐρώπη καὶ νὰ τελειοποιήθῃ στὴν τέχνη του. Σ' ἓναν ἄλλο πού ἀγαποῦσε τ' ἀρχαῖα, χάριζε τὴν πολύτιμη νομισματολογικὴ του συλλογὴ. Σ' ἄλλον πού εἶχε κλίση στὴ γεωπονία, ἄφηνε τὸν κῆπο πού εἶχε στὰ Πατήσια. Σ' ἓναν καθηγητὴ τῆς φιλολογίας ἄφηνε τὴν πλούσια βιβλιοθήκη του. Σὲ μιὰ χήρα ἀξιωματικοῦ, μακρινή του συγγένισσα, ἄφηνε τὰ ἔπιπλα τοῦ σπιτιοῦ του. Καὶ τέλος στὴν κόρη της, τὴ Μαρία, πού ἦταν δεκαεφτά χρονῶν καὶ ἀγαποῦσε πολὺ τὴ μουσικὴ, ἄφηνε δέκα χιλιάδες δραχμὲς γιὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ τίς σπουδὲς της στὸ Ὠδεῖο ὥσπου νὰ πάρῃ τὸ πτυχίον της.

Ὅλους αὐτοὺς τοὺς φίλους ὁ γερο - Πλατίνης τοὺς εὐχαριστοῦσε στὴ διαθήκη του γιὰ τὴν ἀγάπη, πού τοῦ εἶχαν δείξει ὅσο ζοῦσε, καὶ τοὺς παρακαλοῦσε νὰ μὴν τὸν ξεχάσουν

μετά τὸ θάνατό του. Ἀπὸ λεπτότητα, ἀπὸ εὐγένεια, γιὰ νὰ μὴ θίξη τυχὸν τὴ φιλοτιμία κανενός, ὁ καλὸς ἄνθρωπος τοὺς ἔκανε μ' αὐτὸ νὰ καταλάβουν ὅτι ἀπὸ εὐγνωμοσύνη τοὺς μοίραζε τὰ ὑπάρχοντά του. Ἴσως νὰ τοὺς εὐγνωμονοῦσε κι ἀληθινὰ γιὰ τὴ φιλία τους, γιατί τί πιὸ πολῦτιμο ὑπάρχει στὸν κόσμο γιὰ ἓναν ἄνθρωπο, πού δὲν ἔχει πιὰ συγγενεῖς, ἀπὸ τοὺς καλοὺς φίλους πού τοὺς ἀναπληρώνουν ; Μὰ ὁ καλὸς γέρος φαίνεται πὼς ἦταν βέβαιος ὅτι ὅλοι οἱ φίλοι του δὲν τὸν ἀγαποῦσαν ἀληθινὰ καὶ γι' αὐτὸ σοφίστηκε ἓνα τέχνασμα, γιὰ νὰ φανερωθῇ ὁ πιὸ εἰλικρινῆς ἀπ' αὐτοὺς καὶ νὰ ἀνταμειφθῇ μετὰ τὸ θάνατό του.

Καὶ νὰ μὲ τί τρόπο :

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κληροδοτήματα στοὺς φίλους, ὁ διαθέτης ἄφηνε καὶ γενναῖα ποσὰ σὲ διάφορα φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα — ὄρφανοτροφεῖα, νοσοκομεῖα, γηροκομεῖα καὶ ἄλλα — στὴ Σχολὴ τῶν Ἀπόρων καὶ στὸ Ταμεῖο τοῦ Στόλου. Πάλι ὅμως ἔμενε ἀδιάθετο ἓνα μεγάλο ποσό... Τὸ εἶχε ξεχάσει ; Δὲν εἶχε κάμει καλὰ τὸ λογαριασμό ; "Οχι. Στὸ τέλος τῆς διαθήκης ὑπῆρχε κι αὐτὴ ἡ περίεργη διάταξη : Ὁ Πλατίνης ἔκανε γνωστό, ὅτι στὴν Ἐθνικὴ Τράπεζα εἶχε καταθέσει ἓνα κουτὶ μὲ μετοχὲς πού ἄξιζαν ἓνα ἑκατομμύριο καὶ μ' ἓνα « σημεῖωμα » πού ἔλεγε γιὰ ποιὸν ἦταν τὸ τελευταῖο αὐτὸ κληροδοτήμα. Ἀλλὰ τὸ κουτὶ δὲ θ' ἀνοιγόταν παρὰ ἓνα χρόνο μετὰ τὸ θάνατό του, μπροστὰ σ' ὅλους τοὺς κληρονόμους, πού τοὺς παρακαλοῦσε νὰ παρασταθοῦν γι' αὐτὸ τὸ ἄνοιγμα στὸ Πρωτοδικεῖο. X

X Ἐκπληξὴ καὶ συγκίνηση τοὺς κυρίεψε ὅλους. Ποίος ἀπ' αὐτοὺς θὰ ἦταν ὁ εὐτυχισμένος κληρονόμος τοῦ ἑκατομμυρίου ; Ἀπὸ τὴ διαθήκη δὲν μπορούσαν νὰ τὸν μαντέψουν. Ἐπρεπε νὰ περιμένουν ἓνα ὀλόκληρο χρόνο γιὰ νὰ τὸν μά-

θουν από τὸ σημεῖωμα πού ἦταν μέσα στὸ κουτί. Τί παράξενη διαθήκη !.

Ποιὸς λίγο, ποιὸς πολύ, ὅλοι οἱ κληρονόμοι τοῦ γερο - Πλατίνη ἔμειναν εὐχαριστημένοι. Μὰ ἀπ' ὅλους περισσότερο εὐχαριστήθηκε καὶ συγκινήθηκε ἡ Μαρία, ἡ κόρη τῆς χήρας. Εἶχε τώρα στή διάθεσή της δέκα χιλιάδες δραχμές ! Πόσα πράματα μπορούσε νὰ κάμη μὲ τὴ μικρὴ αὐτὴ περιουσία ! Ἄλλὰ τὸ πρῶτο πού σκέφτηκε, ἦταν νὰ ἐπισκεφθῆ τὸν τάφο τοῦ εὐεργέτη της καὶ νὰ τὸν στολίσῃ μὲ λίγα λουλούδια. Αὐτὸ λογάριαζε νὰ τὸ κάνῃ συχνά.

Πῆγε λοιπὸν μιὰ μέρα στὸ νεκροταφεῖο καὶ ζήτησε τὸν τάφο τοῦ Πλατίνη. Ἄλλὰ μὲ μεγάλη της ἔκπληξη καὶ λύπη, τὸν βρῆκε μικρό, φτωχὸ κι ὅπως διόλου ἀστολίστο.

— Πῶς ; ρώτησε τὸ φύλακα· δὲ θὰ βάλετε μιὰ πλάκα, ἓνα σταυρὸ, ἓνα κάγκελο ; Ἔτσι γυμνὸς θὰ μείνῃ ὁ τάφος ἐνὸς τόσο καλοῦ καὶ χρήσιμου ἀνθρώπου ;

— Καὶ ποιὸς νὰ τὸν στολίσῃ, κόρη μου ; ἀποκρίθηκε ὁ φύλακας. Ὁ μακαρίτης, φαίνεται, δὲν ἄφησε τίποτα γιὰ τὸν τάφο του· κι ἐπειδὴ, βλέπετε, δὲν ἔχει παιδιὰ, οὔτε ἄλλους στενοὺς συγγενεῖς...

— Μὰ καλὰ, εἶπε ἡ Μαρία· κι οἱ φίλοι του ; Οἱ φίλοι πού καθένας κληρονόμησε ἀπ' αὐτὸν ὀλάκερη περιουσία ;...

— Ὡς τώρα δὲ φάνηκε κανένας· ἀποκρίθηκε ὁ φύλακας. Οὔτ' ἔλαβα καμιὰ παραγγελία γιὰ σταυρὸ ἢ γιὰ πλάκα.

— Ἐγὼ ὅμως ἤρθα, ψιθύρισε ἡ Μαρία.

Κι ἔμεινε λίγο συλλογισμένη. Ἐπειτα ρώτησε :

— Καὶ πόσο θὰ κόστιζε ἓνας σταυρὸς ;

— Κατὰ τὸ σταυρὸ, κόρη μου, ἀποκρίθηκε ὁ φύλακας· ἓνας μαρμαρένιος, μὲ χρυσὴ ἐπιγραφή, θὰ γινόταν μὲ πεντακόσιες δραχμές.

— Κι ἓνα κάγκελο σιδερένιο ;...

- Μὲ ἄλλες τριακόσιες θὰ γινόταν κι αὐτό. . .
- Κι ἓνα φύτεμα λουλουδιῶν στὸ χῶμα τοῦ τάφου ;
- Βάλτε ἄλλες διακόσιες δραχμές. . .
- Ναί, μὰ τὸ περιβολάκι αὐτὸ θὰ ἤθελε περιποίηση. . .
- Ἀναλαμβάνω ἐγὼ μὲ εἰκοσιπέντε δραχμές τὸ μήνα.
- Ὠραῖα ! φώναζε ἡ Μαρία. Ἀναλαμβάνω κι ἐγὼ νὰ στολίσω αὐτὸν τὸν τάφο καὶ νὰ σοῦ δίνω εἰκοσιπέντε δραχμές τὸν μήνα, γιὰ νὰ τὸν διατηρῆς.

Κι ἀφοῦ ἔριξε κι ἄπλωσε στὸ γυμνὸ χῶμα τὰ λίγα λουλούδια ποῦ εἶχε φέρει ἡ Μαρία, ἔφυγε ἀπ' τὸ νεκροταφεῖο καὶ πῆγε ἴσια στὸ πλησιέστερο μαρμαράδικο. Ἐκεῖ παράγγειλε ἓνα σταυρὸ μὲ τ' ὄνομα τοῦ Πλατίνη χρυσοκαλισμένο. Ὁ ἴδιος ὁ μαρμαράς δέχτηκε νὰ τοποθετήσῃ κι ἓνα κάγκελο ὀλόγυρα στὸν τάφο. Ὁ φύλακας πάλι φρόντισε γιὰ τὸ φύτεμά του. Κι ἔτσι σὲ λίγες μέρες ὁ τάφος τοῦ Πλατίνη, ἂν καὶ φτωχικὸς πάντα, φάνταζε πράσινος, στολισμένος καὶ περιποιημένος.

Ἡ Μαρία οὔτε συλλογίστηκε καθόλου πὼς ἡ μικρὴ της περιουσία εἶχε λιγοστέψῃ κατὰ χίλιες δραχμές. Μὲ τὴ μεγαλύτερη προθυμία ἔδινε κάθε μήνα στὸ φύλακα καὶ τὶς εἰκοσιπέντε γιὰ νὰ περιποιηθῆται τὸν τάφο, νὰ τὸν διατηρῆ πάντα πράσινο καὶ μὲ λουλούδια.

Καὶ κάθε φορὰ ποῦ τὸν ἔβλεπ' ἔτσι ὠραῖο ἢ καλὴ κόρη αἰσθανόταν μιὰ μεγάλῃ ἀνακούφιση κι εὐχαρίστηση.

Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς φίλους ὡστόσο τοῦ μακαρίτη, κανένας ἄλλος δὲ θυμήθηκε ποτὲ νὰ ἐπισκεφθῆ τὸν τάφο του. Μόνο ἡ Μαρία, γεμάτῃ ἀγάπη κι εὐγνωμοσύνη γιὰ τὸν εὐεργέτη της πῆγαινε ταχτικά. ΧϞ

Κι ὁ χρόνος πέρασε, κι ἔφτασε ἡ μέρα ποῦ, σύμφωνα μὲ τὴ διαθήκη, ἔπρεπε ν' ἀνοιχθῆ τὸ περίφημο κουτί "Ω,

αὐτὸ κανένας δὲν τὸ εἶχε ξεχάσει ! Καὶ τὴν ὀρισμένη μέρα, ὅλοι οἱ κληρονόμοι βρέθηκαν μαζεμένοι στὸ Πρωτοδικεῖο καὶ περίμεναν μὲ χτυποκάρδι . . .

Τὸ κουτὶ ἦταν ἐκεῖ. Τὸ ἀνοιξαν μπροστὰ σ' ὅλους. Μέτρησαν τὶς μετοχές, πού ἔκαναν σωστὸ ἓνα ἑκατομμύριο. Κι ἔπειτα διάβασαν τὸ ιδιόχειρο « σημείωμα » τοῦ Πλατίνη, πού ἔλεγε τ' ἀκόλουθα :

« Πολλὲς φορὲς ἀλλάξα τὴ διαθήκη μου, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἔμεινα εὐχαριστημένος. "Ὅποιος ἔχει περιουσία, ἔχει κι εὐθύνη. Τέλος νόμισα ὅτι βρῆκα τὸ καλύτερο πού εἶχα νὰ κάμω. Ἄφου μοίρασα τὴ μισή μου περιουσία ὅπως ἐπιθυμοῦσα, ἀποφάσισα νὰ διαθέσω τὴν ἄλλη μισή γιὰ βραβεῖο ἀρετῆς. Στὴ ζωὴ μου πολλοὶ μοῦ ἔδειχναν φιλία, ἀγάπη κι εὐγνωμοσύνη, ἀλλὰ ὁ Θεὸς ξέρει πόσοι ἀπ' αὐτοὺς ἦταν εἰλικρινεῖς. Αὐτὸ θὰ φαινόταν μετὰ τὸ θάνατό μου, ἀπὸ τὴν περιποίηση πού θὰ ἔκαναν στὸν τάφο μου καὶ τὶς συχνὲς ἐπισκέψεις τους σ' αὐτόν.

"Ὅσοι λοιπὸν ξεπλήρωσαν αὐτὸ τὸ χρέος τῆς εὐγνωμοσύνης, πού εἶναι, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἡ μεγαλύτερη ἀρετὴ, αὐτοὶ θὰ μοιραστοῦν μεταξύ τους τὴν ἄλλη μισή μου περιουσία, δηλαδὴ ἓνα ἑκατομμύριο. "Ἄν ὅμως ἀποδειχτῆ πὼς κανένας στὸ διάστημα αὐτοῦ τοῦ χρόνου δὲ θυμῆθηκε τὸν τάφο μου — πράμα πού δὲ θέλω νὰ τὸ πιστέψω — τότε καὶ τὸ ἑκατομμύριο αὐτὸ ἐπιθυμῶ νὰ μοιραστῆ στὰ φιλανθρωπικὰ καταστήματα πού ἀναφέρω στὴ διαθήκη μου ».

Πρὶν τελειώσῃ ἀκόμα τὸ διάβασμα τοῦ σημειώματος, οἱ φίλοι, ἓνας - ἓνας, ἄρχισαν νὰ φεύγουν μὲ τρόπο . . . Δὲν ἦταν μόνο ἀπελπισμένοι γιὰ τὸ ἑκατομμύριο· ἦταν καὶ μετανιωμένοι, καὶ ντροπιασμένοι γιὰ τὴν ἀγνωμοσύνη πού εἶχαν δεῖξει . . . Ἄπὸ τόσους κληρονόμους στὴν αἴθουσα τοῦ δικαστηρίου, δὲν ἔμειναν πιά παρὰ ἡ Μαρία καὶ ἡ μητέρα της.

Οἱ ἄνθρωποι κοίταζαν τὴ νέα κόρη πού στεκόταν κα-

τακόκινη και συγκινημένη, και ψιθύριζαν : « Αὐτή, αὐτή θὰ πήγαινε στὸν τάφο του... αὐτή θὰ κληρονομήσει τὸ ἑκατομμύριο ! ... »

Αὐτὸ θὰ σκέφτηκε κι ὁ πρόεδρος. Γιατὶ κοιτάζοντας κι αὐτὸς τὴ Μαρία, ρώτησε :

— Κανέννας ἄλλος λοιπὸν δὲν ἔχει ἀξιώσεις ; ...

— ὦ, μὰ οὐτ' ἐγὼ ! φώναξε ἡ Μαρία. Ὅ,τι ἕκαμα, δὲν ἀξίζει βέβαια ν' ἀνταμειφτῆ μὲ μιὰ τόσο μεγάλη δωρεά !

— Αὐτὸ εἶναι ἄλλο ζήτημα, εἶπε χαμογελώντας ὁ πρόεδρος· σεῖς πήγατε καμιά φορὰ στὸν τάφο τοῦ μακαρίτη ;

— Πολλές φορές μάλιστα ! φώναξε ὁ συμβολαιογράφος τοῦ Πλατίνη. Τὸ ξέρω καλά, γιατί ἡ Μαρία ἦρθε μιὰ μέρα νὰ μὲ ρωτήσῃ ἂν πραγματικὰ ὁ μακαρίτης δὲν ἄφησε τίποτε γιὰ τὸν τάφο του. Κι ὅταν τῆς τὸ βεβαίωσα, μοῦ εἶπε ὅτι αὐτή θὰ φρόντιζε καὶ θὰ δαπανοῦσε. Πραγματικά, πῆγα κι ἐγὼ καὶ τὸν εἶδα. Τοῦ ἔβαλε σταυρό, τὸν περίφραξε, τὸν ἐφύτεψε καὶ πληρώνει ἀπὸ τότε τὸ φύλακα γιὰ νὰ τὸν περιποιῆται. Τὸ δικαστήριό σας μπορεῖ νὰ τὸν ρωτήσῃ γι' αὐτό ».

— Περιττό, εἶπε ὁ πρόεδρος, ἡ μαρτυρία σας ἀρκεῖ.

Καὶ τὸ δικαστήριον κήρυξε κληρονόμο τοῦ ἑκατομμυρίου τὴ Μαρία.

Ἔτσι πλοῦσια ἀνταμειφτῆκε ἡ ἀρετὴ της, ἡ εὐγνωμοσύνη της. Κι ἡ φτωχὴ ὀρφανὴ ἔζησε στὸ ἐξῆς εὐτυχισμένη, ὄχι τόσο γιατί εἶχε πλοῦτη, παρὰ γιατί εἶχε εὐγενικὰ αἰσθηματὰ κι ἤξερε νὰ τὰ μεταχειρίζεται μὲ τρόπο ὥστε νὰ κἀν εὐτυχισμένους κι ἄλλους πολλούς. Α·Ο.

47. ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΦΙΛΟΙ.

Μές σέ λαγκάδι σκιερὸ καὶ ἥσυχο μιὰ μέρα
ρυάκι κρυσταλλένιο

τὸ πράσινο ἐχάιδευε χορτάρι πέρα πέρα
κι ἄγρια κρίνα μὲ νερὸ ἐδρόσιζε ἀσημένιο.

Ἦταν ἡμέρα ὁμορφη κι αὐγὴ πολλὴ ἀκόμη
ὅταν ἐφάνηκαν ἐκεῖ μαζὶ τρεῖς πεζοδρόμοι.

Συνομιλοῦσαν κι ἔρχονταν σὰν φίλοι ἀγαπημένοι·
σὲ ρίζα δέντρου κάθισαν ἀπάνω κουρασμένοι.

Ὁ ἕνας ἄντρας ἦτανε θρασύς· μὲ φτερωμένα
τὰ πόδια, μ' ἄτακτα μαλλιά καὶ γένια μπερδεμένα:

τὸν λέγαν Ἄνεμο Βοριά. Οἱ σύντροφοί του πάλι
γυναῖκες ἦτανε· ἡ μιὰ σὰ γίγαντας μεγάλῃ·

κάθε πνοή της ἔκαιγε· σπινθήριζ' ἡ ματιὰ της,
καὶ σὰ δυὸ φλόγες μοιάζανε τὰ δύο μάγουλά της.

Ὁ κόσμος τὴν ἐτρόμαζε καὶ τὴν ἐπιθυμοῦσε·
καὶ τ' ὄνομά της τό 'λεγαν Φωτιά ὅπου περνοῦσε.

Ἡ ἄλλη ἦταν δροσερὴ, γλυκιὰ, γαλανομάτα,
καὶ ὁ Βοριάς καὶ ἡ Φωτιά μὲ σέβας τῆς μιλοῦσαν.

Τὰ μάτια της τὰ ντροπαλά, σεμνότητα γεμάτα,
κάτω στὴ γῆ ἐβλέπανε. Τιμὴ τὴν ἐκαλοῦσαν.

Ἀφοῦ ξεκουραστήκανε, εἶπ' ὁ Βοριάς: «Φοβοῦμαι,
μήπως ἐκεῖ ποῦ τρέχομε καμιὰ φορὰ χαθοῦμε.

Γιὰ πέστε ποῦ μπορεῖ κανεὶς νὰ βρῆ τὸν ἄλλο πάλι,
ἂν χωριστοῦμε τρέχοντας σὲ μιὰ μεριά καὶ σ' ἄλλῃ;
Εὐκόλα, εἶπε ἡ Φωτιά, μπορεῖτε νὰ μὲ βρῆτε,
ὅπου κοιτάξετε καπνὸ, ἐκεῖ θένα μὲ δῆτε».

Κι εἶπ' ὁ Βοριάς: «Σὲ κύματα ἐπάνω φουσκωμένα

κι όπου τὰ φύλλα σείονται θὰ μ' ἔβρετε κι ἐμένα. αὐτὴ
 ¶ Ὅμως ἐσένα ποῦ, Τιμῆ, ἂν κάποτε χαθοῦμε,
 μπορούμε νὰ σὲ βροῦμε;»
 Κι ἐκείνη ἀναστέναξε: «'Ανίσως μ' ἀγαπᾶτε,
 τοῦ ἀποκρίθηκε, ποτὲ νὰ μὴ μὲ παρατάτε.
 Ἄν φύγω, μήτε ἄνεμος, μήτε φωτιά μὲ φτάνει·
 κείνος ποῦ χάση τὴν τιμὴ γιὰ πάντα τήνε χάνει». χ' 0

48. Ο ΖΩΗΣ ΚΑΠΛΑΝΗΣ

Μιάμιση ὥρα μακριὰ ἀπ' τὰ Γιάννινα, δυτικά, ἀπλώ-
 νεται μιὰ χαριτωμένη σειρὰ ἀπὸ ψηλῶματα, γεμάτη ἀπὸ
 σκόρπια χωριουδάκια κάτασπρα. Πιὸ βορινά, σ' ἓνα πολὺ
 ὁμορφο ψηλὸ πλάτωμα βρίσκονται τὰ Γραμμενοχώρια, ὀλό-
 ασπρα κι αὐτά, ὄχι γιὰτὶ εἶναι ἀσβεστωμένα, ἀλλὰ γιὰτὶ
 τὰ ἔχουν χτισμένα μὲ πέτρες ἄσπρες, κι οἱ σκεπές τους εἶναι
 τὸ ἴδιο σκεπασμένες μὲ πλάκες ἄσπρες.

Τὸ χῶμα εἶναι κοκκινωπτό, καὶ μονάχα τὴν ἀνοιξὴ πρα-
σινίζει καὶ τὸ θέρος χρυσοκιτρινίζει.

Πάνω σὲ μιὰ πανέμορφη βουνοπλαγιά βρίσκεται τὸ
Γραμμένο· γραμμένο λέει ὁ λαός, τὸ πολὺ ὄμορφο, πού εἶναι
σὰ ζωγραφιστό, (π.χ. τὰ φρύδια τὰ γραμμένα) καὶ τέτοιο
εἶναι στ' ἀλήθεια τὸ Γραμμένο, πού ἀπὸ τὸ ψήλωμά του,
μὲ τὸν ἀνοιχτὸ ὀλόγυρα ὀρίζοντα, φαίνεται σὰν ἀφέντης ὄλων
τῶν ἄλλων χωριῶν πού τὸ προσκυνοῦν.

Στὸ ὄμορφο Γραμμένο γεννήθηκε ὁ πατέρας καὶ στὴ
Τζουντίλα, ἓνα ἄλλο χωριουδάκι, γεννήθηκε ἡ μητέρα ἑνὸς
παιδιοῦ, πού ἦρθε στὸν κόσμον πολὺ δυστυχισμένο. Κι ὅμως
σὰ μεγάλωσε δὲ σκέφτηκε παρὰ πῶς νὰ κἀνὴ καλὸ στοὺς ἄλλους.

Αὐτὸ τὸ πολὺ φτωχὸ παιδί, πού ἔγινε εὐεργέτης τῆς
πατρίδας του, εἶναι ὁ Ζῶης Καπλάνης.

Γεννήθηκε στὸ Γραμμένο στὰ 1736. Ἦταν μωρὸ στὴν
κούνια ὅταν ὀρφάνεψε ἀπὸ μητέρα. Ὁ πατέρας του ξανα-
παντρεύτηκε· μὰ ὕστερ' ἀπὸ λίγα χρόνια πέθανε κι αὐτὸς
κι ὁ Ζῶης ἔμεινε πεντάρφανος. Ἡ μητριά του ἦταν ἀπὸ τίς
ἀπονες κι ἄσπλαχνες ἐκεῖνες γυναῖκες πού βασανίζουν τὰ
ὀρφανά καὶ τὰ βρίζουν : « ξένη γέννα ».

Μάνας φιλι καὶ μάνας χἀδι δὲν ἔνωσε ὁ κακόμοιρος ὁ
Ζῶης. Εἶχαν καὶ μεγάλη φτώχεια, κι ὁ Ζῶης ἀναγκάστηκε
ἀπὸ μικρὸ ἀγοράκι νὰ δουλεύῃ γιὰ νὰ θρέφῃ τὴ μητριά του.

Ἐνας γείτονας εἶχε ἓνα γαιδούρι· τὸ ἔπαιρνε ὁ μικρὸς Ζῶης,
πῆγαινε στὸ δάσος πού τὸ λένε Μεγαλόγγο, ἔκοβε ξύλα,
ξενυχτοῦσε στὸ δάσος καὶ τὴν ἄλλη μέρα τὰ πῆγαινε στὰ
Γιάννινα καὶ τὰ πουλοῦσε. Ἡ κουραστικὴ δουλειὰ τοῦ παι-
διοῦ λογαριάζονταν ἴσα μὲ τοῦ γαιδάρου· γιατί τὸ κέρδος τὸ
μοίραζαν σὲ δύο, καὶ τὸ ἓνα τὸ ἔπαιρνε τὸ ἀφεντικὸ τοῦ γαι-
δάρου καὶ τ' ἄλλο ὁ Ζῶης.

Μὰ δὲν ἦταν προκοπὴ ἀπὸ τέτοια δουλειὰ· ἡ μητριά

δὲ χόρταινε ψωμί καὶ ξεθύμαινε στὸ Ζῶη. Τὸν ἔδερνε συχνά· κι ἓνα Σαββατόβραδο, τὴν παραμονὴ τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας — αὐτὴ τὴν ἡμέρα δὲν τὴν ξέχασε στὴ ζωὴ του ὁ Ζῶης — ἀφοῦ τὸν ἔδειρε ἀκόμη πιὸ σκληρά, τὸν ἔδιωξε ἀπὸ τὸ σπίτι, καὶ τοῦ εἶπε νὰ μὴν ξαναπατήση. A. ^

Ποῦ νὰ πάη τὸ κατατρεγμένο καὶ διωγμένο ὄρφανό, τὸ ριγμένο ἀπ' τὴ φωλιά του ἀπροστάτετο πουλάκι;

Τράβηξε πρὸς τὰ Γιάννινα. Ἦταν σούρουπο κι ἄρχισαν ν' ἀνάβουν τὰ φῶτα. Τὸ παιδί μπῆκε σ' ἓνα χάνι.

— Τί θέλεις ἐδῶ; τὸν ρωτᾷ ὁ ἄνθρωπος τοῦ χανιοῦ.

— Νὰ περάσω τὴ νύχτα σὲ μιὰ κόχη, στὸ στάβλο μὲ τὰ ζῶα· εἶμαι ὄρφανό, ἔρημο...

— Ὁξω! τοῦ φωνάζει ὁ ξενοδόχος· κι ἦταν ἔτοιμος νὰ τὸ διώξη.

Τὸ παιδί, δεύτερη φορὰ διωγμένο, ἔφυγε φοβισμένο.

Εἶχε πιά νυχτώσει. Στους δρόμους ἦταν ἡσυχία. Τὸ παιδί εἶδε μπροστά του ἓνα ἀρχοντόσπιτο, πού τὴ μεγάλη πόρτα του τὴ σκέπαζε μιὰ μικρὴ σκεπή. Ἐκεῖ πῆγε καὶ στριμώχτηκε νὰ περάσῃ τὴ νύχτα. Μὲ τὴν ἀθῶα πληγωμένη ψυχὴ του ἔκαμε τὴν προσευχὴ του στὸ Θεὸ κι ἀποφάσισε ν' ἀποκοιμηθῆ. Μὰ ποῦ ὕπνος! Ἀπὸ τὸ πρωὶ δὲν εἶχε βάλει τίποτε στὸ στόμα του καὶ πεινοῦσε πολὺ. Ἦταν καὶ κρύο καὶ φυσοῦσε... Δὲν μπόρεσε νὰ κλείσῃ μάτι. Κάπου κάπου συλλογιζόταν τὴ μοίρα του, ἔβλεπε τὸν ἑαυτό του χωρὶς κανένα βοηθὸ σ' ἄλλο κόσμο, χωρὶς ἐλπίδα, τὸ ἔπιανε τὸ παράπονο κι ἔκλαιγε σιωπηλά. Ἔτσι πέρασε ὅλη τὴ νύχτα καὶ μονάχα κατὰ τὰ χαράματα, ἀποκαμωμένο, βυθίστηκε σὲ βαθὺ ὕπνο.

Εἰσέβησε ἡ μεγάλη γιορτὴ. Τὸ πλούσιο ἀφεντικὸ τοῦ σπιτιοῦ κατέβηκε νὰ πάη στὴν ἐκκλησία. Σκουντώνοντας τὴν πόρτα γιὰ ν' ἀνοίξῃ νιώθει ἓνα ἐμπόδιο· σκύβει τὸ κεφάλι

του και βλέπει κάτι σὰ δέμα μπροστά στην πόρτα του· τὸ ἐμπόδιο ἐκεῖνο ἦταν ἓνα ἀνθρώπινο κουρέλι, ἦταν ὁ Ζώης. . .

Τὸ παιδί τινάχτηκε ἀπάνω τρομαγμένο· λίγα λεπτά τὸ ἀφεντικό και ὁ Ζώης κοιτάχτηκαν ἄφωνοι ἀπὸ ἐκπληξη. Στὸ τέλος τοῦ λέει τ' ἀφεντικό:

— Πῶς βρέθηκες ἐδῶ, παιδί μου;

‘Ο τόνος τῆς φωνῆς ἐδῶ δὲν ἦταν σκληρὸς σὰν τοῦ ἀνθρώπου τοῦ χανιοῦ. Ἦταν πονετικός· τὸ παιδί τὸ νιώθει και λέει τὸν πόνο του.

‘Ο πλούσιος συγκινήθηκε· βλέποντάς το τόσο χλωμό, βασανισμένο, και τόσο κακοντυμένο, νὰ τρέμη, φώναξε τοὺς ὑπηρέτες, διάταξε νὰ περιμαζέψουν τὸ ἔρημο, νὰ τοῦ δώσουν νὰ φάη, νὰ τὸ ντύσουν, κι ὕστερα κίνησε σὰν ἀληθινὸς χριστιανὸς γιὰ τὴν ἐκκλησία.

‘Οταν γύρισε φώναξε τὸ παιδί και, μὲ τρόπο γλυκό, τὸ ρώτησε γι' ἄλλες λεπτομέρειες. ‘Ο Ζώης ἀπαντοῦσε μὲ θάρρος, και φαινόταν ἔξυπνο παιδί.

— Ἀφοῦ σ' ἔστειλε ὁ Θεὸς στὸ σπίτι μου, τοῦ λέει στὸ τέλος, θὰ μείνης ἐδῶ. Ἡ δουλειά σου θὰ ἔναι νὰ βοηθᾷς τὸ μάγειρο· μὰ ἂν σὲ στέλνουν και γιὰ κανένα θέλημα στὴν ἀγορά, θὰ πηγαίνης.

‘Ο πονόψυχος αὐτὸς Γιαννιώτης ἄρχοντας λεγόταν Παναγιώτης Χατζῆ - Νίκου.

Μὲ πόση εὐγνωμοσύνη πῆρε τὸ ἔρημο παιδί τὸ χέρι τοῦ εὐεργέτη του και τὸ φίλησε και μὲ πόση προθυμία ἔκανε ὅλες τὶς δουλειές!

Μὰ εἶχε ἓνα μεγάλο κρυφὸ καημό· ἤθελε νὰ μάθῃ γράμματα. Τὰ βράδια, μετὰ τὸ δεῖπνο, δὲν εἶχε πιά δουλειά· κι ὅταν ἀποτραβιόταν στὴν καμαρούλα του, ποὺ ἦταν κοντὰ στὸ μαγειρεῖο ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ του:

— Νὰ ὦρα γιὰ διάβασμα και γιὰ γράψιμο. 2

Ὁ κύριος Παναγιώτης Χατζῆ - Νίκου ἦταν ἔμπορος γουναρικών. Ὅταν οἱ ἀγοραστὲς ἀγόραζαν γούνες ἀπὸ τὸ μεγάλο κατάστημα, κάποτε ἔδιναν τὸ δέμα τοῦ Ζώη νὰ τὸ πᾶν στὰ σπίτια τους κι αὐτοὶ ἔδιναν κάποιο δῶρο στὸ μικρὸ ὑπηρετῆ. Ἄμα εἶδε στὰ χέρια του λίγα λεπτά ὁ Ζώης, ἀμέσως σκέφτηκε τὰ γράμματα. Ἀγόρασε μιὰ φυλλάδα πού εἶχε μέσα τὸ Χριστὸ καὶ τὴν Παναγία, καὶ στὴν ἀρχὴ τὸ «Σταυρὲ βοήθα με», μ' ἓνα δάσκαλο καλόγηρο καὶ παιδιὰ μὲ ράσα. Ἀγόρασε καὶ χαρτὶ καὶ πένα. Καὶ τὴ νύχτα, στὴ μοναξιά, ἐνῶ ὄλο τὸ σπίτι ἦταν βυθισμένο στὴ σιωπὴ καὶ στὸν ὕπνο, ὁ Ζώης σκυμμένος πάνω στὴ φυλλάδα ἢ στὸ χαρτὶ, διάβαζε ἢ ἔγραφε, καὶ κοπιᾶζε ^{τὴν νύχτα} καὶ παιδευόταν νὰ μάθῃ—ἄχ! μὲ πόση δυσκολία καὶ μὲ τί λαχτάρα—γράμματα μόνος του.

Μιὰ νύχτα πού ὁ Χατζῆ - Νίκου εἶχε ἀυπνία, προχώρησε πρὸς τὸ μαγειρειὸ καὶ εἶδε φῶς στὴν καμαρούλα. «Τί τρέχει;» σκέφτηκε ἀνήσυχος· καὶ χτύπησε τὴν πόρτα νὰ μπῆ. Τὸ φῶς ἔσβησε μονομιᾶς· ἤσυχία. Φωνάζει τὸ ἀφεντικό· καμιὰ ἀπάντηση· τότε, θυμωμένος διατάζει ν' ἀνοιξῆ ἡ πόρτα· ἀνοίγει, καὶ μὲ δάκρυα στὰ μάτια ὁ Ζώης πέφτει στὰ πόδια τοῦ ἀφεντικοῦ του καὶ τοῦ ζομολογίεται πὼς αὐτὸς εἶχε τὸ καντήλι ἀναμμένο, γιὰ νὰ διαβάξῃ, νὰ μάθῃ γράμματα. . .

— Καλὰ, τοῦ εἶπε τ' ἀφεντικό, δὲν πειράζει· μόνο ἔπρεπε νὰ τὸ ξέρω.

Ἔκαμε πὼς θύμωσε, μὰ δὲ θύμωσε· τὸ φέρσιμο τοῦ παιδιοῦ τὸν συγκίνησε, καὶ τὴν ἄλλη μέρα, τὸ πρωί, φωνάζει τὸ Ζώη στὸ γραφεῖο του καὶ τοῦ λέει:

— Ζώη, ἀπὸ σήμερα δὲν εἶναι ἀνάγκη πιά νὰ κάνῃς τίς χοντροδουλειές τοῦ μαγειρειοῦ. Ἀπὸ σήμερα δουλειά σου εἶναι νὰ φροντίζῃς γιὰ τὰ ψώνια τοῦ σπιτιοῦ. Τὶς ἄλλες ὥρες θὰ

εἶσαι στὸ κατάστημα· θὰ ἔχης ἐκεῖ ὑπηρεσία καὶ θὰ ἔχης καιρὸ νὰ διαβάζης καὶ νὰ γράφης. γ'ο. 7. 7.

Ἐκεῖνα τὰ χρόνια τὸ ἐμπόριο τῶν γουναρικῶν ἔδινε μεγάλα κέρδη· πλούσιοι καὶ φτωχοί, ἄντρες καὶ γυναῖκες, φοροῦσαν τότε γοῦνες, ἄλλοι φτηνές, ἄλλοι ἀκριβές καὶ πολύτιμες. Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ράφτες ποὺ εἶχε στὸ κατάστημα ὁ Χατζῆ - Νίκου, ἔδινε δουλειὰ καὶ στὰ σπίτια, σὲ νοικοκυρές. Αὐτὴν τὴν ὑπηρεσία τὴν ἔδωσε τώρα στὸ Ζώη τ' ἀφεντικό του.

Ὁ Ζώης φρόντιζε νὰ μοιράζη κάθε Δευτέρα πρωὶ στὶς γυναῖκες ποὺ δούλευαν στὰ σπίτια τους τὶς γοῦνες ποὺ ἦταν γιὰ ράψιμο, καὶ κάθε Σάββατο βράδυ νὰ τὶς παραλαβαῖν ραμμένες, πληρώνοντας τὴν ἀξία τῆς δουλειᾶς καὶ κρατώντας τακτικούς λογαριασμοὺς γιὰ ὅλα.

Τὴ δουλειὰ αὐτὴ τὴν ἔκανε μὲ τέτοια προθυμία, μὲ τέτοια ὄρεξη, μὲ τέτοια τάξη, ποὺ ὁ Χατζῆ - Νίκου τὸ εἶχε κρυφὴ χαρὰ πὼς εἶχε τέτοιον ξεχωριστὸ ὑπάλληλο στὴν ὑπηρεσία του. 3

Ὁ Ζώης βλέποντας ἐμπρὸς του κάθε μέρα νὰ ράβουν γοῦνες, ἐξετάζοντας καὶ προσέχοντας ὁλοένα τὸ ράψιμο, θέλησε νὰ δοκιμάσῃ ἂν κι αὐτὸς μπορούσε νὰ ράψῃ. Ἐραψε μιὰ, τὴν πέρασε μαζὶ μὲ τὶς ἄλλες, κανέννας δὲν ἔνιωσε τὴ διαφορά. Μπορεῖ νὰ μὴν εἶχε καὶ διαφορά καὶ νὰ ἦταν κι ἐκεῖνη ἡ γούνα καλοραμμένη σὰν τὶς ἄλλες.

Ἦταν ὅμως δικό του τὸ ἀντίτιμο τῆς ἐργασίας· τὸ εἶχε κερδίσει μὲ τὸν κόπο του.

Ἀγόρασε τώρα ἓνα Φτωήχι (Ὁκτώηχο), τὸ βιβλίον ποὺ ἐρχόταν μετὰ τὴ φυλλάδα, ποὺ εἶχε τελειώσει· ἀγόρασε καὶ μιὰ Ἀριθμητικὴ· ἀγόρασε ὅμως καὶ κάτι ἄλλο: κεριά, σπερματσέτα.

— Νὰ διαβάζω καὶ νὰ γράφω καὶ κάποτε νὰ ράβω εἶναι

δική μου δουλειά· δὲν εἶναι δίκιο ὅμως γι' αὐτὰ νὰ ξοδεύω τὰ λάδι τ' ἀφεντικοῦ μου, εἶπε μὲ τὸ νοῦ του.

Κι ἐνῶ ὅλοι στὸ ἀρχοντικὸ τοῦ Χατζῆ - Νίκου κοιμόνταν, ὁ Ζώης, μονάχος, ἔγραφε, διάβαζε, ἔκανε λογαριασμούς, μὰ ἔραβε καὶ καμιὰ γούνα, γιὰ νὰ βγάζη ὅ,τι τοῦ χρειαζόταν γιὰ βιβλία, πένες, χαρτιά καὶ κεριά.

Μιὰ νύχτα κάνοντας τὸ γύρο τοῦ σπιτιοῦ ὁ Χατζῆ - Νίκου εἶδε φῶς στὴν κάμαρα τοῦ Ζώη πάλι, καὶ χτύπησε νὰ τοῦ ἀνοίξη. Τώρα ὅμως δὲν ἔσβησε τὸ φῶς ὁ Ζώης· ἀνοιξε τὴ θύρα ἀμέσως, καὶ τοῦ λέει μὲ θάρρος:

— Ἀφεντικό, δουλεύω μὲ δικό μου φῶς· καὶ τοῦ ἔδειξε τὰ κεριά πὺ εἶχε ἀγοράσει.

Ὁ γουναρέμπορος συγκινήθηκε πολὺ· καὶ τοῦ λέει μισοθυμωμένα τάχα:

— Καλά· καλά· ἀπὸ αὔριο δὲν ἔχεις νὰ κάμης πιά καμιὰ δουλειὰ τοῦ σπιτιοῦ· θ' ἀφοσιωθῆς στὸ μάγαζι· θὰ δουλεύης ἐλεύθερα, ὅπως θέλεις· ἀπὸ αὔριο θὰ ἔχης καὶ μισθὸ ἀνάλογο μὲ τὴν ἀξία σου, μὲ τὸ ζῆλο σου καὶ μὲ τὴν προκοπή σου!

Μόνο στίς ἐγωιστικὲς καρδιὲς δὲ φυτρώνει ἡ εὐγνωμοσύνη. Οἱ εὐγενικὲς ψυχὲς ποτὲ δὲν ξεχνοῦν τὴ χάρη. Ὁ Ζώης ἦταν εὐγενικιά ψυχή. Μὲ πιὸ πολλὴ προσπάθεια-λοιπὸν ἀφοσιώθηκε στὴν ἐργασία τοῦ εὐεργέτη του. Ἐξυπνος κι ἐργατικὸς ὅπως ἦταν, ἔμαθε στὴν ἐντέλεια τὸ ἐμπόριο τῆς γουναρικῆς μελετοῦσε, μάθαινε καθετὶ πὺ τοῦ χρειαζόταν. γ†

Ἐκεῖνα τὰ χρόνια γινόταν μιὰ ἐμποροπανήγυρη στὴν Καστοριά τῆς Μακεδονίας. Ὡς τότε ὁ Χατζῆ - Νίκου ἔστειλε ἀντιπρόσωπό του ἓνα γέρο ὑπάλληλο, πὺ τὸν εἶχε ἀπὸ καιρὸ στὴ δουλειά του. Τώρα ἔστειλε μαζί του καὶ τὸ Ζώη Καπλάνη. Τί διαφορὰ ἀπὸ τίς ἄλλες χρονιές. Ἦρθαν νέοι πελάτες· ἔγιναν καινούριες ἀγοραπωλησίες. Μεγάλα ἦταν τὰ κέρδη τοῦ Χατζῆ - Νίκου, πὺ ἤξερε νὰ ἐκτιμᾷ τὴν ἀφοσίωση,

και ἔδωσε, μόνος του, ἓνα μέρος ἀπὸ τὰ κέρδη στὸν πιστό του Ζώη.

Οἱ δουλειές τοῦ Χατζῆ - Νίκου προόδευαν ὀλοένα. Κι αὐτὸς κι ὁ Ζώης ἐνιωθαν πὼς τὰ Γιάννινα ἦταν πιά στενὸ μέρος γιὰ ἐμπόριο. Ἔτσι τ' ἀποφάσισαν νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν Ἡπειρο, ὅπως τὸ συνηθίζουν οἱ Ἡπειρώτες, και νὰ πᾶνε στὴ Βλαχία, στὸ Βουκουρέστι.

— Ζώη, τοῦ λέει, ὁ Χατζῆ - Νίκου ὅταν ἔφτασαν ἐκεῖ· τώρα ἔχεις κάμποσα κεφάλαια, κερδισμένα μὲ τὴν τιμὴ σου και τὴ δουλειή σου· ἀλλὰ τὸ μεγαλύτερο κεφάλαιό σου εἶναι ἡ δραστηριότητά σου και ἡ μεγάλη τιμιότητά σου. Ἀπὸ σήμερα θὰ εἶσαι σύντροφος στὰ κέρδη.

Ὁ Ζώης πῆρε τὸ χέρι τοῦ προστάτη του νὰ τὸ φιλήσῃ ἀλλὰ αὐτὸς δὲν τὸν ἄφησε· τοῦ ἔσφιξε μόνο τὸ δικό του χέρι, σὰν νὰ ἤθελε νὰ πῆ πῶς ἀπὸ δῶ και πέρα ἦταν σχεδὸν ἴσοι στὰ κέρδη και σὲ ὅλα. 4

Ὁ Χατζῆ - Νίκου ἐγκαταστάθηκε στὸ Βουκουρέστι. Ὁ Ζώης ἄρχισε ἐμπορικὰ ταξίδια· ἀγόραζε, πουλοῦσε πάντα μὲ ὠφέλεια· πῆγε στὴ Ρωσία, στὴ Λειψία τῆς Γερμανίας, ποὺ γίνεται μεγάλο ἐμπόριο γουναρικῶν, στὴ Βιέννη, ὕστερα γύρισε πίσω στὴ Ρωσία· ἔκανε περιοδεῖες· ὕστερα ἐγκαταστάθηκε στὴ Μόσχα. Στὸ τέλος ξαναγύρισε στὸ Βουκουρέστι, και παράδωσε στὸ Χατζῆ - Νίκου καταλεπτῶς τοὺς λογαριασμούς. Σὲ κάθε ἐπιχείρηση φαινόταν ἡ ἐμπορικὴ ἐξυπνάδα και ἡ τιμιότητα τοῦ Ζώη. Μεγάλια κέρδη ἔφερε στὴν ἐταιρεία ὁ Ζώης, κι ὅταν ὁ Χατζῆ - Νίκου θέλησε νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ γιατί μὲ τὴν ἱκανότητα και τὴν ἀφοσίωσή του τριπλασίασε τὴν περιουσία του, ὁ Ζώης, ὁ ἄντρας Ζώης, ὁ ἔμπορος, πῆρε τὸ χέρι τοῦ ἄλλοτε ἀφεντικοῦ του και τοῦ εἶπε μὲ δάκρυα:

— Θυμᾶσαι τὸ ἀνθρώπινο κουρέλι ποὺ βρῆκες, χρόνια

τώρα, μιὰ Κυριακὴ πρωὶ μπροστὰ στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ σου; Ἦταν πεινασμένο κι ἔτρεμε ἀπὸ τὸ κρῦο· ἦταν διωγμένο κι ἦταν ἔρημο στὸν κόσμο. Ἐσὺ ἄπλωσες τὸ χέρι σου καὶ γλίτωσες τὸ δυστυχισμένο πού χάνόταν. Καὶ βρῆκα ψωμί κοντά σου καί, τὸ καλύτερο, βρῆκα ἄσυλο. Σὺ στάθηκες ὁ προστάτης μου κι ὁ δάσκαλος μου· ἡ καλοσύνη σου καὶ τὸ καλὸ σου παράδειγμα μ' ἔκαμαν ὅ,τι εἶμαι. "Ὅ,τι εἶμαι τὸ χρωστῶ σέ σένα. "Ὅ,τι ἔχω, ἀπὸ σένα τὸ ἀπόχτησα. Σοῦ φάνηκα πιστός, σοῦ ἔδειξα ἀγάπη καὶ ἀφοσίωση; Ὡς κι ὁ σκύλος νιώθει τὴν καλοσύνη πού τοῦ κάνουν, τὴ θυμᾶται, καὶ δείχνει τὴν εὐγνωμοσύνη του. Πῶς μπορούσα ἐγὼ νὰ φανῶ χειρότερος ἀπὸ σκύλο;

Τὰ λόγια αὐτὰ συγκίνησαν βαθιὰ τὸ Χατζῆ - Νίκου. Ἐκλαιε, καὶ σηκώθηκε κι ἀγκάλιασε τὸ Ζώη, ψιθυρίζοντας:

— Παιδί μου, παιδί μου, νά'χης τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ.

Τὴν ἄλλη μέρα, ἀφοῦ σηκώθηκαν ἀπὸ τὸ τραπέζι, λέει ὁ γουναρέμπορος στὸ Ζώη:

— Ζώη, ἦρθε ἡ ὥρα νὰ μιλήσωμε σοβαρὰ γιὰ τὶς δουλειές μας.

— Οἱ δουλειές μας πᾶνε λαμπρά, εἶπε ὁ Ζώης.

— Ναί, μὰ ὄχι καὶ γώ. Στοχάσου, Ζώη; ὅταν πρωτομπῆρες στὸ σπίτι μου, σὺ ἦσουν παιδάκι κι ἐγὼ ἤμουν ἄντρας, μὰ ἐγὼ γέρασα, παιδί μου· τὰ μαλλιά μου εἶναι καιρὸς πού ἄσπρισαν· τὰ πόδια δὲ βαστοῦν· τὰ χέρια μισοτρέμουν· τὰ μάτια κουράστηκαν· κοντεῦω τὰ ὀγδόντα, δὲν μπορῶ πιά νὰ δουλέψω Ζώη μου, καί. . . .

Ὁ Χατζῆ - Νίκου στάθηκε, κοιτάζοντας τὸ Ζώη.

— Καί; . . . ρώτησε ἀνυπόμονα ὁ Ζώης.

✚ Εἶναι ἀνάγκη νὰ διαλύσωμε τὴ συντροφιά μας. Μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, μὲ τὴ δουλειά μου καὶ μὲ τὴ δουλειά σου, ἔχω τὸ δικό μου· μπορῶ νὰ ζήσω ξένοιαστος ὅσα χρόνια

μου μένουν· δὲν εἶμαι πιά γιὰ δουλειά· ἀνάγκη νὰ ξεκουραστῶ. 70 -

Ὁ Ζώης στὴν ἀρχὴ δὲν τὸ δέχτηκε.

— Δουλεύω ἐγὼ καὶ γιὰ τοὺς δυὸ μας, εἶπε· θὰ βάλω διπλὸ κόπο, τέλειωσε!

Σὺ πάντα μιλάς γνωστικά· σκέψου καλά· μπορεῖς νὰ γίνης δυὸ κομμάτια, νὰ 'σαι ὁ μισὸς στὸ Βουκουρέστι κι ὁ ἄλλος μισὸς στὴ Μόσχα; Τὸ κατάστημα ἐδῶ θέλει τὸν ἄνθρωπό του καὶ μένα τὸ κορμί καὶ τὸ μυαλό μου φωνάζουν: «φτάνει πιά!» 71 A.

Μὲ τὰ πολλὰ ὁ Ζώης πείστηκε, καὶ διάλυσαν τὴ συντροφιά. 5

Δὲν εἶχε πιά δουλειὰ στὸ Βουκουρέστι, γι' αὐτὸ ἀποχαιρέτησε τὸν ἀσπρομάλλη προστάτη του σὰ γιὸς τὸν πατέρα του, ἔφυγε κι ἀποκαταστάθηκε ὀριστικά στὴ Μόσχα· ἦταν ἐκεῖ ἓνα μετόχι ἐλληνικοῦ μοναστηριοῦ, τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Νοίκιασε μιὰ κατοικία καὶ ἐξακολούθησε τὸ ἐμπόριό του γιὰ δικό του λογαριασμό. 72 A.

Ὁ Ζώης μὲ τὴ μεγάλη τάξη ποὺ εἶχε στὶς ληψοδοσίες του, μὲ τὴ δικαιοσύνη καὶ τὴν τιμιότητά του ἀπόχτησε μεγάλη ὑπόληψη στὴν ἀγορὰ τῆς Μόσχας καὶ σὲ ἄλλες ἐμπορικὲς πόλεις. Ἐκανε λαμπρὲς δουλειές· κι ἡ κάσα του ὀλοένα γέμιζε. 70

Εἶχε κάμει περιουσία· ἦταν πλούσιος. Μὰ περνοῦσαν καὶ τὰ χρόνια· δὲν ἦταν πιά νέος.

Μιὰ μέρα ἐκεῖ ποὺ ἔκανε περίπατο μονάχος σ' ἓνα ἐξοχικὸ μέρος τῆς Μόσχας, μιλώντας μὲ τὸν ἑαυτό-του, ὅπως συνήθιζε, εἶπε:

— Ζῶη, χρόνια καὶ χρόνια ἐσὺ τὸ ἄστεγο παιδί παιδεύτηκες καὶ βασανίστηκες νὰ κερδίσης λεπτά· καὶ κέρδισες ἀρκετά. Δὲ μοῦ λές, τί θὰ τὰ κάμης αὐτὰ τὰ λεπτά; Γιατί τὰ μάζεψες;

Οικογένεια δὲν ἔχεις. Ποῦ θὰ τ' ἀφήσης; Δὲ θὰ τὰ θάψουν βέβαια μαζί σου στὸ μνήμα σου! . . .

Κι ἔμεινε συλλογισμένος· ἦταν ἓνα πρόβλημα μπροστά του ποῦ δὲν μπορούσε νὰ βρῆ ἀμέσως τὴ λύση του.

Λένε γιὰ τὸν Κίμωνα, τὸ γιὸ τοῦ Μιλτιάδη, πὼς ὅταν ἔκαμε μεγάλη πλοῦση ἀπὸ τὰ λάφυρα τῶν Περσῶν, θυμήθηκε τὴ φτώχεια ποῦ πέρασε μικρός. Θυμήθηκε ποῦ κάποτε τοῦ ἔλειψε καὶ τὸ ψωμί ὅταν ὁ δοξασμένος πατέρας του ἦταν κλεισμένος στὴ φυλακή. Κι ἅμα ἔγινε πλούσιος, φόρτωνε τοὺς δούλους του φορέματα καὶ τὰ μοίραζε στοὺς φτωχοὺς ποῦ ἀπαντοῦσε στοὺς δρόμους, κι ἄνοιγε τοὺς κήπους του νὰ μπαίνουν ἐλεύθερα οἱ πολίτες καὶ πρὸ πάντων τὰ παιδιά νὰ τρῶνε ὀπωρικά.

Ἡ ψυχὴ τοῦ Ζῶη εἶχε κάποια ὁμοιότητα μὲ τὴν ψυχὴ τοῦ Κίμωνα. Τὸ διωγμένο παιδί τοῦ Γραμμένου, ποῦ ἔγινε ἔμπορος γουναρικῶν στὴ Μόσχα, χωρὶς νὰ τὸ φαντάζεται, σκέφτηκε ὅπως ὁ δοξασμένος νικητὴς τῆς Μυκάλης.

Θυμήθηκε τὰ βασανισμένα χρόνια ποῦ πέρασε παιδί, θυμήθηκε τὴ λαχτάρρα ποῦ εἶχε γιὰ τὰ γράμματα καὶ πὼς ἔμαθε μόνος του κρυφοδιαβάζοντας τὴν Ἄλφα Βῆτα, καὶ εἶπε, δίνοντας τὴ λύση στὸ πρόβλημα:

— Τὰ λεπτά ποῦ μάζεψα θὰ τὰ δώσω γιὰ τὴν ὀρφάνια, γιὰ τὴν πείνα, γιὰ τὴ γδύμνια, καὶ γιὰ τὰ γράμματα· θὰ κάμω σχολεῖα στὸν τόπο μου, ν' ἀνοίξω τὰ μάτια τῶν συμπατριωτῶν μου, νὰ φωτίσω τὸ μυαλό τους.

Ἀπὸ τὴ στιγμή ἐκείνη ἦταν πιά ἡσυχος· ἤξερε τί ἠθελε· ἔκαμε τὸ σχέδιό του· κι ἀποφάσισε νὰ τὸ ἐφαρμόσῃ πέρα ὡς πέρα.

Μὰ ποῦ νὰ τὸν ἀφήσουν ἡσυχος οἱ ἄλλοι! Μυρίστηκαν πὼς ἐκεῖ ἦταν «παράς», καὶ πρόβαλαν ξαδέρφια καὶ ξαδέρφες, μ' ἀνοιγμένο χέρι, ζητώντας ὑποστήριξη καὶ βοήθεια. Αὐτοὺς

τούς ανθρώπους ούτε τους ἤξερε ὁ Ζώης, οὔτε τους εἶδε ποτέ του, οὔτε τὸν θυμήθηκαν ποτέ τους· καὶ τώρα ἤθελαν ν' ἀνοίξῃ τὴν κάσα του, νὰ τοὺς μοιράσῃ τὸ βίό του. . .

Ὁ Ζώης ἦταν πολὺ γνωστικὸς καὶ δὲν μπορούσε νὰ τὸ κάμῃ αὐτό. Ἐλεγε μὲ τὸ νοῦ του: «Δικὰ μου εἶναι τὰ λεφτά μου; Ὁχι, εἶναι τῆς ὀρφάνιας, τῆς πείνας, τῆς γδύμνιας, τῆς ἀγραμματοσύνης· ὅσα οπαταλήσω ἀσυλλόγιστα ἐδῶ κι ἐκεῖ, τὰ κλέβω ἀπὸ τοὺς δυστυχισμένους. Αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ τὸ κάμω». **6**

Ἔτσι δεχόταν σοβαρὰ τὰ ξαδέρφια, τοὺς ἔδινε τὸ ναῦλο τους καὶ λίγα λεπτά καὶ τὰ ἔστελνε πίσω· ὅσοι ὅμως ἦταν γιὰ δουλειὰ τοὺς ὑποστήριζε· ὅσοι ἔτρεχαν νὰ περάσουν χωρὶς ἐργασία τὴ ζωὴ τους μὲ τὰ λεπτά τοῦ Ζώη ἔφευγαν μὲ χέρια ἀδειανά.

Αὐτοὶ φυσικὰ δὲν ἦταν διόλου εὐχαριστημένοι, οὔτε τὸν ἐπαινοῦσαν.

Μὰ αὐτὸς ὁ σφιχτός, ὁ «τσιγκούνης», ἔστειλε χιλιάδες καὶ χτίστηκε στὰ Γιάννινα ἓνα μεγάλο κι εὐρύχωρο σχολεῖο μὲ ὠραῖες σάλες, μὲ κατοικίες τῶν δασκάλων, μὲ πολλὰ κελιά γιὰ τοὺς φτωχοὺς μαθητές. Παρακάλεσε τὸ μεγάλο Δάσκαλο τοῦ Γένους, τὸ σοφὸ Ἄδαμάντιο Κοραῆ, νὰ φροντίσῃ ν' ἀγοράσῃ ἀπὸ τὴ Βιέννη καὶ ἀπὸ τὸ Παρίσι ὄργανα φυσικῆς καὶ χημείας καὶ τὰ καλύτερα βιβλία. Χιλιάδες ξόδεψε γι' αὐτά, καθὼς καὶ γιὰ τὸ ἀμφιθέατρο ποὺ ἔχτισε γιὰ βιβλιοθήκη καὶ γιὰ πειράματα. Χιλιάδες ἔβαλε καὶ στὴν Τράπεζα γιὰ νὰ διατηρῆται τὸ σχολεῖο ἀπὸ τοὺς τόκους.

Διευθυντὴ στὸ μεγάλο αὐτὸ ἐκπαιδευτήριον διόρισε ἓνα ὀνομαστὸ σοφὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, σπουδασμένο στὴν Εὐρώπη, τὸν Ἄθανάσιο Ψαλίδα.

Γρήγορα ἀπόχτησε φήμη τὸ καινούριον σχολεῖο μὲ τὴ νέα μέθοδο. Ὄταν ἔκανε τὰ πειράματα ὁ Ψαλίδας, ποὺ ἦταν

σπουδαία για την εποχή εκείνη, εκτός από τους μαθητές, έτρεχαν και μεγάλοι Γιαννιώτες, με μεγάλη περιέργεια να μάθουν, να φωτιστούν. Πολλές φορές πήγαιναν και κάθονταν κοντά στους Χριστιανούς και Τουρκοί, κι οί γιοί του 'Αλήπασα, ο Βελήπασας και ο Μουχτάρπασας. Λένε πως κάποτε δε βάσταξε και πήγε κι ο ίδιος ο Τεπελενλής.

Χιλιάδες ρούβλια πέρασαν ακόμη από τα χέρια του Ζώη και τὰ έστειλε για κείνους που υποφέρουν, κλαΐνε και πεινοῦν. Στο νοσοκομείο, για την περιποίηση τῶν φτωχῶν ἀρρώστων ταχτικό βοήθημα κάθε χρόνο στά περίφημα σχολεία του 'Αγίου 'Ορους και τῆς Πάτμου! Δέκα χιλιάδες ρούβλια ἄφησε για τούς φυλακισμένους. "Αλλα τόσα να παντρεύονται φτωχὰ κορίτσια από τὸ πατρικό του χωριό, τὸ Γραμμένο. Χιλιάδες ἄφησε και για τὰ ὄρφανὰ και για τὰ φτωχὰ και ἀπροστάτευτα παιδιά. H 07

'Ο Ζώης ἦταν πιά ἑβδομήντα χρόνων· ἦταν πολὺ κουρασμένος ἀπὸ τὸν ἀδιάκοπο ἀγῶνα τῆς ζωῆς, ἀρρώστησε κι ὕστερα ἀπὸ λίγες μέρες, στίς 20 τοῦ Δεκέμβρη 1806, ἔκλεισε γλυκὰ τὰ μάτια του, «ἐκοιμήθη τὸν αἰώνιον ὕπνον ὡς τὰ νήπια πράως» εἶπε ὁ ἱεροκέρυκας πὺ ἔβγαλε τὸν ἐπικήδειο λόγο. Τὸν ἔθαψαν στὸ μοναστήρι τοῦ Δουσκότη.

Τὸ Πατριαρχεῖο ἔβγαλε για τὸ Ζώη Καπλάνη ἕνα ἐπίσημο σιγίλλιο, ὑπογραμμένο ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη και τούς Πατριάρχες 'Αντιοχείας και 'Ιεροσολύμων και ὅλη τῆ Σύνοδο. Σ' αὐτὸ ἐξιστορεῖ τί ἔκαμε σὰν ἄνθρωπος, σὰ χριστιανός, σὰν 'Ελληνας, διατάζει νὰ γίνουν πιστὰ ὅσα ὀρίζει στη διαθήκη του ὁ Εὐεργέτης Καπλάνης και δίνει παραγγελία στὸν κατὰ καιρὸ Μητροπολίτη τῶν 'Ιωαννίνων, νὰ κάνη μνημόσυνο για τὴν ψυχὴ τοῦ Ζώη, κάθε Κυριακὴ τῆς 'Ορθοδοξίας. 'Η ἀλησμόνητη αὐτὴ ἡμέρα θυμίζει τὴ μακρινὴ ἐκείνη Κυριακὴ, πὺ τὸ πρωὶ ἀνοίγοντας τὴν πόρτα του ὁ

Χατζή - Νίκου βρήκε μπροστά του σαν ανθρώπινο κουρέλι τὸ διαωγμένο παιδάκι.

Πάνω στὴν πλάκα τοῦ τάφου του, μέσα στὸ κοιμητήριο τοῦ ρώσικου μοναστηριοῦ τῆς Μόσχας ἕνας Ἕλληνας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης χάραξε ἕνα ἐπιτύμβιο σὲ στίχους δεκαπεντασύλλαβους. Τὸ ποίημα εἶναι ἄτεχνο, οἱ στίχοι κακοφτιασμένοι καὶ ἡ γλώσσα, ὅπως ἦταν στὰ χρόνια ἐκεῖνα, ἀκατάστατη. Ἐνα δίστιχο ὅμως ἀπ' αὐτά, ὅσο ἄσχημο καὶ ἂν εἶναι, δίνει μιὰ σωστὴ ἰδέα γιὰ τὸ Ζώη Καπλάνη:

*“Ὀλην του τὴν κατάσταση ἔθυσε μ' εὐκαρδίαν
γιὰ φωτισμὸ Πατρίδος του καὶ γιὰ φιλοπτωχίαν.*

Ἄλλὰ πολὺ καλύτερα ἀπὸ κάθε ἐπίγραμμα, μπορούσαν νὰ γραφτοῦν πάνω στὸν τάφο του, τὰ λίγα ἐκεῖνα λόγια, ποὺ χαραχτήκαν στὴν πλάκα ἐνὸς ἄλλου μεγάλου φιλανθρωποῦ, ἀλτρουιστῆ σαν τὸ Ζώη Καπλάνη:

«Ὅλα γιὰ τοὺς ἄλλους. Τίποτε γιὰ τὸν ἑαυτό του!» δ

49. ΜΙΑ ΘΑΥΜΑΣΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Ἐργάτιδες Εἶδατε ποτέ σας κυψέλη μὲ μέλισσες; Ἀκούσατε τὸ χαρούμενο βόμβο τους; Τίς εἶδατε νὰ πηγαινοέρχωνται ἀκούραστες; Δοκιμάσατε τὸ προῖόν τῆς ἐργασίας τους, ποῦ εἶναι γλυκὸ σὰν ζάχαρη καὶ ἀρωματικὸ σὰν ρόδο; Γνωρίζετε ὅτι ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος, ἡγεμόνας καὶ ἐργάτες, εἶναι ὅλοι γυναῖκες; Μάλιστα, γυναῖκες, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἄεργους κηφήνες!

Πρῶι - πρῶι οἱ ἐργάτιδες, χωρὶς καμιὰ προσταγὴ ἀνωτέρου, χωρὶς ἀγουροξυπνήματα καὶ φωνές, θὰ βγοῦν στὸ ἔργο· μαζεύουν ἀπὸ τὰ ἄνθη τῆ γύρη νὰ κάμουν τίς κηρήθρες, τοὺς χυμοὺς νὰ κάμουν τὸ μέλι.

Γριές ἀκόμη, μὲ φτερά σκισμένα καὶ σῶμα μαδημένο, ἐργάζονται· μόνο ὁ θάνατος σταματᾷ τὴν ἐργασία, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἔρχεται ξαφνικός, χωρὶς ἀρρώστιες, χωρὶς πόνους, χωρὶς βάσανα, ὅπως ἔρχεται σὲ ὅλους τοὺς δικαίους.

Ἡ ἐργασία τους ἔχει μεθοδικότητα καὶ τάξη. Ἀνάλογα

μέ την ηλικία και την πείρα τους εργάζεται η καθεμιά. Οι μικρές και ανήλικες αναλαμβάνουν την καθαριότητα του σπιτιού και την ανατροφή των μωρών. Έπειτα, μόλις μεγαλώσουν λίγο, θα φέρουν νερό, κατόπιν γύρη και τέλος οι πολύπειρες το μέλι. Άλλα και πόσες πεθαίνουν την ώρα του καθήκοντος! Άλλες τις τρώνε τα πουλιά, άλλες τις θανατώνει η κακοκαιρία και η βροχή, ενώ πετούν οι καημένες να συλλέξουν τα πολύτιμα προϊόντα τους.

Υ΄Η κυψέλη, οι κηρήθρες κ.λ.π. είναι θαύμα σοφών υπολογισμών, που μόνο πολύ σοφοί αρχιτέκτονες και μηχανικοί μπορούν να σχεδιάσουν. Άλλα πριν χτίσουν, θα κάμουν μια γενική καθαριότητα, που θα τη ζήλευε και η καλύτερη νοικοκυρά. Θα σκουπίσουν το πάτωμα, θα πετάξουν δηλαδή έξω το ένα μετά το άλλο φτερά, ξυλαράκια, χώματα, άμμο, ψόφια ή ζωντανά ζώφια. Ανθρώπινο σπίτι μπορεί να είναι ακάθαρμο, κυψέλη ποτέ!

Χ΄Αν τύχη και δέν τους φανή κατάλληλο το έδαφος, τότε θα το στρώσουν με ένα παχύ στρώμα από κερί, που θα χρησιμεύσει ως απομονωτικό, για ν' ασφαλιστούν, και τότε θα οικοδομήσουν. ΧΘ΄

Το χτίσιμο και η διαίρεση του σπιτιού θα γίνουν σύμφωνα με τις ανάγκες που έχουν, και τα πρόσωπα που θα διαμείνουν.

Εχωριστοί βασιλικοί θάλαμοι για τον άρχοντα της κυψέλης, θάλαμοι για τις βασιλοπούλες, θάλαμοι για τα μωρά, χωριστά για τα άρσενικά, χωριστά για τα θηλυκά, θάλαμοι

γιατί τις ἐργάτιδες. Μήπως λησμονήσαμε τίποτε; "Α, ναί· τις ἀποθήκες τοῦ σπιτιοῦ. Μὴν ἀνησυχῆτε ὅμως· ἔχει προβλέψει ὁ μηχανικός καὶ γι' αὐτὲς ποῦ θὰ χτιστοῦν!

Οἱ πράξεις τους σὲ ἓνα μόνο σκοπὸ ἀποβλέπουν, πῶς δηλαδή νὰ ἐξυπηρετήσουν καλύτερα τὴν κοινωνία τους, τὴν πατρίδα τους. Γι' αὐτὰ θυσιάζονται καὶ θυσιάζουν τὰ πάντα.

"Αν π.χ. κανένα ξένο ζῶο, ποντικός, σαλίγκαρος κ.λ.π. μπῆ στὴν κυψέλη, καὶ ἂν οἱ θυσίαι εἶναι μεγάλες, τὸν παρείσακτο ὅπωςδήποτε θὰ τὸν σκοτώσουν. Ἀλλὰ τί θὰ γίνῃ ἓνα τόσο μεγάλο σῶμα, ποῦ δὲν μποροῦν νὰ τὸ ἀποκρῦψουν; Ἀπλούστατα τὸ τυλίγουν μὲ ἓνα παχὺ κάλυμμα ἀπὸ κερὶ, γιὰ νὰ μὴ φέρῃ ἀρρώστιες μὲ τὴν ἀποσύνθεσή του!

Ἡ σπαρτιατικὴ πολιτεία, ὅπως ξέρομε, ἤθελε στρατιῶτες, γιὰ νὰ ὑπηρετήσουν τὴν πατρίδα, καὶ γι' αὐτὸ τοὺς ἀνίκανους τοὺς ἔριχνε στὸ βάραθρο. Ἡ κοινωνία τῶν μελισσῶν ἀπαιτεῖ νὰ ἐργάζονται ὅλοι γιὰ τὴν κοινὴ εὐτυχία· γι' αὐτὸ — ποιὸς ξέρει μὲ πόση λύπη τους! — δὲν τρέφουν αἰσθημα οἴκτου γιὰ τοὺς ἄχρηστους στὴν ἀδελφότητά τους. Ἔτσι βλέπομε, ὅταν μιὰ μέλισσα γεννηθῆ ἀνίκανη γιὰ ἐργασία ἢ πληγωθῆ βαριά, νὰ ἔχουν τὴ μεγάλη σκληρότητα, τὴ δικαιολογημένη ἀπὸ τοὺς νόμους τους, νὰ τὴν ρίχνουν ἔξω ἀπὸ τὴν κυψέλη νὰ πεθάνῃ. Τὴν ἴδια τύχη ἔχουν καὶ οἱ ὀνηροὶ κηφῆνες σὲ ἐποχὴ πείνας.

Κι ὅμως οἱ σκληρὲς μέλισσες πρὸς τοὺς ἄχρηστους τῆς ζωῆς, εἶναι πολὺ στοργικὲς γιὰ τοὺς ἐργαζομένους, ποὺ εἶναι χρήσιμοι στὴν κοινωνία. Ἄν π.χ. μιὰ μέλισσα πιαστῆ ἀπὸ κάποιο ἔντομο ἢ τὴν ἀπειλῆ κάποιος κίνδυνος, θὰ τρέξουν ὅλες νὰ τὴ βοηθήσουν. Χωρὶς νὰ συλλογίστοῦν τὸ δικό τους κίνδυνο, χύνονται πάνω στὸν ἐχθρὸ μὲ θυσία τῆς δικῆς τους ζωῆς νὰ σώσουν τὴ συνεργάτιδά τους.

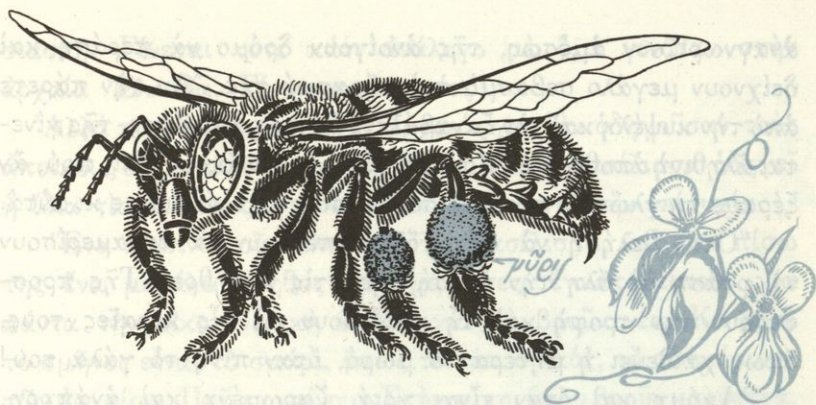
Μὲ τὸν ἴδιο φανατισμὸ καὶ αὐτοθυσία θὰ τρέξουν ὅλες ἀπὸ κάθε μακρινὸ ἄνθος νὰ ὑπερασπίσουν τὴν κυψέλη, ὅταν κινδυνεύη. Ἄλλες θὰ θυσιάσουν τὴ ζωὴ τους, θὰ χτυπηθοῦν, θὰ κεντρώσουν, θὰ πεθάνουν· εἶναι στρατιῶτες τῆς μικρῆς πατρίδας τους· ἄλλες θὰ μποῦν μέσα, θὰ γεμίσουν τὸ στομάχι τους μέλι νὰ τὸ γλιτώσουν ἀπὸ τὸν ἐχθρό· εἶναι οἱ ἀποθηκάριοι, οἱ φύλακες τῶν ἀγαθῶν.

Τὸ ἴδιο δὲν κάνουν τάχα καὶ οἱ ἄνθρωποι σὲ παρόμοιες περιστάσεις; Ἄλλοι πολεμοῦν στὸ μέτωπο, οἱ στρατιῶτες, κι ἄλλοι, οἱ ἄμαχοι, φροντίζουν στὰ μετόπισθεν γιὰ τὴν παραγωγὴ τῶν ἀγαθῶν.

Ὅλοι ὅμως ξέρομε ὅτι οἱ ἄνθρωποι συνεννοοῦνται μεταξὺ τους στὶς δύσκολες στιγμὲς μὲ τὸ ραδιόφωνο, τὸν τηλεγράφο, τὶς καμπάνες τῶν ἐκκλησιῶν, τὶς ἐφημερίδες, καὶ σπεύδουν στὸν κίνδυνο τῆς πατρίδας. Ἄλλὰ πῶς συνεννοοῦνται οἱ μέλισσες; Αὐτὸ εἶναι ἓνα μυστήριον, ποῦ οἱ σοφοὶ ἀκόμη δὲν τὸ ἔλυσαν· τὰ παραδείγματα ὅμως ποῦ εἶδαμε καὶ ἄπειρα ἄλλα βεβαιώνουν ὅτι καὶ γιὰ τὰ δυσάρεστα καὶ γιὰ τὰ εὐχάριστα νέα οἱ μέλισσες ἔχουν δικό τους τηλεγράφο, ἀλάνθαστο καὶ ταχύτατο.

Ἡ Βασίλισσα Ἡ κοινωνία τῶν μελισσῶν εἶναι μητρι-αρχική, ὅπως τὰ παλιὰ τὰ χρόνια ἦταν μιὰ πολιτεία τῶν Λοκρῶν. Δηλαδή σ' ἐκεῖνη τὴν παλιὰ κυβερνοῦσαν οἱ μητέρες, οἱ γυναῖκες· σ' αὐτὴ τῶν μελισσῶν κυβερνᾷ ἡ γυναίκα, μιὰ μόνο, ἡ μητέρα. Ὁ λαὸς τὴ λέει « μάννα », ἢ ἐπιστήμη « βασίλισσα ».

Ἡ βασίλισσα εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀκμῆς σὲ μιὰ κυψέλη. Σὲ μιὰ μέρα τὴν ἀνοιξὴ μπορεῖ νὰ γεννήσῃ τέσσερεις χιλιάδες αὐγά. Ἄν τὰ ζυγίσωμε, τὸ βάρος τους εἶναι δυὸ καὶ τρεῖς φορές μεγαλύτερο ἀπὸ τὴ μητέρα, ποῦ τὰ γέν-

νησε. Καί ακόμη είναι ή μόνη μάνα άπ' όλο τó ζωικό βασίλειο, πού ξέρει τί παιδιά θά κάμη και γι' αυτό σέ άλλο μέρος γεννά τά θηλυκά και σέ άλλο τά άρσενικά!

† Χωρίς τή βασίλισσα τó μελίσι δέν μπορεί νά ζήση. Σκορπίζεται και χάνεται, όπως οί λαοί χωρίς άξιο άρχηγό. Κι όταν τή χάσουν, οί θρῆνοι τών μελισσών είναι τόσο πολλοί, πού είναι άδύνατο νά μῆ συγκινήσουν και σκληρό άνθρωπο ακόμη. Οί θρῆνοι τους είναι ίσοι με τών παιδιών, πού χάνουν τή μητέρα τους. † †

Τή γονιμότητα τῆς βασίλισσας, τήν πολύτιμη στην άκμή τῆς κυψέλης, τή γνωρίζουν πολύ καλά οί ύπήκοοί της· γι' αυτό με κάθε τρόπο προσπαθοῦν άπό εύγνωμοσύνη νά τήν περιποιηθοῦν και νά τῆς δείξουν τήν άγάπη τους.

Κανένας βασιλιάς, και ό πιό ένδοξος, κανένας πρόεδρος δημοκρατίας, και ό πιό ικανός και άγαθός, δέ δοκίμασε άπό τó λαό του τόση άφοσίωση. Στο βασίλειο τών μελισσών δέν υπάρχουν δυσारेστημένοι, άπειθεῖς στους νόμους, άναρχικοί· είναι οί πιό ιδεώδεις ύπήκοοι τοῦ κόσμου!

Πρῶτα - πρῶτα τά άνάκτορα τῆς βασίλισσας είναι ιδιαίτερα και μεγαλοπρεπῆ. Μέσα στις χιλιάδες μέλισσες όλες τήν

αναγνωρίζουν άμέσως, τής άνοιγουν δρόμο νά περάση και δείχνουν μεγάλο σεβασμό στο πάρασμα της. "Αν τήν πάρετε από τήν κυφέλη και τήν ξαναβάλετε ύστερα από ώρες, τής γίνεται άληθινή άποθέωση. Μόνο τά «ζήτω» δέν άκούονται, πού, άν ζέραμε τή γλώσσα τών μελισσών, ίσως νά τ' άκούαμε κι αυτά.

"Όταν θελήση νά φάη, όλες σπεύδουν νά παραμερίσουν νά φτάση με όλη τήν άνεσή της στις κηρήθρες. Τής προσφέρουν τήν τροφή και τή χαϊδεύουν με τίς κεραίες τους, όπως χαϊδεύει ή μητέρα τó μωρό, όταν πίνη τó γάλα του!

'Ακόμη και όταν είναι γριά, ζαρωμένη και άνάπηρη, οί φρουροί τής θύρας της ποτέ δέν θ' αφήσουν νά μπή στην κυφέλη άλλη βασίλισσα. Κι άν μπή κρυφά, τότε άλίμονό της! Θά τήν κλείσουν στη φυλακή και ή θύρα δέ θ' άνοίξη παρά όταν πεθάνη, για νά πετάξουν έξω τó πτώμα της. Στην κοινωνία τών μελισσών δέν ύπάρχουν ποτέ ούτε συνωμότες ούτε προδότες.

'Αλλά κι άν είναι τελείως άγονη πιά και άχρηστη γριά και άλλη νέα βασίλισσα τήν άντικαταστήση, πάλι δέ θά τήν έγκαταλείψουν. Τήν άσφαλίζουν και τή φρουρούν από τήν όρμη και τó μίσος τής ρωμαλέας άντιζήλου της.

Βασίλισσα και μέλισσες ένώνει μιá τρυφερή άγάπη και άφοσίωση πού ποτέ δέν θά δούμε σέ άλλα ζώα λογικά και άλογα. Ποτέ ή βασίλισσα-μána δέν θά μεταχειριστῆ τó καμπυλωτό κεντρί της νά χτυπήση τόν ύπήκόό της, τó παιδί της και πάλι ποτέ μέλισσα δέ θά χρησιμοποιήση τó ίδιο κεντρί της νά χτυπήση τή βασίλισσα, τή μάνα της!

'Αποικίες 'Η γονιμότητα τής βασίλισσας είναι, όπως είπαμε, πολύ μεγάλη και οί ύπήκοοι πληθαίνουν γρήγορα. 'Αλλά ό πληθυσμός αυτός δέ χωρεί φυσικά στην κυφέλη: κι όμως πρέπει νά ζήση, νά πολλαπλα-

σιαστή. Γίνεται τότε κάτι ανάλογο με ό,τι γινόταν στην αρχαία Ελλάδα. Γίνονται αποικίες!

Ἄλλὰ ποιά διαφορά! Στὴν ἀρχαιότητα δὲν ὀδηγοῦσαν τοὺς ἀποίκους οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες, ἐνῶ ἡ βασίλισσα ὀδηγεῖ ἢ ἴδια τὶς μέλισσες, γιὰ νὰ εἶναι βέβαιη γιὰ τὴν ἐπιτυχία.

Ἐνα πρωινὸ τοῦ καλοκαιριοῦ ἡ βασίλισσα, καὶ ἀπὸ πίσω της ἓνα μεγάλο πλῆθος ἀπὸ μέλισσες, ἐγκαταλείπουν γιὰ πάντα τὴν οἰκογενειακὴ ἐστία, γιὰ νὰ βροῦν νέα. Κι αὐτὸ τὸ συμῆνος εἶναι τὸ σμάρι, ὅπως τὸ λέει ὁ λαός, τὸ «ἐσμάριον» τῶν ἀρχαίων. Ποῦ πηγαίνουν; Στὴν τύχη, ὅπου βροῦν καλύτερα.

Θὰ συναντήσουν κάπου ἓνα δένδρο καὶ ἡ κουρασμένη βασίλισσα, ποὺ δὲν εἶναι μαθημένη σὲ τέτοιες ἐκδρομές, θὰ καθίση σ' ἓνα κλαδί του νὰ ξεκουραστῇ. Γύρω της σπεύδουν καὶ κολλοῦν οἱ ἄλλες μέλισσες κι ἔτσι σχηματίζεται ἓνας ὄγκος κρεμασμένος, ποὺ μοιάζει σὰν μεγάλο κυδῶνι ἢ σὰν κοντόχοντρο σταφύλι.

Ἄν τύχη καὶ δὲν δῆ κανεὶς τὸ συμῆνος νὰ τὸ πιάση, θὰ ξαναφύγη, γιὰ νὰ βρῆ καμιὰ κουφάλια ἢ καμιὰ σχισμὴ βράχου νὰ χτίση τὴ νέα φωλιά του. Ἄλλὰ συνήθως κάποιος μελισσοκόμος θὰ περάση ἀπὸ κεῖ, θὰ τὸ δῆ, καὶ θὰ τρέξῃ νὰ φέρῃ ἓνα καλάθι νὰ τοποθετήση μέσα τὸ πολύτιμο δῶρο τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ τὸ βάλῃ ἔπειτα σὲ καινούρια κυψέλη.

Κι ἀρχίζει τώρα νέα ζωὴ, γεμάτη πάλι φιλοπονία, γονιμότητα, τάξη, στοργή, σεβασμὸ.

Ἄλλὰ καὶ ἡ παλιὰ κυψέλη, ἡ μητρόπολη, δὲ μένει ἔρημη καὶ ἐπροστάτευτη. Ἡ ἀγαθὴ βασίλισσα ἔχει προνοήσει καὶ γι' αὐτό. Ἐχει γεννήσει τὶς βασιλοπούλες. Καὶ μιὰ ἀπ' αὐτές, ἡ πιὸ δυνατὴ καὶ ἄξια, θὰ νικήσῃ τὶς ἄλλες καὶ θ' ἀνεβῆ στὸ θρόνο τῆς βασίλισσας, προικισμένη μὲ ὅλες τὶς ἀρετὲς τῆς μάνας της, γιὰ νὰ διευθύνῃ τὴ θαυμαστὴ κοινωνία τῶν μελισσῶν.

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΑΣΧΟΛΙΕΣ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

50. ΠΡΩΤΗ ΜΑΓΙΟΥ

(Απόσπασμα)

Τοῦ Μαγιοῦ ροδοφαίνεται ἡ μέρα,
πού ωραιότερη ἡ φύση ξυπνάει,
καὶ τὴν κάνουν λαμπρὰ καὶ γελαίει
πρασινάδες, ἀχτίνες, νερά.

Ἄνθη καὶ ἄνθη βαστοῦνε στὸ χέρι
παιδιὰ καὶ ἄντρες, γυναῖκες καὶ γέροι
ἀσπροεντύματα, γέλια καὶ κρότοι,
ὅλοι οἱ δρόμοι γεμάτοι χαρά.

Ναί, χαρῆτε τοῦ χρόνου τὴ νιότη,
ἄντρες, γέροι, γυναῖκες, παιδιὰ !

51. ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΚΑΙ ΕΝΑΣ ΒΑΣΙΛΙΑΣ

‘Ο λαός Βρέθηκα κάποτε σ’ έναν ευτυχισμένο λαό. ‘Ο λαός αὐτός ἦταν χαριτωμένος, ἤρεμος, ἀγαθός, εἰρηνικός. Χαιρόταν τὸν ἥλιο, τὸν ἀέρα, τὶς ὁμορφιές τῆς φύσης, χωρὶς τίποτε νὰ τοῦ λείπη, χωρὶς τίποτε νὰ γυρευῆ.

‘Ο κόσμος ἦταν πλασμένος γι’ αὐτὸν ὅσο πιὸ τέλεια μπορούσε. Καὶ δὲν εἶχε κανένα παράπονο μὲ τὸ Θεό, ποὺ τὸν ἐπλασε, καμιὰ βαρυγνωμιὰ γιὰ τοὺς νόμους, ποὺ τὸν κυβερνοῦν. “Ὅλα τριγύρω του ἦταν τέλεια, ὠραῖα, ἀγαθὰ· καὶ μέσα του βασίλευε ἀπόλυτη γαλήνη τῆς ψυχῆς.

‘Ο λαός αὐτός δὲν ἤξερε ἀπὸ πολέμους κι αἱματοχυσίες. ‘Η ὁμόνοια καὶ ἡ ἀγάπη βασίλευε στὴν πολιτεία του. Ποτὲ στὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ δὲν ἔτυχε ὁ ἕνας νὰ κλέψῃ τὸ δίκιο τοῦ ἄλλου. Τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ ἦταν κοινὰ γιὰ ὅλους.

Πλούσιοι καὶ φτωχοὶ δὲν εἶχαν σταθῆ ποτὲ στὸ λαὸ αὐτό. “Ὅλοι μαζί ἦταν πλούσιοι ἢ ὅλοι μαζί φτωχοί ! “Ὅταν εἶχε στέγη ὁ ἕνας, εἶχε καὶ ὁ ἄλλος· ὅταν εἶχε τροφὴ ὁ ἕνας, εἶχε καὶ ὁ ἄλλος. Καὶ πάλι, ὅταν ἡ δυστυχία ἔπεφτε πάνω

τους, κανένας δὲν ἦταν πιὸ δυστυχησμένος ἀπὸ τὸν ἄλλον· καὶ γι' αὐτό, καὶ στὴ δυστυχία ἀκόμη, ἦταν ὅλοι εὐτυχησμένοι. Δὲν εἶχε κανένας παράπονο.

Ὁ βασιλιάς Ὁ λαὸς αὐτὸς εἶχε καὶ τὸ βασιλιά του. Ἐνα βασιλιά ξένον ἀπὸ τὴ γενιά του. Ἄλλ' αὐτὸ δὲν ἐμπόδιζε νὰ εἶναι ὁ καλύτερος βασιλιάς τοῦ κόσμου μέσα στὸν καλύτερο λαὸ τῆς γῆς. Ὁ λαὸς τριγύριζε τὸ βασιλιά του μ' ἀγάπη κι ἀφοσίωση. Τίποτ' ἄλλο δὲν τοῦ ζητοῦσε ἀπὸ τὴν ἀγάπη του.

Κι ὁ βασιλιάς δὲ ζητοῦσε ἀπὸ τὸ λαὸ του τίποτε περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ζητᾷ ἕνας πατέρας ἀπὸ τὰ παιδιὰ του. Κρατοῦσε στὸ χέρι του ἕνα ἀπλὸ σκῆπτρο ἀπὸ ἀγριελιά καὶ μ' αὐτὸ κυβερνοῦσε. Ἄλλὰ τὸ σκῆπτρο του ἦταν παντοδύναμο· «ἐμπρὸς» ἔδειχνε τὸ σκῆπτρο; ἐμπρὸς... «πίσω» ; πίσω...

Τραβοῦσε ἐμπρὸς ὁ βασιλιάς; Τὸν ἀκολουθοῦσε ὁ λαὸς του. Στεκόταν νὰ ξεκουραστῇ; Ὁ λαὸς τὸν τριγύριζε μὲ λαχτάρια. Ἦταν ἕνας βασιλιάς, πού ποτὲ δὲ θὰ χάσῃ τὸ χρόνο του. Γιατὶ ὁ θρόνος αὐτὸς εἶναι θεμελιωμένος πάνω στὴν ἀγάπη.

Ποιοὶ εἶναι; Βρέθηκα κάποτε ἀνάμεσα σὲ ἕνα λαὸ καὶ ἕνα βασιλιά. Δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς ἀπὸ τότε, οὔτε μακρινὸς ὁ τόπος... Ἦταν κάποιος ἀπὸ τὰ ἀνοιξιὰτικα δειλινὰ καὶ ἦταν ἀπάνω στὴν καταπράσινη πεδιάδα τῶν Ἀθηνῶν. Ἐνας γέρος βοσκὸς ἔβοσκε τὰ πρόβατά του.

Περιοδικὸ «Νουμάς»
(Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)

Παῦλος Νιοβάνας

52. Η ΣΤΑΦΙΔΑ

Ἡ Μοριάς θὰ πῆ σταφίδα· καὶ σταφίδα θὰ πῆ πλοῦτος ἐθνικός. Ρουμελιώτης ἐγώ, δὲν εἶχα καμιὰ ἰδέα γιὰ τὴν καλλιέργεια τῆς σταφίδας. Κι ἤθελα πολὺ νὰ μάθω!

Σ' ἓνα ἀπ' τὰ πολλὰ ταξίδια μου στὴν Πελοπόννησο παρακάλεσα ἓναν Πατρινὸ φίλο μου νὰ μ' ὀδηγήσῃ στὸ χτῆμα του καὶ νὰ μοῦ ἐκθέσῃ πῶς γίνεται ἡ καλλιέργεια τῆς σταφίδας.

— Καθὼς βλέπεις, μοῦ εἶπε ὁ φίλος μου, τὰ κλήματα τῆς σταφίδας φυτεύονται σ' ἀπόσταση ἑνὸς μέτρου τὸ ἓνα ἀπ' τὸ ἄλλο καὶ εἶναι πολὺ ψηλότερα ἀπ' τὰ κλήματα τοῦ ἀμπελιοῦ.

“Ὅλο τὸν Ἰανουάριο γίνεται τὸ κλάδεμα. Στὶς 10 Φεβρουαρίου ἀρχίζει τὸ σκάψιμο. Στὸ σκάψιμο αὐτὸ σχηματίζεται ἓνας μικρὸς λάκκος γύρω ἀπὸ τὶς ρίζες τοῦ φυτοῦ· αὐτὸ γίνεται γιὰ νὰ παίρνουν ἀέρα οἱ ρίζες καὶ γιὰ νὰ μένη τὸ νερὸ στὸ λάκκο, ὅταν βρέχῃ ἢ ὅταν ποτίζουμε τὰ κλήματα.”

Μετὰ τὸ σκάψιμο γίνεται τὸ παλοῦκιμα· παίρνομε δηλαδὴ βέργες ἀπὸ ἀγριόξυλα καὶ τὶς μπῆχνομε στὴ γῆ δίπλα στὰ ἀδύνατα κλήματα· ἔπειτα δένομε τὰ κλήματα στὰ παλούκια αὐτὰ γιὰ νὰ τὰ στηρίξουν καὶ νὰ τὰ πρόστατεύουν ἀπ' τὸν ἄνεμο.

Αὐτὲς εἶναι οἱ χειμωνιάτικες δουλειές μας.

“Όταν ανοίξη τὸ κλῆμα καὶ φτάση ὁ βλαστὸς τοὺς 15-20 πόντους, γίνεται τὸ πρῶτο ράντισμα· ραντίζομε τὰ κλήματα μὲ μιὰ διάλυση ἀπὸ θειϊκὸ χαλκὸ (γαλαζόπετρα) κι ἀσβέστη· μ’ αὐτὸ προστατεύονται τὰ κλήματα ἀπ’ τὴ φοβερὴ ἀρρώστια τοῦ περονόσπορου· τὸ ράντισμα γίνεται μὲ τὸν ψεκαστήρα.

Μόλις τελειώση τὸ ράντισμα, γίνεται καὶ τὸ πρῶτο θειάφισμα. Τὸ θειάφι προστατεύει τὰ σταφύλια ἀπὸ μιὰ δική τους ἀρρώστια, ποὺ προσβάλλει μόνο αὐτά. Στὸ πρῶτο θειάφισμα ἢ στὸ πρῶτο χέρι, ὅπως λέμε, μεταχειριζόμαστε μιὰ μάλλινη σακούλα· τὴ γεμίζομε θειάφι καὶ τὴν τινάζομε ἀπὸ πάνω ἀπ’ τὰ σταφύλια· μὲ τὸ τίναγμα φεύγει μπόλικο θειάφι καὶ σκορπίζεται ἀπάνω στὶς ρόγες τῶν σταφυλιῶν.

† Τὸ ράντισμα καὶ τὸ θειάφισμα ἐπαναλαμβάνεται κάθε δεκαπέντε ἡμέρες. Καὶ τὸ δεύτερο θειάφισμα γίνεται μὲ τὴ σακούλα· ὕστερα ὅμως δὲ χρειάζεται νὰ πέφτη πολὺ θειάφι στὰ σταφύλια καὶ γι’ αὐτὸ μεταχειριζόμαστε τὸ φουσερό. Μ’ αὐτὸ πέφτει πολὺ ἀραιὸ τὸ θειάφι καί, σχεδόν, δὲ φαίνεται πάνω στὰ σταφύλια.

— Καὶ ὡς πότε ἐξακολουθεῖτε τὸ ράντισμα καὶ τὸ θειάφισμα; ρώτησα τὸ φίλο μου.

— Αὐτό, μοῦ ἀπάντησε, ἐξαρτᾶται ἀπ’ τὸν καιρὸ. Ἄν ὁ καιρὸς εἶναι βροχερός, πολλοὶ κόποι μας πηγαίνουν χαμένοι· ἡ βροχὴ ξεπλένει τὰ κλήματα ἀπ’ τὸ θειϊκὸ χαλκὸ κι ἀπ’ τὸ θειάφι· κι ἔτσι, ὕστερα ἀπὸ κάθε βροχὴ, πρέπει νὰ ξαναραντίσωμε. Ὁ περονόσπορος κι οἱ ἀκρίδες εἶναι οἱ μεγάλες πληγές τῆς σταφίδας. Εὐτυχῶς καὶ τὴν ἀκρίδα τώρα τελευταῖα τὴν κυνηγᾶμε ἀποτελεσματικὰ ραντίζοντας ὅλο τὸν τόπο μὲ εἰδικὰ φάρμακα.

“Όταν μεγαλώση ὁ βλαστὸς καὶ φτάνη τὸ ἕνα μέτρο,

τότε καθαρίζομε τὸ κλῆμα ἀπὸ τοὺς ἄχρηστους βλαστοὺς καὶ συνάμα κόβομε τὶς κορφὰς ἀπ' τοὺς καρποφόρους βλαστούς· αὐτὸ τὸ τελευταῖο γίνεται, γιὰ νὰ μὴ μεγαλώνουν πολὺ οἱ βλαστοὶ καὶ ἀδυνατίζη ἄδικα τὸ κλῆμα γιὰ νὰ τοὺς τρέφῃ. Ἀπ' τοὺς ἴδιους βλαστοὺς ἀφαιροῦμε καὶ λίγα φύλλα πρὸς τὸ κάτω μέρος γιὰ νὰ ἀερίζωνται τὰ σταφύλια. Αὐτὴ τὴν ἐργασία τὴ λέμε β λ α σ τ ο λ ό ι.

Κατὰ τὶς 10 - 20 τοῦ Μάη σ κ α λ ί ζ ο μ ε τὰ κλήματα· κόβομε τὰ χορτάρια, γεμίζομε τοὺς λάκκους μὲ τὸ χῶμα ποὺ εἶναι σὰ στεφάνι ὀλόγυρά τους καὶ ἰσοπεδώνομε τὸν τύπο. Τώρα φροντίζομε νὰ σκεπάζωμε καλὰ μὲ τὸ χῶμα τὶς ρίζες τῶν φυτῶν, γιὰ νὰ μὴν πειράζωνται ἀπ' τὶς καλοκαιρινὲς ζέστες.

“Ὅταν ἀνθίσῃ ὁ καρπὸς καὶ ἀρχίσῃ νὰ πέφτῃ τὸ ἄνθος, γίνεται τὸ χ α ρ ά κ ω μ α.

— Αὐτὸ δὲν τὸ καταλαβαίνω, εἶπα στὸ φίλο μου.

— Δίκιο ἔχετε, μοῦ ἀποκρίθηκε. Κοιτάξετε καλὰ τὸν κορμὸ αὐτοῦ τοῦ φυτοῦ, γιὰ νὰ δῆτε τὸ περσινὸ χαράκωμα.

Στὴ μέση περίπου τοῦ κορμοῦ καὶ σὲ πλάτος ἑνὸς πόντου ἔλειπε ὀλόγυρα ἢ φλούδα. Τὴν εἶχε βγάλει τὴν προηγούμενη χρονιά χαράζοντας τὸν κορμὸ μὲ κοφτερὰ μαχαιράκια.

— Καὶ γιὰτί μὲ τόση ἀπονία κάνετε αὐτὰ τὰ δαχτυλίδια στὰ κλήματα; ρώτησα ἐγώ. Δὲν τὰ λυπᾶστε;

— Ἄν δὲ γίνῃ τὸ χαράκωμα αὐτό, δὲ δίνει ὁ καρπὸς καὶ τὸ κλῆμα θὰ τινάξῃ ὅλο τὸν ἀνθὸ του. Τὸ κλῆμα ἔχει πολλοὺς χυμοὺς τὴν ἐποχὴ αὐτή· ἂν τοὺς ἀφήσωμε ὅλους ν' ἀνεβοῦν ὡς τὸν ἀνθὸ, θὰ ἰδοῦμε τὸν ἀνθὸ νὰ τινάζεται λίγο - λίγο στὸ χῶμα. Μὲ τὸ χαράκωμα ὅμως κόβεται ἡ συγκοινωνία τοῦ ἀνθοῦ μὲ τὶς ρίζες καὶ πολὺς χυμὸς χύνεται ἀπ' τὸ γυμνωμένο μέρος τοῦ κορμοῦ.

— Κάνετε, τοῦ εἶπα, αὐτὸ ποὺ κάνομε καὶ στοὺς ἀνθρώ-

πους που έχουν πολύ αίμα. Με βεντούζες ή με βδέλες τους αφαιρούμε την άνοιξη αρκετό αίμα, για να μην πάθουν συμφόρηση. ✕

— Και τότε αρχίζει ο τρύγος; ρώτησα το φίλο μου.

— Κατά τις 20 'Ιουλίου. Δέ γίνεται όμως ο τρύγος μιά και καλή, όπως στ' άμπέλια. Τρυγάμε τον ώριμο καρπό αφήνοντας τον άλλο για δεύτερο ή και τρίτο χέρι. Έτσι ο τρύγος έξακολουθεϊ δυο και τρεϊς βδομάδες.

Μένει τώρα το λιάσιμο τῆς σταφίδας· πρέπει να μαραθῆ ὁ καρπός, να πέσουν τὰ σπυριά ἀπ' τὰ τσάμπουρα κι ἔτσι καθαρισμένα να παραδοθοῦν στὸ ἐμπόριο.

Γι' αὐτὴ τῆ δουλειὰ ἀκολουθοῦμε διάφορα συστήματα. Ἀπλώνουμε τῆ σταφίδα σ' ἀλώνια, σὰν αὐτὸ που βλέπετε ἐκεῖ στὴν ἄκρη· τ' ἀλώνια αὐτὰ ἐπίτηδες δὲν εἶναι ἐπίπεδα, ἀλλὰ εἶναι μὲ κάποια κλίση καμωμένα, γιὰ νὰ φεύγουν τὰ νερὰ τῆς βροχῆς καὶ νὰ μὴ μένουν στὸν τόπο στάσιμα. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἀπλούστερο καὶ τὸ φτηνότερο σύστημα· ἀλλὰ καὶ τὸ πιὸ ἐπικίνδυνο, ἂν ὁ καιρὸς εἶναι βροχερός.

✕ Ἡ βροχὴ εἶναι ὁ χάρος μας αὐτὴ τὴν ἐποχὴ· μᾶς παίρνει σὲ λίγα λεπτὰ τῆς ὥρας ὅλους τοὺς κόπους κι ὅλα τὰ ἔξοδα τῆς χρονιάς. Μόλις δοῦμε καὶ συννεφιάση καλά, ρίγουμε καραβόπανα πάνω ἀπ' τ' ἀλώνια. Τίς περισσότερες φορές σώζουμε τῆ σταφίδα μας, μὲ τὰ πανιὰ αὐτὰ· ἀλλὰ πάντα βγαίνουμε ζημιωμένοι ἀπ' τῆ βροχὴ.

Ἄλλο σύστημα εἶναι τὸ λιάσιμο μὲ τίς πατοῦρες. Ἐλάτε νὰ τίς δῆτε.

Μπήκαμε σὲ μιὰ ἀποθήκη· εἶδαμε κάτι στενόμακρα κιβώτια μὲ πλάτος ἕνα καὶ μᾶκρος δυὸ μέτρα· τὸ ὕψος ὅμως ἦταν μόλις πέντε δάχτυλα καὶ στίς τέσσερεις ἄκρες ἐξεῖχαν ξύλινες λαβές.

— Αὐτὲς εἶναι οἱ πατοῦρες ἢ τζιβιέρες, μοῦ

εἶπε ὁ φίλος μου. Μέσα σ' αὐτὲς ἀπλώνομε τὶς σταφίδες καὶ τὶς ἀφήνομε στὸν ἥλιο. Ἄμα δοῦμε συννεφιά ἐπικίνδυνη, μαζεύομε τὶς πατοῦρες τῆ μιὰ πάνω στὴν ἄλλη, ὅσο φτάνει τὸ ἀνάστημα ἀνθρώπου καὶ στὴν κορφινὴ τοποθετοῦμε ἓνα ξύλινο σκέπασμα. Ἀπὸ πάνω ρίχνομε καὶ καραβόπανα. Κι ἔτσι ἡ σταφίδα μας εἶναι ἀσφαλισμένη. Μᾶς στοιχίζει ὅμως πολὺ τὸ σύστημα αὐτό.

Πιὸ πολὺ ὅμως στοιχίζει, ἀλλὰ καὶ καλύτερο εἶναι τὸ τρίτο σύστημα. Ἐδῶ κοντὰ ἓνας μόνον κτηματίας τὸ ἔχει ἐφαρμόσει· ἀξίζει τὸν κόπο νὰ κάμωμε ἓναν περίπατο ὡς ἐκεῖ, γιὰ νὰ τὸ δῆτε.

Εὐχαρίστησα τὸν εὐγενικὸ συνομιλητὴ μου καὶ τὸν ἀκολούθησα. Σὰν φτάσαμε ἐκεῖ, εἶδα πὼς εἶχε δίκιο. Στὴν ἄκρη τοῦ κτήματος ἦταν πολλὲς σειρὲς ἀπὸ στενόμακρα ὑπόστεγα. Κάτι ἀνάλογο μὲ τὰ ὑπόστεγα ποὺ ἔχομε στὰ σχολεῖα, μὲ τὴ διαφορὰ πὼς αὐτὰ ἐδῶ εἶναι χαμηλότερα ἀπ' τὸ ἀνάστημα τοῦ ἀνθρώπου κι εἶναι στενά καὶ ἀνοιχτὰ ἀπ' ὅλες τὶς πλευρὲς ἐκτὸς ἀπὸ τὴ στέγη· αὐτὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ λαμαρίνα.

✦ Στὰ ὑπόστεγα αὐτὰ εἶναι τεντωμένα σύρματα καὶ σχηματίζουν ἓνα συρματένιο κρεβάτι· ἀπὼν σ' αὐτὸ ἀπλώνουν τὰ σταφύλια ἢ καὶ τὰ κρεμᾶνε ἀνάμεσα σὲ δυὸ γειτονικὰ σύρματα.✦

Σὲ κάθε ὑπόστεγο ὅμως δὲν εἶναι ἓνα κρεβάτι, ἀλλὰ πολλὰ· εἶναι, σὰ νὰ ποῦμε, σπίτι μὲ πολλὰ πατώματα· κάθε πάτωμα ἀπέχει τόσο ἀπ' τὸ ἄλλο ὅσο χρειάζεται γιὰ νὰ μὴν ἀκουμποῦν τὰ σταφύλια του σὲ ξένο πάτωμα.

Ἐκεῖ κρεμασμένες λοιπὸν ξεραίνονται σιγά - αἰγά σ τ ἡ σ κ ι ἂ οἱ σταφίδες· ὁ ἥλιος βλέπει μόνον τὶς ἀκρινὲς κι αὐτὲς ὄχι ὅλη τὴν ἡμέρα· ἔτσι ὅμως ἀργοῦν πολὺ νὰ ξεραθοῦν, ὥστε δὲν μπορεῖ ὁ νοικοκύρης ν' ἀπλώσῃ ἄλλες, ποὺ ὠρίμασαν στὸ μεταξὺ. Γι' αὐτὸ ἀναγκάζεται νὰ ἔχη πολλὰ ὑπόστεγα

για ὄλο τὸν καρπὸν. Καὶ γι' αὐτό, ὅπως εἶπαμε παραπάνω, στοιχίζει πολὺ τὸ σύστημα αὐτό. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ὅμως ἡ σταφίδα γίνεται καλύτερη καὶ στὸ ἐμπόριο ἀποτελεῖ ιδιαίτερη ποιότητα λέγεται σταφίδα τῆς σκιᾶς. Κυρίως ἔτσι ἀποξηραίνουν τὶς ἐκλεκτὲς ποιότητες τῆς σταφίδας, ὅπως εἶναι τῆς Αἰγιαλαίας καὶ τῆς Κορινθίας. Στὶς ἄλλες σταφιδοφόρες ἐπαρχίες, πὺ παράγουν κατώτερη σταφίδα, ὅπως στὴ Μεσσηνία καὶ στὴν Ἡλεία, δὲ συμφέρει τὸ σύστημα αὐτό.

Δ. Κοτογιάννης

53. ΤΟ ΤΡΙΖΟΝΙ

Ἀπόψε δὲν μπροῦσα νὰ κοιμηθῶ ἀπὸ τὴ ζέστη. Κι ἄκουγα τὸ τραγούδι ἑνὸς γρύλου, τὸ μονότονο, ἀλλὰ γλυκὸ καὶ δροσερὸ ἐκεῖνο κουδουνισματάκι, πὺ τόσο θέλητρο δίνει στὶς καλοκαιριάτικες νύχτες. Κι ἦταν μιὰ ὠραία νύχτα ἢ ἀποψινὴ. Ἄν καὶ ἡ ζέστη τῆς ἡμέρας εἶχε κάμει τὴν κάμαρα ἀνυπόφορη, γιὰτὶ οἱ τοῖχοι κι ἡ σκεπὴ διατηροῦσαν ἀκόμα τὴ λαύρα τοῦ ἡλίου, ἔξω φυσοῦσε μιὰ ἀδύνατη αὔρα, πὺ σοῦ δροσίζε τὸ κεφάλι μόλις τὸ ἔβγαζες ἀπὸ τὸ παράθυρο. Ὁ οὐρανὸς εἶχε τ' ὠραιότερο σταχτογάλαζο χρῶμα του, τ' ἀστέρια ἔλαμπαν γλυκὰ καὶ τὸ μισοφέγγαρο ἀνάμεσά τους, σκορποῦσε στὴ γῆ τ' ἀσημένιο του φῶς. Αὐτὸ τὸ φεγγαρόφωτο εἶχε γαργαλίσει καὶ τὸν ἀπονύχτερο γρύλο, πὺ δὲν ἔπαυε τὸ τραγούδι του. Τ' ἄκουγα ἀπὸ τὸ παράθυρο μὲ ὄση εὐχαρίστηση ἄφηνα νὰ μὲ δροσίζῃ ἡ αὔρα. Κι ἐνῶ στὴν ἀρχὴ ἀπολάμβανα τὸ μεταλλικὸ ἦχο, χωρὶς νὰ συλλογιέμαι καθόλου τὸ ἀθύρικο ὄργανο πὺ τὸν ἔβγαζε, ἔπειτα ὁ νοῦς μου ἀποζήτησε κι αὐτό. Ἐνοῶ τὸ γρύλο πὺ τραγου-

δοῦσε. Ποῦ νὰ ἦταν ; Φυλακισμένος σὲ κανένα κλουβάκι ; ἢ κρυμμένος σὲ καμιὰ γωνιά τοῦ μανάβικου, πού εἶχε φτάσει τὸ πρῶτὸ μὲ τὸ φορτίο τῶν καρπουζιῶν καὶ τῶν πεπονιῶν ;

Αὐτὸ μοῦ φαινόταν τὸ πιθανότερο. Ὁ γρύλος θὰ ἔταν λεύτερος νὰ φύγη ὅπως ἤρθε. Γιατὶ ἐδῶ δὲν πολυσυνηθίζουν νὰ πιάνουν τὰ ὠδικὰ αὐτὰ ἔντομα, νὰ τὰ βάζουν σὲ κλουβάκια καὶ νὰ τὰ τρέφουν, γιὰ ν' ἀκοῦν τὸ τραγοῦδι τους.

Στὴν πατρίδα μου ὅμως αὐτὸ εἶναι μιὰ ἀπὸ τίς καλοκαιριάτικες χαρὲς τῶν παιδιῶν.

Στὸ δρόμο, ὅπως πουλοῦν σύκα καὶ σταφύλια, πουλοῦν καὶ γρύλους ἢ τριζόνια, ὅπως τοὺς λέμε ἐκεῖ. Πουλοῦν ἀκόμη καὶ κλουβάκια γιὰ τριζόνια.

"Ὅλα τὰ παιδιά... κλαῖνε, ὥσπου νὰ τοὺς δώση ἡ μητέρα δεκάρες γιὰ ν' ἀγοράσουν. Κι ἔτσι ὅλα τὰ σπίτια ἔχουν ἀπὸ ἓνα τουλάχιστο κλουβάκι μὲ τριζόνι, κρεμασμένο στὸ παράθυρο τοῦ δρόμου ἢ τῆς αὐλῆς.

† Ἄ, τί συναυλία εἶναι κείνη, πού κάνουν τόσα τριζόνια μαζί, μέσα στὴν πόλη, τίς φεγγαροφώτιστες νυχτιᾶς τοῦ Ἰουλίου καὶ τοῦ Αὐγούστου ! Κι αὐτὴ τὴ συναυλία θυμόμουν καθὼς ἄκουγα ἀπόψε τὸ μονάκριβο γρύλο, πού τραγουδοῦσε κρυμμένος ἀνάμεσα στὰ φροῦτα τοῦ μανάβικου... † ὅ . τ.

Μὰ καὶ πόσα ἄλλα πράγματα δὲ θυμόμουν μαζί ! Καὶ προπάντων τὰ τριζόνια καὶ τὰ κλουβάκια τὰ δικὰ μου, τότε πού ἤμουν μικρὸ παιδί στὴν πατρίδα μου... Τί μανία πού εἶχα ! Τὸ πρῶτο τριζόνι πού ἔμπαινε στὴ Χώρα, ἔπρεπε νὰ τὸ ἀγοράσω ἐγώ. Κι ἀπὸ μέρες πρὶν τοῦ ἐτοιμαζα τὸ κλουβάκι του, εἶτε ἐπιδιορθώνοντας τὸ περσινό, εἶτε ἀγοράζοντας καινούριο, εἶτε κατασκευάζοντας ἓνα ἀπ' τὴν ἀρχή. Γιατὶ εἶχα ἀποκτήσει μιὰ εἰδικότητα στὴν κατασκευὴ αὐτῶν τῶν κλουβιῶν. Ἐπαιρνα δύο ἑκατόκρια ἀπὸ ξύλινα κουτιὰ λουμιῶν, τέσσαρα κομματάκια ξερῆ

κληματόβεργα, καμιά δεκαριά φουρκέτες τῆς μητέρας καὶ μ' αὐτὰ σοῦ σκάρωνα μιὰ φυλακὴ γιὰ τὸ τριζόνι πού δὲν ἦταν μονάχα ὀχυρή, παρὰ ἔμοιαζε λίγο καὶ μὲ κομποτέχνημα. Πρέπει ὅμως νὰ ὁμολογήσω χωρὶς ντροπὴ, ὅτι πιὸ κομψά, καὶ προπάντων πιὸ στερεά, ἦταν τὰ κλουβάκια πού ἀγόραζα ἔτοιμα. "Α, πόσο συμπαθοῦσα τὸ χωριάτη, πού ἔφερνε στὴ χώρα καὶ πουλοῦσε τριζόνια !

Ἦταν, θυμᾶμαι, ἓνας νέος μὲ γενάκια, τόσο ξανθὰ ὅσο καὶ ἡ τρύπια του ψάθα. Μόλις ἔμπαινε τὸ καλοκαίρι, κάθε φορὰ πού τὸν ἔβλεπα, φορτωμένο μὲ διάφορα πράγματα, τὸν ρωτοῦσα :

—"Ε ! δὲ βγῆκαν τὰ τριζόνια ;

Καὶ μοῦ ἀπαντοῦσε :

—"Οχι, ἀκόμα !

Ἐπιτέλους μιὰ μέρα, παρουσιαζόταν μπροστά μου γελαστός, κρατώντας μιὰ κάλτσα. "Α, τί χαρά ! Μέσα σ' αὐτὴν τὴν κάλτσα εἶχε τὰ τριζόνια του. Δὲν εἶχα παρὰ νὰ νὰ διαλέξω... Τὸ μεγαλύτερο ; Τὸ πιὸ ὁμορφο ;...

"Οχι ! Ἐκεῖνο πού κελαηδοῦσε καλύτερα. Μὰ πῶς, ἀφοῦ ἦταν μέρα καὶ τὰ τριζόνια δὲν κελαηδοῦν παρὰ τὴ νύχτα ;

Εὐκολώτατο ! Ἐπαιρνα τὸ τριζόνι, τὸ ἔκλεινα στὶς δύο μου χουφτες καὶ τὸ χουχούλιζα λίγο ἀπὸ πάνω. Τοῦ ἔκανα ἔτσι μιὰ τεχνητὴ νύχτα χλιαρὴ. Κι ἐκεῖνο, γελασμένο, σήκωνε ἀμέσως τὰ φτεράκια του κι ἄρχιζε νὰ τὰ τρίβη. Γιατί, καθὼς ξέρετε, ὁ γρύλος δὲν τραγουδᾷ μὲ τὸ στόμα, ἀλλὰ μὲ τὰ φτερά, πού τὰ μεταχειρίζεται σὰν κρόταλα. Ἔτσι μποροῦσα νὰ κρίνω ποιὸ ἀπὸ τὰ τριζόνια τῆς κάλτσας εἶχε τὰ πιὸ ἠχηρά, τὰ πιὸ δυνατὰ κρόταλα· καὶ τ' ἀγόραζα χωρὶς πολλὰ παζάρια.

Ποτὲ ζωοτρόφος δὲν περιποιήθηκε τὸ ζῶο του, ὅσο περιποιόμουν ἐγὼ τὸ τριζονάκι μου ! Τὸ κρεμοῦσα στὸ πιὸ δρο-

σερό και τὸ πιὸ προφυλαγμένο μέρος, ποὺ μποροῦσα νὰ βρῶ. Ποτὲ δὲν ἔλειπε ἀπὸ τὸ κλουβάκι του ἡ φρέσκια ἀντράκλα, τὸ καρπούζι, τὸ ἀγγούρι, κι ὅ,τι ἄλλο ἔτρωγε, ἢ νόμιζα πὼς τρῶει ὁ τραγουδιστῆς μου. Καὶ ζοῦσε τόσο καλά, ὅσο μπορεῖ κανεὶς νὰ ζῆ στὴ φυλακῆ.

Μὰ τὰ τριζόνια καὶ μάλιστα τὰ φυλακισμένα, δὲ ζοῦν, φαίνεται, πολὺ. Κι ὕστερ' ἀπὸ λίγες μέρες, καὶ προπάντων νύχτες χαρᾶς, εἶχα τὴ μεγάλη, τὴν ἀνέκφραστη παιδικὴ λύπη, νὰ βρίσκω μιὰν αὐγὴ τὸ τριζόνι μου ψόφιο, ξαπλωμένο ἀνάσκελα στὸ κλουβάκι του, ἀνάμεσα στὶς ἀντράκλες, καὶ... μισοφαγωμένο ἀπὸ τὰ μερμήγκια, ποὺ πλημύριζαν ἀκόμα, ὀλόκληρο στράτευμα, τὸ κλουβάκι καὶ τὴν περιοχὴ του...

— "Ἄχ! φώναζα. Μοῦ τὸ 'φαγαν τὰ μερμήγκια!...

Μοῦ ἐξηγοῦσαν τότε, πὼς πρῶτα εἶχε ψοφήσει, καὶ κατόπιν ἔτρεξαν τὰ μερμήγκια νὰ φᾶνε τὸ πτῶμα. Μὰ αὐτὸ δὲ λιγότευε τὴ λύπη μου, καὶ προπάντων ὅταν ἡ ἐποχὴ ἦταν προχωρημένη κι ὁ ξανθογένης ἐκεῖνος, δὲν ἔμπαινε πιά στὴ Χώρα μὲ τὴν κάλτσα γεμάτη τριζόνια... 'Αλίμονο! κάθε πράγμα στὸν κόσμον ἔχει τὸ τέλος του· καὶ γι' αὐτό, ὅ,τι μᾶς προξενεῖ μιὰ χαρά, εἶναι προορισμένο νὰ μᾶς προξενῆ ὕστερα, τὸ ἴδιο, καὶ μιὰ λύπη.

Αὐτὰ θυμόμουν τὴν περασμένη νύχτα, ἐνῶ δρόσιζα τὸ κεφάλι μου στὸ παράθυρο μὲ τὴν αὔρα, κι ἄκουγα τὸ τραγούδι τοῦ γρύλου στὸ ἀσημένιο φεγγαρόφωτο...

Γρηγόριος Ξενόπουλος

54. Η ΕΞΟΧΗ

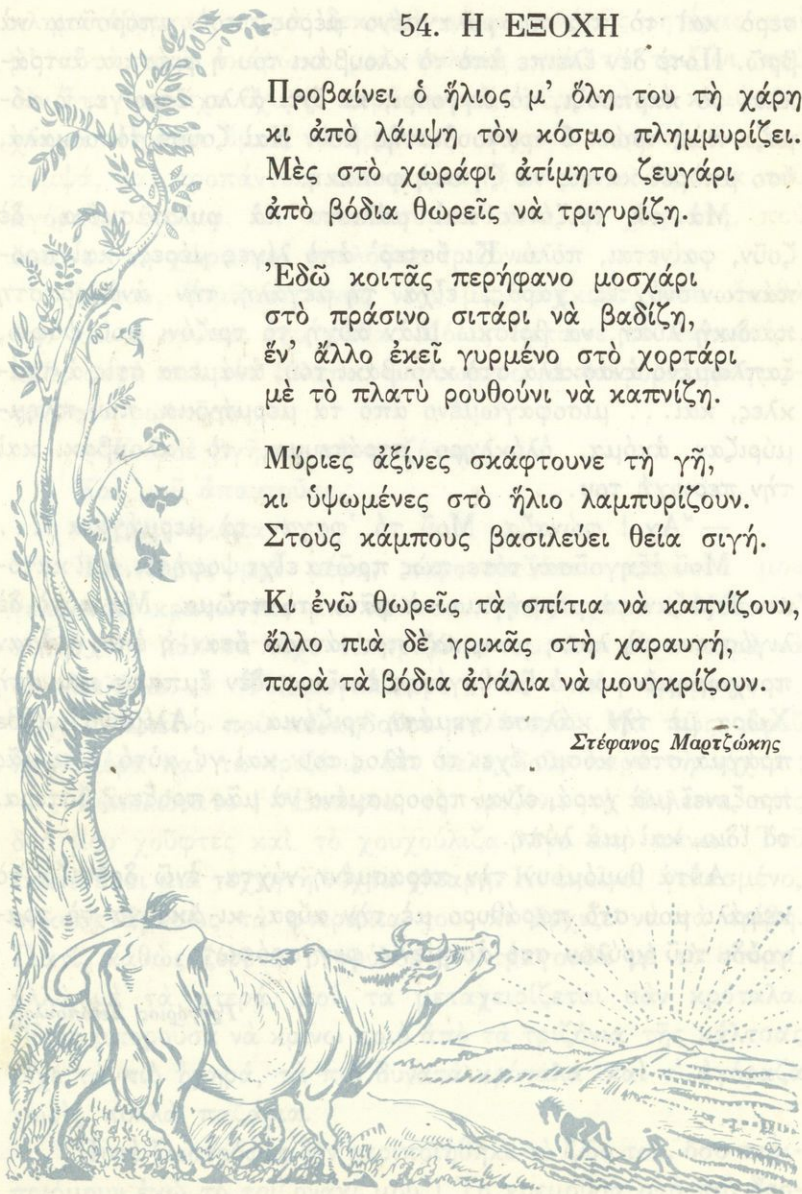
Προβαίνει ο ήλιος μ' ὄλη του τὴ χάρη
κι ἀπὸ λάμψη τὸν κόσμον πλημμυρίζει.
Μὲς στὸ χωράφι ἀτίμητο ζευγάρι
ἀπὸ βόδια θωρεῖς νὰ τριγυρίζει.

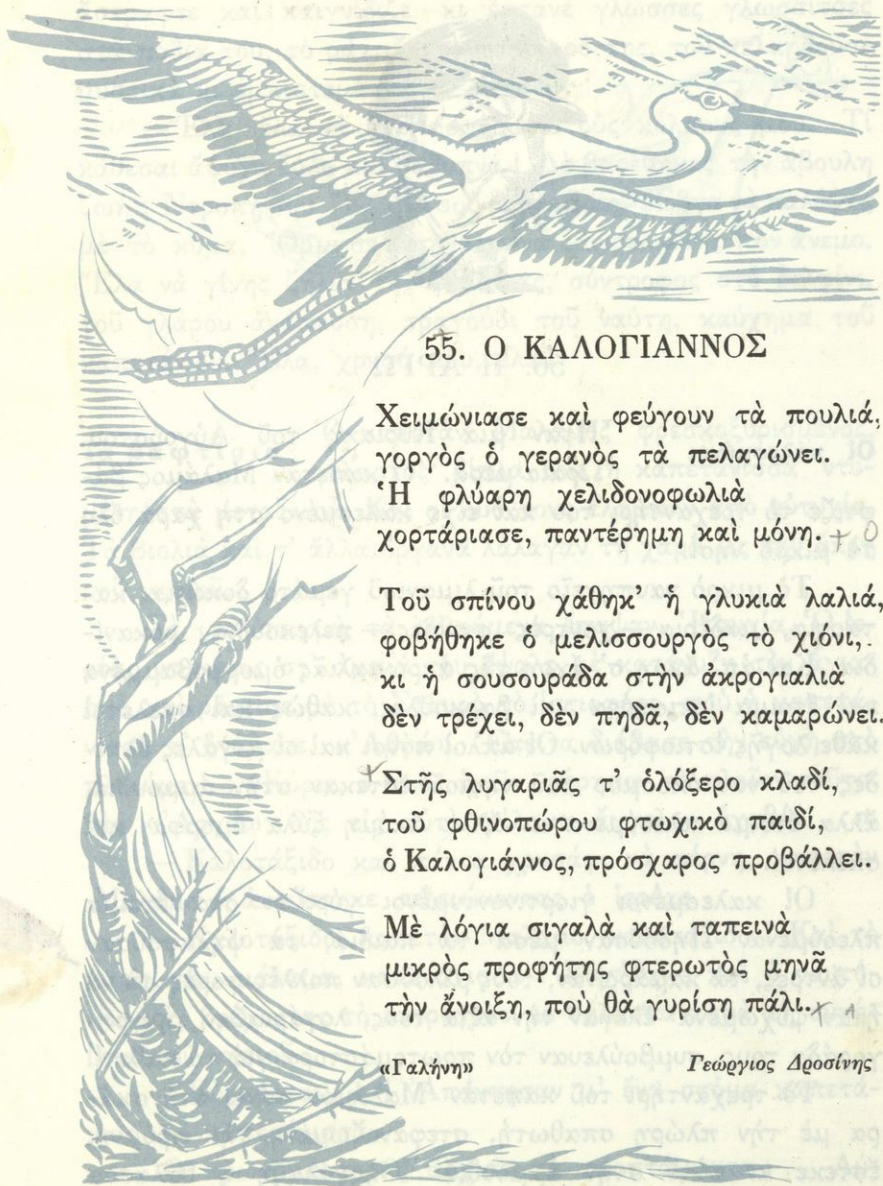
Ἐδῶ κοιτᾶς περήφανο μοσχάρι
στὸ πράσινο σιτάρι νὰ βαδίζει,
ἐν' ἄλλο ἐκεῖ γυρμένο στὸ χορτάρι
μὲ τὸ πλατὺ ρουθούνη νὰ καπνίζει.

Μύριες ἀξίνες σκάφτουνε τὴ γῆ,
κι ὑψωμένες στὸ ἥλιο λαμπυρίζουν.
Στοὺς κάμπους βασιλεύει θεῖα σιγή.

Κι ἐνῶ θωρεῖς τὰ σπίτια νὰ καπνίζουν,
ἄλλο πιά δὲ γρικᾶς στὴ χαραυγῆ,
παρὰ τὰ βόδια ἀγάλια νὰ μουγκρίζουν.

Στέφανος Μαρτζώκης

55. Ο ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΟΣ

Χειμώνιασε καὶ φεύγουν τὰ πουλιά,
 γοργὸς ὁ γερανὸς τὰ πελαγώνει.
 Ἡ φλύαρη χελιδνοφωλιά
 χορτάριασε, παντέρημη καὶ μόνη. † 0.

Τοῦ σπίνου χάθηκ' ἡ γλυκιά λαλιά,
 φοβήθηκε ὁ μελισσοργὸς τὸ χιόνι,
 κι ἡ σουσουράδα στὴν ἀρογιαλιά
 δὲν τρέχει, δὲν πηδᾷ, δὲν καμαρώνει.

† Στῆς λυγαριᾶς τ' ὀλόξερο κλαδί,
 τοῦ φθινοπώρου φτωχικὸ παιδί,
 ὁ Καλογιάννος, πρόσχαρος προβάλλει.

Μὲ λόγια σιγαλά καὶ ταπεινά
 μικρὸς προφήτης φτερωτὸς μηνᾶ
 τὴν ἀνοιξή, ποῦ θὰ γυρίση πάλι. †

«Γαλήνη»

Γεώργιος Δροσίνης

56. Η ΑΡΓΩ

Οί καλεσμένοι Ἦταν μιὰ Κυριακὴ τοῦ Αὐγούστου. Ὡραία μέρα. Ὁ καπετὰν Μαλάμος βάρφτιζε τὸ τρεχαντήρι του καὶ εἶχε καλεσμένο στὴ χαρὰ ὄλο τὸ μικρὸ νησί.

Τὸ μικρὸ ναυπηγεῖο τοῦ λιμανιοῦ γεμάτο δοκάρια, κατάρτια, μαδέρια — χοντρές σανίδες — πελεκουδία, ροκανίδια. Καὶ ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τῆς ἀκρογιαλιᾶς ὁμορφοβαμμένα καὶ ἔτοιμα ἰστιοφόρα καὶ βαρκοῦλες, καθὼς καὶ σκελετοὶ κάθε λογῆς ἰστιοφόρων. Οἱ ἀπλοὶ πόθοι καὶ οἱ μεγάλες ἐλπίδες τοῦ ναυτόκοσμου τοῦ νησιοῦ ἔστεκαν στὴν ἀμμουδιά, ἄλλα ἔτοιμα πλεύμενα κι ἄλλα ἀκόμη ξύλα ἄμορφα καὶ σκελετοί.

Οἱ καλεσμένοι γιορτινοντυμένοι γύριζαν στὰ ἔτοιμα πλεύμενα. Πηδοῦσαν μέσα τὰ παιδιά, τὰ ψηλαφοῦσαν οἱ ἄντρες, τὰ καμάρωναν, τοὺς μιλοῦσαν πολλές φορές σὰ νὰ ἦταν ψυχωμένα· ἔλεγαν τὴν ἀξία τους, λογάριαζαν τὴ γρηγοράδα τους, συμβούλευαν τὸν πρωτομάστορα γιὰ τὸ καθετί.

Τὸ τρεχαντήρι τοῦ καπετὰν Μαλάμου πάνω στὴ σκάρα μὲ τὴν πλώρη σπαθωτὴ, στεφανοζωμένη τὴν πρύμνη, ἔστεκε κι αὐτὸ στὴν ἀμμουδιά. Ὁλογάλαζη ἢ θάλασσα

ἄστραφτε καὶ παιγνίδιζε κι ἔφτανε γλῶσσες γλωσσίτσες
στὰ πόδια του, τὸ ράντιζε μὲ τὸν ἀφρό της, τοῦ κελαηδοῦσε
μυστικά κι ἐμπιστεμένα :

—“Ἐλα, ἔλα νὰ σ’ ἀναστήσω στοὺς κόλπους μου. Τί
κάθεσαι ἄψυχο ξύλο καὶ βάρυπνο ; Δὲ βαρέθηκες τὴν ἄβουλη
ζωή ; Ντροπή σου. ”Ἐλα νὰ σοῦ δώσω ζωή. ”Ἐβγα νὰ παλέψης
μὲ τὸ κύμα. ”Ορμησε στηθάτο νὰ κουρελιάσης τὸν ἄνεμο.
”Ἐλα νὰ γίνης ζήλια τῆς φάλαινας, σύντροφος στὸ δελφίνι,
τοῦ γλάρου ἀνάπαυση, τραγούδι τοῦ ναύτη, καύχημα τοῦ
καπετάνιου. ”Ἐλα, χρυσό μου, ἔλα!

Τὰ βαφτίσια Ὁ καπετὰν Μαλάμος φρεσκοξυρισμένος,
γελαστός· δίπλα του ἡ καπετάνισσα ντυ-
μένη στὰ μεταξωτά. Καὶ οἱ δύο τους ἔλαμπαν ἀπὸ εὐτυχία.
Τὰ βιολιά καὶ τ’ ἄλλα ὄργανα λάλαγαν τὴ χαρὰ ὡς τὴν ἄκρη
τοῦ νησιοῦ.

Σὲ μιὰ στιγμή τὰ λαλούμενα ἔπαψαν. Ἦσυχία. Ὁ ἱε-
ρέας ντυμένος στ’ ἀμφιά του ἔψαλε μὲ κατάνυξη τὸν ἀγια-
σμό καὶ ράντισε μὲ τὸ Σταυρὸ τὸ ἱστιοφόρο, πού ἡ καπετά-
νισσα τ’ ὀνόμασε «’Αργώ». ”Ἐπειτα διάβασε τὴν εὐχὴ στὸ
πλευούμενο : «Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, τήρησον τὸ πλοῖον τοῦτο,
τὴν «’Αργώ»· δὸς εἰς αὐτὸ φύλακα ἄγγελον ἀγαθόν...».

— Καλοτάξιδο καὶ πάντα χρυσάφι νὰ φέρνη, καπετὰν
Μαλάμο ! ἀκούστηκε τελειώνοντας ὁ ἱερέας.

— Καλοτάξιδο, καπετὰν Μαλάμο, καλοτάξιδο ! Καὶ τὸ
καρφί του μάλαμα, καπετάνισσα ! Εὐχῆθηκε καὶ ὁ ναυτό-
κοσμος, βρέχοντας τὸ ἀντρόγυνο μὲ θάλασσα κατὰ τὴ συνή-
θεια τοῦ νησιοῦ.

— Εὐχαριστοῦμε ! Ἀπάντησαν μ’ ἓνα στόμα καπετά-
νιος καὶ καπετάνισσα.

Ὁ πρωτομάστορας ἄρχισε τὰ προστάγματα . . . Λύ-

θηκαν τὰ σχοινιά, βγήκαν οἱ σφῆνες, καὶ ἡ «'Αργώ» μὲ τὸ σπρώξιμο τῶν καλεσμένων γλίστρησε στὴ θάλασσα σὰν πάπια μαζί μὲ τὸ ἀμούστακο πλήρωμά της.

Τὰ βιολιά καὶ τ' ἄλλα ὄργανα ἄρχισαν πάλι νὰ λαλοῦν τὴ χαρὰ στὰ τετραπέρατα τοῦ νησιοῦ.

Σὲ δυὸ μέρες ἡ «'Αργώ» ἔκανε τὸ πρῶτο
Τὸ πρῶτο τῆς ταξίδι μὲ ἐπιβάτες καὶ ἐμπορεύματα γιὰ
ταξίδι τὴ μεγάλη χώρα.

Ὁ καπετὰν Μαλάμος, ὅταν ἀνέβηκε πρωὶ-πρωὶ στὴν «'Αργώ», κρέμασε ψηλὰ στὸ εἰκονοστάσι, στὴ μικρὴ κάμαρά του, τὸ εἰκόνισμα τοῦ Ἁι - Νικόλα, πατρογονικὸ εἰκόνισμα στὸ πλεύμενο τοῦ πατέρα του. Κι ἀφοῦ ἐπιστάτησε νὰ γίνουν ὅλα μὲ τάξη, ἔκαμε τὸ σταυρό του καὶ πρόσταξε ν' ἀνοιξοῦν οἱ ναῦτες τὰ πανιά νὰ ξεκινήσουν.

— Καλοτάξιδος, καπετὰν Μαλάμο ! Καὶ σὲ μεγαλύτερα μὲ τὸ καλό ! Τοῦ εὐχήθηκαν οἱ συντοπίτες του, πού εἶχαν κατεβῆ στὸ λιμάνι νὰ δοῦν τὴν πρώτη ἀναχώρηση τοῦ ἱστιοφόρου.

Περνώντας ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ λιμανιοῦ, ὅπου πάνω σὲ βράχο ἔστεκε τὸ ἀρχοντικό του, εἶδε ὁ καπετάνιος στὸ παράθυρο τὴν καπετάνισσα νὰ τὸν χαιρετᾷ μὲ τὸ μαντίλι της :

— Στὸ καλό, καπετὰν Μαλάμο, στὸ καλό ! Ὁ Θεὸς μαζί σας ! Κι ἓνα κρυφὸ δάκρυ κύλησε ἀπὸ τὰ μάτια της.

Ὁ καπετὰν Μαλάμος χαιρέτησε μὲ τὸ χέρι του, ἐνῶ ἔδινε τὴν παραγγελία στὸν τιμονιέρη :

— Δεξιά ! . . .

* Ἄνδρ. Καρκαβίτσα « Λόγια τῆς πλώρης »

Διασκευὴ Νικ. Α. Κομπούλου

57. Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΗ

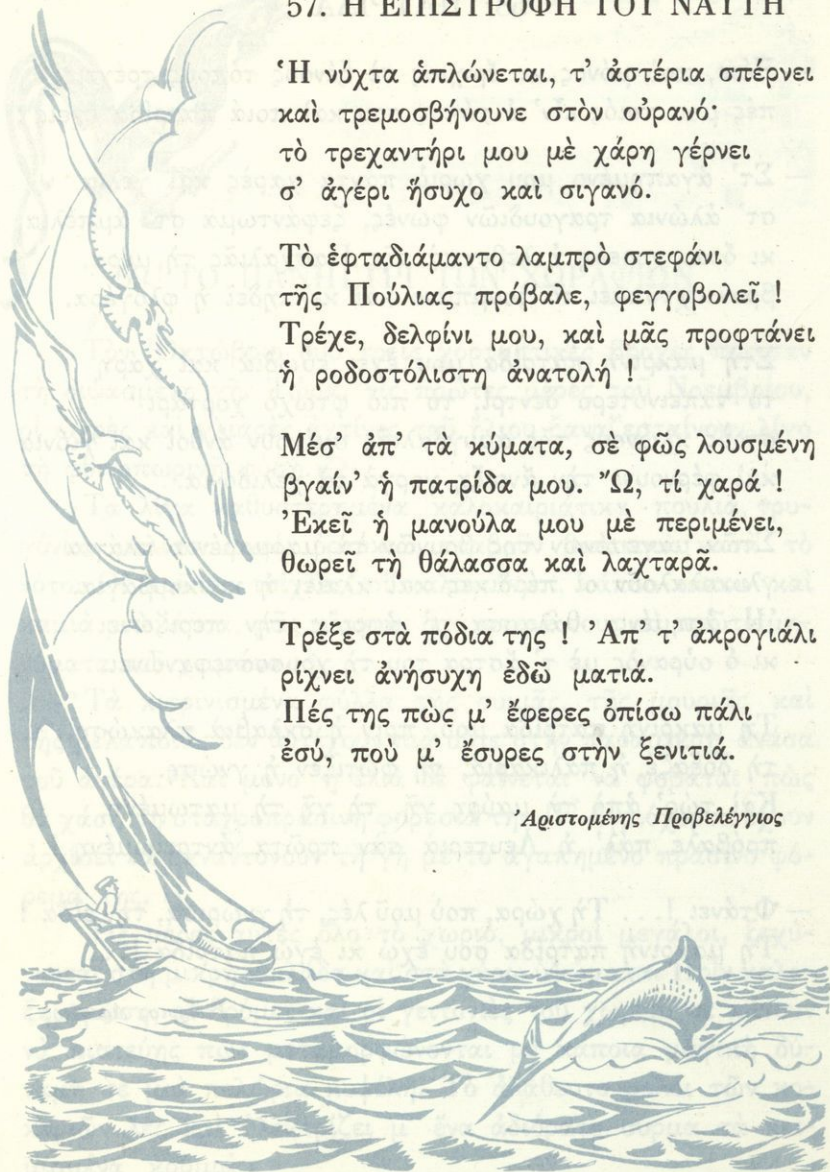
Ἡ νύχτα ἀπλώνεται, τ' ἀστέρια σπέρνει
καὶ τρεμοσβήνουνε στὸν οὐρανό·
τὸ τρεχαντήρι μου μὲ χάρη γέρνει
σ' ἀγέρι ἤσυχο καὶ σιγανό.

Τὸ ἑφταδιάμαντο λαμπρὸ στεφάνι
τῆς Πούλιας πρόβαλε, φεγγοβολεῖ !
Τρέχε, δελφίνι μου, καὶ μᾶς προφτάνει
ἢ ροδοστόλιστη ἀνατολή !

Μέσ' ἀπ' τὰ κύματα, σὲ φῶς λουσιμένη
βγαίν' ἡ πατρίδα μου. ὦ, τί χαρά !
Ἐκεῖ ἡ μανούλα μου μὲ περιμένει,
θωρεῖ τὴ θάλασσα καὶ λαχταρᾷ.

Τρέξε στὰ πόδια της ! Ἀπ' τ' ἀκρογιάλι
ρίχνει ἀνήσυχη ἐδῶ ματιὰ.
Πές της πῶς μ' ἔφερες ὀπίσω πάλι
ἐσύ, ποῦ μ' ἔσυρες στὴν ξενιτιά.

Ἀριστομένης Προβελέγγιος

58. ΠΑΤΡΙΔΑ

— Ξένε, πού μόνος κι ἔρημος σὲ ξένους τόπους τρέχεις,
πές μου ποιός εἶν' ὁ τόπος σου καὶ ποιά πατρίδα ἔχεις ;

— Στ' ἀγαπημένο μου χωριὸ πάντα χαρὲς καὶ γέλια ·
στ' ἀλώνια τραγουδιῶν φωνές, ξεφάντωμα στ' ἀμπέλια,
κι ὅταν χορεύη ἡ λεβεντιά τῆς Πασχαλιᾶς τὴ μέρα,
βροντοχτυπάει τὸ τούμπανο καὶ κελαηδεῖ ἡ φλογέρα.

Στὴ μακρινὴ πατρίδα μου ἔχει εὐωδιὰ καὶ χάρη
τὸ ταπεινότερο δεντρί, τὸ πιὸ φτωχὸ χορτάρι ·
στοὺς κλώνους τῆς ἀμυγδαλιᾶς σμίγουν ἀνθοὶ καὶ χιόνια
καὶ φέρνουνε τὴν ἀνοιξὴ γοργὰ τὰ χελιδόνια.

Στῶν μαγεμένων τῆς βουνῶν τὰ μαρμαρένια πλάγια
γλυκολαλοῦν οἱ πέρδικες καὶ κλαίει ἡ κουκουβάγια.
Ἡ ἀσημένια θάλασσα μ' ἀφροὺς τὴν περιζώνει
κι ὁ οὐρανὸς μὲ τ' ἄστρα του τὴ χρυσοστεφανώνει.

Τὴ μακρινὴ πατρίδα μου, πρὶν ἢ σκλαβιά πλακῶσῃ,
τὴ δόξαζε ἡ παλικαριά, τὴ φώτιζεν ἡ γνώση.
Καὶ τῶρ' ἀπὸ τὴ μαύρη γῆ, τὴ γῆ τὴ ματωμένη,
πρόβαλε πάλ' ἡ Λευτεριά σὰν πρῶτα ἀντρειωμένη !

— Φτάνει ! . . . Τὴ χώρα, πού μοῦ λές, τὴ γνώρισα, τὴν εἶδα !
Τὴ μακρινὴ πατρίδα σου ἔχω κι ἐγὼ πατρίδα ! . . .

Γεώργιος Δροσίνης

59. ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΩΝ ΧΩΡΑΦΙΩΝ

Τὸν Ὀκτώβριον δυὸ τρεῖς χορταστικὲς βροχὲς πότισαν τὴ διψασμένη γῆ. Τώρα, τὶς πρῶτες μέρες τοῦ Νοεμβρίου, οἱ ὠχρὲς καὶ χλιαρὲς ἀχτίνες τοῦ ἡλίου ξαναζεσταίνουσι λίγο τὴ φθινοπωρινὴ φύση.

Τὰ λίγα καθυστερημένα καλοκαιριάτικα πουλιά, τρυγόνια, μελισσοουργοί, ὀρνύκια, τραβοῦν βιαστικὰ κατὰ τὸ νότο. Οἱ πρῶτες σίχλες, οἱ καλογιάννοι, κάπου-κάπου καὶ καμιὰ μπεκάτσα, μᾶς φέρνουσι στὰ φτερά τους τὰ πρῶτα μηνύματα τοῦ χειμῶνα.

Τὰ κιτρινισμένα φύλλα τῆς συκιάς, τῆς μουριάς καὶ τῆς βελανιδιάς δὲν ἀντέχουσι πιά οὔτε στὴν παραμικρὴ ἀνάσα τοῦ ἀγέρα. Καὶ μόνο ἡ ἐλιά δὲ φαίνεται νὰ φοβᾶται πὼς θὰ χάσῃ τὴ σταχροπράσινη φορεσιά της. Τ' ἀγριόχορτα ἔχουσι ἀρχίσει νὰ ξανακύνουσι τὴ γῆ μὲ τὸ ἀγαπημένο πράσινο φόρεμά της.

Τὶς μέρες αὐτὲς ὅλο τὸ χωριό, μικροὶ μεγάλοι, ξεχύνονται στὴ μικρὴ κοιλάδα καὶ στὰ γύρω ὑψώματα. Πρὶν καλοξημερώσῃ, οἱ δρόμοι καὶ οἱ γειτονιὲς τοῦ χωριοῦ σὲ κάνουν νὰ πιστεύῃς πὼς μεταμορφώνονται μὲ κάποια μαγικὴ δύναμη σὲ μιὰ πελώρια κυψέλη. Τὸ ἀλάθευτο ρολοὶ τῶν κοκοριῶν λὲς καὶ ἠλεκτρίζει μ' ἓνα ἀδιόρατο σύρμα τὰ κοιμισμένα κορμιά.

Λίγα λεπτά περνοῦν καὶ βλέπεις τὸ ἀνθρώπινο μελίσσι
νὰ κατηφορίζη τὰ μονοπάτια τοῦ χωριοῦ.

Προπορεύονται οἱ νέοι ἄντρες, πού βιάζονται μὲ τὴ βου-
κέντρα καὶ τὰ ὄι - ὄι τὰ κάπως ἀργοκίνητα βόδια τους.

† Ἀκολουθοῦν οἱ γέροι μὲ τὸ ἄδειο σακούλι τοῦ σποριᾶ
στὸν ὄμο καὶ μὲ τὴ χοντροκομμένη μαγκούρα τους, πού
τοὺς στηρίζει στὶς κακοτοπιές, ἀλλὰ καὶ θυμίζει κάπου-κά-
που μὲ μόνη τὴν ἀπειλή της στὸ γαϊδουράκι, φορτωμένο
σπόρο, πὼς πρέπει νὰ ταχύνη τὸ βῆμα του. †

Ἔρχονται κατόπι τὰ πρωτόβγαλτα στὴ δουλειὰ ἀγό-
ρια μὲ ἀξίνες στὸν ὄμο καὶ μαζί τους οἱ ἀδερφές τους τρα-
βώντας ἀπὸ τὸ σκοινὶ τὶς λίγο κακότροπες κατσίκες. Τελευ-
ταῖες κλείνουν τὴν πομπή οἱ μητέρες καὶ οἱ γιαγιάδες μὲ τὰ
μωρὰ στὶς πέτσινες φορητὲς κούνιες τους καὶ μὲ τὰ φαγητὰ
σὲ σακούλια καὶ κατσαρόλες. Ἀπαραίτητοι βέβαια συνοδοὶ
ἀνακατώνονται μέσα στὰ πόδια τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζώων
καὶ τὰ σκυλιά.

Μονάχα τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου τράβηξαν ἄλλο δρόμο
γιὰ τὴ μικρὴ πλατεία, ὅπου τὰ περιμένει τὸ πρωινὸ μάθημα.
* Ἄν ἔλειπε κάτι τέτοιες μέρες καὶ τὸ σχολεῖο, ἓνας ξένος
ἐπισκέπτης θὰ νόμιζε πὼς βρέθηκε σ' ἓνα ἐρημωμένο χω-
ριό, πού οἱ κάτοικοί του μετανάστευσαν ὁμαδικὰ σ' ἄλλον
τόπο. x

† Καὶ νὰ σὲ λίγο τὸ μεγάλο πανηγύρι τῶν χωραφιῶν.
* Ὅπου κι ἂν πέση τὸ μάτι σου, κάτω στὴν κοιλάδα ἢ πάνω
στὴ λοφοσειρὰ ὡς τὶς κορυφές, θ' ἀγναντέψης τὸ σκορπισμένο
μελισσολοὶ τῶν γεωργῶν στὴν ἄγια ἐργασία τῆς σπορᾶς. †

Ἐδῶ ὁ γερο - παππούς μὲ τὴ σοφὴ πείρα τῆς ζωῆς, μὲ
ἀργὰ κι ἐπίσημα βήματα φουχτιάζει ἀπὸ τὸ σακούλι του
τὸ σπόρο καὶ τὸν σκορπάζει στ' ὄργωμένο χωράφι, τόσο
τεχνικά, πού, ἂν κοιτάξης στὸ χῶμα, θαρρεῖς πὼς ἔβαλε μὲ

ὕπομονή ἕνα ἕνα σπυρὶ στὴ θέση του. Παρέκει ὁ ἀτσαλοδεμένος ζευγολάτης πατάει, ὅσο πιὸ βαθιὰ μπορεῖ, πὸ σιδερένιο ἀλέτρι, πὸ τὸ βάρος του κάνει τὰ βόδια ν' ἀγκομαχοῦν. Σ' ἕνα ἄλλο χωράφι ἕνα δεκαπεντάχρονο παιδί ἔζεψε τὰ βόδια στὴ σβάρνα, γιὰ νὰ σβαρνίση ὅσον τόπο εἶχε χθὲς ὀργώσει ὁ πατέρας του.

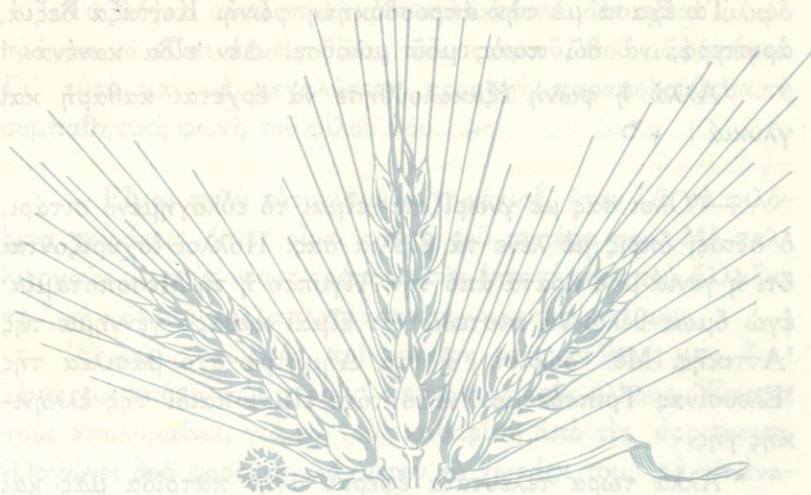
Ἐκεῖ στὶς λοφοπλαγιές δὲν μπορεῖ νὰ περάση ἡ σβάρνα. Οἱ σβόλοι θὰ σπάσουν καὶ οἱ αὐλακιές θὰ ἰσοπεδωθοῦν μόνο με τὸ ξινάρι. Γυναῖκες καὶ παιδιὰ ἀκολουθοῦν κατὰ πόδι τὸ ζευγάρι γι' αὐτὴ τὴ δουλειά. Καὶ εἶναι ἀκόμη τόσα ἀνώμαλα μέρη, ὅπου δὲν μπορεῖ νὰ περάση τὸ ἀλέτρι ! Καὶ ἐκεῖ ἄρχισε νὰ δουλεύη τὸ ξινάρι. Οὔτε σπιθαμὴ δὲ θὰ μείνη ἄσπαρτη ἀπὸ τὸ κάθε χωράφι. ^θ

“Οἱ ἐργάζονται ἀδιάκοπα, λὲς καὶ συναγωνίζονται ποῖος θὰ προσπεράση. Καὶ εἶναι ἡ μόνη ἐργασία τοῦ χωραφιοῦ πὸ δὲ σηκώνει τραγούδι. Τὸ ἀλέτρι καὶ τὸ ξινάρι θέλουν γιὰ λογαριασμό τους ὅλη τὴν ἀντοχὴ τῶν πνευμόνων. ⁴ Μὰ τοῦ καθενὸς δουλευτῆ ἡ ψυχὴ προσεύχεται σιωπηλὰ στὸν πανάγαθο Πατέρα νὰ εὐλογήσῃ τοὺς κόπους του.

+“Οἱ ἐργάζονται. Καὶ μόνο οἱ πέτσινες κούνιες τῶν μωρῶν κρέμονται ἡ καθεμιὰ ἀπὸ τὸ κλαδὶ κάποιου δέντρου. “Ἄλλα μωρὰ κοιμοῦνται τὸν ἀγγελικό τους ὕπνο. “Ἄλλα ξύπνησαν κι ἀπλώνουν τὰ χεράκια τους νὰ πιάσουν κανένα σπουργιτάκι ἢ κανένα χρυσοκίτρινο φύλλο, πὸ πετάει λίγο πάνω ἀπὸ τὸ κεφαλάκι τους. Κάποια θεία φώτιση ἔχει κάμει κι αὐτὰ τόσο καλόβολα, λὲς καὶ νιώθουν πόσο πολυτιμες εἶναι οἱ στιγμὲς γιὰ τὴν ἄξια δουλεύτρα, τὴ μητέρα τους.

Καὶ τὸ πανηγύρι τῶν χωραφιῶν συνεχίζεται με μιὰ μικρὴ διακοπὴ γιὰ τὸ μεσημεριάτικο φαγητό, ὥσπου νὰ σκοτεινιάσῃ. ¹

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

60. ΑΛΗΘΙΝΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Τὸ σιτάρι καὶ ἡ καλλιέργειά του — Σήμερα, παιδιά, θὰ σᾶς διηγηθῶ ἓνα ἀληθινὸ παραμῦθι ἀπὸ τῆ ζωῆ μου, εἶπε ὁ κύριος Λάμπρος.

Τὰ παιδιά ἄνοιξαν τέσσερα τὰ μάτια τους καὶ τέντωσαν τὰ αὐτάκια τους. Ἦξεραν καλὰ πόσα ὠραῖα πράγματα γνωρίζει ὁ δάσκαλός τους! Μέσα στὴν τάξη ἀπόλυτη σιωπή.

— Ἦμουν μικρός, εἶπε, στὴν ἡλικία σας πάνω-κάτω. Ἐνα πρωινὸ, μόλις σχόλασα ἀπὸ τὸ σχολεῖο, πῆγα στὸ χωράφι μας, ὅπου βοτάνιζε ὁ πατέρας μου τὸ σιτάρι. Τὸν βοήθησα λίγο, ἀλλὰ κουράστηκα, γιατί ἤμουν ἀσυνήθιστος στὴ δουλειά. Μὲ τῆ ἄδειά του πῆγα καὶ κάθισα στὴν ἄκρη, κάτω ἀπὸ μιὰ μικρὴ φουντωτὴ ἐλιά.

Ἦταν ὠραία ἄνοιξιὰτικὴ μέρα καὶ τὸ εὐχάριστο ἀεράκι τῆς ἔφερενε ὡς ἐμένα μιὰ γλυκύτατὴ φωνή:

— Ἀκουσε. παιδί μου, ἔλεγε, τί θὰ σοῦ πῶ.

✓ Τὰ ἔχασα μὲ τὴν ἀπροσδόκητη φωνή. Κοίταξα δεξιά, ἀριστερά, νὰ δῶ ποιὸς μουῦ μιλοῦσε. Δὲν εἶδα κανέναν !

Ἄλλὰ ἡ φωνὴ ἐξακολούθησε νὰ ἔρχεται καθαρὴ καὶ γλυκιὰ : τ'ϑ.

—“Ολοι σας μὲ γνωρίζετε· εἶμαι τὸ εὐλογημένο σιτάρι, ὁ σῆτος, ὅπως μὲ λένε τὰ βιβλία σας. Πολλοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ γενιά μου κρατᾷ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο ἢ τὴ Μεσοποταμία· ἐγὼ ὅμως θέλω νὰ πιστεύω ὅτι εἶμαι καθαρὸ γέννημα τῆς Ἀττικῆς. Μὲ δώρισε ἡ θεὰ Δήμητρα στὸ βασιλέα τῆς Ἐλευσίνας Τριπτόλεμο. Ἀπὸ τότε εἶμαι παιδί τῆς ἑλληνικῆς γῆς.

✧ Ἀλλὰ τώρα τελευταῖα ἔφεραν στὴν πατρίδα μας καὶ ἐκλεκτοὺς σπόρους ἀπὸ τὸ ἐξωτερικό, ποὺ δίνουν ἀφθονώτερο καρπὸ. Σύντομα ὅμως καὶ αὐτοὶ μὲ τὴν προστασία μου — καὶ ποιὸς δὲν ἀγαπᾷ τ' ἀδέρφια του ; — καὶ μὲ τὸ γαλάζιο οὐρανὸ μας ἔγιναν “Ἕλληνες πολῖτες ! τ'ϑ’

Πολὺ παραξενεύτηκα ἀκούοντας τὰ λόγια αὐτά. Πῶς εἶναι δυνατὸ, σκέφτηκα, νὰ μιλοῦν τὰ φυτά. Ἄλλο καὶ τοῦτο ! εἶπα μέσα μου.

Καὶ τὸ σιτάρι, σὰν νὰ κατάλαβε τὸ λογισμό μου, ἀπάντησε :

— Παραξενεύεσαι βέβαια, παιδί μου, πῶς ἐγὼ, ἓνα φυτό, μπορῶ νὰ μιλῶ. Μάθε λοιπὸν ὅτι καὶ τὰ φυτὰ καὶ τὰ πουλάκια καὶ τὰ ζῶα ὅλα, ὅλα μιλοῦν· ἀλλὰ μιλοῦν μόνο στοὺς φίλους τους, σὲ ὅσους δηλαδή τὰ ἀγαποῦν. Τότε λένε τὰ μυστικά τους, γιατί ξέρουν ὅτι θὰ τὰ συμπονέσουν. Καὶ σὺ εἶσαι φίλος μου, γιατί μὲ βοτάνιζες πρωτύτερα μὲ στοργή.

Τὰ λόγια αὐτὰ πολὺ μὲ κολάκεψαν· δὲν εἶναι μικρὸ πρᾶγμα νὰ εἶναι κανεὶς φίλος τοῦ σιταριοῦ, πού μᾶς τρέφει. Γι' αὐτὸ καὶ μὲ μεγαλύτερη προσοχὴ παρακολούθησα τὴ συμπαθητικὴ φωνὴ τοῦ φίλου μου. ✕

— Εἶμαι πολὺ εὐτυχισμένο, συνέχισέ, ὅταν ζῶ σὲ φιλόξενα χωράφια, ὅπως εἶναι τοῦτο τοῦ πατέρα σου. Μὲ καλλιεργοῦν μὲ τοὺς νέους τρόπους τῆς ἐπιστήμης, πού ἄλλαξαν τὴ ζωὴ μου καὶ πολλαπλασίασαν τὴν καρποφορίαν μου.

Ἄλλοτε γὰρ σπέρνει, πρὶν σπείρη τοὺς σπόρους μου, διαλέγει γιὰ σπόρον τοὺς γερούς, ἀφήνοντας τοὺς ἄλλους. Ἐπειτα τοὺς ἀπολυμαίνει, γιὰ νὰ τοὺς καθάρῃ ἀπὸ τὶς ἀρρώστιας. Ὁργώνει δυὸ φορές τουλάχιστον τὸ χωράφι του, γιὰ νὰ ἀνασηκωθῇ τὸ χῶμα, νὰ ἀερισθῇ καὶ νὰ χορτάσῃ ἡ γῆ νεράκι, πού εἶναι τόσο ἀπαραίτητο στὴ ζωὴ μου.

Ἐπειτα μὲ σπέρνει· ἀλλὰ ποτὲ δὲ μὲ σπέρνει στὰ « πεταχτά », δηλαδὴ σκορπιστὰ μὲ τὴ φούχτα του ἐδῶ κι ἐκεῖ, γιὰτι πᾶει χαμένος ἀρκετὸς σπόρος μου. Μὲ σπέρνει πάντοτε μὲ τὸ χέρι ἢ μὲ τὴ σπαρτικὴ μηχανὴ στὴ σειρὰ, αὐλακιά - αὐλακιά, « κατὰ γραμμὰς », ὅπως λένε οἱ γεωπόνοι.

Ἔτσι, ὅταν φυτρώσω, ἀερίζομαι περισσότερο, μὲ βλέπει καλύτερα ὁ ζωογόνος ἥλιος, ἀπλώνω περισσότερο καὶ βαθύτερα τὶς ρίζες μου βρίσκοντας ἄνετα τροφὴ καὶ νερό. Καὶ τὸ σπουδαιότερο, μπορεῖ εὐκόλα καὶ χωρὶς νὰ μὲ βλάβῃ νὰ μὲ σκαλίσῃ καὶ νὰ μὲ βοτανίσῃ. Βγάζει ἔτσι τὰ ζιζάνια, τὰ ἀγριόχορτα, πού, ἂν τὰ ἀφῆνε, θὰ μ' ἐπνιγαν καὶ θὰ πέθαιναν ἀπὸ ἀσφυξία.

Καὶ τελευταῖο : Ὁ καλὸς γεωργὸς δὲ μὲ ἀφήνει ποτὲ νὰ πεινάσω περιμένοντας νὰ μὲ θρέψουν μόνο ἡ γῆ κι ὁ Θεός. Μοῦ δίνει κι αὐτός, σὰν καλὸς πατέρας, ἰδιαίτερη τροφή, δηλαδὴ μοῦ κάνει ἓνα εἶδος ὑπερσιτισμοῦ, γιὰ νὰ

γίνω άκμαϊο και καρπερό. Με λιπαίνει λοιπόν με χωνεμένη κοπριά και με λιπάσματα, με φωσφορικό λίπασμα στο όρυγμα και με νίτρο στο αδέρφωμα των βλαστών μου.

Καλλιεργώντας με ο γεωργός, όπως είπα, γεμίζει τις αποθήκες του σιτάρι και η οικογένειά του θα χορτάση ψωμί. Η νοικοκυρά θα κάμη πλούσια τα πρόσφορα για την εκκλησία και ο ιερέας θα τελέση με τον εύλογομένο άρτο το μυστήριο της Θείας Κοινωνίας. Όσο περισσεύω, θα με πουλήση ο καλλιεργητής μου και θα με στείλουν στις πόλεις να φάνε, όσοι εργάζονται εκεί, ώραϊο, φτηνό και θρεπτικό ψωμί.

Οι φίλοι του Η αγάπη του καλού γεωργού δε σταματά σε μένα· είναι πλατύτερη. Άγαπά σαν έμένα και τα πουλάκια, που κυνηγοῦν αδιάκοπα και αλύπητα τους έχθρους μου, που είναι κι έχθροι όλων των φυτών. Κυνηγοῦν δηλαδή τα έντομα, τα τρωκτικά και τα έρπετά· προ παντός όμως τα έντομα. Και σύ, μικρέ μου φίλε, δεν αγαπās τα πουλάκια ;

Πριν προφτάσω να πω το « ναι » στον παράξενο όμιλητή μου, το σιτάρι έξακολούθησε :

✕ Με τα έντομα και τα άλλα βλαβερά του άγρου και του κήπου είναι ανίκανος ο άνθρωπος να μετρηθῆ μόνος του μαζί τους. Είναι φοβερός και ακατάβλητος έχθρος. Πολλα-

πλασιάζεται σὲ ἀπίστευτους ἀριθμούς καὶ ξεχύνεται στὸν ἄερα, στὴ γῆ, στὰ νερά. Προσβάλλει ὁ ἴδιος ἢ μὲ τὰ σκουλήκια του καὶ τὶς κάμπιες του ὅλη τὴ φύση. Καταστρέφει τοὺς ἀγρούς—κι ἐμᾶς τὰ δημητριακὰ βέβαια — τοὺς κήπους, τὰ ὄπωροφόρα καὶ καρποφόρα δέντρα, τ' ἀμπέλια, τὰ δάση· μὲ λίγα λόγια καταστρέφει ὅ,τι τρέφει τὸν ἄνθρωπο κι ὅ,τι τοῦ δίνει τὴ χαρά. Σκοτώνει ἀκόμη καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἄνθρωπο μὲ τοὺς πυρετούς καὶ τὶς ἄλλες ἀρρώστιες, πού φέρνει.

Υ Θὰ ἐρήμωναν τὴ γῆ, ἂν δὲν ἔστελνε ὁ Θεὸς γιὰ βοήθεια τὰ πουλάκια, πού ἐξολοθρεύουν τοὺς καταστροφεῖς τῶν κόπων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς δικῆς μας καὶ τῆς δικῆς του ζωῆς. Τὰ καημένα τὰ πουλάκια ! Τί χαριτωμένοι καλοὶ φίλοι ! γο.

Μᾶς ἐπισκέπτονται κάθε πρωί, ὅπως ὁ γιατρός τὸν ἄρρωστό του, καὶ μένουν μαζί μας ὅλη τὴν ἡμέρα. Μᾶς ἐξετάζουν ἀπὸ τὴν κορυφή ὡς τὴ ρίζα, γιὰ ν' ἀνακαλύψουν τὸν ἐπίβουλο ἐχθρὸ καὶ νὰ τὸν ἐξολοθρεύσουν. Καὶ γιὰ νὰ τὸν κατασκοπεύουν εὐκόλα, ὥστε νὰ μὴν τὰ ὑποπτεύεται, καὶ γιὰ νὰ κάνουν εὐχάριστη τὴν ἐργασία τους, τραγουδοῦν διαρκῶς, ὅπως ὁ καλὸς ἐργάτης.

Ἄν ἡ ζωὴ τοῦ γεωργοῦ καὶ ἡ δική μας δὲν εἶναι μονό-

τονη, τὸ χρωστοῦμε στὴν πρόσχαρη μουσική τους. "Ἐχομε, βλέπεις, κι ἐμεῖς στοὺς ἀγρούς, ἀνάμεσα στὰ πράσινα φύλλα, τὰ κέντρα τῆς ψυχαγωγίας μας μὲ μουσικούς τὰ πουλάκια. "Ἔτσι δὲ ζηλεύομε τὰ κέντρα, πού ἔχουν οἱ ἄστοι στὶς πολιτεῖες, ἀνάμεσα στὰ πολλὰ φῶτα καὶ τοὺς ἄσπρους τοίχους, μὲ τὶς ὀρχήστρες, τὰ βιολιά καὶ τὰ ραδιόφωνα...

Εἶδες βέβαια λίγο πρωτύτερα, ὅταν βοτάνιζες, πού πέταξε ἀπὸ τὰ πόδια σου τραγουδώντας ἕνας κορυδαλλός. Θὰ νόμισες ὅτι ἡ παρουσία σου ἀπομάκρυνε ἀπὸ τὸν ἀγρὸ ἕναν ἀργόσχολο τραγουδιστή. Δὲν εἶναι σωστό, παιδί μου. Τὸ τραγούδι του ἦταν ἕνας ὕμνος γιὰ τὴ νίκη του. Καθάρισε ἀπὸ τὰ σκουλήκια τὶς ρίζες μου καὶ ἀπὸ τὴ σιταρόψειρα τοὺς βλαστοὺς μου. "Ἔτσι τώρα, πού ἐτοιμάζομαι γιὰ τὴν καρποφορία, θὰ εἶμαι γεμάτο ἀπὸ ὑγεία, ὥστε νὰ κάμω καρπερὰ στάχυα. Τὸ ἤξερες αὐτό ;

—"Ὅχι, ψιθύρισα δειλά.

— Μάθε το λοιπὸν καὶ νὰ τὸ πῆς καὶ στ' ἄλλα τὰ πικιδιά.

Τώρα θὰ σοῦ πῶ καὶ γιὰ ἕναν ἄλλο φίλο μου, πού μὲ προστατεύει στὴ σπορά μου. Καλογιάννο ἢ Κοκκινολαίμη τὸν λέτε σεῖς οἱ ἄνθρωποι.

Μισὴ μπουκιά εἶναι τὸ κορμάκι του· ἀλλὰ τί δουλεύτης ! "Ὅταν ὀργάνη ὁ γεωργὸς τὸν ἀγρὸ του ἢ σκάβη τὸν κῆπο του, ὁ χαριτωμένος φίλος μου τὸν παρακολουθεῖ ὅλη τὴν ἡμέρα αὐλακιά - αὐλακιά. "Ὅποιος δὲν ξέρεي, νομίζει ὅτι σκοτώνει ἔτσι τὴν ὥρα του, γιατί δὲν ἔχει τί νὰ κάμῃ.

Αὐτὸς ὅμως ἀπεναντίας ἐργάζεται σὰν πολυπείρος ἐργάτης μὲ μεγάλη εὐσυνειδησία. Θανατώνει χιλιάδες σκουλήκια κι ἔντομα. Σὰν ἐπιτήδειος χειρουργὸς μὲ τὸ μαχαιράκι του, τὸ ράμφος του, θὰ καθάριση πρῶτα - πρῶτα τὸ σκαθάρι· κι ἔπειτα κι ἄλλον κι ἄλλον ἐξολοθρευτὴ μου καὶ ἐξολοθρευτὴ σας.

Χιλιάδες κόκκους μου σώζει αὐτὸς ὁ μικρούλης. Χωρὶς αὐτὸν κι ἄλλα πουλάκια μάταια θὰ περίμενε ὁ ἀγρότης νὰ φυτρώσουμε ἐγὼ καὶ τὰ λαχανικά του. Τὸ ἤξερες αὐτό ;

— Ὅχι· ψιθύρισα σαστισμένος.

— Μάθε το λοιπὸν καὶ νὰ τὸ πῆς καὶ στ' ἄλλα τὰ παιδιά.

Τὸ παράπονό του Ἀρκετά, μικρέ μου, σὲ κούρασα μὲ τοὺς φίλους μου, τὰ πουλάκια. Τώρα θὰ σοῦ πῶ καὶ τὸ παράπονό μου :

Ξέρεις πῶς ζοῦν τ' ἀδέρφια μου τὰ σιτάρια ἢ τὰ ἐξαδέρφια μου, τὸ κριθάρι, ἢ βρώμη, τὸ ἀραποσίτι, καὶ γενικὰ ὅλα τὰ δημητριακὰ στοὺς ἀγροὺς τῶν περισσότερων χωρικῶν ; Ἐπειδὴ δὲν ξέρουν οἱ δυστυχησμένοι τοὺς νέους τρόπους καλλιεργείας, ποὺ θὰ τοὺς ἔδιναν ἄφθονο καρπὸ, τὰ καλλιεργοῦν ὅπως οἱ πάπποι τους καὶ οἱ προπάπποι τους· τὰ ἐγκαταλείπουν δηλαδή στὴν τύχη καὶ στὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ.

Ἄλλὰ αὐτὸ ξεσπᾶ καὶ στὰ σπαρτὰ καὶ στοὺς ἴδιους, γιατί χάνουν τὴν πολυτίμη ἐσοδεία τους. Γι' αὐτὸ συμβαίνει στὴν Ἑλλάδα τὸ πρωτάκουστο· σπέρνουν 50 ἢ 100 ὀκάδες σπόρο καὶ θερίζουν ἄλλες τόσες ἢ καὶ λιγότερο καμιὰ φορὰ !

Καὶ δὲ συμβαίνει μόνο σ' ἐμᾶς, τὰ δημητριακὰ, ἀλλὰ καὶ σὲ κάθε καλλιέργεια τοῦ γεωργοῦ, ποὺ ἀρκεῖται στὰ πατροπαράδοτα, λησμονώντας τὴν ἀξία καὶ τὰ διδάγματα τῆς ἐπιστήμης.

Καὶ τὸ χειρότερο· τὰ ἀνόητα παιδιά τους, ἴσως γιατί δὲν τὰ δίδαξε κανεὶς, κυνηγοῦν καὶ σκοτώνουν τοὺς καλύτερους βοηθοὺς στὸ ἔργο μας καὶ στὸ ἔργο τῶν γονέων τους, τὰ καημένα τὰ πουλάκια. Θλίβομαι κατάκαρδα, ὅταν τὰ βλέπω νὰ σκοτώνουν τοὺς εὐεργέτες τους ! Τί ἀχαριστία !

Ἐδῶ σταμάτησε ἡ φωνή.

Φαίνονταν τώρα τελευταία όργισμένη και πολύ πικραμένη.

Στ' αϋτιά μου βούιζαν οί τελευταίες λέξεις :

— Να σκοτώνουν τὰ πουλάκια, τούς ευεργέτες τους! Τί άχαριστία!

Ντράπηκα, και με τὰ δυό μου χέρια σκέπασα σκεφτικός τὸ πρόσωπό μου. . .

Ἐργασία

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

61. ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΟΡΥΖΩΝΕΣ

Τὸ ρύζι εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ ἀγαπητὲς τροφὲς τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ στὶς πόλεις καὶ στὰ χωριά. Κι ὅλοι τὸ ξέρομε πὼς ὡς τὶς μέρες μας ἤμαστε ἀναγκασμένοι νὰ εἰσάγωμε πολλὲς χιλιάδες τόνους ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν, τοὺς ὁποίους

πληρώναμε ἑκατομμύρια δολάρια. *Ως τὸν τελευταῖο πόλεμο ἀπὸ τὴν εἴκοσι πέντε χιλιάδες τόνους, πού χρειαζόμαστε κάθε χρόνο, μόνο διακόσιες χιλιάδες κιλά ἦταν ἡ δική μας παραγωγή ἀπὸ μερικοὺς ὀρυζῶνες τῆς Μεσοσηνίας, τῆς Ἡπείρου, τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Μακεδονίας.

*Ἐπειτα ἀπὸ τὸν πόλεμο ἡ κατανάλωση τοῦ ρυζιοῦ σχεδὸν διπλασιάστηκε στὴν πατρίδα μας. Αὐτὸς ὁ διπλασιασμὸς δείχνει βέβαια πὼς μᾶς ἀρέσει πολὺ αὐτὴ ἡ τροφή, δὲ δείχνει ὅμως πὼς γινήκαμε τόσο πλούσιοι, ὥστε νὰ διαθέτουμε διπλάσια δολάρια ἀπὸ τὰ προπολεμικά, γιὰ νὰ τὴν προμηθευθοῦμε. *Ἀπλούστατα : διπλασιάστηκε ἡ κατανάλωση, γιὰτὶ σύγχρονα πολλαπλασιάστηκε ἡ ἑλληνικὴ παραγωγή τοῦ ρυζιοῦ, σὲ σημεῖο μάλιστα πού νὰ γίνεται καὶ ἐξαγωγή σὲ ἄλλες χῶρες. *κ

†Θὰ ρωτήση ἴσως κανεὶς : Πῶς ἔγινε αὐτὸ τὸ θαῦμα ; Καὶ γιὰτὶ νὰ μὴν ὑπάρχουν καὶ πρὶν ἀπὸ πολλὰ χρόνια αὐτοὶ οἱ πολλοὶ ὀρυζῶνες, ἀφοῦ μάλιστα ἦταν γνωστὴ ἡ καλλιέργεια τοῦ ρυζιοῦ ; *ο

Γιὰ νὰ ἐξηγήσωμε αὐτὸ τὸ θαῦμα τῆς ἑλληνικῆς γεωργίας, πρέπει νὰ ἀναφέρωμε μερικὰ σχετικὰ γεγονότα.

Τὸ ρύζι καλλιεργεῖται σὲ ἐδάφη, πού σκεπάζονται μὲ νερὸ ὅλο τὸ χρονικὸ διάστημα τῆς καλλιέργειας, καὶ σὲ κλίμα θερμό. Οἱ Κινέζοι, πού ἔχουν τὸ ρύζι ἐθνικὸ φαγητό, λένε πὼς τοῦ ἀρέσει νὰ ἔχη τὰ πόδια του στὸ νερὸ καὶ τὸ κεφάλι του στὴ φωτιά. Ἀκόμη τὸ ρύζι ἀναπτύσσεται πολὺ σὲ ἐδάφη, πού ἔχουν πολὺ ἀλάτι, στίς « ἀρμύρες », ὅπως τὴν λέει ὁ λαός. *Σὲ τέτοια ἐδάφη δὲν μπορεῖ νὰ καλλιεργηθῇ τίποτ' ἄλλο. *Οταν ὅμως καλλιεργηθῇ τρία τέσσερα χρόνια τὸ ρύζι, τὸ ἀλάτι ἐλαττώνεται πολὺ, καὶ τότε γίνονται γονιμότερα γιὰ κάθε καλλιέργεια. *δ *εὐὲ φρσλ

✧ Στην πατρίδα μας έχουμε και πολλά εδάφη κατάλληλα για την καλλιέργεια του ρυζιού, που μπορούν να ποτίζονται ή με το νερό των ποταμιών ή με υπόγεια νερά, και το κλίμα της είναι αρκετά ζεστό, όσο χρειάζεται το ρύζι. Στα παράλια μας μάλιστα υπάρχουν πολλές χιλιάδες στρέμματα « άρμύρες », όπου μπορεί να καλλιεργηθῆ το ρύζι. Κι όμως, ως το τέλος του τελευταίου πολέμου, ἡ ὀρυζοκαλλιέργεια ἦταν τόσο περιορισμένη. Και αυτό από ἓναν πολύ σοβαρό λόγο : τὸν κίνδυνο τῆς ἔλονοσίας.

✧ Είναι γνωστό ὅτι ἡ μεγαλύτερη πληγὴ τῆς πατρίδας μας ἦταν, ὡς πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια, ἡ ἔλονοσία. Αὐτὴ ἡ τρομερὴ ἀρρώστια ἀνάγκαζε τοὺς ἀνθρώπους νὰ φοβούνται σὰν τὸ χάρο τὸ στάσιμο νερό, γιατί ἐκεῖ ζῆ και ἀναπτύσσεται ὁ φορέας της, τὸ κουνούπι. ✧¹

Πῶς νὰ σκεφτῆ λοιπὸν κανεὶς νὰ πλημμυρίση μὲ νερὸ ὀλόκληρες πεδινὲς ἐκτάσεις, ἀφοῦ ἔτσι θὰ ἔφερνε τὴν ἔλονοσία σὲ ὅλο τὸ γύρω πληθυσμό ; " Ἄς ἔλειπε και τὸ ρύζι και τὰ καλά του, ἀρκεῖ νὰ ἔλειπε μαζί του κι ὁ τεταρταῖος πυρετὸς και ἡ κατακίτρινη ὄψη τοῦ ἀνθρώπου. Κι ὅπου ἀποτολμοῦσαν νὰ καλλιεργήσουν τὸ ρύζι, τὸ πλήρωναν τόσο ἀκριβὰ μὲ τὴν υἰεία τους και κάποτε μὲ τὴ ζωὴ τους.

Κατὰ τὴ διάρκεια ὅμως τοῦ τελευταίου παγκοσμίου πολέμου οἱ σύμμαχοί μας " Ἀγγλοὶ και " Ἀμερικανοί, ἀναγκασμένοι νὰ πολεμοῦν κοντὰ στὰ ἔλη τῆς " Ἄπω " Ἀνατολῆς, κατόρθωσαν νὰ ἀνακαλύψουν τὸ ἔντομοκτόνο φάρμακο ντὶ - ντὶ - τί. Αὐτὸ τὸ θαυματουργὸ φάρμακο ἔφερε στὴν πατρίδα μας ἀνυπολόγιστες ὠφέλειες. Σήμερα σχεδὸν ἔχει ἐκλείψει ἡ ἔλονοσία. Και τὸ νερὸ ποτίζει τοὺς κάμπους μας, χωρὶς νὰ φοβώμαστε πιά, γιατί τὸ ράντισμα μὲ τὸ ἔντομοκτόνο καταστρέφει τὰ κουνούπια.

" Ἀφοβα λοιπὸν ἄρχισαν και οἱ γεωργοί μας τὴν καλ-

λιέργεια του ρυζιού δοκιμαστικά στην αρχή, για να δούν την απόδοσή του, με μεγάλο ζήλο έπειτα, όταν είδαν ότι το εισόδημά του είναι πολύ μεγαλύτερο από το εισόδημα του σιταριού και κάθε άλλου προϊόντος. Κι έτσι κάθε χρόνο και νέες χιλιάδες στρέμματα γίνονται όρυζώνες και το ρύζι σήμερα είναι από τις φτηνότερες τροφές μας. †

ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΕ ΟΡΥΖΩΝΕΣ

Ής κάνουμε τώρα την επίσκεψή μας σε μιὰ από τις πιό γόνιμες έλληνικές πεδιάδες, όπου σήμερα καλλιεργείται το ρύζι. Πάμε στην πεδιάδα του Τρινάσου της Λακωνίας, δυτικά από τις έκβολές του Εύρώτα, που ποτίζεται από το Βασιλοπόταμο. Αυτή ή πεδιάδα χωρίζεται με τον Εύρώτα από την πεδιάδα του Έλους και στην πραγματικότητα είναι μαζί της μιὰ από τις ευφορώτερες περιοχές της πατρίδας μας, που διασχίζεται στη μέση από τον περίφημο ποταμό της Λακωνίας.

Ὡς πρὶν ἀπὸ τριάντα πάνω-κάτω χρόνια, ἡ πεδιάδα τοῦ Τρινάσου ἦταν μεγάλο ἔλος ἀπὸ χιλιάδες στρέμματα, ποὺ ὄχι μόνο δὲν ἔδινε κανένα εισόδημα, ἀλλὰ ἦταν κίνδυνος θάνατος γιὰ τοὺς κατοίκους τῶν χωριῶν τῆς περιφέρειας.

Κι ὁ Βασιλοπόταμος, τὸ ἤρεμο ποτάμι μὲ τὸ ἀνεξάντλητο νερό, ποὺ βγαίνει ἀπὸ ἓνα βράχο μέσα στὸ χωριὸ Σκάλα, ἀντὶ νὰ εἶναι ὁ μεγάλος εὐεργέτης τοῦ τόπου, ἦταν ὁ θανάσιμος ἐχθρός, γιατί διατηροῦσε χειμῶνα - καλοκαίρι τὰ ἀρρωστημένα πράσινα νερά τοῦ βάλτου.

Εὐτυχῶς, πρὶν ἀπὸ τριάντα πάνω-κάτω χρόνια, ιδρύθηκε ἡ ἔταιρεία «Ὑδραυλικὰ Ἔργα Τρινάσου», ποὺ ἀποξήρανε τὸ βάλτο καὶ κατασκεύασε μόνιμα ἀποχετευτικὰ ἔργα, δηλαδή ἀντλιοστάσιο κι ὀλόκληρο σύστημα χαντακιῶν, ποὺ νὰ βγάζουν τὸ νερὸ στὸ Λακωνικὸ κόλπο.

Ὁ γονιμότερος κάμπος παραδόθηκε στοὺς καλλιεργητές του, ποὺ τὸν ἔσπερναν σιτάρι, καλαμπόκι καὶ μπαμπάκι. Ὁ μεγάλος κίνδυνος τῆς ἔλνοσίας εἶχε πιά περάσει, κι ὁ κάμπος ἀπὸ καταραμένος τόπος ἄρχισε νὰ γίνεται εὐλογημένος γιὰ τοὺς κατοίκους του.

Ἡ φοβερὴ ὄμως ἀρρώστια ἔλειψε ἐντελῶς μόνο ἔπειτα ἀπὸ τὸν πόλεμο μὲ τὴ χρησιμοποίηση τοῦ ντὶ - ντὶ - τί. Τ' ἀποχετευτικὰ ἔργα καὶ τὸ ἐντομοκτόνο μεταφόρωσαν καὶ τὸ ποτάμι, τὸ Βασιλοπόταμο, ἀπὸ θανάσιμο ἐχθρὸ σὲ μεγάλο εὐεργέτη. Τὰ ἀνεξάντλητα νερά του μποροῦν νὰ ποτίσουν τὸ καλοκαίρι ὅλη τὴν περιοχὴ χωρὶς τὸν κίνδυνο τοῦ πυρετοῦ.

Τώρα πιά χωρὶς κανένα φόβο ἄρχισαν κι ἐδῶ, ὅπως καὶ σ' ἄλλα ἐδάφη τῆς πατρίδας μας, τὴ δοκιμαστικὴ στὴν ἀρχὴ καλλιέργεια τοῦ ρυζιοῦ. Καὶ ὅταν εἶδαν οἱ γεωργοὶ μας πῶς καὶ ἡ ποιότητα καὶ ἡ ποσότητα τῆς στρεμματικῆς παραγωγῆς ἦταν ἱκανοποιητικὴ, γιατί ἄφηνε καθαρὸ κέρδος

πολύ μεγαλύτερο από κάθε άλλη καλλιέργεια, μεταμόρφωσαν τὸν ἄλλοτε σιτοβολῶνα σὲ ποτιστικὸν ὄρυζώνα.

Τὰ χαντάκια, ἀντὶ νὰ πηγαίνουν τὸ νερὸ πρὸς τὴ θάλασσα, τὸ χύνουν ἄφθονο στὰ κτήματα τὰ σπαρμένα μὲ ρύζι. Ἡ γονιμότητα τῆς γῆς τοῦ Τρινάσου, ποὺ γιὰ κάθε ἄλλη καλλιέργεια δὲ χρειαζόταν ἄλλο νερὸ ἀπ' ὅσο διατηροῦσε στὰ σπλάχνα τῆς καὶ τὸ πιὸ ζεστὸ καλοκαίρι, δέχεται τώρα μὲ μεγάλη εὐχαρίστηση νὰ εἶναι διαρκῶς πλημμυρισμένη. Τόσο ἀχόρταγο εἶναι τὸ ρύζι, ποὺ μεγαλώνει τόσο περισσότερο, ὅσο ψηλότερα στὸ ἀνάστημά του ἀνεβαίνει τὸ νερὸ. Καὶ ὁ Βασιλοπόταμος, πάντα ἀνεξάντλητος, γεμίζει τὰ χαντάκια καὶ πλημμυρίζει κάθε μέρα τὸν ὄρυζώνα. *0*

Τὸ θέαμα τοῦ κάμπου, σπαρμένου σχεδὸν ἀποκλειστικὰ μὲ ρύζι, εἶναι πρωτοφανέρωτο στὴν πατρίδα μας. Γιὰ φανταστήτε στὴν καρδιά τοῦ καλοκαιριοῦ νὰ φεύγετε ἀπὸ τὴν κατάξερη Μάνη, ὅπου «ψήνει ὁ ἥλιος τὸ ψωμί», ὅπως λέει ὁ λαός, καὶ ξαφνικὰ νὰ βρῖσκεστε στὸν ὀλοπράσινο κάμπο, τὸν πλημμυρισμένο ἀπὸ τὸ ἄφθονο νερὸ !

* Ἡ πρώτη σας ἐντύπωση θὰ εἶναι πὼς ἐδῶ οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀμφίβιοι. Τόση ἀφθονία νεροῦ τὴν ἔχομε χαρῆ μόνο σὲ κινηματογραφικὲς ταινίες, ποὺ παρουσιάζουν κάποιες μακρινὲς χῶρες τόσο διαφορετικὲς ἀπὸ τὴ διψασμένη πατρίδα μας. Πόσες φορές καλοτυχίσαμε αὐτὲς τίς τόσο προνομιούχες χῶρες μὲ τοὺς μεγάλους ποταμούς, ποὺ χαρίζουν παραδεισένιο πλοῦτο στοὺς κάμπους ! Καὶ νὰ τώρα ἐδῶ κοντὰ στὸν πιὸ ἀνυδρο τόπο τῆς πατρίδας μας, στὴ Μάνη, ἄφθονο τὸ νερὸ μᾶς χαρίζει ἕναν ὀλοπράσινο παράδεισο.

Ἡ ὄρυζοκαλλιέργεια τοῦ Τρινάσου, καὶ μὲ ὅλα τὰ μηχανικὰ μέσα, χρειάζεται χιλιάδες ἐργατικὰ χέρια. Ἀκουσα πὼς ἐφέτος ἀπασχολοῦσε πεντέμισι χιλιάδες ἐργάτες, ποὺ οἱ

περισσότεροι καλλιεργοῦσαν τὸ ρύζι γιὰ λογαριασμό τους. Στὴν πρωτεύουσα τῆς περιοχῆς, στὴν κωμόπολη Σιάλα, ὅπου ἄλλοτε ἡ ζωὴ ἦταν ἀνυπόφορη ἀπὸ τὴν ἐλονοσία, σήμερα βλέπει κανεὶς μιὰ ἀσυνήθιστη γιὰ ἐπαρχιακὸ κέντρο κίνηση. Τὸ μεγαλύτερο κτίριο εἶναι τὸ νεόχτιστο Ἐποφλωτήριον μὲ τὸ σῆμα τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ. Νέα σπίτια καὶ καταστήματα χτίζονται.

✕ Οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς, μικροὶ μεγάλοι, εἶναι σήμερα ἀγνώριστοι. "Ὅχι πιά οἱ μορφές οἱ κατάχλωμες καὶ πρόωρα ρυτιδωμένες, πού σ' ἔκαναν νὰ λυπᾶσαι τοὺς ἀρρώστους. Σήμερα βλέπεις μορφές ροδοκόκκινες καὶ γελαστές ἀπὸ υἰεὶα καὶ ἱκανοποίηση ὅτι ὁ μόχθος τους, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, πληρώνεται μὲ τὸ παραπάνω ἀπὸ τὸν εὐλογημένο κάμπο τους καὶ τὸ μεγάλο εὐεργέτη τους, τὸ Βασιλοπόταμον. ✕

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

62. ΜΕ ΤΗ ΣΥΡΤΗ

Ἐπειδὴ τὸ ψάρεμα τῆς συρτῆς εἶναι πολλῶν εἰδῶν, ἀναλόγως πρὸς τὰ εἶδη τῶν ψαριῶν, ποὺ ψαρεύονται μ' αὐτή, καὶ οἱ ἐντυπώσεις ἀπ' αὐτὴν εἶναι διαφορετικέες.

Σὰς ἀρέσει ἑξαφνα ἢ ἰστιοπλοῖα μὲ δυνατὸ ἄνεμο, μὲ ὅλα τὰ πανιὰ ἀνοιχτά ;

Σὰς εὐχαριστεῖ νὰ σκίζη τὰ νερά ἢ βάρκα καὶ νὰ γέρνη περήφανα μὲ τὴν κουπαστὴ σχεδὸν ὡς τὴ θάλασσα πλαγιασμένη, ἐνῶ στὶς πλευρέες τῆς σκάζει τὸ κύμα καὶ σὰς ραντίζει μὲ ἀρμυρὴ ὑγρὴ σκόνη καὶ κάπου-κάπου σὰς λούζει ;

Σὰς μεθὰ αὐτὴ ἢ πελαγίσια ἰστιοπλοῖα, ποὺ ἔχει καμιά φορὰ καὶ τὸ θέλγητρο κάποιου κινδύνου ;

Σὰς γοητεύει νὰ βλέπετε τὴ θάλασσα, ὅσο φτάνει τὸ μάτι, νὰ σκεπάζεται, ἀπέραντο βαθυγάλαζο λιβάδι, μὲ ἄσπρα

πρόβατα, τὰ ἀφρισμένα κύματα, πού μακριά, πολὺ μακριά, σβήνουν σ' ἓνα ὁμοίμορφο μολυβένιο βάθος ;

Σᾶς τέρπει νὰ ἐπιστρατεύωνται ὅλα τ' ἀναπνευστικά σας ὄργανα, γιὰ νὰ εἰσπνέετε, ὅσο μπορείτε πιὸ βαθιά, τὸ ἀρμυρὸ ἄρωμά της ;

Σᾶς συγκινεῖ ἡ στιγμή, πού θὰ χτυπήσῃ τὸ ψάρι, ὅσο νὰ κατορθώσετε νὰ τὸ σύρετε ἀπάνω καὶ νὰ τὸ ρίξετε στὴν κουपाστή ;

Σᾶς συγκλονίζουν, ἐνῶ προσπαθεῖτε νὰ τὸ φέρετε, ὁ φόβος μὴν ξαγκιστρωθῆ, μὴν κόψῃ τὴ συρτὴ, μὴ σᾶς φύγῃ, καὶ ἡ ἐλπίδα, ὅτι ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή θὰ τὸ δῆτε νὰ ζυγώνῃ στὸ πλευρὸ τῆς βάρκας φουσκωμένο, ἀνίκανο πιά γιὰ κάθε ἀντίσταση ;

Καὶ ὥσπου νὰ φτάσετε σ' αὐτὴ τὴν τελικὴ νίκη, ἐνθουσιάζεστε πότε νὰ σύρετε δυνατὰ τὴ συρτὴ καὶ πότε νὰ τὴν ἀπολύσετε ἀρκετὲς ὀργιές, ὅσο πού νὰ φουσκώσῃ τὸ ψάρι σ' αὐτὸ τὸν ἀγῶνα ;

Ἄν ὅλα αὐτὰ σᾶς εὐχαριστοῦν, τότε βέβαια ἡ προτίμησή σας θὰ εἶναι τὸ ψάρεμα τῆς συναγρίδας μὲ τὴ συρτὴ.

Καὶ γίνεται κυρίως αὐτὸ τὸ ψάρεμα μὲ ἰστιοπλοῖα ἀπὸ κόλπο σὲ κόλπο, μὲ βόλτες στὰ στενὰ μεταξὺ νησιῶν, τὰ ὁποῖα γειτονεύουν, ἢ ἔξω ἀπὸ τὰ στόμια κόλπων.

Τὰ νησιά τῶν Κυκλάδων εἶναι πρόσφορα γι' αὐτὸ τὸ ψάρεμα. Πολλὲς φορές ἀπόλαυσα τίς ἀπερίγραπτες συγκινήσεις του, πότε ἀνασύροντας ἀπελπισμένος κομμένη συρτὴ ἀκέρια, ἀλλὰ μὲ ξαγκιστρωμένη τὴ μεγαλόπρεπη συναγρίδα, κι ἄλλοτε ἀνασύροντας τρισευτυχισμένος χρυσοκόκινη συναγρίδα μέχρι τέσσερεις καὶ πέντε ὀκάδες.

Ἄλλὰ δὲν εἶπα ἀκόμη ποιά εἶναι ἡ συρτὴ, μὲ τὴν ὁποία φαρεύονται οἱ συναγρίδες, ἀλλὰ καὶ οἱ τόνοι μαζί. Εἶναι δυνατὸ μεταξωτὸ ἢ λινὸ ἀρμίδι μὲ πλεχτὸ ψιλὸ σπάγγο,

ψαριοῦ ἢ μὲ ὅμοιο ἀσημένιο ὀρείχαλκο. Ψαρεύονται μὲ ἰσχυρὸ ἀγκίστρι, ἀρκετὰ μεγάλο, δεμένο στὴν ἄκρη σὲ σύρμα δυνατὸ, σχεδὸν ἐνὸς μέτρου, ὅπου καταλήγει τὸ ἀρμίδι, γιὰ νὰ μὴν τὸ κόψη τὸ ψάρι.

Στὸ ἀγκίστρι δολώνεται στερεὰ ἓνας χάνος, ἀφοῦ περάση τὸ ἀγκίστρι ἀπὸ τὸ κεφάλι, ξανακαρφωθῆ στὴ μέση καὶ βγῆ ἀπὸ τὴν ἀπέναντι πλευρά. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ χάνος πρέπει νὰ εἶναι γδαρμένος ὡς τὴν οὐρά, ὥστε, καθὼς τρέχει ἡ βάρκα, τὸ δέρμα, ποὺ κρέμεται, νὰ σύρεται πίσω ἀπὸ τὸ ἀγκίστρι σὰν φούντα. Ἀκόμη καὶ σαφρίδια δολώνονται στὴ συρτὴ τῆς συναγρίδας κι ἄλλα ἀνάλογα ψάρια, τὰ ὁποῖα ἀσημοκοποῦν. Τὸ μῆκος τῆς συρτῆς, τὴν ὁποία ἀπολύει ὁ ψαράς, πρέπει νὰ εἶναι δέκα ὡς εἴκοσι ὀργιές.

Ἄλλὰ ἴσως δὲν σᾶς ἐλκύει αὐτὸ τὸ ψάρεμα μὲ τρικυμία. Ἴσως προτιμᾶτε τὴ γαλήνια θάλασσα μὲ τὶς ἐντυπώσεις τὶς γλυκιῆς καὶ ἤρεμες, ποὺ παρέχει τὸ γλυκοχάραμα καὶ τὸ σουρούπωμα. Τότε ψαρεύετε πάλι μὲ συρτὴ, ἀλλὰ πολὺ διαφορετικὰ. Ἡ βάρκα μὲ γαλήνη προχωρεῖ σιγὰ-σιγὰ μὲ τὸ κουπί κοντὰ σὲ κολπίσκους, γύρω σὲ νησάκια καὶ κοντὰ σὲ ἀκτῆς μὲ βράχια.

Ἡ συρτὴ πιά, λεπτὴ καὶ μὲ μικρότερο σχετικῶς ἀγκίστρι, ποὺ λέγεται τότε συρταρόλι, σύρεται ἀργὰ δίχως δόλωμα. Ἐντὺν γὰρ δόλωμα ἔχει δυὸ τρία φτερά γλάρου δεμένα πάνω στὸ ἀγκίστρι ἢ ἓνα λουρίδι ἄσπρο πετσὶ σὲ σχῆμα

αὐτὸ τὸ ψάρεμα καὶ μελανούρια μεγάλα καὶ κολιοὶ καὶ γοφάρια.

Κι ἐπειδὴ ὁ λόγος εἶναι γιὰ γοφάρια, ἀξίζει νὰ περιγραφῆ ἓνα ἄλλο εἶδος συρτῆς, μὲ τὸ ὁποῖο ψαρεύονται ἀποκλειστικὰ τὰ γοφάρια στὸν πορθμὸ τοῦ Εὐρίπου, στὴ Χαλκίδα. Εἶναι πολὺ παράδοξη συρτῆ. Γιατί, ἐνῶ λέγεται συρτῆ, ἀκίνητεῖ ἀπολύτως. Καὶ ἡ θάλασσα ἀπεναντίας τρέχει δίπλα τῆς καὶ δίπλα στὸ ἀγκίστρι δεμένο μὲ ἰσχυρὸ πλεχτὸ σύρμα καὶ δολωμένο μὲ τὸ ψάρι, τὸ ὀνομαζόμενον βελανίδα ἢ ζαργάνα, ψάρι λευκοκύανο μὲ ἰσχυρὴ λάμψη, τὸ ὁποῖο φωσφορίζει τὴ νύχτα, πού γίνεται αὐτὸ τὸ ψάρεμα.

Εἶπα ὅτι ἡ συρτῆ ἀκίνητεῖ καὶ ἡ θάλασσα τρέχει δίπλα τῆς. Καὶ τρέχει τόσο γρήγορα, ὥστε γύρω στὸ ἀγκίστρι μὲ τὴ δολωμένη ζαργάνα ἢ βελανίδα, πού ἀσημοκοπεῖ, γίνεται ἓνας ὄγκος ἀπὸ ἀφρό. Κι ἔτσι τὸ δολωμένο ψάρι κάνει τὴν ἐντύπωση καὶ στὰ ψάρια βέβαια, ὅπως καὶ στοὺς ἀνθρώπους, ὅτι αὐτὸ φεύγει ἀντίθετα ἀπὸ τὸ ρεῦμα τῆς θάλασσας, ἐνῶ, ὅπως εἶπα, ἀκίνητεῖ τελείως.

Ἔτσι οἱ ψαράδες τῆς Χαλκίδας ἐπωφελοῦνται ἀπὸ τὰ μυστηριώδη ρεύματα τοῦ Εὐρίπου, πού φεύγουν στενοχωρημένα τὰ νερὰ ἀπὸ τὸ στενὸ πορθμὸ, πότε πρὸς τὸ βόρειο λιμένα καὶ πότε πρὸς τὸ νότιο, γιὰ νὰ ρίχνουν τίς συρτές τους, ἄλλοι ἀπὸ πάνω ἀπ' τὴ γέφυρα κι ἄλλοι ἀπὸ κάτω ἢ ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Στεριᾶς.

Εἶναι ὠραῖο, πολὺ ὠραῖο, αὐτὸ τὸ ψάρεμα, πού γίνεται πάντοτε τὴ νύχτα.

Ροχθοῦν μὲ τόση γλυκιὰ μελωδία τὰ νερά, καθὼς στριφογυρίζουν στενοχωρημένα, γοργοκίνητα, ὅταν τὸ ρεῦμα εἶναι ἐπὶ τὴν ἔντασή του τὴ μεγάλη τόσο, ὥστε μὲ δυσκολία κρατεῖ κανεὶς τὴν ἄκρη τοῦ ἄρμιδιοῦ του.

Κι ὅταν χτυπήσῃ τὸ ψάρι μὲ τὸ σφοδρὸ του χτύπημα, πόση χρειάζεται προσοχὴ καὶ πόση ταχύτητα! Καὶ εἶναι ἀπὸ πρὶν βέβαιο, ὅτι δὲ θὰ γνωρίσῃ τὴν εὐτυχία νὰ ξαγκιστρώσῃ γοφάρι μὲ τὰ χέρια του ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος συγκινεῖται, σαστίζει, τὰ χάνει.

Γιατὶ ὅλα τὰ ἄλλα ψάρια ἀνθίστανται, ζητοῦν νὰ φύγουν, καὶ γι' αὐτὸ ὁ ψαράς πότε πρέπει νὰ τραβᾷ καὶ πότε νὰ ἀπλώνῃ τὸ ἄρμιδι, γιὰ νὰ μὴν κοπῇ, ὅσο πού νὰ κουράσῃ τὸ ψάρι. Τίποτε ἀπὸ αὐτὰ τὸ γοφάρι! Ἡ προσπάθειά του εἶναι πῶς νὰ κόψῃ τὸ ἄρμιδι μὲ τὰ μυτερά του δόντια. Καὶ ὅσο ἀποτυγχάνει στὸ σύρμα τῆς ἄκρης τὸ γοφάρι, τόσο τρέχει ἐμπρός, γιὰ νὰ κόψῃ τὴν πετονιά, ὅπου μπορέσῃ.

Πρέπει λοιπὸν ὁ ψαράς νὰ μαζεύῃ τὴν ὄρμιὰ μὲ μεγάλη ταχύτητα. Γιατὶ ἀλλιῶς θὰ τὴν αἰσθανθῇ ἐλαφρῇ στὰ χέρια του, ἐνῶ τὸ γοφάρι θὰ ταξιθεύῃ, ἐλεύθερο μὲ τὸ ἀγκίστρι στὸ στόμα καὶ μὲ ἓνα κομμάτι σύρμα, πού ἔκοψε, χωρὶς ἀπ' αὐτὸ νὰ κοπῇ καὶ τὸ νῆμα τῆς ζωῆς του, γιατί γνωρίζει νὰ ἀπαλλαχθῇ ἀπὸ αὐτό. Ἀλλιῶς συχνότατα ψαρεύονται ψάρια μὲ παλιὰ ἀγκίστρια στὸ στόμα, γιατί, φαίνεται, στὰ ψάρια τὰ παθήματα δὲν γίνονται μαθήματα.

Τὸ ἀπολαυστικότερο ψάρεμα μὲ συρτὴ εἶναι τὸ ψάρεμα σὲ μερικὰ παράλια τῆς Ἑλλάδας, παράλια προνομιοῦχα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τοὺς θερινοὺς μῆνες περνοῦν σὲ πυκνότατα στίφη ἓνα εἶδος ἀποδημητικῶν ψαριῶν, τὰ σαφρίδια.

Τὸ ψάρεμα αὐτὸ γίνεται μὲ συρταρόλι. Καὶ γίνεται τὴν ἡμέρα, ὅποιαδήποτε ὥρα κι ἂν εἶναι, ἀρκεῖ νὰ ἐπιτύχη κανεὶς τὶς ἡμέρες καὶ τὶς ὥρες, πού περνοῦν τὰ στίφη τῶν ἀποδημητικῶν τούτων ψαριῶν τοὺς θερινοὺς μῆνες. Μὲ αὐτὰ τὰ συρταρόλια μποροῦν νὰ ψαρεύουν συγχρόνως δυὸ στὴν ἴδια βάρκα ἀπὸ τὰ δυὸ ἄκρα τῆς πρύμνης.

Τὸ ἀπόλαυσα πολλὲς μέρες στὸ λιμάνι τῆς Ἰτέας, τοῦ ὠραίου τούτου ἐπινείου τῆς Ἀμφισσας, τὸ ἐλκυστικὸ αὐτὸ ψάρεμα, πού κοντὰ στὰ ἄλλα του χαρίσματα ἔχει καὶ τοῦτο τὸ ἐξαιρετικὸ : "Ὅτι στὰ ἄλλα ψαρέματα τῆς συρτῆς μπορεῖ νὰ χτυπήσῃ τὸ ψάρι, μπορεῖ καὶ ὄχι· καὶ πολλὲς φορές ὁ ψαράς τῆς συρτῆς, ἀντὶ γιὰ χοντρά ψάρια, ἐπιστρέφει χωρὶς κανένα ψάρι, ἀφοῦ ἔχασε τὶς ἐλπίδες καὶ τοὺς κόπους του. Καὶ τότε θυμᾶται ἓνα δίστιχο ὄχι καὶ τόσο ἐνθαρρυντικὸ :

... Τοῦ κυνηγοῦ καὶ τοῦ ψαῤᾷ τὸ πιάτο
δέκα φορὲς εἶναι ἀδειανὸ καὶ μιὰ φορὰ γεμάτο.

Ψαρεύοντας ὅμως μὲ τὸ συρταρόλι τὰ σαφρίδια δὲν διατρέχει ποτὲ αὐτὸ τὸν κίνδυνο, ἀρκεῖ νὰ εἶναι πέρασμα ἀπὸ στίφη αὐτοῦ τοῦ ψαριοῦ. Καὶ τότε δὲν προφταίνει νὰ παίρῃν ἐπάνω τὴ συρτὴ, νὰ ξαγκιστρώῃ τὰ σαφρίδια καὶ νὰ τὴν ρί-

χνη πάλι, για να την ανασύρη άμέσως. Γίνεται τότε ένας διαγωνισμός, ποιό να έχη την εύτυχία ν' άρπάξη το φτερό του γλάρου, τó όποιο είναι δεμένο στ' άγκίστρι. Και σπρώχνονται και όχλαγωγούν σαν διαδηλωτές, πού έρχονται στα χέρια, και παλεύουν και πηδούν, και ή θάλασσα άφρίζει σ' όλη αύτή την έκταση, όπου γίνεται ή πάλη των σαφριδιών. Σε λίγη ώρα είναι τó πανέρι γεμάτο σαφριδία, τά όποια άσημοκοπούν, αλλά και τά χέρια του ψαρά μουδιασμένα.

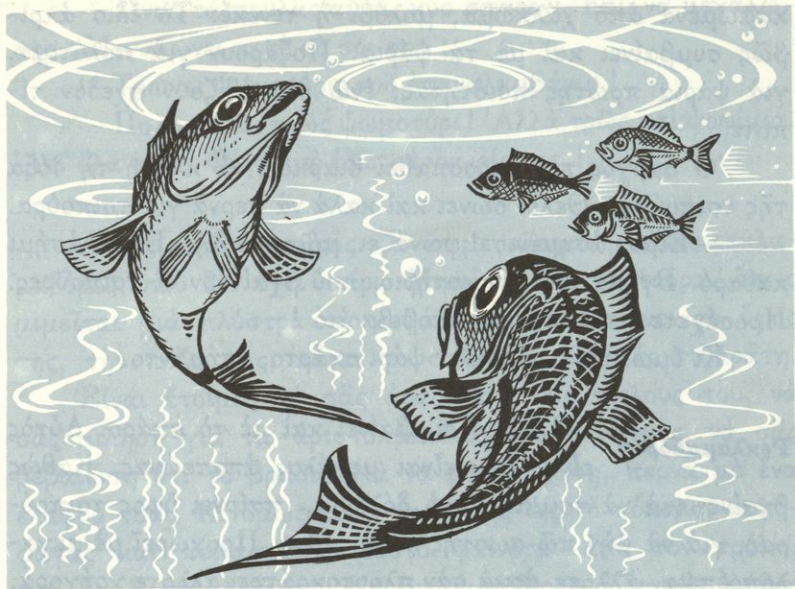
Έξαφνα κανένα σαφριδι δέ χτυπά ! Φοβήθηκαν ; Έγιναν δύσπιστα ; Τίποτα άπ' αύτά. Πέρασε πιά τó στίφος, μεραρχία ήταν, σωμα στρατού ή στρατιά όλόκληρη. Πολλοί ψαράδες τότε σταματούν επί τόπου τά κουπιά κι άφήνουν τή βάρκα ν' άκολουθήση τó ρεύμα, αν βλέπουν ότι ύπάρχει ρεύμα. Γιατί τó ν' άκολουθούν τó ρεύμα τ' άποδημητικά ψάρια είναι ό,τι οί ούριοι άνεμοι για τ' άποδημητικά πτηνά.

Πολλές φορές βραβεύεται αύτή ή προσδοκία τους, γιατί παρουσιάζεται άλλο στίφος, αλλά κι αύτό επίσης περνά.

« Ψαράδικες Ιστορίες»

Έμμανουήλ Λυκούδης

63. Ο ΣΠΑΡΟΣ

Διαλογή Τὰ ψάρια μοιάζουν σάν τὰ νομίσματα. Ὑπάρχουν ψάρια ἀργυρά καὶ ψάρια χρυσά. Ὑπάρχουν ἐπίσης καὶ ψάρια χαλκωματένια. Ἀνάλογη μὲ τὸ χρῶμα τους εἶναι ἡ ἀξία τους. Τὰ χρυσά, μπαρμπούνια, λιθρίνια, φαγκριά, συναγρίδες, εἶναι τὰ καλύτερα καὶ ἀκριβότερα. Τὰ ἀσημένια, ἡ τσιπούρα, τὸ λαβράκι, ἡ σφυρίδα, εἶναι ψάρια καλὰ κι ἀκριβά. Ἐπειτὰ ἔρχονται τὰ χαλκωματένια, τὰ μαυρόψαρα, οἱ στεῖρες, τὰ μελανούρια, οἱ καλογρίτσες καὶ τὰ λοιπά.

Συμβαίνει ὅμως μέσα στὰ νομίσματα νὰ ὑπάρχουν καὶ κίβδηλα. Παριστάνουν τὰ χρυσά ἢ τὰ ἀσημένια, ἐνῶ εἶναι

καμωμένα από χάλκωμα, μολύβι ἢ τενεκέ. Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ μὲ τὰ ψάρια. Ποζάρουν γιὰ πολύτιμα, γιὰ ψάρια πρώτης ποιότητας, ἐνῶ δὲν ἀξίζουν σχεδὸν τίποτε.

Ὁ σαργὸς π.χ. προσπαθεῖ διαρκῶς νὰ κλέψῃ τὴ δόξα τῆς τσιπούρας. Θέλει σώνει καὶ καλὰ νὰ περνᾷ γιὰ τσιπούρα.

— Εἶμαι ἀσημένιο ! φωνάζει, μόλις τὸ δῆς. Εἶμαι ἀσήμι καθαρὸ. Βγῆκα ἀπὸ τὸ χυτήριο, πού βγαίνουν οἱ τσιπούρες. Προσέχετε ! Δὲ δέχομαι ὑποβιβασμὸ !

Κι ὅμως εἶναι κίβδηλο· ψάρι σκάρτο, ἀσήμαντο.

Ρεκλαμαδόρος Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὸ σπάρο. Αὐτὸς εἶναι πού εἶναι μεγάλος ἀπατεώνας. Καθὼς βγαίνει γιὰ νὰ τσιμπήσῃ τὸ δόλωμα, παίρνει ὕφος τσιπούρας, γιὰ νὰ μὴν πῶ σωστῆς συναγρίδας. Προχωρεῖ μὲ μεγαλοπρέπεια, ἄλλοτε ἀργὰ σὰν πλουτοκράτης, ἄλλοτε γρήγορα, ὀρμητικὰ σὰν παλικαράς, πάντοτε καμαρωτός, πάντοτε σπουδαῖος. Κι ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ δὲ λησμονεῖ νὰ πλαγιασῇ μὲ τὸ πλευρό, γιὰ νὰ σοῦ δείξῃ τὸ ἀσήμι του.

— Ἐδῶ, κύριοι, ἀσήμι τὸ πράγμα, καθαρὸ ἀσήμι ! Λάμπω, ἀστράφτω, πετῶ φλόγες ἄσπρες !

— Καλέ, τί μᾶς λές ; Δὲν κοιτᾷς τὴ ράχη σου, πού πρασινίζει σὰν παλιὰ βελάδα ;

Δὲ βαριέσαι· τὴ δουλειά του αὐτὸς ! Ἐπιμένει, χαλᾷ κόσμο, δὲν ὑποχωρεῖ.

— Εἶμαι ἀπὸ σόι, εἶμαι ἀπὸ οἰκογένεια ! Ἀπόδειξη, ὅτι τρώγω ψωμοτύρι. Ἐχω γοῦστα λεπτά. Τρώγω ψωμοτύρι ! Εἶμαι μικρὴ τσιπούρα.

— Δὲ σὲ φτάνει σαργὸς ;

— Ὅχι ! Εἶμαι μικρὴ τσιπούρα. Ὅταν μεγαλώσω, θὰ δῆς !

— Τίνος τὰ πουλάς αὐτά, κύρ σπάρο ; 'Εσὺ νὰ μεγαλώ-
σης ; Μεγαλώνει ποτέ τὸ σόι σου ;

— Τρώγω ψωμοτύρι, σοῦ ἐπαναλαμβάνω !

— Πολὺ καλά, τρῶς ψωμοτύρι ! 'Αλλὰ τρῶς καὶ ψοφίμια.
'Απ' ὅλα τρῶς. Φύγε ἀπὸ ἐδῶ, σὲ γνωρίσαμε !

Αὐτὸς εἶναι ὁ σπάρος. Ἕνας μεγαλομανῆς, ἕνας ρεκλα-
μαδόρος, ποὺ δὲν ἔχει ταίρι. Μιμεῖται τὴν τσιπούρα, ὅπως
μιμεῖται μιὰ πλύστρα τῇ μεγάλῃ κυρία. Παίρνει τὸ ὕφος
της, τὴν πόζα της, κάνει τὸ σπουδαῖο, τὸν ἀριστοκράτη.

Εἶναι ἔτοιμος νὰ σᾶς ἀραδιάσῃ τοὺς τίτλους του, νὰ
σᾶς μιλήσῃ γιὰ τὶς ἀριστοκρατικές του συνήθειες, νὰ σᾶς
βεβαιώσῃ ὅτι τὸ βράδυ, γιὰ νὰ μὴν παχύνῃ, περνᾷ μὲ ἕνα
ἐλαφρὸ τσαί. Κι ὅμως εἶναι χωριάτης ὡς τὸ κόκαλο, πολυ-
φαγὰς καὶ πεινασμένος. Αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ τὸν τρόπο,
ποὺ ὀρμᾷ στὸ δόλωμα. Κανένα ἐμπόδιο καὶ κανεὶς φόβος
δὲν τὸν συγκρατεῖ.

Θέμου Σ. Ποταμιάνου
« Σιλουέττες καὶ πορτραῖτα »

Διασκευὴ Ν. Ε. Κομπούλου

64. ΨΑΡΑΔΕΣ

Τώρα, πού φυσούν βοριάδες
και τὸ κύμα εἶναι ψηλό,
ἄχ ! ἄς εἴμαστε ψαράδες
μέρα νύχτα στὸ γιαλό !

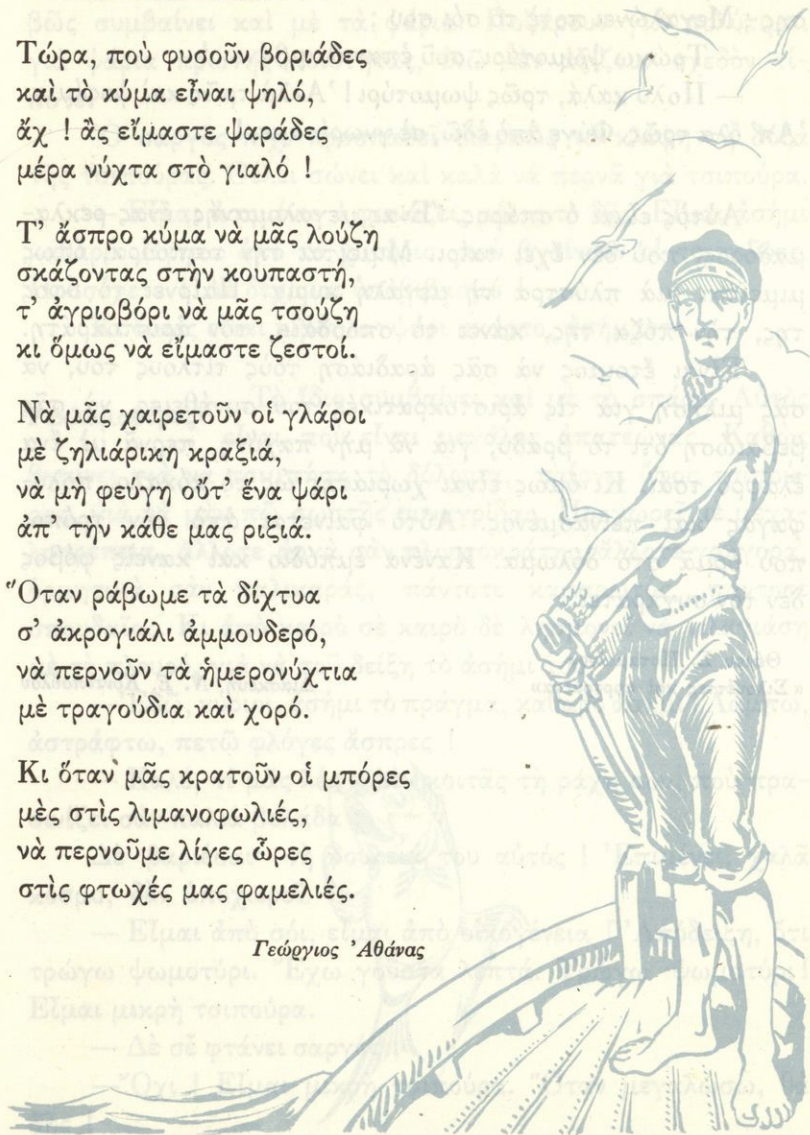
Τ' ἄσπρο κύμα νὰ μᾶς λούζη
σκάζοντας στὴν κουπαστή,
τ' ἀγριοβόρι νὰ μᾶς τσούζη
κι ὅμως νὰ εἴμαστε ζεστοί.

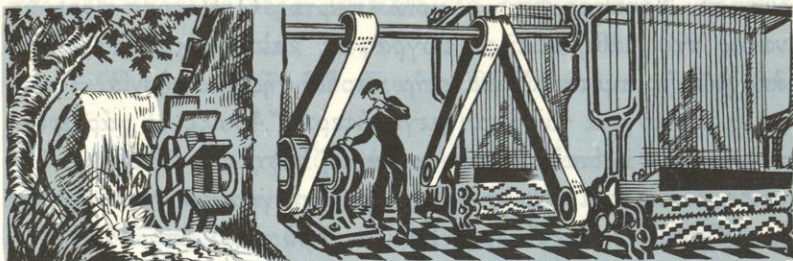
Νὰ μᾶς χαιρετοῦν οἱ γλάροι
μὲ ζηλιάρικη κραξιά,
νὰ μὴ φεύγη οὐτ' ἓνα ψάρι
ἀπ' τὴν κάθε μας ριζιά.

Ὅταν ράβουμε τὰ δίχτυα
σ' ἀκρογιάλι ἀμμουδερό,
νὰ περνοῦν τὰ ἡμερονύχτια
μὲ τραγούδια καὶ χορό.

Κι ὅταν μᾶς κρατοῦν οἱ μπόρες
μὲς στὶς λιμανοφωλιές,
νὰ περνοῦμε λίγες ὥρες
στὶς φτωχές μας φαμελιές.

Γεώργιος Ἀθάνας

Ε'. ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΑ ΕΡΓΑ

Υ 65. Η ΑΡΑΠΙΤΣΑ

1. ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ

Ὁ Πέτρος εἶναι γιὸς δημοσίου ὑπαλλήλου. Πολλές φορές ἔχει ρωτήσῃ τὸν πατέρα του, πού εἶναι εἰρηνοδίκης, ποιά πρέπει νὰ λήῃ πατρίδα του, τῆ Λαμία, ἀπὸ ὅπου κατὰ-γεται ἡ οἰκογένειά τους, κι ἔχει γεννηθῆ ὁ πατέρας του, ἢ τὴν Πύλο, ὅπου γεννήθηκε ὁ ἴδιος.

—“Ὀλη ἡ Ἑλλάδα εἶναι πατρίδα σου καὶ γενέτειρά σου ! ἀπαντᾷ ὁ πατέρας.

Υ Κι ἀλήθεια ὁ Πέτρος ἀγαπᾷ σὰν πατρίδα του, σὰν τὸ χωριό του, κάθε μέρος, κάθε πόλη, ὅπου μετατίθεται ὁ πατέρας του καὶ ζοῦν ἐκεῖ πιά ἓνα κομμάτι τῆς ζωῆς τους. Μὲ πόση λύπη φεύγει ἀπὸ κάθε τόπο, ὅταν ἔρχεται ἡ μετάθεση τοῦ πατέρα ~~υ~~ τοῦ φαίνεται κάθε φορά ὅτι πουθενά ἄλλου δὲ θὰ τοῦ ἀρέσει περισσότερο, δὲ θὰ περάσει καλύτερα. Καὶ κάθε φορά τοῦ ἀρέσει ἄλλο τόσο τὸ νέο μέρος, πού πηγαινούν, κάθε φορά περνᾷ ἄλλο τόσο καλὰ κι ἀκόμα καλύτερα πολλές φορές. ^{χ²⁰}

Τώρα τελευταία ὁ πατέρας πῆρε καινούρια μετάθεση

για τὴ Νάουσα. Λίγο μακριὰ ἔπεφτε. Ὁ Πέτρος εἶναι δυνατὸς στὸ μάθημα τῆς γεωγραφίας καὶ θυμόταν καλὰ ποῦ ἀκριβῶς βρίσκεται. Μέσα στὴν καρδιὰ τῆς Μακεδονίας ! Ἄλλὰ ἡ περιέργειά του ἦταν μεγαλύτερη. Ἄνοιξε τὸ χάρτη καὶ πολλὴ ὥρα κοίταξε καλὰ - καλὰ τὴ θέση τῆς Νάουσας. Ἐδειξε μὲ τὸ χέρι του τὴ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ, ποῦ περνάει κοντά της, ἔδειξε τὸ ὄρος Βέρμιο, ποῦ εἶναι ἀπὸ πάνω της, μέτρησε πόσο ἀπέχει ἀπὸ τὴ Βέροια δεξιά, ἀπὸ τὴν Ἐδεσσα ἀριστερά της. Καὶ κάπως γιὰ πρώτη φορὰ ἐπιθύμησε νὰ πᾶνε γρήγορα, μιὰ ὥρα γρηγορώτερα.

— Εἶναι σπουδαῖο βιομηχανικὸ κέντρο ! εἶπε ὁ πατέρας.

— Καὶ τί ἐργασία ἔχει ; ρώτησε ἡ μητέρα.

— Περίφημα κλωστήρια καὶ ὑφαντήρια. Κι ὅλα αὐτά, γιατί ἔχει πολλὰ νερά ! . . .

— Πολλὰ νερά ; ρώτησε ὁ Πέτρος. Μὲ τὸ νερὸ κλώθουν καὶ ὑφαίνουν ;

— Μὲ τὸ νερὸ κινοῦν τὶς μηχανές κι ἔχουν φτηνὴ κίνηση. Ἄν δὲν εἶχαν νερό, θὰ ἤθελαν κάρβουνα ἢ πετρέλαιο καὶ θὰ ἦταν τόσο ἀκριβά, ποῦ δὲν θὰ συνέφερε νὰ γίνουν ἐργοστάσια ἐκεῖ πάνω. Κατάλαβες ;

Ἁ Ὁ Πέτρος ἔβλεπε μὲ τὴ φαντασία του νερά, πολλὰ νερά νὰ πέφτουν μὲ βουητὸ καὶ μὲ ἄφρισμα, καταρράχτες, καὶ νὰ βάζουν σὲ κίνηση πελώριες μηχανές, ποῦ ἔκαναν τάχα δαιμονικὸ θόρυβο. ⁵⁰

— Θὰ πᾶμε νὰ τὰ δοῦμε τὰ ἐργοστάσια ; ρώτησε μὲ μεγάλη περιέργεια.

— Καὶ βέβαια θὰ πᾶμε !

— Καὶ τὰ νερά ὅλα ;

— Ὅλα, ὅλα ! ¹

Καὶ πῆγαν. Μόλις ἔφτασαν στὴ Νάουσα, ὁ Πέτρος δὲν

πρόσεξε παρὰ τὰ νερά, κι ἄλλο δὲ ζήτησε παρὰ νὰ πᾶνε νὰ δοῦν τὰ ἐργοστάσια.

— Ἐχομε καιρό ! Θὰ πᾶμε καὶ θὰ ξαναπαῖμε, εἶπε ἡ μητέρα.

— Θέλω τώρα, βιάζομαι ! εἶπε ὁ Πέτρος· καὶ ἡ μητέρα γέλασε γιὰ τὴ βιασύνη του.

— Νὰ παραλάβῃ πρώτα ὁ πατέρας. Νὰ τακτοποιηθοῦμε.

Ὅσο νὰ γίνουν αὐτά, ὁ Πέτρος βάλθηκε νὰ παρατηρῇ τὰ νερά. Καὶ τὰ παρατηροῦσε μὲ περιέργεια καὶ μὲ θαυμασμό. Ἐβρισκε κάποιο μυστήριο στὰ νερά αὐτά. Ὡρες πολλές καθόταν καὶ κοιτοῦσε, σὰν νὰ τὸν μάγευε τὸ μυστήριό τους αὐτό, ποῦ δὲν μποροῦσε νὰ τὸ ξεδιαλύνη. *γ' Α.*

Περνάει μέσα στὴν πόλη τὸ νερό ! Βαθιὰ ρεματιὰ σχίζει στὴ μέση τὴν πόλη. Νερόβατα μεγάλα κρέμονται στοὺς ψηλοὺς ὄχθους τῆς ρεματιᾶς. Κι ἀπὸ πάνω τους κι ἀνάμεσά τους κρέμονται κάτι πανύψηλα παμπάλαια σπίτια κι ἐργαστήρια. *γ' Β. Γ.*

Στάθηκε ὁ Πέτρος στὸ πέτρινο γεφύρι καὶ κοίταξε τὸ παράξενο θέαμα καὶ δὲν τὸ χόρταινε.

— Τί γραφικὸ θέαμα ! εἶπε ὁ πατέρας.

Στὸ βάθος τῆς ρεματιᾶς περνοῦσε τὸ νερό. Ἐρχόταν κατρακυλώντας ἀπὸ πάνω καὶ φαινόταν μαῦρο, κατάμαυρο, μέσα στὸ σκιερὸ βάθος τῆς κοίτης. Κι ὅσο αὐτὸ ἦταν μαῦρο, τόσο οἱ ἄφροί του ἄσπριζαν περισσότερο. Σὲ πολλὰ μέρη γκρεμιζόταν ὀλάφριστο μέσα ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῶν ἐργαστηρίων. Καὶ κάτω ἀπὸ τὸ γεφύρι σχημάτιζε τὸ νερὸ καταρράχτη καὶ χτυπιόταν καὶ κλωθογύριζε κι ἄσπριζε.

— Αὐτὸ εἶναι τὸ νερό ; ρώτησε τὴν πρώτη φορὰ ὁ Πέτρος.

— Αὐτό, ἀλλὰ ὄχι ὅλο. Ἄλλα ἐργοστάσια τὸ παίρνουν ἀπὸ ψηλότερα καὶ χύνεται ἀπ' ἄλλοῦ.

Πολλές φορές έρχεται ό Πέτρος στό γεφύρι και κρεμιάται, θαρρείς, κι αυτός μαζί με τὰ βάτα και τὰ νερόχορτα πάνω από τò νερό και τò κοιτάζει με λαχτάρα και με θαυμασμό, πού είναι τόσο όμορφο και τόσο δύνατό και τόσο χρήσιμο ! Τοῦ φαίνεται πώς κλώθει εκεί στά βάθη τῆς ρεματιᾶς μοναχό του, χωρίς μηχανές και χωρίς έργάτες, ατέλειωτα νήματα και πώς ύφαινει τò ἴδιο ατέλειωτα τόπια ύφασματα. 2

2. ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΕ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ

Μά δέν άργησε νά δῆ από κοντά πώς γίνεται με μηχανές και με έργάτες, αλλά πάντα και με τò νερό, τò άληθινό κλώσιμο και τò άληθινό ύφασμα.

— Άφοῦ δέν έχεις σχολεῖο, θά πᾶμε στά εργοστάσια ! τοῦ εἶπε ένα απόγευμα ό πατέρας.

Ό Πέτρος πέταξε από τῆ χαρά του. Πῆγε και ἡ μητέρα μαζί. Μπῆκαν πρώτα σ' ένα από τὰ εργαστήρια, πού ἦταν κοντά στό γεφύρι, στην όχθη τῆς βαθιᾶς ρεματιᾶς.

— Νεροτριβές ! εἶπε ἡ μητέρα.

Γκάπ ! γκούπ ! γκάπ ! γκούπ ! άνεβοκατέβαιναν και χτυποῦσαν κάτι χοντρά πελώρια σανίδια, πού ἔμοιαζαν με στοιχειωμένα χέρια δράκων τοῦ παραμυθιοῦ. Χτυποῦσαν πάνω σέ μάλλινα ύφαντά, κουβέρτες, βελέντζες, κιλίμια, και τὰ ἔκαναν κρουστότερα και μαλακότερα.

— Πᾶμε, πᾶμε, φώναζε ό πατέρας. "Έχει ύγρασία !

"Όταν άνέβηκαν στην πλατεία, στό «Κιόσκι», βρῆκαν έναν κύριο κοκκινοπρόσωπο, κι ό πατέρας τοῦ εἶπε ότι σκόπευαν νά επισκεφθοῦν τὰ εργοστάσια.

— Θέλετε νά πᾶμε πάνω στ' άλλα εργοστάσια ; ρώτησε ό κύριος.

— Ναί ! ναί ! ξεφώνισε ὁ Πέτρος. Κι ὁ πατέρας τὸν μάλωσε, πού μπῆκε στὴ συζήτηση τῶν μεγάλων.

‘Ο κύριος χάιδεψε πατρικὰ τὸν Πέτρο καὶ εἶπε γελαστά :

— Δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ χαλάσωμε τὴν ἐπιθυμία. Θὰ πᾶμε !

‘Ἔστειλε καὶ φώναξαν ἓνα αὐτοκίνητο. Μπῆκαν ὅλοι μέσα.

— Ποῦ θὰ σᾶς πάω, κύριε δήμαρχε ; ρώτησε ὁ σωφέρ.

Ἦστε ὁ δήμαρχος ἦταν ; ‘Ο Πέτρος ἀνοιξε τὰ μάτια του καὶ τ’ αὐτιά του. Τὸ αὐτοκίνητο ἀνέβαινε ἀπὸ σοκάκια στενὰ κι ἀπὸ ἀνηφορικὰ λιθόστρωτα. Σὲ κάποια μέρη ἔλεγε κανεὶς πὼς δὲ θὰ μπορέσει νὰ περάσει !

‘Ο κ. δήμαρχος ἔδινε στὸν πατέρα διάφορες πληροφορίες. Κι ὁ Πέτρος τ’ ἄκουγε ὅλα μὲ βαθιὰ προσοχή. Εἶπε γιὰ τὰ ἐργοστάσια, γιὰ τοὺς ἐργοστασιάρχες, γιὰ τοὺς ἐργάτες, γιὰ τὴν παραγωγή. Ποῦ νὰ τὰ καταλάβῃ καὶ νὰ τὰ θυμηθῇ ὅλα ὁ Πέτρος !

Ἔχομε δυόμισι χιλιάδες οἰκογένειες στὴ Νάουσα. Οἱ χίλιες εἶναι ἐργατικὲς καὶ ζοῦν ἀπὸ τὰ ἐργοστάσια. Τὸ ἐργοστάσιο, πού πηγαίνομε, θέλει ἓνα ἑκατομμῦριο ὀκάδες μαλλιὰ τὸ χρόνο. Καὶ τὰ φέρνει σχεδὸν ὅλα ἀπὸ τὸ ἐξωτερικό.

— Καὶ δὲν ὑπάρχει καλὸ ἑλληνικὸ μαλλί ; ρώτησε ὁ πατέρας.

— Δὲν εἶναι κατάλληλο. Τὸ χρησιμοποιοῦν μόνο γιὰ κατώτερα εἶδη. Πρέπει νὰ ἐξευγενισθοῦν τὰ πρόβατα.

— Τί κρίμα νὰ βγαίνουν τόσα χρήματα ἔξω !

— Κι ἂν δὲν εἶχαμε τὸ νερό, φαντασθῆτε πόσα χρήματα θὰ θέλαμε γιὰ καύσιμη ὕλη ! εἶπε ὁ δήμαρχος.

— Γιατί ; ρώτησε ὁ Πέτρος, πού ἄρχισε νὰ ζαλιζέται ἀπ’ ὅλα αὐτά, πού δὲν τὰ καταλάβαινε.

— Τὰ μηχανήματα τῶν ἐργοστασίων κινοῦνται μὲ τὴν πτώση τοῦ νεροῦ. Ἄν δὲν ὑπῆρχε νερό, ἔπρεπε νὰ φέρνωμε ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ γαιάνθρακες !

— Καταλαβαίνω ! εἶπε ὁ Πέτρος.

— Δὲ θὰ εἶχαμε βιομηχανία χωρὶς τὸ νερό ! εἶπε ὁ πατέρας. Ὁ λευκὸς ἀνθρακας εἶναι σωτήριος.

Τὴν ὥρα ποῦ ὁ πατέρας ἐξηγοῦσε στὸν Πέτρο, γιατί ὀνομάζουν τὸ νερό «λευκὸ ἀνθρακα», ἔφτασαν στὸ ἐργοστάσιο.

Τί ἀπέραντο ποῦ ἦταν ! Ὀλόκληρη πολιτεία ! Κι ἀπὸ τίς δυὸ μεριές τοῦ δρόμου ἀπλώνονται τὰ μεγαλόπρεπά του κτίρια. Ἐνας ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς ἐργοστασιάρχες τοὺς ὀδηγεῖ. Πρώτη φορὰ βλέπει ὁ Πέτρος ἕνα τόσο μεγάλο ἐργοστάσιο. Καὶ παραξενεύεται. Καὶ τὰ χάνει. Γυρίζουν, γυρίζουν ἀπὸ τμῆμα σὲ τμῆμα καὶ τελειωμὸ δὲν ἔχει ! Πελώριες αἰθουσες καθαρές, φωτεινές. Χιλιάδες μηχανές, χιλιάδες ἐργάτες, ἔτσι τοῦ φαίνεται.

— Πόσες μηχανές ἔχετε ; ρωτᾷ ἀπλοϊκᾶ τὸν ἐργοστασιάρχη.

— Ἀργαλειοὺς 350. Ἀδράχτια 17.000.

Δὲν κατάλαβε καὶ πολὺ.

— Ἐργάτες ;

— Χίλιους ἐξακόσιους.

Οἱ ἐργάτες καὶ οἱ ἐργάτριες εἶναι ὅλοι γεροί, καθαροί, γελαστοί ! Ἐργάζονται μὲ ὄρεξη καὶ μὲ χαρά ! Εἶναι τόσο ἄνετα, τόσο εὐχάριστα ἐκεῖ μέσα ! Εἰδικὰ μηχανήματα ἐξασφαλίζουν σ' ὅλες τίς αἰθουσες ἕνα θαυμαστὸ συνδυασμὸ ἀπὸ ὑγρασία, ἀερισμὸ καὶ θέρμανση. Ζέστη τὸ χειμῶνα, δροσιὰ τὸ καλοκαίρι. Καὶ πάντοτε καθαρὸς ἀέρας.

Τοὺς ἔδειξε ὅλα τὰ τμήματα, ὅλα τὰ μηχανήματα. Τὰ πλυντήρια, τὰ βαφεῖα, τὰ στεγνωτήρια, τὰ στραγγιστήρια.

Υ Αλλά τί θαῦμα ! Σωστό θαῦμα ! Στή μιὰ ἄκρη μπαίνει ἓνα μαλλί ἀκάθαρτο, βρώμικο, καί στήν ἄλλη βγαίνουν χίλιων λογιῶν ὠραῖα ὑφάσματα, κασμήρια ἐκλεκτά, πού δὲν ξέρει κανεὶς ποῖο εἶναι ὠραιότερο ἀπὸ τὸ ἄλλο σὲ χρῶμα, σὲ σχέδιο καὶ σὲ ποιότητα.

Υ Τοὺς πῆγε καὶ στὸ σχεδιαστήριο, ὅπου εἰδικὸς τεχνίτης, σπουδασμένος στήν Ἀγγλία ἐτοίμαζε τὰ σχέδια τῶν ὑφασμάτων, ὀχτακόσια ὡς χίλια σχέδια γιὰ κάθε ἐποχή. Τοὺς πῆγε καὶ στὶς ἀπέραντες ἀποθήκες, ὅπου εἶναι στοιβαγμένα χιλιάδες τόπια ἀπὸ ἔτοιμα πλέον ὑφάσματα.

— Τί παραγωγή φτάνετε ; ρώτησε ὁ πατέρας.

— Ὡς δυὸ ἑκατομμύρια μέτρα τὸ χρόνο. Ἀλλὰ ἔχομε ζήτηση πολὺ μεγαλύτερη. Δὲν προφταίνομε καὶ ἐργαζόμαστε μέρα καὶ νύχτα ! Ἔμαθαν οἱ Ἕλληνες νὰ προτιμοῦν τὰ ἐγχώρια ὑφάσματα. Προβλέπω ὅτι τὰ ξένα θὰ ἐκτοπισθοῦν ὀλωσδιόλου !

— Εὖγε ! εὖγε ! ἔλεγε μ' ἐνθουσιασμό ὁ πατέρας. Ἀληθινὰ σᾶς λέω ὅτι αἰσθάνομαι ἀληθινὴ περηφάνια !

— Πατέρα ! Πατέρα ! φώναξε ὁ Πέτρος, ἄλλο τόσο ἐνθουσιασμένος κι αὐτός· θέλω νὰ γίνω ἐργοστασιάρχης.

Ὅλοι γέλασαν μὲ τὴν καρδιά τους, γιὰτὶ φυσικότερο καὶ καλύτερο φανέρωμα τοῦ θαυμασμοῦ του δὲν μπορούσε νὰ γίνη.

Προτοῦ φύγουν, πέρασαν νὰ δοῦν καὶ τὴν κινητήρια μηχανή. Ἀπ' ἐκεῖ μέσα ἔφευγε ὅλη ἡ δύναμη, πού κινοῦσε ἀκούραστα ὅλα τ' ἄλλα μηχανήματα. Ὁ Πέτρος ἤθελε νὰ μάθῃ τὸ καθετί. Μὰ δὲν μπορούσε νὰ τὰ νιώσῃ ὅλα. Ἐκεῖνο πού κατάλαβε καλά, εἶναι ὅτι τὸ νερὸ πέφτει ἀπὸ ψηλὰ μέσα σὲ μιὰ κλειστὴ μηχανή, πού τὴ λένε «τουρμπίνα», τὴν κινεῖ μὲ χιλιάδες στροφές στὸ λεπτό, ἀπὸ τὴν κί-

νηση αὐτὴ παράγεται ἠλεκτρισμὸς καὶ ὁ ἠλεκτρισμὸς αὐτὸς κινεῖ καὶ φωτίζει ὅλο τὸ ἄλλο ἐργοστάσιο.

Ἦταν ζαλισμένο τὸ μυαλὸ τοῦ Πέτρου ἀπὸ τὶς χίλιες μύριες ἐντυπώσεις. Πόσα εἶδε ! Πόσα ἄκουσε ! Πόσα ἔμαθε !

Στὸ δρόμο, ποὺ γύριζαν, ὁ πατέρας ἔλεγε :

— Καὶ νὰ σκέφτεται κανεὶς ὅτι ὅλος αὐτὸς ὁ πλοῦτος γεννήθηκε ἀπὸ τὸ νερό !

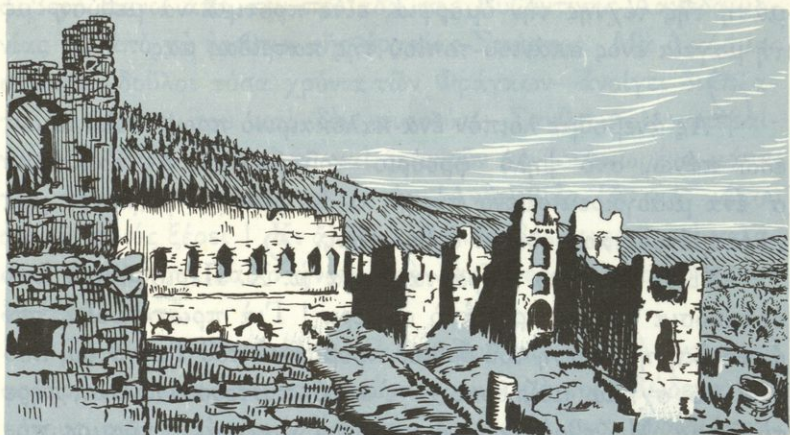
— Ἀκριβῶς, μόνο ἀπὸ τὸ νερό ! εἶπε ὁ δήμαρχος. Παλαιότερα ὑφαίναν ἐδῶ μόνο χοντρά ἐγχώρια ὑφάσματα. Ἦταν μία καλὴ χειροτεχνία. Στὰ 1880 ὁ γερο - Κύρτσης εἶδε στὸν Πειραιᾶ ἓνα κλωστήριο καὶ τὸ μετέφερε ἐδῶ. Ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ μικρὸ κλωστήριο νὰ τί ἔγινε σὲ λίγα χρόνια ! Κι ὅλα αὐτά, κύριε εἰρηνοδίκη μου, τὰ χρωστοῦμε στὴν ἀγαπητὴ μας Ἀραπίτσα. Αὐτὴ εἶναι ἡ ζωὴ τῆς Νάουσας !

— Ἀραπίτσα !

† Ναι, ἔτσι λέμε τὸ ποταμάκι, ποὺ μᾶς φέρνει ἀπ' τὰ βουνὰ τὸ πολυτίμο νερό. Εἶναι αὐτό, ποὺ περνᾷ μέσα στὴν πόλη. Φαίνεται πὼς τὸ εἶπαν Ἀραπίτσα, γιατί εἶναι τὸ νερό του σὰν ὑπόμαυρο. Ἔτσι φαντάζει. Νὰ τὸ προσέξετε. Καὶ ὅποτε θέλετε, νὰ πᾶμε στὸν Ἀι - Νικόλα νὰ δῆτε τὶς πηγές του. Εἶναι μιὰ ὠραία κοιλάδα μὲ ποικίλη βλάστηση, ἀπέραντα δάση, χλοερὰ λιβάδια. Ἀπὸ κεῖ μέσα πηγάζει ἡ Ἀραπίτσα. Ἀπὸ κεῖ ἔχω ὑδρεύσει τὴν πόλη. Ἀπὸ κεῖ κατεβαίνει ὅλος αὐτὸς ὁ πλοῦτος, ὅλη ἡ εὐτυχία ! χ.π.

Ὁ Πέτρος ψιθύριζε « Ἀραπίτσα ! Ἀραπίτσα ! ». Καὶ ἡ βαθύσκιωτη ρεματιά μὲ τὰ μαῦρα νερὰ καὶ τοὺς ὀλάσπρους ἀφρούς ἔπαιρνε στὴ φαντασία του κάποια μαγικὴ μορφή. 4

Γεώργιος Ἀθάνας

66. ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΟ ΜΙΣΤΡΑ

1. ΤΟ ΦΡΟΥΡΙΟ

Υποποιος θέλει νὰ δῆ μὲ τὰ μάτια του μιὰ ἀρχαία πόλη μὲ τοὺς δρόμους της καὶ τὰ ἐρείπιά της, ὄχι μόνο τὰ ἐρείπια τῶν μνημείων τῆς τέχνης, ἀλλὰ καὶ τῶν ἰδιωτικῶν σπιτιῶν, πρέπει νὰ ἐπισκεφθῆ τὴ νεκρόπολη τῆς Δήλου. Καὶ ὅποιος θέλει νὰ δῆ μιὰ μεσαιωνικὴ νεκρόπολη μὲ τὰ τείχη καὶ τοὺς πύργους της, μὲ τὶς ἐκκλησίες καὶ τὰ παλάτια της, ἀλλὰ καὶ μὲ πολλὰ ἑκατοντάδες σπιτία ἰδιωτικά, πού τὰ ὑπολογίζουν σὲ δυὸ χιλιάδες, πρέπει νὰ ἐπισκεφθῆ τὸ Μιστρά. γ'.

Δὲν ξέρω ἂν ὑπάρχουν πολλοὶ τόποι, πού νὰ συνδυάζουν τόσο ἀρμονικὰ τὴν ἔνδοξη ἱστορικὴ παράδοση, τὰ πλούσια καλλιτεχνικὰ μνημεῖα καὶ τὸ ὑπέροχο φυσικὸ τοπίο. Ὅπωςδήποτε ὁ Μιστράς ἱκανοποιεῖ τὸν κάθε ἐπισκέπτη του, εἴτε προτιμᾷ νὰ ταξιδέψῃ μὲ τὰ φτερά τῆς φαντασίας σὲ ἔνδοξα γεγονότα τῆς ἱστορίας μας, εἴτε προτιμᾷ νὰ θαυ-

μάση τῆς τέχνης τὴν ὁμορφιά, εἴτε προτιμᾷ νὰ μεθύσῃ μὲ τὴ μαγεία ἐνὸς σπάνιου τοπίου τῆς πατρίδας μας.

Ὡς ἀνεβοῦμε λοιπὸν ἓνα καλοκαιρινὸ πρωί, πολὺ πρωί, ἐδῶ πάνω, στὸ ψηλὸ φρούριο τοῦ βουνοῦ, ἃς καθίσωμε σ' ἓνα μισογκρεμισμένον πύργον κι ἃς φέρωμε μπροστά μας περασμένους καιροὺς κί ἄνθρώπους.

Χίλια διακόσια σαράντα ἐννέα μ. Χ. Περισσότερα ἀπὸ ἑφτακόσια χρόνια πρὶν ἀπὸ σήμερα ! Γιὰ πρώτη φορὰ τὴν ἀκατοίκητη κορυφὴ τοῦ ὄρθιου προβόλου τοῦ Ταυγέτου, ποὺ ἔχει τὸ σχῆμα μυζήθρας — γι' αὐτό, πιστεύουν πολλοί, πῆρε τὸ ὄνομα Μυζήθρας καὶ τὸ γράφουν Μυστράς — κόσμος πολὺς τὴν ἀνεβαίνει. Τεχνίτες καὶ σύνεργα καὶ μουλάρια φορτωμένα πέτρα κι ἀσβέστη μέρες καὶ μῆνες δουλεύουν σὰν μέλισσες.

Σιγά-σιγά ὀρθώνεται τὸ φράγκικο φρούριο τῶν Βιλαρδουϊνων, ποὺ πῆραν στὸ μεριδιό τους, τὸ Μορέα (τὴν Πελοπόννησον), ὅταν οἱ Φράγκοι καὶ οἱ Βενετοὶ μοίρασαν τὶς χῶρες τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας.

Οἱ Φράγκοι βουλήθησαν νὰ στεφανώσουν τὸ βουνὸ μὲ τὸ φρούριον τὸ ἄπαρτο, γιὰ νὰ καθίσουν πρὸ ἀσφαλεῖς στὸν τράχηλον τῶν Ἑλλήνων τοῦ Μοριά. Ἑλληνες ὅμως ἐπιστρατευμένοι μὲ τὴ βία εἶναι τὸ μελισσολόγι τῶν τεχνιτῶν καὶ τῶν ἐργατῶν, ποὺ στερεώνουν ἀτράνταχτο αὐτὸ τὸ φρούριον.

Τί περίεργο ἀλήθεια ! Σὰν κάποια μυστικὴ φωνὴ νὰ τοὺς λήη πῶς πρέπει νὰ βάλουν ὅλη τους τὴν τέχνην κι ὅλη τους τὴ δύναμιν καὶ νὰ τὸ χτίσουν ὅσο γίνεται πρὸ στερεὸν τὸ φρούριον, γιὰτὶ πολὺ γρήγορα θὰ πέσῃ στὰ χέρια τῶν Ἑλλήνων.

Χίλια διακόσια ἐξήντα δύο, δεκατρία μόλις χρόνια ἀργότερα. Τὸ νεόχτιστον φρούριον ὑψώνεται περήφανον καὶ

φοβερό πάνω από την πεδιάδα τῆς Βυζαντινῆς Λακεδαιμονίας κι ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Σπάρτης. Μὰ ὁ κόσμος σήμερα—δοῦλοι τόσα χρόνια τῶν Φράγκων—ἀνοίγει διάπλατα τὰ μάτια του καὶ δὲν πιστεύει. Σκυθρωποὶ κατεβαίνουν οἱ Φράγκοι ἱππότες καὶ ξεκινοῦν μὲ βουρλωμένα μάτια γιὰ τὴν πρωτεύουσά τους, τὴν Ἀνδραβίδα, ἢ γιὰ κάποιον ἄλλοῦ, ποιὸς ξέρει ! Κι ἄλλοι καβαλάρηδες ζωηροὶ καὶ γελαστοὶ ἀνεβαίνουν καὶ στήνουν στὸν ψηλότερο πύργο τὸ χρυσοῦ δικέφαλο αἰτό.

Ὁ ἴδιος ὁ Γουλιέλμος Βιλλαρδουίνος, ποὺ τὸ ἔχτισε τὸ φρούριο, αἰχμάλωτος τρία τώρα χρόνια μὲ τοὺς δώδεκα βαρόνους του, γιὰ νὰ κερδίση τὴν ἐλευθερία του, ἀναγκάστηκε νὰ παραδώσῃ στὸ νικητὴ τῆς μάχης τῆς Πελαγονίας Μιχαὴλ Παλαιολόγο τὰ φρούρια τοῦ Μιστρά, τῆς Μάνης καὶ τῆς Μονεμβασίας.

Τὰ χρόνια περνοῦν κι ὁ Μιστράς ὀρθώνεται πάντα ἄπαρτος πιά μὲ τὸ Βυζαντινὸ δικέφαλο κυρίαρχό του. Ἀλλὰ σιγὰ σιγὰ πῶς ἀλλάζει μορφή ! Δὲν εἶναι πιά ὁ ἐρημικὸς φύλακας τοῦ πλούσιου κάμπου μὲ τὴν πρωτεύουσά του τὴ Λακεδαιμονία, καὶ τὰ πολλὰ χωριά του. Ἡ ἴδια ἢ πρωτεύουσα, γιὰ νὰ εἶναι πιὸ ἀσφαλισμένη, ἔρχεται καὶ ριζώνει στὰ πόδια του. Ὁ Μιστράς γίνεται πολιτεία, μικρὴ στὴν ἀρχή, μεγάλη ἀργότερα, ἢ πρώτη τοῦ Μοριᾶ, ἢ πρωτεύουσα τοῦ δεσποτάτου τοῦ Μορέως.

2. Η ΑΚΜΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Χρόνο μὲ τὸ χρόνο ξαναπερνοῦν ἀπὸ μπροστά μας δυὸ ὀλόκληροὶ αἰῶνες ὡς τὰ χίλια τετρακόσια ἐξήντα μ.Χ., ποὺ πάτησε καὶ τὸ Μιστρά τὸ πόδι τοῦ πορθητῆ Μωάμεθ τοῦ Β'. Βλαστάρια τῶν αὐτοκρατορικῶν Βυζαντινῶν δυναστειῶν, ποὺ ἀγωνίζονται νὰ ξαναστυλώσουν τὴ βαριά λα-

βωμένη αυτοκρατορία τους, Καντακουζηνοί και Παλαιολόγοι, έρχονται δεσπότες του Μιστρά και χτίζουν παλάτια και διπλά τείχη, για ν' ασφαλίσουν την πόλη.

Φράγκοι, Βενετοί και Τούρκοι περνούν όλοι με τη σειρά τους, φοβερίζουν την πόλη και τὸ φρούριό της, φεύγουν όμως άνίκανοι νά την πατήσουν.

Και οί τελευταίοι Βυζαντινοί σοφοί, αρχιτέκτονες και ζωγράφοι, νιώθουν πώς έδῶ κάτω, στα πόδια του περήφανου Ταυγέτου, δίπλα στους τάφους τῶν αρχαίων Σπαρτιατῶν, ὁ Έλληνισμός αναπνέει πιδ ελεύθερα από την Κωνσταντινούπολη, πού την περισφίγγει ασφυχτικά ὁ σουλτάνος.

Νά τος ὁ Γεώργιος Γεμιστός ἢ Πλήθων κάτω από τὸν ἴσκιό μιᾶς καμάρας, πού διαβάζει. "Ετοιμος εἶναι νά ταξιδέψη για τὴ Φλωρεντία, ὅπου πρῶτος αὐτός θ' ανάψη τὸ πνευματικὸ φῶς, για νά ξυπνήσουν οί Δυτικοί και νά δημιουργήσουν τὴν Ἀναγέννηση.

Νά οί αρχιτέκτονες, πού στολίζουν τὴν πολιτεία με κοσμοζακουσμένες ἐκκλησίες, τὴ μιὰ πιδ ὠραία από τὴν ἄλλη, τὴν Παντάνασσα, τὴν Περίβλεπτο, τὸν Ἅγιο Δημήτριο, τὴν Εὐαγγελίστρια, τοὺς Ἁγίους Θεοδώρους και τὸ Ἄφεντικό.

Νά και οί ζωγράφοι με τὰ θαυματοργά τους χρώματα, πού στολίζουν τὸ ἐσωτερικὸ τῶν ἐκκλησιῶν. Δὲν ἔχουν πιδ τὸν παλιὸ πλοῦτο τῶν ψηφιδωτῶν, ἄλλα και τὰ πινέλα με τὰ φτωχὰ χρώματα στα χέρια τῶν ὀρθοδόξων ζωγράφων εἶναι ἄρκετά, για νά ἐκφράσουν τὴ θρησκευτικὴ πίστη.

Ὀνόματα ἄς μὴν ἀναζητοῦμε. Μεγάλοι και ταπεινοί, αρχιτέκτονες και ζωγράφοι, δούλεψαν και δημιούργησαν κι ἄφησαν μνημεῖα ἄθάνατα, ὄχι για νά δαιωνίσουν τὰ ὀνόματά τους, ἄλλα για νά προσευχηθοῦν με τὴ δικὴ τους

τέχνη, ὅπως προσεύχονται μὲ τὴ δική τους τέχνη καὶ οἱ ἀνώ-
 νυμοι ὕμνογράφοι.

Νά κι ὁ δεσπότης Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος, ποῦ
 ξεκινᾷ μὲ μικρὴ συνοδεία γιὰ τὴ Βασιλεύουσα, ὅπου τὸν
 περιμένει τὸ ἀκάνθινο στεφάνι τοῦ ἔθνομάρτυρα. Τί παρά-
 ξενη ἔκφραση, ποῦ ἔχουν τὰ μάτια του, ὅπως στρέφει γιὰ
 τελευταία φορὰ ν' ἀποχαιρετήση τὸ Μιστρά! Τὸ νιώθει
 πῶς δὲν θὰ τὸν ξαναδῇ καὶ γι' αὐτὸ θέλει νὰ κλείση στὴν ψυ-
 χή του ὀλοζώντανο τὸ ὄραμά του.

Ποιὸς ξέρει! Ἴσως αὐτὸ τὸ ὄραμα τοῦ Μιστρά, ὅπου
 ἔχει ἀναστηθῆ ὁ Ἑλληνισμὸς μὲ ὅλη τὴ ζωντάνια καὶ τὴν
 πνευματικὴ του ἀκτινοβολία, ἴσως αὐτὸ τὸ ὄραμα, περισσό-
 τερο ἀπὸ καθετὶ ἄλλο, θὰ τοῦ δώση τὴ δύναμη νὰ σταθῇ
 ἀκλόνητος τὴν ὥρα τοῦ μεγάλου ἠρωισμοῦ καὶ τῆς μεγάλης
 θυσίας.

3. ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΤΟΠΙΟ

Ἡ ὥρα τοῦ καλοκαιριοῦ πλημμυρίζει τὸν κάμπο καὶ
 διαλύει τὴν ἀραχνένια πάχνη τῆς αὐγῆς. Τὸ ταξίδι μας
 στοὺς περασμένους αἰῶνες τελειώνει σὰν ὄνειρο, ποῦ τὸ διαλύει
 τὸ πρωινὸ φῶς τοῦ παραθυριοῦ. λ^b

Ευπνοῦμε κι ἐμεῖς ἐδῶ πάνω, στὴ νεκρὴ πιά πόλη,
 ὅπου μόνο λίγες ἐκκλησίες μένουں ἀπείραχτες ἀπὸ τοῦ χρό-
 νου τὰ χτυπήματα. Κάτι μᾶς σφίγγει τὴν καρδιά. Ὅμως,
 ἄκου τὴ λαλιά τῆς πέρδικας πόσο χαρούμενη μᾶς ξαλαφρώ-
 νει! Κι ἓνας κότσυφας μὲ τὸ καλογερικὸ του ράσο καὶ τὸ
 χρυσὸ του ράμφος ἤρθε καὶ κάθισε ἀπέναντί μας, πάνω
 στὸ μισογυρεμισμένο τεῖχος, καὶ φλύαρος δὲ θέλει νὰ μᾶς
 ἀφήση νὰ παραδοθοῦμε στὴ μελαγχολία μας.

Ἄνοίγομε τὰ μάτια καὶ τὴν ψυχὴ μας στὸ σημερινὸ
 θέαμα.

Υ Πίσω μας, πρὸς τὴ δύση, μᾶς παραστέκει προστατευτικά ὁ γίγαντας τῶν βουνῶν, ὁ Ταύγετος, μὲ τὶς γκρίζες κορυφές του. Κι ἔμπρὸς μας, ἀνατολικά, ἀπὸ τὴ ρίζα τοῦ Μιστρᾶ ὡς πέρα στὰ ριζοβούνια τοῦ Πάρνωνα, μιὰ ἀπέραντη θάλασσα θά 'λεγε κανεὶς ἄγριο. Τόσο πλούσιο πράσινο, πού νὰ σκεπάζη ἓνα κάμπο ὁλόκληρο καὶ νὰ κρύβη τὰ τόσα χωριά του, ἂν δὲν εἶναι θέαμα μοναδικὸ στὴν τόσο γυμνὴ πατρίδα μας, ἀσφαλῶς εἶναι πολὺ σπάνιο.

Ὁ ἐλαιώνας μὲ ἑκατοντάδες χιλιάδες ἐλιές καὶ τὰ περιβόλια μὲ τὶς λεμονοπορτοκαλιές δὲν ἀφήνουν οὔτε ἓνα στρέμμα ἀσκέπαστο οὔτε μιὰ αὐλὴ σπιτιοῦ ἐλεύθερη. Στὸ βᾶθος μόνο ἢ κοίτη, ἢ σχεδὸν χωρὶς νερό, τοῦ Εὐρώτα, σὰν τεράστιο ἀσημένιο φίδι σχίζει ἀπὸ τὰ βόρεια πρὸς τὰ νότια τὴ θάλασσα τοῦ πράσινου.

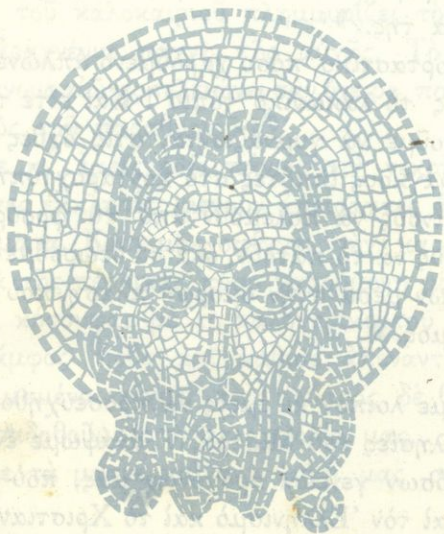
Χ Καὶ ἡ Σπάρτη, ἡ σημερινὴ πόλη, εἶναι σχεδὸν κρυμμένη καὶ μόνο ἡ μητρόπολή της καὶ λίγα ἀπὸ τὰ ψηλότερα κτίριά της προβάλλουν τὶς στέγες τους, γιὰ νὰ δηλώσουν τὴν παρουσία της.

Πόσο ἐορταστικὸ, πόσο χαρούμενο ἀπλώνεται κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μας τὸ λακωνικὸ τοπίο! Καὶ εἴτε τοὺς Σπαρτιάτες φανταστοῦμε νὰ γυμνάζωνται στὶς ὄχθες τοῦ Εὐρώτα, εἴτε τοὺς Φράγκους ἰππότες στὸ κονταροχτύπημά τους, εἴτε τοὺς Βυζαντινοὺς νὰ πολεμοῦν ἀπὸ τὸ φρούριό τους, εἴτε τοὺς Τούρκους νὰ τὸ πατοῦν, ὅλα τὰ θεωροῦμε σὰν παιγνίδια τῶν ἀνθρώπων μέσα στὴν ὁμορφὴ πλάση, πού τοὺς χάρισε ὁ Μεγαλοδύναμος.

Ἄς πᾶμε λοιπὸν κι ἐμεῖς νὰ προσευχηθοῦμε στὶς Βυζαντινὲς ἐκκλησίες τοῦ Μιστρᾶ, ν' ἀνάψωμε ἓνα κεράκι γιὰ τὶς ψυχὲς τῶσων γενεῶν προγόνων μας, πού τόσο τίμησαν ἐδῶ πάνω καὶ τὸν Ἑλληνισμό καὶ τὸ Χριστιανισμό!

Ἰ Ἄς γονατίσωμε στὸ πλακόστρωτο κι ἄς ὑψώσωμε τὸ βλέμμα πρὸς τὸν Παντοκράτορα τοῦ τρούλου, ὄχι μόνο γιὰ νὰ θαυμάσωμε τὴ μεγάλη τέχνη τοῦ ἀνώνυμου ζωγράφου, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ ζήσωμε, ἔστω καὶ γιὰ λίγες στιγμές, τὴ δική του μεγάλη πίστη. Ἔτσι μόνο θὰ γίνωμε ἄξιοι νὰ ὑψώσωμε τὴν εὐχαριστία μας πρὸς Αὐτόν, γιατί μᾶς ἀξίωσε νὰ ζήσωμε μιὰ τέτοια μέρα καὶ μέσα σὲ μιὰ τέτοια πλάση, ὅπου ἡ ἱστορία, ἡ ὁμορφιὰ τῆς μεγάλης τέχνης καὶ ἡ φυσικὴ ὁμορφιὰ τοῦ τοπίου ἔχουν συναντηθῆ σὲ μιὰ τόσο ἄρμονικὴ συντροφιά.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

67. ΤΑ ΜΕΤΕΩΡΑ

† Ι. ΤΟ ΤΟΠΙΟ

Ήταν Μάιος τοῦ 1879, ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ πῆγαινα νὰ ἐπισκεφθῶ τοὺς θεόρατους βράχους τῆς Καλαμπάκας. Ἐκεῖ φιλόθρησκοι ἄνθρωποι, ἐδῶ καὶ χίλια χρόνια, ἔστησαν τὶς ἱερὲς φωλιές τους, ἀφοῦ χωρίστηκαν ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ τὰ μεγάλα ἀξιώματα ποὺ εἶχαν σ' αὐτόν. Ἦμασταν μιὰ συντροφιά, περισσότεροι ἀπὸ δέκα, μὲ ἀρχηγὸ τὸν μητροπολίτη Λαρίσης. Εἶχαμε σκοπὸ νὰ περάσωμε μιὰ νύχτα ψηλὰ στὸν πιὸ μεγάλοπρεπο καὶ στὸν πιὸ φοβερὸ βράχο, ποὺ ἔχει πλάσει ἡ φύση στὸν κόσμον ! Φαίνεται γίγαντας τῶν γιγάντων ἀνάμεσα στοὺς γιγάντιους ἀδερφούς του, ποὺ σχηματίζουν τὸ σύμπλεγμα τῶν βράχων, τὰ Μετέωρα.

Τόσο ξεχωρίζει ὁ βράχος αὐτὸς ἀπὸ τοὺς ἄλλους ! Στὴν κορυφή του βρίσκεται τὸ μοναστήρι τῆς Μεταμορφώσεως, ποὺ μόνον ἀπὸ ὅλα τ' ἄλλα εἴκοσι τέσσερα μοναστήρια, ὅσα εἶναι ἐκεῖ πέρα, λέγεται Μετέωρα.

Ὁ ἡγούμενος τοῦ μοναστηριοῦ ἦταν εἰδοποιημένος ἀπὸ τὸ πρῶν πὼς θὰ πηγαίναμε, καὶ μᾶς περίμενε.

† Πρὶν φτάσωμε στὴ ρίζα τοῦ βράχου, μοῦ φαινάταν τὸ ἀνέβασμα παιγνιδάκι. † Ὅταν ὅμως φτάσαμε ἐκεῖ καὶ εἶδα τὸ φοβερὸ ὕψος, ποὺ χωρίζει τὴν κορυφή ἀπὸ τὴ ρίζα του, καὶ περιεργάστηκα τὸ δίχτυ, τὸ καραβόσχοινο ποὺ τὸ κρατεῖ, τὴν ἀνεμόσκαλα μὲ τὰ ἑκατὸ καὶ περισσότερα σκαλιά, μ' ἔπιασε λιποψυχία. 174 b.

Καὶ δὲν εἶναι τὸ ὕψος μόνο, ποὺ προξενεῖ φόβο, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγριότατη ὄψη τῆς φύσης. Ἐκεῖ πέρα εἶναι ὅλα σκυθρωπά καὶ φοβερά. Τίποτα δὲ γελάει. Νομίζει κανεὶς πὼς ὅλα τὸν φοβερίζουν καὶ πὼς ὅλα ἐπιβουλεύονται τῇ ζωῇ του.

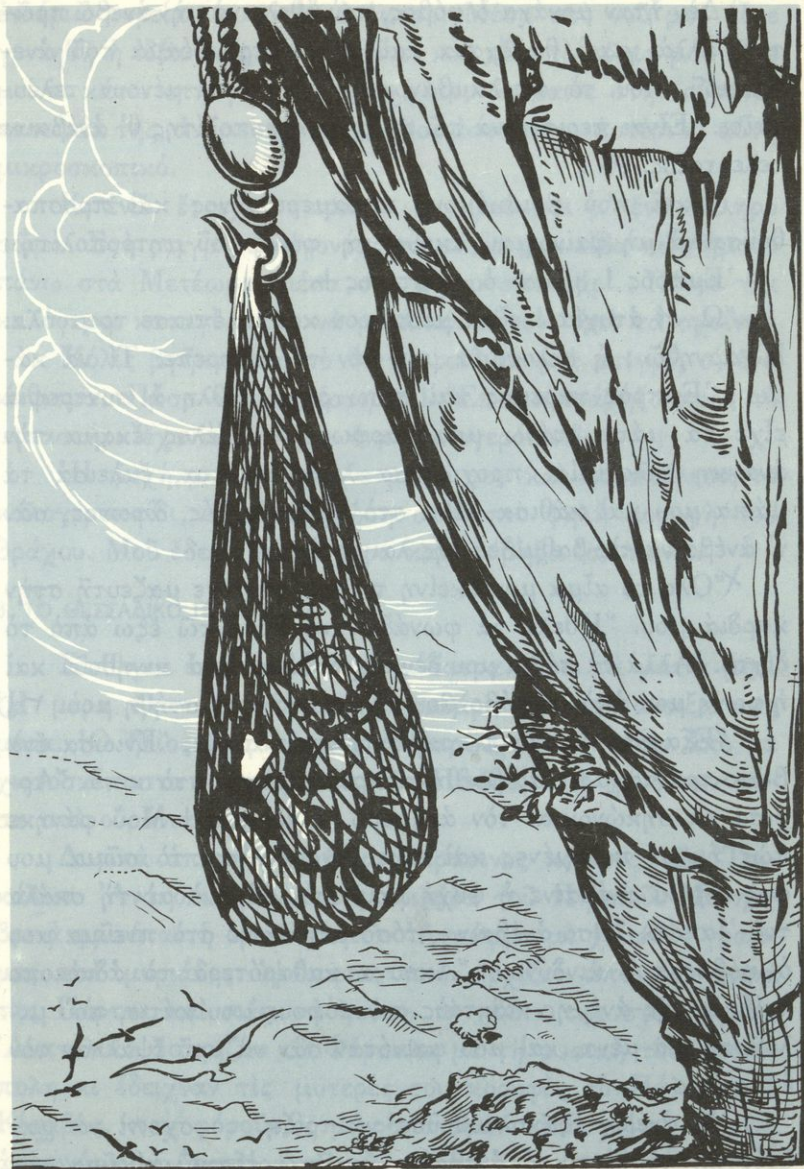
Ἀγριότερη φύση πουθενὰ στὸν κόσμον δὲν ὑπάρχει. Πελάριοι βράχοι ἀπὸ τὸ μεγαλύτερο, ποὺ ἡ κορυφή του ὑψώνεται διακόσια πενήντα μέτρα καὶ περισσότερα ἀπὸ τῇ ρίζα του, ὡς τὸ μικρότερο. Ἀληθινὸ δάσος ἀπὸ βράχους! Μόλις λίγος οὐρανός, κι αὐτὸς γεμάτος ἀπὸ ὄρνια, ποὺ ἔχουν ἐκεῖ γύρω τίς φωλιές τους.

Εἶχαμε μαζευτῆ ὅλοι οἱ λαϊκοὶ τῆς συντροφιάς κάτω ἀπὸ τὸ βράχο τῶν Μετεώρων. Περιμέναμε τὸ μητροπολίτη, ποὺ εἶχε ξεπεζέψει ἀπὸ τ' ἄλογο πολὺ μακριά, κι ἀνέβαινε με ὅλα τὰ γεράματά του τ' ἀνηφορικὸ μονοπάτι.

Τὸ δίκτυ ἦταν κατὰ γῆς. Οἱ καλόγεροι, ποὺ θὰ γύριζαν τὴν ἀνέμη, στῆ θέση τους. Δὲν ἔλειπε παρὰ νὰ φτάσῃ ὁ Σεβασμιώτατος, γιὰ ν' ἀρχίσῃ ἡ ἀνέμη νὰ γυρίζῃ καὶ νὰ τρίζῃ, τὸ σχοινὶ νὰ μαζεύεται καὶ νὰ σηκώνεται τὸ δίκτυ στὸν ἀνήφορο ἔχοντας μέσα του μιὰ ζωὴ ἔτοιμη νὰ χαθῆ, ἂν κοπῆ τὸ σχοινὶ ἢ χαλαρωθῆ ἡ ἀνέμη. } M.

2. Η ΑΝΑΒΑΣΗ

Τέλος ἦρθε ὁ μητροπολίτης. Ἡ καρδιά μου ἄρχισε νὰ χτυπᾷ τικ - τὰκ με πολλὴ βία. Τὰ ποδάρια μου ἔτρεμαν σὰν νὰ εἶχε γίνει τὸ σῶμα μου δέκα φορές βαρύτερο. Ἐτοιμαζόμουν νὰ παραμερίσω, νὰ κρυφτώ, νὰ ἐξαφανιστώ, νὰ φύγω, γιὰ νὰ μὴ με διατάξῃ ὁ μητροπολίτης νὰ μπῶ πρῶτος ἐγὼ στὸ δίκτυ, γιὰτὶ εἶχα μάθει πὼς στὸ ἀνάβασμα τῶν Μετεώρων ἀνεβαίνουν πρῶτα οἱ μικρότεροι στὴν ἡλικία καὶ ὕστερα οἱ μεγαλύτεροι.

† Δὲν ἦταν μονάχα ὁ φόβος, ποὺ ἤθελα νὰ μὴν ἀνεβῶ πρῶτος, ἀλλὰ γιατί θὰ ἔχανα καὶ τὸ λαμπρὸ θέαμα τοῦ ἀνεβασμοῦ, ποὺ τὸ ἀπολαμβάνουν μονάχα ὅσοι μένουν τελευταῖοι. Εἶναι περιττὸ νὰ πῶ πῶς ὁ μητροπολίτης θ' ἀνέβαινε τελευταῖος. ρΑ.

Ἐκεῖ ποὺ βρισκόμουν παραμερισμένος καὶ προσπαθοῦσα νὰ μὴ φαίνωμαι, ἀκούω τὴ φωνὴ τοῦ μητροπολίτη :

—Ἐμπρός ! μέσα ὁ νεώτερος !

—ὦ, τί ἀτυχία ! εἶπα μέσα μου καὶ μ' ἔπιασε τρεμουῖλα. Ν' ἀρνηθῶ ; ἡ φιλοτιμία μου δὲν τὸ ἐπέτρεπε. Τί νὰ κάμω ; Ἐμπρὸς γκρεμὸς καὶ πίσω ρέμα. Ὅλη ἡ συντροφιά εἶχε τὰ μάτια πάνω μου καρφωμένα. Τέλος ἔκαμα τὴν ἀνάγκη φιλοτιμία, προχώρησα λίγα βήματα, ἔκλεισα τὰ μάτια μου καὶ κάθισα μέσα στὸ δίχτυ ὠχρός, ἄφωνος, σὰν ν' ἀνέβαινα τὶς βαθμίδες τῆς λαιμητόμου.

† Ὅλο τὸ αἶμα μου ἐκείνη τὴ στιγμή εἶχε μαζευτῆ στὴν καρδιά μου. Ἦθελα νὰ φωνάξω, νὰ πεταχτῶ ἔξω ἀπὸ τὸ δίχτυ. Ἀλλὰ τὰ πόδια μου δὲν εἶχαν δύναμη νὰ κινηθοῦν καὶ ἡ φωνή μου ἀπὸ τὸ φόβο μου εἶχε πνιγῆ στὰ στήθη μου. ρΟ.

Ἐξαφνα τὸ σχοινὶ τραβήχτηκε ἀπότομα. Ἐνιωσα ἓνα βίαιο τράνταγμα καὶ βρέθηκά κρεμασμένος στὸ κενό. Ἀρχισα νὰ σηκώνωμαι τὸν ἀνήφορο. Πάει πιά ! Μοῦ φάνηκε πῶς ἤμουν πεθαμένος καὶ πῶς εἶχα ἀφήσει τὸ σῶμα μου στὴ γῆ καὶ ἀνέβαινε ἡ ψυχὴ μου στὸν οὐρανὸ μὲ τὴ σκάλα τοῦ Ἰακώβ. Ὅσο ἀνέβαινα, τόσο μεγάλωνε στὸ πνεῦμα μου ὁ φόβος τοῦ κινδύνου. Ἀκουγα καθαρότερα τὸ ἀδιάκοπο τρίξιμο τῆς ἀνέμης καὶ τοὺς συντρόφους μου κάτω, ποὺ μιλοῦσαν γιὰ μένα, καὶ μοῦ φαινόταν σὰν νὰ μοῦ ἔψαλλαν τὸν ἐπικήδειο.

Ἡ ἀνέμη ἐξακολουθοῦσε νὰ τρίζη, τὸ σχοινὶ νὰ μαζεύεται, τὸ δίχτυ ν' ἀνεβαίνει καὶ ἐγὼ ἐξακολουθοῦσα τὴν

έναέρια πορεία μου στὸν ἀνήφορο. Μέσα στὸ νοῦ μου εἶχε γεννηθῆ ἡ ἰδέα πὼς εἶχα πεθάνει καὶ πὼς τὸ σῶμα μου εἶχε μείνει κάτω στὴ γῆ καὶ ἡ ψυχὴ μου ἀνέβαινε στὴν οὐράνια κατοικία της, ἀνάμεσα ἀπὸ πλῆθος ἀστεριῶν, ἀστέρι κι αὐτὴ μικροσκοπικό.

Κι ἐνῶ ἔτρεχα, « τράπ » συγκρούομαι μ' ἓνα σκληρὸ σῶμα. Στὴ στιγμὴ ἀνοίγοντας τὰ μάτια μου εἶδα πὼς ἤμουν πάνω στὰ Μετέωρα, μέσα στὸ δίχτυ σὰν ψάρι. Πέντε ἔξι καλόγεροι καταγίνονταν νὰ με ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὰ σχοινιά.

Μόλις βγῆκα ἀπὸ τὸ δίχτυ, κάθισα μιὰ στιγμὴ σ' ἓνα κάθισμα. Πόσο ἀνακουφίστηκα! Ἔπειτα τράβηξα πρὸς τὸ μοναστήρι ἔχοντας ὄδηγὸ ἓνα καλογεροπαίδι.

Ἡ ψυχὴ μου φούσκωνε μέσα μου καὶ παρακάλεσα τὸ καλογεροπαίδι νὰ με ὀδηγήσῃ στὴν πιὸ ψηλὴ κορυφὴ τοῦ βράχου. Μοῦ ἔδειξε μὲ τὸ χέρι, καὶ τράβηξα ἴσα πάνω.

3. ΤΟ ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ

Στάθηκα ἐκεῖ σὰ στήλη κι ἔφερα γύρω τὰ μάτια μου. Ἡ μέρα ἦταν ἀσυννέφιαστη, καθάρια, σωστὴ ἀνοιξιὰτικὴ μέρα. Ὁ ἥλιος ἔγερνε πρὸς τὸ βασιλείμα του πίσω ἀπὸ τὰ χιονοσκεπέαστα κορφοβούνια τῆς Πίνδου, πού χάνονταν μέσα στὰ οὐράνια ὕψη.

Δυτικὰ ἀπλωνόταν ὁ καταπράσινος κάμπος τῶν Τρικάλων. Ἀνατολικὰ ἀνοίγε ἡ κοιλάδα τοῦ Πηγνιοῦ. Μεσημβρινὰ φαινόταν ἡ ὄροσειρὰ τῶν Ἀγραφῶν μὲ χιλιάδες γραμμὲς καὶ μυριάδες ὑψώματα, πού ἀρχίζει ἀπὸ τὰ στενὰ τῆς Πόρτας καὶ πάει νὰ λούσῃ τὰ πόδια της στὸ Αἰγαῖο. Ἀνατολικὰ ἀσπρίζαν τὰ Φάρσαλα μὲ τὴ φυσικὴ τους ἀκρόπολη κι ἔδειχναν τὶς μυτερές του κορυφές τὸ Πῆλιο κι ὁ Κίσαβος, πού φοροῦσαν μικρὸ στεφάνι ἀπὸ χιόνι. Βορινὰ ἀπλωνόταν ἡ ὄροσειρὰ τῶν Χασιῶν.

Ἄπ' αὐτὴ τὴ λαμπρὴ εἰκόνα ἔλειπαν μόνο ὁ Ὀλυμπος καὶ τὰ στενά τῶν Τεμπῶν, γιὰ νὰ εἶναι ἀκέραιο στὸ μάτι τοῦ παρατηρητῆ τὸ θεσσαλικὸ πανόραμα, πού τ' ἀγκάλιαζε μὲ τὶς χρυσοπόρφυρες ἀκτίνες τοῦ ὁ ἥλιος κι ἔστελνε ἀπὸ τὴν κορυφὴ τῆς Πίνδου τὸ πιὸ στερεὸ φίλημα ἐκείνης τῆς ἡμέρας στὰ κορφοβούνια τῶν Ἀγράφων, τῆς Γκούρας, τοῦ Πηλίου καὶ τοῦ Κισάβου.

Ὁ πατέρας τῆς ἡμέρας ἀκούμπησε τὸ κάτω του τόξο στὸ κεφάλι τῆς Πίνθου κι' ὅλα τὰ κορφοβούνια ἄρχισαν νὰ παίρνουν τὰ χρυσοπόρφυρα χρώματα, νὰ ἰσικιάζουν τὰ λακκώματα καὶ νὰ γιγαντεύουν οἱ ἡλιακὲς ἀκτίνες καὶ οἱ ἴσκιοι. Τὰ σύννεφα, πού παραστέκονται στὴ δύση, χρυσώθηκαν λίγο-λίγο κι ἔγιναν πελώρια χρυσὰ κομμάτια, σὰν χρυσὰ νησιά μέσα σὲ ἀργυρὴ θάλασσα. Κι ὅσο ὁ ἥλιος κατέβαινε ἀργά-ἀργά, τόσο τὰ χρώματα στὰ σύννεφα, στὰ κορφοβούνια καὶ στὸν οὐρανὸ ἄλλαζαν, ἄλλαζαν. Καὶ τὴ στιγμὴ, πού ἔπεσε πίσω ἀπὸ τὸ βουνὸ κι ἄρχισαν νὰ ξεροδίξουν καὶ τὰ ψηλότερα κορφοβούνια, ἡ ντροπαλὴ Ἑσπέρα πρόβαλε δειλὰ ν' ἀνάψη πρῶτα ἓνα ἓνα καὶ ὕστερα πολλὰ πολλὰ μαζὶ τὰ καντήλια τῆς οὐράνιας ἐκκλησίας, γιὰ νὰ ὑποδεχτῆ τὴν πανέμορφη Νύχτα.

Μποροῦσα νὰ καθίσω ἐκεῖ ὅλη τὴ νύχτα κουβεντιάζοντας μὲ τ' ἀστέρια, ἂν δὲν ἐρχόταν τὸ γνωστὸ καλογεράκι νὰ μοῦ πῆ :

— Ὅριστε μέσα, σᾶς περιμένουν.

Αὐτὸ μπροστὰ κι ἐγὼ πίσω μῆκαμε στὴν αἴθουσα τῆς ὑποδοχῆς τοῦ μοναστηριοῦ, ὅπου ὁ δεσπότης καὶ ἡ ἄλλη συντροφιά ἔπαιρναν τὸ ὀρεκτικὸ τους κουβεντιάζοντας, ἐνῶ ὁ περιποιητικὸς ἡγούμενος ἐτοίμαζε τὸ τραπέζι τοῦ φαγητοῦ ἐπιστατώντας ὁ ἴδιος σὲ ὅλα.

† 68. ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΠΑΤΜΟ

1. Η ΕΚΔΡΟΜΗ ΜΑΣ

Ἐκ τῆς ἀκρογιαλίας τῆς Ἰκαρίας χρόνια καὶ χρόνια τὴν ἀγνάντευα. Κάποτε θαρροῦσα πὼς ξεχώριζα τοὺς μαυροφορεμένους καλογέρους νὰ πηγαινοέρχωνται στὶς ταράτσες τοῦ μοναστηριοῦ της. Δέκα ὀχτῶ μίλια μόλις χῶριζαν τὰ δύο ἑλληνικότατα νησιά. Καὶ μιὰ βαρκοῦλα μὲ πανὶ θὰ μποροῦσε μὲ γαλήνη νὰ μᾶς πάη προσκυνητὲς μέσα σὲ λίγες ὥρες. Ἔτσι γινόταν, πρὶν πέση ἡ Πάτμος στὰ χέρια τῶν Ἰταλῶν.

† Τὰ χρόνια τοῦ πολέμου καὶ τῆς κατοχῆς μὲ κράτησαν

κι έμένα μακριά από τὰ νησιά μας. Μὰ τὸ ὄραμα τῆς Πάτμου ἦταν πάντα φυλαγμένο βαθιά στὴν ψυχὴ μου. Καὶ νά, πού τὸ καλοκαίρι τοῦ 1946 ἦταν γραφτό μου νὰ πατήσω τ' ἅγια χώματά της. ✕'Α.

Μόλις ἔφτασα στὴν Ἰκαρία, πληροφορήθηκα ὅτι μερικοὶ φίλοι προετοίμαζαν μιὰ ἐκδρομὴ γιὰ τὴν Πάτμο. Ἄλλο πού δὲν γύρευα.

Στις 24 τοῦ Αὐγούστου ἔγινε ἡ ἐκδρομὴ μας.

✕'Απὸ τὸ μεσημέρι ὡς τις πέντε τὸ ἀπόγευμα κράτησε τὸ ταξίδι μας. Ὁ καπετάνιος σήκωσε καὶ τὸ πανί, πού μᾶς ἔγινε περιζήτητο, ὄχι τόσο γιὰ τὴ βοήθεια του στὴν ταχύτητα τοῦ πλοιαρίου μας, ὅσο γιὰ τὸν ἴσκιο του. 1907.

Πλέομε πρὸς τὰ Ν.Α. Ἀριστερά μας ἀπλώνεται ἡ Σάμος μὲ τὰ μικρασιατικὰ παράλια στὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντα. Πολὺ πιὸ κοντά μας, πρὸς τὴν ἴδια διεύθυνση, εἶναι οἱ Φοῦρνοι. Μόλις τοὺς προσπερνᾶμε, εἴμαστε στὰ μισὰ τοῦ ταξιδιοῦ καὶ μπαίνομε στὰ νερά τῆς Δωδεκανήσου. Τὸ πέλαιος μᾶς δροσίζει κάπως μέσα στὴ ζέστη τοῦ Αὐγούστου. Μὰ πιὸ πολὺ μᾶς δροσίζει ἡ ἀνέκφραστη χαρά, γιὰτὶ μπήκαμε στὰ πολυπόθητα νερά τῶν ἐλεύθερων πιά νησιῶν μας.

Ἄπ' ἐδῶ καὶ κάτω, πρὸς τὸ νοτιά, μίλια πολλὰ τὸ Αἰγαῖο εἶναι τῶρα πέρα γιὰ πέρα ἑλληνικό, ἀπὸ τὴν Πάτμο ὡς τὴ Ρόδο, κι αὐριο ἀκόμη πιὸ πέρα ὡς τὴν Κύπρο μας. Ὅσο κι ἂν ἀγωνίστηκαν νὰ τὴ μολύνουν τὴ θάλασσά μας τόσοι καὶ τόσοι κατακτητές, νὰ τὴν σήμερα ἀμόλυντη, τόσο ἑλληνική, ὅσο ἦταν καὶ πρὶν ἀπὸ τρεῖς χιλιάδες χρόνια. Καὶ μεῖς ἔχομε τὴ μεγάλη τύχη ν' ἀρμενίζωμε ἔπειτα ἀπὸ τῶν αἰῶνων σκλαβιά πρὸς τὰ ἡλιόχαρα νησιά μας.

Τώρα πλησιάσαμε τις ἀκτὲς τῆς Πάτμου κι ἔτσι μπορούμε νὰ περιεργασθοῦμε τὴν ἐδαφικὴ της διαμόρφωση καὶ τὴ βλάστησή της. Ἡ γύμνια της καὶ τὸ χαμηλό της

ὕψος μᾶς θυμίζει τὴ Μύκονο, ἂν καὶ ξεχωρίζομε σὲ λίγο μερικὲς μικρὲς ὀάσεις μὲ ἀμπέλια καὶ συκιές. Παραπλέομε ἀπὸ τὸν ἕνα κολπίσκο στὸν ἄλλο, ποὺ μᾶς δίνουν τὴν ἐντύπωση μιᾶς δαντέλας μὲ πολλοὺς γύρους. "Ὅταν κάποτε ἀντικρίζομε στὸ βάθος ἐνὸς κόλπου τὸ γραφικότερο χωριό της, τὸν Κάμπο, ν' ἀπλώνεται σὲ μεγάλο μᾶκρος μέσα στὴν πρασινάδα τῶν ἀμπελιῶν καὶ τῶν δέντρων του, θαρροῦμε πὼς βρισκόμαστε σὲ κάποιον ἀπὸ τὰ τόσο νοικοκυρεμένα χωριά τῆς Σύρου μὲ τοὺς περίφημους κήπους.

"Ὅλο καὶ πλησιάζομε στὸ μοναδικὸ λιμάνι τοῦ νησιοῦ, στὴ Σκάλα, χτισμένη στὸν πιὸ βαθὺ κόλπο καὶ πολὺ κοντὰ στὸν πιὸ στενὸ λαιμό του, ἐκεῖ ἀκριβῶς ποὺ δείχνει ὁ χάρτης τὴν Πάτμο σὰν δύο νησιά ἐνωμένα. "Ὅλοι μας καμαρώνομε τὰ πεντακάθαρα νησιώτικα σπίτια τῆς Σκάλας καὶ τῆς Χώρας λίγα χιλιόμετρα πιὸ πάνω, στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ, ὁλόγυρα στὸ κοσμοξακουσμένο μοναστήρι.

Εἶχα θαυμάσει πολλὰς φορὲς ὡς τώρα τὴ λευκότητα καὶ τὴν καθαριότητα τῆς Μυκόνου καὶ θαρροῦσα πὼς καμιά ἄλλη πόλη δὲν τὴν ξεπερνάει. Κι ὅμως πιὸ ἄσπρη καὶ πιὸ καθαρὴ εἶναι ἡ Πάτμος. "Ὅλα τὰ σπίτια της φρεσκοασπρισμένα καὶ οἱ αὐλές της καὶ τὰ πεζοδρόμια καὶ οἱ ἄκρες τοῦ δρόμου ἀκόμη, ποὺ ἐνώνει τὴ Σκάλα μὲ τὸ μοναστήρι καὶ τὴ Χώρα. Κανένα ἄλλο χρῶμα δὲν διακρίναμε ἀνάμεσα στὰ σπίτια, ἐκτὸς ἀπὸ λίγη πρασινάδα ἐδῶ κι ἐκεῖ, κάπου ἕνα δέντρο, κάπου ἕνα μικρὸ περιβόλι.†

2. Η ΥΠΟΔΟΧΗ ΜΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ

✓ Χαιρετιστήκαμε χαρούμενα μὲ δύο τρεῖς βαρκοῦλες, ποὺ πρωτοαπαντήσαμε στὸ λιμάνι. Κάμποσος κόσμος μαζεύτηκε στὴν προκουμαία. Στὰ μελαψὰ τους πρόσωπα διαβάζαμε μιὰ εὐχάριστη ἐκπληξη. "Ἡμαστε ἡ δευτέρα ἐκδρομὴ,

πού δεχόταν τὸ νησί τους ἀπὸ τὴ μητέρα Ἑλλάδα. Ἰλίγες ἑβδομάδες πρὶν μᾶς εἶχαν προλάβει οἱ Σαμιῶτες, ὅπως μᾶς εἶπαν μόλις βγήκαμε. Στὴν τοπικὴ ἀστυνομία μᾶς καλοδέχτηκαν ἀδερφικὰ καὶ γρήγορα-γρήγορα μᾶς ἔδωσαν τὶς ἀπαραίτητες γιὰ τὴ διαμονή μας πληροφορίες. Μάθαμε πὼς τὰ τρόφιμα ἦταν ἀκόμη πολὺ σπάνια. Εὐτυχῶς μᾶς παρηγόρησαν μερικὲς κυρίες τῆς συντροφιάς μας, πού εἶχαν ὑπεραρκετὴ προμήθεια.

Οἱ κουβέρτες, πού εἶχαμε φορτωθῆ, μᾶς ἦταν ἀχρηστες, γιὰτι καὶ ξενοδοχεῖο τοῦ ὕπνου οἰκονομικὸ βρήκαμε καὶ οἱ ξενῶνες τοῦ μοναστηριοῦ ἦταν διαθέσιμοι.

Γαϊδουράκια καὶ μουλάρια ἔτοιμα μᾶς προσφέρθηκαν σὲ πολὺ χαμηλὴ τιμὴ νὰ μᾶς ἀνεβάσουν στὸ μοναστήρι, ὅπου ἀποφασίσαμε νὰ περάσωμε τὴ νύχτα οἱ περισσότεροι. Καὶ νὰ σου ἡ συνοδεία μας ἀνηφορίζει ἀκολουθώντας τὸν παλιὸ δρόμο, ὅλο πλακόστρωτο, γιὰ συντομία. Οἱ ἀγωγιάτες μας ἦταν ἡ εὐγένεια καὶ ἡ προθυμία προσωποποιημένη, στεγνοὶ καὶ φτωχοντυμένοι, ἀλλὰ καὶ πλημμυρισμένοι χαρά, γιὰτι στὶς μέρες τους ἦρθε ἡ περιπόθητη ἐλευθερία, πού τόσοι αἰῶνες τὴν ὄνειρεύτηκαν οἱ πρόγονοί τους.

Ἐστὸς ὀλάσπρους τοίχους τῶν σπιτιῶν γαλάζιες ἐπιγραφές μαρτυροῦσαν τὴ μεγάλη τους εὐτυχία : «Σὰς περιμέναμε 34 χρόνια ! », « Ζήτω ἡ Ἑνωσι ! », « Καλῶς ἦρθατε, ἀδέρφια ! ». Πόσο ἀγνὸ διατήρησαν τὸν πατριωτισμὸ τους αὐτοὶ οἱ ἡμεροὶ νησιῶτες! 176-

Προσπερνᾶμε τὸ Σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως μὲ τὰ ἐρείπια τῆς περίφημης Πατριάδος Σχολῆς, γιὰ νὰ τὸ ἐπισκεφθοῦμε τὴν ἄλλη μέρα στὸ γυρισμὸ μας ἀπὸ τὸ μοναστήρι. Καὶ φτάνομε στὴν εἴσοδο τοῦ κάστρου - μοναστηριοῦ μὲ τὸ ἡλιοβασίλεμα. Στὸ γενικὸ του σχέδιο εἶναι ἀπα-

ράλλαχτο, ὅπως τὸ πρωτόχτισε ὁ Ὁσιος Χριστόδουλος τὸν 11^ο αἰώνα.

Οἱ καλόγεροι εἶναι ὀλοπρόθυμοι πῶς νὰ μᾶς εὐχαριστήσουν μὲ τίς περιποιήσεις τους. Οἱ κοιτῶνες μᾶς περιμένουν ἔτοιμοι, γιατί στὸ μεταξύ εἶχε τηλεφωνήσει ἡ ἀστυνομία ἀπὸ τὴ Σκάλα. Ὁ ἡγούμενος μᾶς προσκαλεῖ στὸ ἡγουμενεῖο, ὅπου μᾶς προσφέρεται θαυμάσιος καφές. Νιώθουμε νὰ στενοχωρῆ τοὺς καλογέρους ἢ ἀδυναμία τους νὰ μᾶς φιλοξενήσουν, γιατί εἶναι τόση ἡ ἔλλειψη τῶν τροφίμων. Προσπαθοῦμε νὰ τοὺς καθησυχάσωμε βεβαιώνοντάς τους πὼς δὲ μᾶς λείπει τίποτε. Τὴν ὥρα τοῦ φαγητοῦ μᾶς προσφέρεται δροσερώτατο καρπούζι.

3. Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΠΑΤΜΟ

Νύχτα-νύχτα μᾶς ξύπνησε ἡ ψαλμωδία τοῦ Ὁρθρου, ποὺ ἔφτανε σὰν ἀπόκοσμη ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία τοῦ μοναστηριοῦ ὡς ἐπάνω στοὺς κοιτῶνες. Γιὰ χάρη δική μας ὁ Ὁρθρος ἄρχισε στὶς τρεῖς τὴ νύχτα, ἀντὶ γιὰ τίς δύο, ποὺ εἶναι ἡ συνηθισμένη ὥρα, γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ παρακολουθήσωμε τὴ λειτουργία ἀπὸ τίς 5 ὡς τίς 8,30 τὸ πρωί.

Ἔτσι μοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία πρώτη φορά νὰ ζήσω τρεῖς ὥρες σ' ἓνα γνήσιο βυζαντινὸ περιβάλλον μὲ παπάρδες καὶ ψάλτες καλογέρους, μὲ τὸ καλογεροπαίδι κανονάρχο νὰ πηγαινοέρχεται ἀπὸ τὸν ἓνα ψάλτη στὸν ἄλλο, γιὰ νὰ τοῦ κανοναρχάη μὲ τὴν ἀνόθευτη βυζαντινὴ μουσική, μακριὰ ἀπὸ τὴν ὀχλοβοή, ποὺ δὲ σ' ἀφήνει νὰ συγκεντρωθῆς. Ἡ πίστη πιὸ θερμὴ νιώθαμε νὰ μᾶς ἐξαγίζιζ.

Ὅσες ὥρες μᾶς ἔμεναν, τίς διαθέσαμε γιὰ νὰ ἐπισκεφθοῦμε τὴν περίφημη βιβλιοθήκη, τὸ ἀνεκτίμητο σκευο-

φυλάκιο, τὰ ἄλλα διαμερίσματα τοῦ μοναστηριοῦ καὶ τέλος τὸ Σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως. Ὅχι ὤρες, ἀλλὰ μέρες καὶ ἐβδομάδες θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχαμε στὴ διάθεσή μας, γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ προσέξωμε ὅλα τὰ κειμήλια κι ὅλους τοὺς θησαυροὺς τῆς τέχνης, τὰ ὁποῖα μὲ τόση στοργή καὶ ἀφοσίωση κατόρθωσαν νὰ σώσουν τόσες καὶ τόσες γενεές καλογέρων.

Ἡ Εἶναι θαῦμα πὼς κανένας ἀπὸ τοὺς τόσους ἐπιδρομεῖς δὲν ἀποτόλμησε τὴν παραμικρὴ ἱεροσυλία. Εἶναι τόσο μεγάλη ἡ δύναμη τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὥστε ἀνάγκαζε καὶ τοὺς ἀλλόπιστους ἀκόμη, ὄχι μόνο νὰ σέβωνται, ἀλλὰ καὶ νὰ προστατεύουν πολλὰς φορές τὸ μοναστήρι του. *Ἡ Α. Τ. Γραφ.*

Ἡ βιβλιοθήκη ἔχει σήμερα 735 χειρόγραφα καὶ 4500 παλαιὰ ἔντυπα βιβλία. Ἀνάμεσα στὰ χειρόγραφα πολλὰ εἶναι πολυτιμότερα, ὅπως ὁ «Πορφυροῦς κώδιξ», χειρόγραφο μερικῶν κεφαλαίων τοῦ κατὰ Μάρκον Εὐαγγελίου τοῦ Ε' μ.Χ. αἰώνα, γραμμένο πιθανότατα ἀπὸ τὸν καλλιγράφου αὐτοκράτορα Θεοδόσιο τὸ Μικρό. Πολλὰ χρυσόβουλλα, δηλαδὴ διατάγματα Φράγκων βασιλέων κι Ἐνετῶν δόγηδων, ἀκόμη καὶ φερμάνια σουλτάνων, φανερώνουν τὴ μεγάλη σημασία τοῦ μοναστηριοῦ γιὰ ὅλο τὸν κόσμον. Ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὸ σπουδαιότερο εἶναι τὸ χρυσόβουλλο τοῦ Ἀλεξίου Α', μὲ τὸ ὁποῖο δωρίζει τὸ νησὶ στὸν Ὅσιο Χριστόδουλο στὰ 1080 μ.Χ. γιὰ νὰ ἰδρῦση τὸ μοναστήρι τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

Ἀπὸ τ' ἀφθονώτατα κειμήλια κι ἔργα τέχνης ἂς ἀναφέρωμε τὴν ἀλυσίδα τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, μὲ τὴν ὁποία τὸν μεταφέρανε δεμένο ἀπὸ τὴ Ρώμη στὴν Πάτμο, τὸ λείψανο τοῦ Ὁσίου Χριστοδούλου, τὸ μεγαλύτερο σωζόμενο Τίμιο Εὐλο σὲ σταυρό, δῶρο τοῦ Ἀλεξίου Α', καὶ μιὰ καντήλα, δῶρο τοῦ Μωάμεθ Β'. Μόνο ὁ Πανάγιος Τάφος, μᾶς

εἶπαν οἱ πάντοτε πρόθυμοι κι ἀκούραστοι καλόγεροι, ξεπερνάει τὸ μοναστήρι στὸν πλοῦτο.

Ἄξιζει ν' ἀναφέρωμε πὼς κάτω ἀπὸ τὸ τόσο μεγάλο μοναστήρι εἶναι ἡ στέρνα του, τόσο μεγάλη κι αὐτή, ποὺ ἐπαρκοῦσε γιὰ τοὺς διακόσιους καλογέρους τῆς παλαιότερης ἐποχῆς καὶ τοὺς πολλοὺς ἐπισκέπτες. Σὲ περασμένους αἰῶνες, ποὺ τὸ μοναστήρι ἦταν κοινόβιο, χρησιμοποιοῦσε ἓνα φοῦρνο μεγάλο σὰν ἄλωνι καὶ μιὰ σκάφη σὰ μεγάλη βάρκα, ποὺ σώζονται ἀκόμη καὶ τὰ εἶδαμε.

Βιαστικοὶ περάσαμε ἀπὸ τὸ Σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως. Νά ἐδῶ ἡ θέση, ὅπου ἀλυσοδεμένος ὁ Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης εἶδε τὸ ὄραμα τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ ἑπτασφράγιστο βιβλίο, μὲ τὸ σάλπισμα τῶν ἑπτὰ Ἀγγέλων, μὲ τὸ ἑπτακέφαλο θηρίο καὶ μὲ τὴ Δευτέρα Παρουσία. Στους τοίχους τῆς ἐκκλησίας ἀποσπάσματα καὶ εἰκόνες ἀπὸ τὴν Ἀποκάλυψη μᾶς ξαναζωντανεύουν τὸ ὄραμα. Ἐνα ρίγος μᾶς συγκλονίζει, οἱ γυναῖκες δακρύζουν καὶ γονατίζουν. Στιγμὲς ἀλησμόνητες γιὰ ὅλη τὴ ζωὴ μας.

Ἡ τρουμπέτα μᾶς ἀναζητᾷ κάμπωση ὥρα καθυστερημένους. Ὁ καπετάνιος μας δὲν τὴν πολυπιστεύει τὴ γελαστή θάλασσα. Ποιὸς ξέρει ἂν δὲν τὴν πιάσουν οἱ ξαφνικοὶ θυμοὶ τῆς Ἰγυρίζομε λοιπὸν καταμαγεμένοι γιὰ ὅσα εἶδαμε καὶ ζήσαμε, ἀλλὰ καὶ μετανιωμένοι, γιὰτὶ δὲν εἶχαμε ὑπολογίσει πιὸ πολὺ τὸ χρόνο. Κι ὅλοι μας τάζομε πὼς μὲ τὴν πρώτη εὐκαιρία θὰ ξαναπᾶμε στὴν Πάτμο μας, στὸ ἄσπρο νησι τῶν θρησκευτικῶν μας θρύλων. *ἡλ.*

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

69. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ

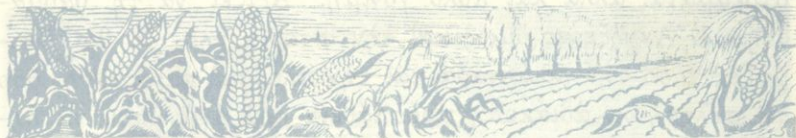
Ἀστράφτουν καὶ τὰ δώδεκα νησιά μας σὰν πετράδια,
δεμένα σὲ πολύτιμο βραχιόλι ἑλληνικό.

Βραχιόλι, πού τ' ἀσήμωσαν τῆς λευτεριάς τὰ χάρδια
καὶ τῆς Ἑλλάδας τὸ φιλὶ τὸ τίμιο καὶ γλυκό.

Δὲ σᾶς ἐμάρανε ἡ σκλαβιά, πού τόσα χρόνια τώρα
νά σᾶς μαδήση κοίταζε τὰ ὀλάσπρα σας φτερά.

Μὲς στὴν καρδιά σας κρύβατε τῆς λευτεριάς τὰ δῶρα
καὶ στὴ ματιά σας ἔλαμπε ἡ ἑλληνικὴ χαρά.

Κι ὅταν τῆς θείας ἀνάστασης χτυπήσανε οἱ καμπάνες
καὶ τὸ ποδάρι του ὁ ἐχθρὸς τὸ ξάνοιξε μὲ βιά,
ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου τίς κορφές ἀκούστηκαν παιάνες
γιὰ τὰ δεσμά της, πού ἔσπαζε παντοτινὰ ἡ σκλαβιά.

70. ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΡΓΑ ΚΑΙ Η ΚΩΠΑ·Γ·ΔΑ

† Τὸν περασμένο Αὐγούστο ὁ πατέρας μου, πραγματοποιώντας παλαιότερη ὑπόσχεσή του, μὲ πῆρε μαζί του σ' ἓνα ταξίδι, τὸ ὁποῖο θὰ ἔκανε ὡς τὴ Θεσσαλονίκη. Εἶχα ἀκούσει τόσα πολλά γιὰ τὴ δεύτερη πρωτεύουσα τῆς πατρίδας μας, τὴν ὁμορφή νύφη τοῦ Θερμαϊκοῦ, καὶ εἶχα μεγάλη ἐπιθυμία νὰ τὴν ἐπισκεφθῶ. †^Α.

Ξεκινήσαμε λοιπὸν ἓνα πρωινὸ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, περάσαμε τὴ Θήβα καὶ βρισκόμαστε κατὰ τὶς 12 τὸ μεσημέρι στὸ χωριὸ Μούλκι.

Δεξιὰ μας ἀπλωνόταν μιὰ ἀπέραντη πρασινάδα, δεῖγμα τῆς ζωηρῆς βλάστησης, ποὺ σκέπαζε σὲ μεγάλη ἀπόσταση τὴ γύρω ἔκταση.

— Κοίταξε, πατέρα, κοίταξε ! Τί μεγάλες ἀραποσιτιές ! Καὶ πόσα ἀραποσιτία ἔχει κάθε φυτὸ ! Δὲν μπορῶ νὰ τὰ μετρήσω, καθὼς τρέχομε, ἀλλὰ θὰ ἔχη καθένα πέντε κι ἔξι.

Τὸ αὐτοκίνητο προχωροῦσε μὲ ταχύτητα σαράντα περὶπου χιλιομέτρων τὴν ὥρα, κι ἐμεῖς μπορούσαμε νὰ διακρίνωμε δεξιὰ μας, ἐκτὸς ἀπὸ τ' ἀραποσιτία, τὶς θερισμένες ἐκτάσεις τῶν σιταριῶν, τὶς πλούσιες βαμβακοφυτεῖες καὶ τὰ περιβόλια, στὰ ὁποῖα οἱ καλλιεργητὲς μὲ τὰ φανταχτεράτους φορέματα φαίνονταν ἀπὸ μακριὰ σὰν κινούμενα ἄνθη, μέσα στὸν καταπράσινο κάμπο.

— Ναι, παιδί μου, ἀπάντησε ὁ πατέρας.

Ἡ ἔκταση αὐτὴ εἶναι πραγματικὰ καὶ μεγάλη, 250.000

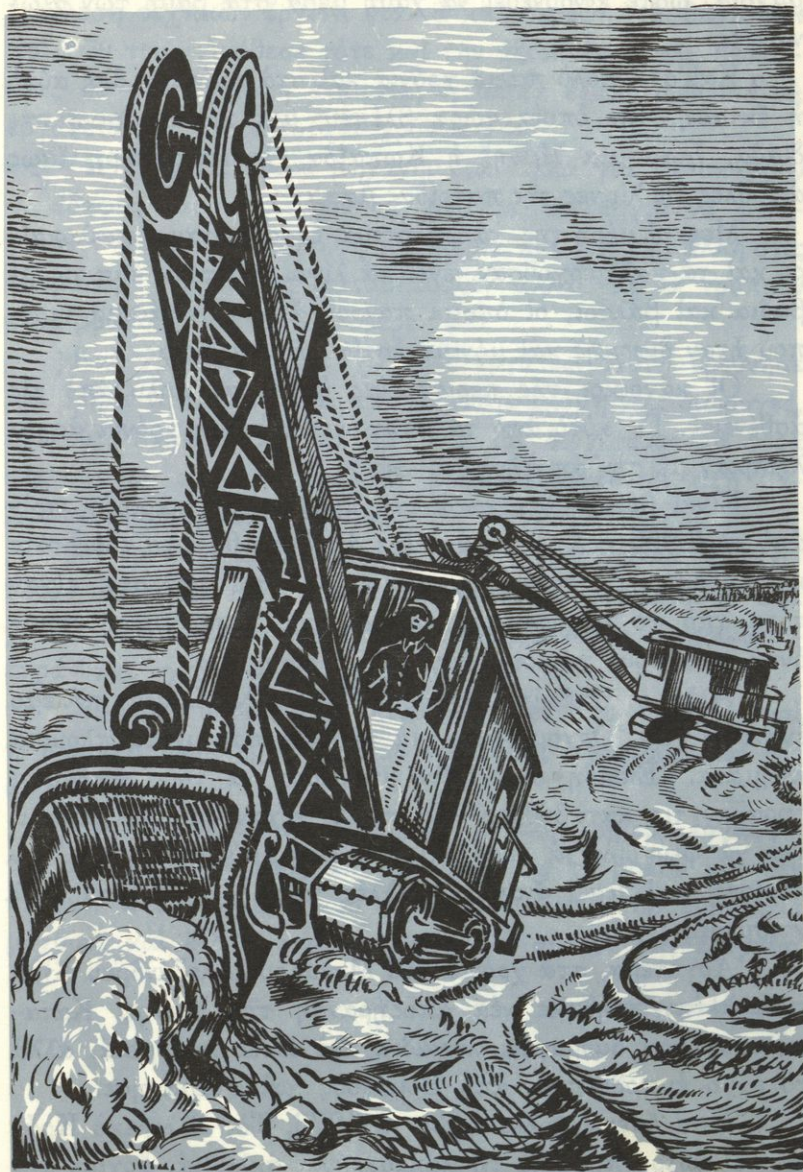
στρέμματα, αλλά και πολύ γόνιμη. 'Αξίζει να τη θαυμάζωμε ! "Αν ήξερες όμως και την ιστορία της, δὲ θὰ θαυμάζες τόσο τὴν πρασινάδα καὶ τὴν πλούσια παραγωγή, ὅσο τὴ σκληρὴ καὶ ἀδιάκοπη προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου νὰ δημιουργήσῃ αὐτὸ πού βλέπεις! "Αν ήξερες τὴν πάλῃ, πού ἔκαμε ἐναντίον τῶν στοιχείων τῆς φύσης ὁ ἄνθρωπος, γιὰ νὰ μεταβάλῃ πολλὰ μέρη τῆς πατρίδας μας ἀπὸ ἐστίες δυστυχίας σὲ πηγὲς εὐτυχίας !...

— Βέβαια, πατέρα, πολλές φορές ἄκουσα στὸ σχολεῖο μας γιὰ μεγάλα τεχνικὰ ἔργα, ὅπως εἶναι τῆς Μακεδονίας μας πρὸ πάντων ἢ τῆς Θεσσαλίας. Κι ἀπὸ ὅσα μᾶς ἔλεγε ὁ δάσκαλός μας, φαντάστηκα πόσο θὰ ἐργάστηκε καὶ τί χρήματα θὰ ξόδεψε τὸ Κράτος μας γιὰ τὴν ἐκτέλεσή τους, ὅταν εἶχε ν' ἀγωνιστῆ στὴ Μακεδονία ἐναντίον τῶν τρομερῶν πλημμυρῶν, τῶν καταστροφῶν καὶ τῆς ἐλονοσίας !

— Α ! αὐτὴ ἡ ἐλονοσία, παιδί μου, τί μεγάλο κακὸ γιὰ τὴν πατρίδα μας ! Θυμοῦμαι παλιότερα ὅτι ὑπέφερε ἀπ' αὐτὴ ὁ περισσότερος πληθυσμὸς μας. "Ολοὶ οἱ κάτοικοι τῶν πεδιάδων τῆς Μακεδονίας καὶ ἄλλων μερῶν ὀλόκληρο τὸ χρόνο ζοῦσαν μὲ τὸ κινίνο στὴν τσέπη, κίτρινοι, ἀρρωστιάρηδες, ἀνίκανοι γιὰ ἐργασία. Εὐτυχῶς ὅμως τώρα γλίτωσαν.

Τὰ μεγάλα τεχνικὰ ἔργα τῆς πεδιάδας τῶν Σερρῶν, τοῦ ποταμοῦ 'Αξιοῦ, τῆς λίμνης τῶν Γιανιτσῶν, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀποδώσει στὴν καλλιέργεια περισσότερα ἀπὸ 1.600.000 στρέμματα, γλίτωσαν καὶ τοὺς ἀνθρώπους μας ἀπὸ τὴν ἐλονοσία καὶ τὶς καταστροφές.

'Αλλ' ἄς συνεχίσωμε τὴ συζήτησή μας γιὰ τὴν περιφέρεια αὐτὴ, τὴν ὁποῖα ἔχομε μπροστὰ μας, γιὰ νὰ δῆς ἀπὸ πόσο μακριὰ ἀρχίζει ἡ προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου νὰ ὑποτάξῃ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσης στὴ δύναμή του ! 'Απὸ τόσο

μακριά, ὥστε κινδυνεύει νὰ χαθῆ μέσα στὰ βάθη τῶν αἰώνων. γΑ.

γ Καὶ στὰ πολὺ παλιὰ χρόνια καὶ στὰ νεώτερα ὅλη αὐτὴ ἡ ἔκταση, τὴν ὁποία τῶρα βλέπεις μιὰ καταπράσινη πεδιάδα, ἦταν μιὰ λίμνη, ἡ Κωπαΐδα, ἡ μεγαλύτερη ἴσως ἀπ' ὅλες τὶς λίμνες τῆς πατρίδας μας. γδ.

Μερικὰ μέρη τῆς, τὰ ψηλότερα, ξεραίνονταν τὸ καλοκαίρι καὶ τὰ καλλιεργοῦσαν, ἐνῶ τὰ λίγο βαθύτερα ἔμεναν λιβάδια καὶ βάλτοι, οἱ ὁποῖοι παντοῦ ἄφηναν στάσιμα νερά, ποὺ ἦταν διαρκῆς καὶ μόνιμη ἐστία τῆς ἔλνοσας.

Οἱ κάτοικοι τῆς περιφερείας ὑπόφεραν πολὺ ἀπὸ τὶς ἀσθένειες. Γι' αὐτὸ ἀπὸ τὰ παλαιότερα ἀκόμη χρόνια ἀσχολήθηκαν μὲ τὴν ἀποξήρανσὴ τῆς. γ

Εἶναι βέβαιο ὅτι κατὰ τὴν προϊστορικὴ περίοδο, πρὶν ἀπὸ τὸ 2.000 π.Χ., ἡ λίμνη εἶχε ἀποξηρανθῆ ἀπὸ τοὺς τότε κατοίκους τῆς, τοῦ Ὁρχομενίου. Αὐτοὶ μάλιστα εἶχαν τότε ἀπὸ τὸ εὐφορώτατο ἔδαφός τῆς τόσα πολλὰ προϊόντα, ποὺ τοὺς χάρισαν ἀμύθητα πλούτη.

Ἄλλὰ οἱ Θηβαῖοι, κατὰ τὸ 1500 π.Χ., ἔκαμαν π' ἄλεμο ἐναντίον τῶν Ὁρχομενίων, γιὰ νὰ τοὺς πάρουν τὰ πλούσια κτήματα. γ Ἐπειδὴ ὁμως δὲν μπόρεσαν νὰ τοὺς νικήσουν, ἔφραξαν τὶς καταβόθρες, τὶς ὁποῖες εἶχαν φτιαξοῖ ἐκεῖνοι, γιὰ νὰ φεύγουν τὰ νερά, κι ἔτσι πλημμύρισαν πάλι τὴν περιοχὴ καὶ μαζί ἐπνίξαν πολλὰς πόλεις, ποὺ ἦταν ἐκεῖ χτισμένες. γδ.

Ἀργότερα, στὰ χρόνια τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου (325 π.Χ.) ἐπιχειρήθηκε νέα ἀποξήρανση τῆς λίμνης. Κατασκευάστηκαν διώρυγες, πηγάδια καὶ ἄλλα παρόμοια, ἀλλὰ τὸ ἔργο ἐμποδίστηκε ἀπὸ Βοιωτοὺς καὶ σταμάτησε.

γ Ἔτσι ἔμεινε ἡ λίμνη ὡς τὰ 1876. Τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος, ἐλεύθερο πιά ἀπὸ τὴ μακροχρόνια σκλαβιά, ἄρχισε τὴν

ἐκτέλεση τεχνικῶν ἔργων, γιὰ νὰ καλυτερέψῃ τὴ θέση τῶν πολιτῶν του. Ἀνάθεσε τότε καὶ τὴν ἀξιοποίηση τῆς Κωπαίδας σὲ μιὰ ἀγγλικὴ ἐταιρεία, ἡ ὁποία ἐξακολουθοῦσε νὰ ἐργάζεται ὡς τὰ τελευταῖα χρόνια. *JA*

Ἡ ἐταιρεία ἔφερε μηχανήματα, ἄλλα γιὰ νὰ σκάβουν τὸ ἔδαφος καὶ νὰ πετοῦν τὰ χῶματα, ἄλλα γιὰ νὰ φτιάχνουν τ' ἀναχώματα ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη στὶς διώρυγες, τίς ὁποῖες κατασκεύαζε, ἄλλα γιὰ νὰ τρυποῦν τοὺς βράχους· καὶ τί δὲν ἔφερε! *JA*

Καὶ χρησιμοποίησε χιλιάδες ἐργάτες. Αὐτὴ ἐρεῦνησε καὶ βρῆκε τὰ παλιὰ ἔργα, κατασκεύασε ἀκόμη νέες διώρυγες, ὀχετούς, πηγὰδια καὶ καταβόθρες καὶ διοχέτευσε τὰ νερά τῆς λίμνης ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ βουνὸ Σκορπονέρι στὴ θάλασσα τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου. *JA*

Ἡ ἐργασία αὐτὴ κράτησε πάρα πολλὰ χρόνια. Συνεχίζοταν κανονικὰ στὸν καιρὸ τῆς εἰρήνης, σταματοῦσε στὰ χρόνια τῶν πολέμων καὶ πάλι ἐπαναλαμβάνονταν, ὥσπου ἀποξηράνθηκε σχεδὸν ὀλόκληρη ἡ λίμνη. *JP T*

Χιλιάδες στρέμματα ἐλευθερώθηκαν ἀπὸ τὰ νερά, καὶ ἡ περιοχὴ ὀλόκληρη γλίτωσε ἀπὸ τοὺς πυρετοὺς καὶ τίς ἀσθένειες.

Γεμάτοι ὑγεία καὶ ὄρεξη οἱ κάτοικοι σήμερα ἐργάζονται στὰ κτήματά τους ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ καὶ δὲν παύουν νὰ εὐγνωμονοῦν τὸ Κράτος, τὸ ὁποῖο δὲ λυπήθηκε μὸχθους καὶ ἐξοδα, γιὰ νὰ χαρίσῃ σ' αὐτοὺς τὴν εὐτυχία. *γ'ο. J*

Θεόδωρος Γιαννόπουλος

ΣΤ'. ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

71. ΕΡΡΙΚΟΣ ΝΤΥΝΑΝ : Ο ΙΔΡΥΤΗΣ ΤΟΥ ΕΡΥΘΡΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

Τò 1862 κυκλοφόρησε στην Εύρώπη ένα βιβλίο με τόν τίτλο «Αναμνήσεις από τή μάχη τού Σολφερίνο». Ο άνθρωπος, πού έγραψε τò βιβλίο — ó Έρρίκος Ντυνάν — δέν ήταν στρατιωτικός, όπως θά μπορούσε νά φαντασθῆ κανείς. Ήταν άπλούστατα άνθρωπος, με τήν πιò μεγάλη σημασία τῆς λέξης.

- Δέν ιστοροῦσε τò βιβλίο αυτό τις στρατιωτικές λεπτομέρειες τῆς μάχης, αλλά τόν πόνο, τήν κακουχία καί τò μαρτύριο τῶν στρατιωτῶν, πού εἶχαν τραυματισθῆ στή μάχη κι έμεναν ξαπλωμένοι στή γῆ άβοήθητοι, άπροστάτευ-

τοι κι ἐγκαταλελειμμένοι! Καὶ μολοντί οἱ στρατιῶτες αὐτοὶ ἀνῆκαν σὲ δύο ἀντίθετες καὶ ἐχθρικές παρατάξεις — τῶν Γάλλων καὶ τῶν Ἰταλῶν ἀπὸ τῆ μιᾶ καὶ τῶν Αὐστριακῶν ἀπὸ τὴν ἄλλη — τὸ βιβλίο δὲν τοὺς ξεχώριζε, δὲν τοὺς ἔβλεπε σὰν ἀντιπάλους καὶ ἐχθροὺς μεταξύ τους, ἀλλὰ τοὺς ἀντίκριζε ὅλους μὲ τὴν ἴδια συμπόνια κι ἀγάπη.

Ἔτσι τοὺς εἶχε δεῖ καὶ ὁ Ἑρρίκος Ντυνὰν τὴν τραγική ἐκείνη ἐπαύριο τῆς μάχης. Κι ἐνῶ εἶχε φτάσει ἐκεῖ σὰν ἔμπορος, κι ἐνῶ ὁ σκοπὸς τοῦ ταξιδιοῦ του ἦταν ἡ ἐξυπηρέτηση τῶν ἐμπορικῶν του συμφερόντων, ἡ γεμάτη ἀπὸ συγκίνηση καρδιά του τὰ παραμέρισε ὅλα καὶ πλημμύρισε ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸν πάσχοντα συνάνθρωπο. «Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀδερφοί. Γιατὶ νὰ προξενοῦν τόσο πόνου ὁ ἓνας στὸν ἄλλο ; Δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ τίποτε ;».

Αὐτὴ ἡ κραυγὴ τοῦ πόνου ἀναπήδησε ἀπὸ τῆ ζεστὴ καὶ τρυφερὴ καρδιά του κι ἀπευθύνθηκε στοὺς γύρω του ἀνθρώπους. Κι αὐτοί, ἀπλοὶ καὶ ἄγνοὶ ἄνθρωποι τῆς ὑπαίθρου, τὴν ἄκουσαν καὶ τὴν ἔνωσαν. Καὶ τρέχοντας δίπλα του ἐργάστηκαν μαζί του ὁλόκληρα μερόνυχτα, γιὰ νὰ τὸν βοηθήσουν ν' ἀνακουφίσουν καὶ νὰ ἐνθαρρύνουν τοὺς τραυματισμένους στρατιῶτες.

Ἐκείνη τῆ μεγάλη καὶ ἱερὴ στιγμή, πού ὁ ἄνθρωπος ἔκαμε τὸ καθῆκον του ἀπέναντι στὸν ἀδερφό του, μπῆκε τὸ πρῶτὸ θεμέλιο γιὰ τὴν ἴδρυση τοῦ Ἑρυθροῦ Σταυροῦ. Πάνω στὸ αἱματοβαμμένο ἐκεῖνο πεδίο τῆς μάχης εἶχε πνεύσει τὴν εὐλογημένη ἐκείνη ὥρα τὸ θεῖο πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ, πού εἶχε ἐμπνεύσει τρία χρόνια ἀργότερα τὸ βιβλίο τοῦ Ἑρρίκου Ντυνὰν «Ἀναμνήσεις ἀπὸ τῆ μάχη τοῦ Σολφερίνο», τὸ ἴδιο πνεῦμα πού ὀδηγοῦσε ἔπειτα ὅλες τίς σκέψεις καὶ τίς ἐνέργειές του, ὅλα τὰ βήματα τῆς ζωῆς του. Ἔδωσε μὲ ἀπέραντη ἀφοσίωση καὶ πίστη, μὲ ἀνεξάντλητη

του κι ἐγκαταλείπει τὸν λυγρόν τῶν σφρακλιῶν ἑλ-
— τοι ἀνὰ καὶ διὰ τῶν καὶ ἑλλοπῶν παρατάξι-
-κινητῶν ὑπὸ τῶν ἄλλων ἄλλω τῶν ἄλλων ἀλλὰ τοῦ
ἀλλὰ τῶν ἀλλὰ τῶν ἀλλὰ τῶν ἀλλὰ τῶν ἀλλὰ τῶν
ἀλλὰ τῶν ἀλλὰ τῶν ἀλλὰ τῶν ἀλλὰ τῶν ἀλλὰ τῶν
κὶ ἑκατὸν εἰκοσὶν ἑκατὸν ἑκατὸν ἑκατὸν ἑκατὸν
ἐπιπορευόμενοι ἑπιπορευόμενοι ἑπιπορευόμενοι ἑπιπορευόμενοι
ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν
συγκινητῶν ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν
ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν
ἑκατὸν ἑκατὸν ἑκατὸν ἑκατὸν ἑκατὸν ἑκατὸν ἑκατὸν ἑκατὸν
τῶν ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν

αυταπάρνηση και αυτοθυσία όλες τις πνευματικές και ψυχικές δυνάμεις του, ακόμη και όλη την περιουσία του, για να κηρύξει το Ευαγγέλιο τής ανθρώπινης αλληλεγγύης.

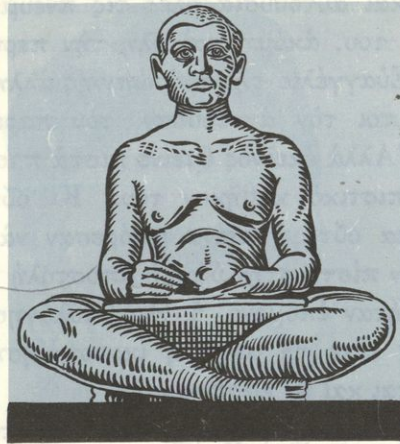
Οι άνθρωποι τον άγνοούσαν, τον παρεξηγούσαν, τον περιγελοΰσαν. Άλλά εκείνος έμεινε πιστά προσηλωμένος στο μεγάλο ανθρωπιστικό καθήκον του. Κι ούτε ή κακουχία ούτε ή φτώχεια ούτε ή πείνα μπόρεσαν να τοΰ μαράνουν το ζήλο και την πίστη στην ύψηλή άποστολή του. γλ. β.

Κι όπως ήταν έπόμενο, ο Θεός εϋλόγησε το έργο του. Και στο τέλος είχε τή μεγάλη ίκανοποίηση να το δῆ να πραγματοποιηται και να καρποφορη.

Η πρώτη εκείνη πρόχειρη, αλλά και τόσο αυθόρμητη και συγκινητική έκδήλωση τής ανθρώπινης συμπόνιας, που είχε παρουσιαστή τότε κοντά στο Σολφερίνο, πήρε άργότερα, το 1864, τή συγκεκριμένη μορφή τής συνθήκης τής Γενεύης για τήν προστασία και τήν περίθαλψη τών τραυματιών και τών άσθενών τοΰ πολέμου. Κι έπειτα από χρόνια έγινε ή πολύπλευρη οργάνωση τοΰ Έρυθροΰ Σταυροΰ, που άγκαλιάζοντας όλόκληρο τον κόσμο άγωνίζεται με θαυμαστή αποτελεσματικότητα έναντίον κάθε ανθρώπινης δυστυχίας και ανάγκης.

Το 1901, όταν πια ο μεγάλος Έρρίκος Ντυνάν ζούσε άποτραβηγμένος στο ήσυχο χωριό Χάυδεν, τιμήθηκε με το παγκόσμιο βραβείο Νόμπελ. Άλλά ή ανθρωπότητα τοΰ είχε δώσει κάτι πολύ μεγαλύτερο και πολυτιμότερο από το βραβείο· τοΰ είχε δώσει τήν αναγνώριση, το σεβασμό και τήν ευγνωμοσύνη της και τον είχε ανακηρύξει έναν από τους πιό μεγάλους ευεργέτες της.

Μελής Νικολαΐδης

Ζ' ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΦΕΥΡΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΤΕΧΝΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

72. Η ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ ΓΟΥΤΕΜΒΕΡΓ

Όταν ο Χριστόφορος Κολόμβος—ό μεγάλος θαλασσοπόρος, που ανακάλυψε την 'Αμερική—ήταν μικρός, υπήρχαν πολύ λίγα βιβλία κι ήταν ή χειρόγραφα ή χοντρά, ξυλογραφημένα. Τα χειρόγραφα ήταν αντίγραφα τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἢ ἔργων Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων.

Πολλοὶ εἶχαν ὡς ἐπάγγελμα νὰ σχεδιάζουν ἢ ν' ἀντιγράφουν τέτοια βιβλία. Οἱ περισσότεροὶ ἦταν καλόγεροι. Ζοῦσαν στὰ μοναστήρια καὶ χρειάζονταν ἓνα χρόνο γιὰ ν' ἀντιγράψουν ἓνα βιβλίο σὰν τὴν Ἀγία Γραφή. Ἄν ἤθελαν νὰ εἶναι ὠραῖο καὶ καλλιγραφημένο τὸ βιβλίο, χρειάζονταν δυὸ καὶ τρία χρόνια.

Τὰ χειρόγραφα βιβλία γράφονταν πάνω σὲ περιγραμμένες

ἢ μεμβράνες. Ἡ περγαμνὴ γινόταν ἀπὸ δέρμα προβάτου ἢ τράγου· ἡ μεμβράνη ἀπὸ τὸ δέρμα πολὺ μικρῶν ἀρνιῶν ἢ κατσικιῶν. Ἀφαιροῦσαν τὶς τρίχες ἀπὸ τὸ δέρμα καὶ τὸ βαζαν μέσα σὲ νερὸ μὲ ἀσβέστη γιὰ νὰ φύγῃ τὸ λίπος.^μ Ὑστερα τ' ἀπλωναν καὶ τὸ τρίβαν μ' ἀλαφρόπετρα, γιὰ νὰ γίνῃ λεπτὸ καὶ λεῖο.

Στὴν ἀρχὴ ἀπὸ κάθε παράγραφο οἱ ἀντιγραφεῖς ἄφηναν ἄγραφο τὸ πρῶτο γράμμα· τὸ ἴδιο ἔκαναν καὶ γιὰ τὶς σπουδαῖες λέξεις.

Ὅταν ὁ καλόγερος τέλειωνε τὴν ἀντιγραφή, ἔδινε τὰ φύλλα στὸν εἰκονογράφο. Ἐκεῖνος γέμιζε τὰ περιθώρια μὲ στέφανα, ἄνθη ἢ φύλλα γύρω ἀπὸ ἀγγέλους, ἀγίους, πουλιὰ ἢ ζῶα. Τὰ περιθώρια τὰ ζωγράφιζαν μὲ διάφορα χρώματα καθὼς καὶ τὶς σπουδαῖες λέξεις καὶ τ' ἀρχικὰ γράμματα, ποὺ εἶχαν παραλείψει στὴν ἀντιγραφή. Τὰ στολίδια αὐτὰ ἔδιναν στὰ βιβλία χάρη καὶ ὠραιότητα, ποὺ δὲν τὴ βρίσκομε πιά στὰ σημερινὰ βιβλία.

Ὅταν τέλειωνε ἡ διακόσμηση τῶν φύλλων τὰ στέλναν στὸ βιβλιοδέτη. Ἄν εἶχε καὶ ἡ βιβλιοδέτηση διακόσμηση, μεταχειρίζονταν δέρμα μόσχου ἢ γίδας· ἄν ὄχι, μεταχειρίζονταν δέρμα χοίρου. Γιὰ τὴ διακόσμηση σπουδαίων βιβλίων ἐργάζονταν χρυσοχόοι, ζωγράφοι, χαράκτες κλπ.

Πολλὰ βιβλία ἦταν στολισμένα μ' ἐλεφαντοκόκαλο, μ' ἀσήμι, ἀκόμα καὶ μὲ χρυσὸ καὶ πολύτιμους λίθους.

Ὁ καθένας καταλαβαίνει ἀπ' αὐτὰ πὼς ἡ τιμὴ τέτοιων βιβλίων ἦταν πολὺ μεγάλη καὶ μόνον οἱ πλούσιοι μπορούσαν νὰ τ' ἀγοράσουν. Μιὰ Ἀγία Γραφή καλλιγραφημένη καὶ δεμένη στοίχιζε δέκα χιλιάδες σημερινές δραχμές.

Τ' ἄλλα βιβλία, ποὺ τὰ ὀνόμαζαν «βιβλία τῶν φτωχῶν», εἶχαν λίγες εἰκόνες καὶ μερικὲς ἐξηγήσεις ἢ ἐκκλησιαστικὰ ρητά. Οἱ «Εὐαγγελιστές», τὸ πρῶτο τέτοιο βιβλίον, εἶχαν

τριάντα σελίδες. Οί δεκαπέντε ήταν τυπωμένες κι οί άλλες είχαν εικόνες.

Ἡ «Ἀγία Γραφή τῶν φτωχῶν», τὸ διασημότερο ἀπὸ τὰ βιβλία αὐτά, εἶχε λίγες σελίδες μὲ πολλές εἰκόνες.

Πῶς τυπώνονταν αὐτὰ τὰ βιβλία ;

Ἐκοβαν κομμάτια σανίδας ἀπὸ δρύινο ξύλο ἴσα μὲ τὴ σελίδα τοῦ βιβλίου κι ἀπάνω στὴ σανίδα σκάλιζαν τὰ γράμματα καὶ τὶς εἰκόνες, ὅπως σκαλίζομε σήμερα τὶς σφραγίδες. Κατασκευάζαν δηλαδὴ μιὰ σφραγίδα, ὅσο ἦταν ἡ σελίδα τοῦ βιβλίου. $\chi \kappa \lambda \sigma \tau$ T. γραστέη

Ἡ ἐργασία αὐτὴ χρειάζοταν μεγάλη ἐπιτηδειότητα καὶ γιὰ νὰ χαραχτῆ ἓνα βιβλίον χρειάζονταν πολλὰ χρόνια· μὲ τὶς σφραγίδες αὐτὲς ἦταν εὐκόλο πιά νὰ τυπώνουν πολλὰ ὅμοια ἀντίτυπα. Καὶ γι' αὐτὸ τὰ τυπωμένα βιβλία ἦταν πολὺ φηνότερα ἀπὸ τὰ χειρόγραφα. $\chi \kappa \lambda \sigma \tau$

Μόνο μικρὰ βιβλία ὅμως μποροῦσαν νὰ τυπωθοῦν ἔτσι. Ἄν ἐπιχειροῦσαν νὰ τυπώσουν μιὰ Ἀγία Γραφή θὰ χρειάζονταν τριάντα ὀλόκληρα χρόνια. Γι' αὐτὸ καὶ κανένας δὲ σκέφτηκε νὰ ἐπιχειρήσῃ τέτοιο πρᾶγμα.

Ο ΓΟΥΤΕΜΒΕΡΓ ΤΕΧΝΙΤΗΣ

Ὅλη αὐτὴ τὴν κατάσταση τὴν ἄλλαξε ὁ Γούτεμπεργ μὲ τὰ κινητὰ τυπογραφικὰ στοιχεῖα.

Εἶχε γεννηθῆ σὲ μιὰ Γερμανικὴ πόλη στὰ 1400. Οἱ γονεῖς του ἦταν πλούσιοι κι εὐγενεῖς. Στὴν ἐποχὴ ἐκεῖνη θεωροῦσαν ταπεινωτικὸ γιὰ ἓνα πλουσιόπαιδο νὰ γίνῃ τεχνίτης. Ὁ Γούτεμπεργ ὅμως ἔμαθε ὄχι μιὰ, ἀλλὰ δυὸ τέχνες. Ἐμαθε νὰ κατεργάζεται πολυτίμους λίθους καὶ νὰ κατασκευάζῃ καθρέφτες. Καὶ σὲ ἡλικία τριάντα πέντε ἐτῶν εἶχε ἐγκαταθῆ στὸ Στρασβούργο καὶ κέρδιζε πολλὰ χρήματα ἀπὸ τὴν ἐργασία του κι ἀπὸ τοὺς μαθητὲς του.

Ὁ Γούτεμπεργ σκέφτηκε ὅτι ὅλες οἱ λέξεις κι ὅλες οἱ

γλώσσες ἔχουν λίγα γράμματα. Ἡ Ἑλληνικὴ γλώσσα ἔχει 24, ἡ Λατινικὴ 25, ἡ Γερμανικὴ 26 κλπ.

Ἄν κατασκευάζε κανεὶς ἀρκετὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ γράμματα καὶ τὰ τοποθετοῦσε τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο, θὰ ἦταν εὐκόλο νὰ κάμη μιὰ καὶ περισσότερες σελίδες. Ἄμα τύπωνε τὶς σελίδες αὐτές, θὰ μπορούσε νὰ διαλύσῃ τὰ γράμματα καὶ μ' αὐτὰ νὰ τυπώσῃ ἄλλες σελίδες. Ἔτσι θὰ τυπώνονταν μεγάλα βιβλία σὲ λίγον καιρὸ καὶ σὲ πολλὰ ἀντίτυπα.

Ἡ ἰδέα αὐτὴ τὸν κυρίεψε τόσο, ὥστε ἄφησε κάθε ἄλλη ἐργασία κι ἀφιέρωσε τὸν καιρὸ του καὶ τὴν ἐργασία του στὸ σκοπὸ αὐτό.

Στὴν ἀρχὴ προσπάθησε νὰ κατασκευάσῃ στοιχεῖα ἀπὸ ξύλο. Αὐτὸ τοῦ φαινόταν εὐκόλο, ἐνῶ πραγματικὰ ἦταν πολὺ δύσκολο. Μ' ὅλη τὴν ἐπιτηδειότητά του δὲν μπορούσε νὰ κατασκευάσῃ ἓνα μικροσκοπικὸ στοιχεῖο ἀπὸ ἓνα κομματάκι ξύλο, οὔτε καὶ νὰ κατασκευάσῃ ὅμοιο τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο. Ἀκόμα κι ὅταν ὀπωσδήποτε τὸ κατόρθωνε, ἡ μελάνη μαλάκωνε τὰ ξύλινα στοιχεῖα, κι ἔπειτα ἀπὸ λίγα τυπώματα τὰ στοιχεῖα φθείρονταν καὶ τὰ γράμματα τυπώνονταν μωτζουρωμένα καὶ δυσανάγνωστα. Γι' αὐτὸ κι ὁ Γούτεμβεργ παραιτήθηκε ἀπὸ τὴν ἰδέα τῶν ξύλινων στοιχείων.

Σκέφτηκε νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ μολύβι. Τὸ μολύβι ἦταν μαλακὸ κι εὐκόλο ἔκοψε καὶ χάραξε τὰ στοιχεῖα. Ἀλλὰ τὴν ὥρα τοῦ τυπώματος τὰ μολυβένια στοιχεῖα πλάταιναν ἀπὸ τὴν πίεση καὶ τὰ γράμματα ἔβγαιναν σχεδὸν ἀγνώριστα.

Ἀφοῦ τὸ μολύβι ἦταν πολὺ μαλακὸ γιὰ τὴ δουλειὰ αὐτή, ὁ Γούτεμβεργ σκέφτηκε τὸ σίδηρο· ἦταν πολὺ δύσκολο νὰ κατασκευάσῃ σιδερένια στοιχεῖα· κατόρθωσε ὅμως νὰ χαράξῃ μερικά. Ἀλλὰ στὸ τύπωμα τὰ σιδερένια στοιχεῖα χρειάζονταν μεγάλη πίεση· ἔτσι ὅμως τὰ στοιχεῖα προχωροῦσαν πολὺ βαθιὰ κι ἔσκιζαν τὸ τυπογραφικὸ χαρτί. Ἔτσι μὲ τὰ μο-

λυβένια και τὰ σιδερένια στοι-
χειά χάθηκαν πολλοὶ μῆνες.

Ἄπο τις δοκιμὲς αὐτὲς ὁ
Γούτεμπεργ εἶδε ὅτι, γιὰ νὰ
γίνουν καλὰ τὰ τυπογραφικὰ
στοιχεῖα, ἔπρεπε νὰ βρεθῆ μέ-
ταλλο σκληρότερο ἀπ' τὸ μο-
λύβι και μαλακότερο ἀπ' τὸ
σίδηρο.

Δοκίμασε διάφορα μίγμα-
τα. Πότε δοκίμαζε μολύβι και
χαλκό, πότε μολύβι και ὀρεί-
χαλκο (μπροῦτζο). Βδομάδες
και μῆνες περνοῦσαν μὲ τις δο-
κιμὲς. Κι ἐπιτέλους βρῆκε ὅτι
τὸ καλύτερο μείγμα ἦταν πέν-
τε μέρη μολύβι, τέσσερα ἀντι-
μόνιο και ἓνα κασσίτερος.

ΕΦΕΥΡΕΣΗ ΤΗΣ ΤΥΠΩΤΙΚΗΣ ΜΗΧΑΝΗΣ

Γιὰ τὰ χειρόγραφα και
τὰ ξυλόγραφα βιβλία δὲ χρεια-
ζόταν πιεστήριο. Ὄταν ὅμως
ὁ Γούτεμπεργ βρῆκε τὰ με-
ταλλικὰ στοιχεῖα, εἶδε ὅτι
γιὰ νὰ μεταφερθοῦν τὰ γράμ-
ματα στὸ χαρτί ἢ στὴν περ-
γαμηνή, χρειαζόταν μεγάλη
πίεση. Ἦταν λοιπὸν ἀνάγκη,
νὰ ἐφευρεθοῦν πιεστήρια.

Πῆρε γιὰ παράδειγμα τὸ
πιεστήριο, ποὺ μεταχειρίζον-

ταν για να στίψουν τὰ σταφύλια. Κατασκεύασε λοιπὸν ἓνα παρόμοιο πιεστήριο· κι αὐτὸ χρησιμοποιοῦν ἕκατὸν πενή-
τα χρόνια καὶ παραπάνω.

Ἔστερα εἶδε ὅτι τὸ μελάνι, ποῦ ἔγραφαν τὰ χειρόγραφα βιβλία, δὲν ἦταν κατάλληλο στὴν τυπογραφία. Ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴ αὐτὴ οἱ Ἴταλοὶ ζωγράφοι ἄρχισαν νὰ μεταχειρίζονται μιὰ νέα βαφή ἀπὸ καπνιά καὶ λινέλαιο. Ἀπ' αὐτοὺς ὁ Γούτεμπεργ πῆρε τὴν ἰδέα γιὰ τὴν τυπογραφικὴ μελάνη του· κι ὡς τὰ σήμερα ἀκόμα ἡ τυπογραφικὴ μελάνη γίνεται κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο.

Ὁ Γούτεμπεργ ἔφτασε στὴν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ του· ἀλλὰ νέα βάσανα τὸν περίμεναν.

Χρόνια ὀλόκληρα βασανίστηκε γιὰ τὴν ἐφεύρεσή του. Σ' αὐτὴν ἀφιέρωσε τὴ ζωὴ του. Σ' αὐτὴ δαπάνησε τὰ προ-
σωπικά του κέρδη καὶ τὴν πατρικὴ κληρονομιά του.

Γιὰ νὰ προχωρήσῃ ἡ ἐργασία, χρειάζονταν πολλὰ χρή-
ματα. Ἀναγκάστηκε νὰ κάμῃ συνεταιρισμὸ μὲ τρεῖς ἄλλους καὶ συμφώνησαν νὰ μοιραστοῦν τὰ κέρδη.

Ὅπως ἦταν τότε συνήθεια, οἱ συνεταιῖροι ὀρκίστηκαν νὰ κρατήσουν μυστικὴ τὴν ἐφεύρεση. Τὸ σχέδιό τους ἦταν νὰ τελειοποιήσουν τὴν ἐφεύρεση καὶ νὰ τυπώσουν τὴν Ἁγία Γραφή, ποῦ θὰ εἶχε μεγάλη κυκλοφορία.

Τὸ τί στοίχισε ἡ ἐπιχείρηση αὐτὴ καὶ πόση ἦταν ἡ πεποίθηση τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν γιὰ τὴν ἐπιτυχία της, φαί-
νεται στὴν ἀκόλουθη συνομιλία ἐνὸς ἀπ' αὐτοὺς μὲ μιὰ κυρία.

— Μὰ δὲ σκοπεύετε λοιπὸν νὰ σταματήσετε λίγο, γιὰ νὰ κοιμηθῆτε καὶ σεῖς καμιὰ ὥρα ;

— Εἶναι ἀνάγκη νὰ τελειώσω πρῶτα αὐτὴ τὴν ἐργασία.

— Ἄλλὰ πόσα χρήματα ξοδεύετε !... Θὰ σᾶς κό-
στισε τὸ λιγότερο δέκα χιλιάδες φράγκα.

— Τί λέτε ; φαντάζεστε πῶς κόστισε μόνο τόσα ;

—“Αν εἶχατε τὰ χρήματα, πού ξοδέφατε γι’ αὐτὴ τὴν ἐργασία, θὰ ἦσατε ἐξασφαλισμένοι γιὰ ὅλη σας τὴ ζωὴ.

— Γι’ αὐτὴ ξόδεφα τὴν κληρονομιά μου καὶ τὴν ἀξία ὅλου τοῦ ἐργοστασίου μου.

—“Αν ὅμως δὲν πετύχετε, τί θὰ κάμετε ;

— Εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴν πετύχωμε. Πρὶν κλείση χρόνος θὰ ἔχωμε μαζέψει τὰ κεφάλαιά μας καὶ θὰ εἴμαστε πλούσιοι.

(Δυστυχῶς ὁ συνέταιρος αὐτὸς πέθανε σὲ λίγες μέρες. Ὁ θάνατος αὐτὸς ἔφερε τὸ Γούτεμπεργ σὲ πολὺ δύσκολη θέση. Οἱ ἄλλοι δυὸ συνέταιροι ἔχασαν τὸ θάρρος τους καὶ ἦταν ἔτοιμοι ν’ ἀφήσουν τὴν ἐπιχείρησιν. Ὁ Γούτεμπεργ ἄρχισε νὰ φοβᾶται γιὰ τὸ μυστικὸ τῆς τέχνης του. Ἐστειλε στὸ σπίτι τοῦ πεθαμένου συντρόφου του καὶ παρὰκάλεσε τοὺς δικούς του νὰ μὴν ἐπιτρέψουν σὲ κανένα νὰ ἰδῇ τὸ πιεστήριο.

Ὁ ἀδερφὸς τοῦ νεκροῦ ζητοῦσε τώρα νὰ μάθῃ τὸ μυστικὸ ἢ νὰ τοῦ ἐπιστρέψουν τὰ κεφάλαια τοῦ ἀδερφοῦ του.

Ἡ ὁ Γούτεμπεργ ἀρνήθηκε καὶ ἡ ὑπόθεσις ἔφτασε στὸ δικαστήριο. Καὶ σ’ ἓνα χρόνον βρῆκε τὸ δίκιο του. Αὐτὸς ὅμως δὲν ἦταν εὐχαριστημένος ἀπὸ τίς πρῶτες ἐφευρέσεις του. τ. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

Ἀφοῦ πέρασαν ἓνα δυὸ χρόνια, ἄρχισε πάλι νὰ συλλογίζεται τὴν ἐφευρέσιν του καὶ νὰ περνᾷ τίς νύχτες του μ’ αὐτή. Στὸ τέλος ἀποφάσισε νὰ κάμῃ τυπογραφεῖο μόνος του.

Η ΕΚΤΥΠΩΣΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ

Τέσσερα ἢ πέντε χρόνια ἀργότερα ἔκαμε τὴν πρώτη ἐκτύπωση. Ἡ ἐπιτυχία ἦταν τόσο μεγάλη, ὥστε ἓνας πλούσιος τοκογλύφος ἔδειξε μεγάλο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ἐπιχείρησιν. Ἀποφάσισαν νὰ τυπώσουν ὁλόκληρη τὴν Ἁγία Γραφή. Θὰ τυπωνόταν λατινικὰ καὶ ἔπρεπε νὰ εἶναι ὅμοια μὲ τὰ καλύτερα χειρόγραφα βιβλία.

Όταν τυπώθηκε, είχε 1282 σελίδες και ήταν δεμένη σε δύο τόμους. Είναι η πρώτη μεγάλη εργασία από τυπογραφικό πιεστήριο.

Ο τοκογλύφος όμως δε συνεταιρίστηκε με το Γούτεμπεργ μόνο για να τον βοηθήσει στην έκτύπωση της Αγίας Γραφής. Κι επειδή πέντε χρόνια τώρα δεν είχε εισπράξει ούτε πεντάρα, βρήκε ευκαιρία με την έκτύπωση της Αγίας Γραφής να κερδοσκοπήσει. ⁷Α.

Έκαμε άγωγή στο Δικαστήριο ζητώντας από το Γούτεμπεργ τα κεφάλαιά του και τους τόκους του. Κι ένας άδικος δικαστής έβγαλε απόφαση κακή για το Γούτεμπεργ. Κι επειδή δεν είχε να πληρώσει, ο τοκογλύφος του έκαμε έξωση από το εργοστάσιο και του πήρε όλα τα βιβλία...

Κατά καλή τύχη ο Επίσκοπος του τόπου δεν άφησε το Γούτεμπεργ να κακοπαθήσει. Ξεπληρώνοντας τις υπηρεσίες του στην Έκκλησία και τον πολιτισμό, του έδωσε τιμητικό τίτλο και του χάρισε μηνιαία σύνταξη. ΡΟ. Τ. Γ.

Άλλ' ο Γούτεμπεργ δεν πρόφτασε ν' απολαύσει τις τιμές αυτές πολύν καιρό. Το Φεβρουάριο του 1468 άρρώστησε και πέθανε.

Μεγάλες τιμές του έκαμαν μετά το θάνατό του. Στο μνήμα του τοποθέτησαν αναμνηστική πλάκα με την ακόλουθη αφιέρωση :

«Στόν Ίωάννη Γούτεμπεργ, που βρήκε τα όρειχάλκινα τυπογραφικά στοιχειά' όλος ο κόσμος όφείλει να τον τιμά».

Σε πολλά μέρη του έκαμαν μνημεία αναμνηστικά.

Άλλά το μεγαλύτερο και αιώσιο μνημείο του είναι το τυπωμένο βιβλίο.

(Διασκευή)

Δ. Κοντογιάννης

73. Ο ΑΡΧΙΜΗΔΗΣ

Ζούσε μιὰ φορά στὶς Συρακοῦσες ὁ βασιλιάς Ἰέρωνας. Ἡ χώρα ποὺ κυβερνοῦσε ἦταν πολὺ μικρὴ, ἀλλὰ γι' αὐτὸ τὸ λόγο ἤθελε νὰ φορῆ τὸ μεγαλύτερο στέμμα τοῦ κόσμου.

Φώναξε λοιπὸν ἓνα ξακουσμένο χρυσοχόο καὶ τοῦ ἔδωσε δέκα λίτρες καθαρὸ χρυσάφι. ^{Ρ*}

— Πάρε αὐτό, τοῦ εἶπε, καὶ νὰ μοῦ τὸ φτιάξης ἓνα στέμμα, ποὺ νὰ τὸ ζηλεύη κάθε βασιλιάς. Πρόσεχε νὰ βάλῃς μέσα σ' αὐτὸ ὅλο τὸ χρυσάφι καὶ νὰ μὴν ἀνακατώσης κανένα μέταλλο.

✕ Θὰ γίνῃ ὅπως διατάξεις, εἶπε ὁ χρυσοχόος. Ἐδῶ μοῦ δίνεις δέκα λίτρες καθαρὸ χρυσάφι· σ' ἐνενήντα ἡμέρες θὰ σοῦ γυρίσω τὸ στέμμα ἔτοιμο καὶ θὰ ἔχη ἀκριβῶς τὸ ἴδιο βάρος. ^Ϸ

Ἦστερα ἀπὸ ἐνενήντα ἡμέρες, πιστὸς στὸ λόγο του ὁ χρυσοχόος, ἔφερε τὸ στέμμα στὸ βασιλιά. Ἦταν ὠραῖο, λεπτοκαμωμένο καὶ μὲ μεγάλη τέχνη γινωμένο. "Ὀλοι, ὅσοι τὸ εἶδαν, εἶπαν πῶς δὲν ἦταν ἄλλο τέτοιο στὸν κόσμο. "Ὅταν ὁ βασιλιάς Ἰέρωνας τὸ ἔβαλε στὸ κεφάλι του, τὸν στενοχώρησε κάπως, ἀλλὰ δὲν τοῦ κακοφάνηκε γι' αὐτό. Ἦταν βέβαιος πῶς κανένας ἄλλος βασιλιάς δὲν εἶχε τόσο ἔξοχο ἀριστούργημα. Ἀφοῦ τὸ θαύμασε ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά κι ἀπὸ τὴν ἄλλη, τὸ ζύγισε στὴ δική του τὴ ζυγαριά. Εἶχε ἀκριβῶς τὸ βάρος, ποὺ εἶχε τὸ χρυσάφι ποὺ εἶχε δώσει.

— Σοῦ ἀξίζει μεγάλη τιμὴ, εἶπε στὸ χρυσοχόο. Ἐκαμες πολὺ καλὴ δουλειὰ καὶ δὲν ἔχασες οὔτε ἓνα κόκκο ἀπὸ τὸ χρυσάφι μου.

Στὸ παλάτι τοῦ βασιλιᾶ ζούσε τότε ἓνας πολὺ σοφὸς ἄνθρωπος, ποὺ λεγόταν Ἀρχιμήδης. "Ὅταν τὸν φώναξαν νὰ θαυμάσῃ κι αὐτὸς τὸ στέμμα τοῦ βασιλιᾶ, τὸ γύρισε ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ πολλὰς φορές καὶ τὸ ἐξέτασε προσεχτικά.

— Λοιπὸν τί ἰδέα ἔχεις γι' αὐτό ; ρώτησε ὁ Ἰέρωνας.

— Ἡ ἐργασία εἶναι, ἀλήθεια, πολὺ ὠραία, ἀπάντησε ὁ Ἀρχιμήδης, ἀλλὰ . . . ἀλλὰ τὸ χρυσάφι . . .

— Τὸ χρυσάφι εἶναι ὅλο ἐδῶ ! φώναξε ὁ βασιλιάς. Τὸ ζύγισα στὴ δική μου τὴ ζυγαριά.

— Ὁραῖα, εἶπε ὁ Ἀρχιμήδης, ἀλλὰ δὲ φαίνεται νὰ ἔχη τὸ ἴδιο πλούσιο κόκκινο χρῶμα, ποὺ εἶχε τὸ ἀδούλευτο χρυσάφι. Δὲν εἶναι καθόλου κόκκινο, ἀλλ' ἔχει ἓνα ζωηρὸ κίτρινο χρῶμα, ὅπως μπορεῖτε νὰ δῆτε καθαρά.

— Τὸ περισσότερο χρυσάφι εἶναι κίτρινο, εἶπε ὁ Ἰέρωνας· ἀλλὰ τώρα ποὺ τὸ λέτε αὐτό, θυμᾶμαι πῶς πρὶν δουλευτῆ εἶχε πλούσιο χρῶμα.

— Κι ἂν ὁ χρυσοχόος κράτησε μιὰ ἢ δυὸ λίτρες ἀπὸ τὸ χρυσάφι καὶ συμπλήρωσε τὸ βάρος μὲ ἀσήμι ἢ μπροῦτζο ; ρώτησε ὁ Ἀρχιμήδης.

— Ὦ ! δὲ θὰ μπορούσε νὰ τὸ κάμη αὐτό, εἶπε ὁ Ἰέρωνας· τὸ χρυσάφι ἄλλαξε τὸ χρῶμα του, ὅταν δουλεύτηκε.

Ἄλλ' ὅσο περισσότερο συλλογιζόταν τὸ ζήτημα αὐτό, τόσο λιγότερο ἦταν εὐχαριστημένος μὲ τὸ στέμμα του. Ἐπιτέλους εἶπε στὸν Ἀρχιμήδη :

— Δὲν εἶναι κανένας τρόπος νὰ ἐξακριβώσωμε, ἂν ὁ χρυσοχόος αὐτὸς πραγματικά μὲ γέλασε ἢ ἂν, σὰν τίμιος ἄνθρωπος, μοῦ ἔδωσε πίσω τὸ χρυσάφι μου ;

— Δὲν ξέρω κανένα τρόπο, ἦταν ἡ ἀπάντησις.

Ἄλλ' ὁ Ἀρχιμήδης δὲν ἦταν ὁ ἄνθρωπος ποὺ θὰ ἔλεγε πῶς ἓνα πράγμα ἦταν ἀδύνατο. Εὐχαριστιόταν πάρα πολὺ νὰ καταγίνεται νὰ λύνη δύσκολα προβλήματα, κι ἅμα ἓνα ζήτημα τὸν ἔφερνε σὲ στενοχώρια, ἐξακολουθοῦσε νὰ τὸ μελετᾷ, ὥσπου νὰ βρῆ κάποια λύσις. Μ. 1720,

Ἔτσι λοιπὸν κάθισε καὶ συλλογιόταν πολλὰς μέρες νὰ

βρῆ με ποιὸ τρόπο θὰ μπορούσε νὰ δοκιμαστῆ τὸ χρυσάφι, χωρὶς νὰ πάθῃ τὸ στέμμα τίποτε.

Μιά μέρα εἶχε στὸ νοῦ του τὸ ζήτημα αὐτό, ἐνῶ ἐτοιμαζόταν νὰ κάμῃ λουτρό. Ἡ μπανιέρα ἦταν γεμάτη νερὸ ὡς ἀπάνω καὶ καθὼς ὁ Ἀρχιμήδης μπῆκε μέσα, μιὰ ποσότητα νεροῦ χύθηκε ἔξω, πάνω στὸ πέτρινο πάτωμα. Τὸ ἴδιο πράγμα εἶχε γίνεи πολλές φορές πρωτύτερα, αὐτὴ ὅμως ἦταν ἡ πρώτη φορά, ποὺ τὸ παρατήρησε ὁ Ἀρχιμήδης.

«Πόσο νερὸ διώχνω ὅταν μπαίνω μέσα στὴ μπανιέρα ; εἶπε μέσα του. «Ὁ καθέννας μπορεῖ νὰ δῆ, πὼς ἔδιωξα τόσο νερό, ὅσο εἶναι τὸ σῶμα μου. Ἐνας ἄνθρωπος, ποὺ ἔχει τὸ μισὸ ἀνάστημα ἀπὸ μένα, θὰ ἔδιωχνε τὸ μισὸ νερό.

»Τώρα, ἀν ὑποθέσωμε πὼς, ἀντὶ νὰ μπῶ ἐγὼ στὴ μπανιέρα, ἔβαζα μέσα ἀπὸ στέμμα τοῦ Ἰέρωνα, θὰ ἔδιωχνε τόσο νερό, ὅσο εἶναι αὐτό. Ἄ, γιὰ νὰ ἰδῶ. Τὸ χρυσάφι εἶναι βαρύτερο ἀπὸ τὸ ἀσήμι. Δέκα λίτρες καθαρὸ χρυσάφι ἔχουν λιγότερο ὄγκο ἀπὸ ὅσο ὄγκο ἔχουν ἑπτὰ λίτρες χρυσάφι ἀνακατωμένες με τρεῖς λίτρες ἀσήμι. Ἄν τὸ στέμμα τοῦ Ἰέρωνα εἶναι καθαρὸ χρυσάφι, θὰ ξετοπίσῃ τὸν ἴδιο ὄγκο νεροῦ, ὅπως καὶ κάθε ἄλλες δέκα λίτρες καθαρὸ χρυσάφι. Ἄν ὅμως εἶναι νοθευμένο με ἀσήμι, θὰ ξετοπίσῃ μεγαλύτερο ὄγκο. Ἐπὶ τέλους τὸ βρῆκα ! τὸ βρῆκα !»

Τὰ λησμόνησε ὅλα καὶ πετάχτηκε ἔξω ἀπὸ τὸ λουτρό. Χωρὶς νὰ σταματήσῃ νὰ ντυθῆ, ἔτρεξε μέσα στοὺς δρόμους πηγαίνοντας στὸ παλάτι τοῦ βασιλιᾶ καὶ φωνάζοντας : «βρῆκα ! βρῆκα ! βρῆκα !»

Τὸ στέμμα δοκιμάστηκε. Βρέθηκε πὼς ξετόπιζε περισσότερο νερὸ ἀπὸ ὅ,τι ξετόπιζαν δέκα λίτρες χρυσάφι καθαρὸ. Ἡ ψευτιά τοῦ χρυσοχόου ἀποδείχτηκε χωρὶς καμιά ἀμφιβολία. Ἄν ὅμως τιμωρήθηκε ἢ ὄχι δὲν ξέρω, οὔτε μᾶς ἐνδιαφέρει. ↑

Ἡ ἀπλή ἀνακάλυψη, πού ἔκαμε ὁ Ἀρχιμήδης στή μπανιέρα του, ἄξιζε πολὺ περισσότερο γιὰ τὸν κόσμον ἀπὸ τὸ στέμμα τοῦ Ἱέρωνα.

(Διασκευή)

Δ. Κοντογιάννης

74. ΤΟ ΧΕΡΙ

Τὰ παιδιά τῆς ἕκτης τάξης ἑνὸς δημοτικοῦ σχολείου τῶν Ἀθηνῶν πῆγαν μιὰ μέρα ἐκδρομὴ στὴν Καισαριανή. Στὸ δρόμο πέρασαν ἀπ' τὸ ἴδρυμα, πού μένουν οἱ ἀνάπηροι τοῦ πολέμου. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς κάθονταν στὴ μεγάλη αὐλή. Ἄλλος διάβαζε τὴν ἐφημερίδα του σὲ δυὸ τρεῖς τυφλοὺς συναδέλφους του, ἄλλος καθάριζε τὰ ρούχα του, ἄλλος μπάλωνε τὰ παπούτσια του. Ὅλοι κάτι ἔκαναν, γιὰ νὰ περάσουν τὴν ὥρα τους. Ἦταν ὅλοι χλωμοὶ κι ἀδύνατοι. Ἄλλος ἦταν κουτσὸς καὶ στηριζόταν σὲ πατερίτσες· ἄλλου ἔλειπε τὸ χέρι. Ὅλοι σακάτεψαν τὸ κορμί τους πολεμώντας γιὰ τὴν τιμὴ τῆς σημαίας μας καὶ τὴ δόξα τῆς Πατρίδας.

Ὅλα τὰ παιδάκια μὲ συμπάθεια ἔβλεπαν τὰ θλιμμένα παλικάρια κι ἄρχισαν νὰ συζητοῦν ποιὸς ἔπαθε τὴ μεγαλύτερη σωματικὴ βλάβη.

Ὁ δάσκαλος ἄκουε τὴ συζήτηση· ἄλλο παιδί ἔλεγε, πὼς τὸ χειρότερο ἀπ' ὅλα εἶναι νὰ χάσῃ κανεὶς τὸ πόδι του, ἄλλο ἔλεγε τὸ μάτι, ἄλλο τὸ χέρι, ἄλλο τὴ λαλιά.

— Ἀμα φτάσωμε στὴν Καισαριανή, θὰ σᾶς πῶ κι ἐγὼ τὴ γνώμη μου παιδιά, τοὺς εἶπε ὁ δάσκαλος.

Καὶ πραγματικὰ σὰν ξεκουράστηκαν στὸν ἴσκιον τῶν ψηλῶν δέντρων, πού ἔναι κοντὰ στὴ βρύση καὶ χόρτασαν δροσερὸ νερό, ὁ δάσκαλος θυμήθηκε τὴν ὑπόσχεσή του.

— Ὅ,τι καὶ νὰ χάσῃ ὁ ἄνθρωπος, παιδιά μου, εἶπε ὁ δάσκαλος, εἶναι κακὸ καὶ ψυχρό· μὰ ἐγὼ νομίζω, πὼς τὸ πολυτιμότερο ἀπ' ὅλα εἶναι τὸ χέρι.

Τὸ ὄργανο τῆς ἀφῆς, εἶναι τὸ πιὸ θαυμαστὸ ἀπὸ ὅλα τὰ αἰσθητήρια. Τὰ ὄργανα τῶν ἄλλων αἰσθήσεων δέχονται τὶς ἐντυπώσεις, χωρὶς καμιά δική τους κίνηση. Μόνο τὸ ὄργανο τῆς ἀφῆς εἶναι ἐνεργητικό. Τὸ μάτι, τὸ αὐτί, τὰ ρουθούνια στέκονται ἀπλῶς ἀνοιχτά. Τὸ φῶς, ὁ ἦχος, ἡ μυρουδιά μπαίνουν ἐλεύθερα σ' αὐτὰ κι ἀναγκαζόμεστε νὰ δοῦμε, ν' ἀκούσωμε, νὰ μυριστοῦμε. Μὰ τὸ χέρι διαλέγει ὅ,τι θὰ ἐγγίξῃ καὶ ἐγγίζει ὅ,τι θέλει. Ἀπομακρύνει τὰ πράγματα, πού ἐπιθυμοῦμε.

Ἄλλὰ τὸ χέρι δὲ φροντίζει μόνο γιὰ ὅ,τι χρειάζεται ἡ ἀφή, ἀλλὰ βοηθαίει καὶ τὶς ἄλλες αἰσθήσεις, ὅταν δυσκολεύονται στὴ δουλειά τους. Τὸ χέρι τοῦ τυφλοῦ τὸν ὀδηγεῖ στοὺς δρόμους καὶ τὸν φυλάει ἀπὸ ὅλες τὶς κακοτοπιές. Παρατηρεῖ γι' αὐτὸν τὰ πρόσωπα τῶν φίλων του καὶ τοῦ λέει ποιά ἀγαπημένα πρόσωπα τὸν κοιτάζουν. Τὸ χέρι τοῦ τυφλοῦ διαβάζει μὲ προσοχὴ ὠφέλιμα βιβλία μὲ τὰ ἔκτυπα γράμματα καὶ συντομεύει τὶς μακριῆς ὥρες μὲ τὸ σιωπηλὸ διάβασμα.

Καὶ στὸν ἄτυχο τὸν κωφάλαλο τὰ δάχτυλα τοῦ χεριοῦ μιλοῦν μὲ πολλὴ εὐγλωττία κι ἀναπληρώνουν τὴν ἀκοή.

Γενικὰ τὰ ὄργανα ὅλων τῶν ἄλλων αἰσθήσεων, καὶ στὴ μεγαλύτερη ἀκόμα τελειότητά τους, ἀναγνωρίζουν τὴν ὑπεροχὴ καὶ τὴ δύναμη τοῦ χεριοῦ. Τὸ χέρι κατασκευάζει γιὰ τὸ μάτι τὸ τηλεσκόπιο καὶ τὸ βοηθᾷ μ' αὐτὸ νὰ φτάνη τὸ βλέμμα του ὡς τ' ἀστέρια. Τὸ χέρι ὀπλίζει τὸ μάτι μὲ τὸ μικροσκόπιο, πού τοῦ φανερώνει ἕναν καινούριο κόσμον μὲ θαυμαστὰ πράγματα. Τὸ χέρι κατασκευάζει γιὰ τὸ αὐτί ἐργαλεῖα, πού μεγαλώνουν σημαντικὰ τὸν ἦχο. Τὸ χέρι διαλέγει τὸ λουλούδι, πού ἀρέσει στὴν ὄσφρηση κι ἐτοιμάζει ὅλες τὶς εὐχάριστες μυρουδιές.

Ὅσο γιὰ τὴ γλῶσσα, ἂν δὲν εἶχε τὸ χέρι νὰ τὴν ὑπηρε-

τῆ, θά ἦταν ἀναγκασμένη νά παραιτηθῆ ἀπ' τὸ θρόνο της σὰν θεὸς τῶν ἄλλων αἰσθήσεων.

Ἄλλ' ἂν τὸ χέρι μὲ κάθε τρόπο ὑπηρετῆ τὸ σῶμα, ὅμως βοηθεῖ καὶ τὸ νοῦ καὶ τὴν καρδιά. Αὐτὰ μὲ τὴ δική του βοήθεια φανερώνουν τὴν ἐξυπνάδα, τὸ θάρρος, τὴ στοργή, τὴν ἀντρίκια θέληση καὶ τὴ δύναμη.

Βάλε ἓνα σπαθὶ στὸ χέρι καὶ θά πολεμήση γιὰ σένα. Βάλε ἓνα ἀλέτρι σ' αὐτὸ καὶ θά ὀργώση γιὰ τὸ χατήρι σου. Βάλε του ἓνα μουσικὸ ὄργανο καὶ θά παίξῃ γιὰ νὰ σ' εὐχαριστήσῃ. Δῶσ' του μιὰ πένα καὶ θά μιλήσῃ, θά παρακαλέσῃ, θά προσευχηθῆ γιὰ σένα.

Καὶ τί δὲ θά κάμη! Καὶ τί δὲν ἔχει κάμει! Μιὰ ἀτμομηχανὴ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἓνα μεγάλο χέρι καμωμένο γιὰ ν' ἀπλώνῃ τὴ δύναμή του ἓνα μικρὸ ἀνθρώπινο χέρι. Ἕνας ἠλεκτρικὸς τηλέγραφος εἶναι γιὰ τὸ μικρὸ αὐτὸ χέρι μιὰ μεγάλη πένα γιὰ νὰ γράφῃ ὅσο θέλει καὶ ὅπου θέλει. Κι ὅλα τὰ κανόνια καὶ τ' ἄλλα πολεμικὰ ὄπλα, μὲ τὰ ὁποῖα σκοτώνομε τ' ἀδέρφια μας, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ τὸ χέρι τοῦ Κάιν, μεγαλύτερο, δυνατότερο, αἱματηρότερο.

Τί εἶναι ἀκόμα ἓνας σιδηρόδρομος, ἓνα ἀτμόπλοιο, ἓνας φάρος, ἓνα ἀνάκτορο; Τί εἶναι, ἀλήθεια, μιὰ ὀλόκληρη πόλη, μιὰ χώρα, ὅλες οἱ πόλεις τοῦ κόσμου, ὀλόκληρη ἡ γήινη σφαῖρα, ὅπως τὴν ἔχει μεταβάλλει ὁ ἄνθρωπος; Τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ ἐργασία ἑνὸς γιγάντιου χεριοῦ τῆς ἀνθρωπότητας.

Ὅταν σκέπτομαι ὅλα ὅσα ἔκαμε τὸ ἀνθρώπινο χέρι, ἀπ' τὴν στιγμὴ ποῦ ἡ Εὐὰ ἀπλωσε τὸ πλανεμένο χέρι της στὸν ἀπαγορευμένο καρπὸ, ὡς τὴ σκοτεινὴ ὥρα, ποῦ τὰ ἀχραντα χέρια τοῦ Χριστοῦ μας καρφώθηκαν ἀπάνω στὸ Γολγοθᾶ· ὅταν σκέπτομαι τί καλὸ καὶ τί κακὸ ἔκαμαν ἀπὸ τότε τὰ ἀνθρώπινα χέρια, σηκώνω τὸ χέρι μου καὶ τὸ κοιτάζω μὲ θαυμασμὸ καὶ μὲ ἔκσταση. Τί ἐργαλεῖο γιὰ καλό!...

Τί ὄργανο γιά κακό !... Καί δέ μένει ποτέ ἀργό...

Πολύ ἀσυλλόγιστα ὀνομάζομε «χειρώνακτα» τὸν ἐργατικὸ ἄνθρωπο. Τὸ ὄνομα αὐτὸ ἀνήκει σὲ κάθε τίμιο καὶ ἐνεργητικὸ ἄντρα ἢ γυναίκα καὶ εἶναι ὄνομα, ποῦ ὁ καθένας πρέπει νὰ ζηλεύη. Γιατί στὸ χέρι τοῦ βασιλιᾶ εἶναι τὸ σκῆπτρο, στὸ χέρι τοῦ στρατιώτη τὸ σπαθί, τοῦ ξυλουργοῦ τὸ πριόνι, τοῦ γεωργοῦ τὸ ἀλέτρι, τοῦ ναυτῆ τὸ κουπί, τοῦ γλύπτη ἢ σμίλη, τοῦ ποιητῆ ἢ πένα, τῆς γυναίκας τὸ βελόνι. Ἄν κανένα ἀπ' αὐτὰ δὲ μᾶς ἀρέση, τότε γύρω ἀπ' τὸν καρπὸ τοῦ χεριοῦ μας θὰ περάσουν οἱ ἀλυσίδες τοῦ καταδίκου. Ἄλλὰ γιά κάθε ἄντρα καὶ κάθε γυναίκα μὲ θέληση τὸ χέρι εἶναι ἓνα ἐργαλεῖο, ποῦ πρέπει νὰ μάθη νὰ τὸ μεταχειρίζεται. Ὅλοι πρέπει νὰ γνωρίζωμε τοῦτο : «Ὅτι δὴ ποτε κι ἂν ἔχη προοριστῆ νὰ κάνη τὸ χέρι μας, πρέπει νὰ τὸ κάνη μὲ καλὴ συνείδηση».

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Α'. ΑΠΟ ΤΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ

1. Πρὸς τὸν Θεόν, Ἄριστ. Προβελεγγίου (ποίημα)	σελ.	5
2. Χριστούγεννα, Κώστα Κρυστάλλη (ποίημα)	»	6
3. Ὁ Χριστούλης, Γρηγορίου Ξενοπούλου	»	7
4. Τὰ Χριστούγεννα τῶν ὄρφανῶν, Νικ. Κοντοπούλου	»	9
5. Ὁ Ἅγιος Βασίλειος	»	15
6. Ὁ Ἀκάθιστος Ὕμνος, Θ. Γιαννοπούλου	»	21
7. Προσευχὴ στὴν Παναγία, Στεφ. Μαρτζώκη (ποίημα)	»	26
8. Στὸ δρόμο τοῦ Γολγοθᾶ	»	28
9. Τὸ χτίσιμο τῆς Ἁγίας Σοφίας (Βυζαντινὲς παραδόσεις) Γ. Καλαματιανοῦ	»	32
10. Τὸ γιάτρεμα τοῦ τυφλοῦ, Παντελεήμονος Φωστίνης	»	36
11. Πάσχα σὰ πέλαγα, Ἄνδρ. Καρκαβίτσα	»	42

Β' ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

12. Ἡ θυσία τῆς Ἰφιγένειας, Ἄνδρ. Καρκαβίτσα	»	45
13. Ἡ Ἀράχνη, Ἀλεξάνδρας Δέλτα	»	51
14. Τί εἶναι ἡ πατρίδα μας, Ἰωάννου Πολέμη (ποίημα)	»	55
15. Ὁρφέας καὶ Εὐρυδίκη, Δ. Κοντογιάννη	»	56
16. Σωκράτης καὶ Ἀρίσταρχος	»	59
17. Τὸ Βυζάντιο	»	62
18. Ὁ ἐπίσκοπος Συνέσιος	»	66
19. Πῶς φέρεται στοὺς ἀδερφοὺς τῆς ἡ αυτοκρατόρισα Εὐδοκία	»	70
20. Τὸ ναυτόπουλο, Ν. Κοντοπούλου	»	74
21. Τὸ θάρρος σώζει	»	78
22. Στὸ φρούριο τῆς Ἐδεσσας	»	81
23. Ὁ Διγενὴς Ἀκρίτας	»	86
24. Ὁ Φλαντανελάς, Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου	»	93
25. Οἱ τελευταῖες ἡμέρες τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, Γ. Καλαματιανοῦ	»	96
26. Τῆς Ἁγίας Σοφίας (δημοτικὸ τραγούδι)	»	102
27. Τὸ πρῶτο «Ὅχι», Ν. Κοντοπούλου	»	103
28. Ἐξανθίσαν οἱ δάφνες, Σπ. Παναγιωτοπούλου (ποίημα)	»	106
29. Οἱ Κρητικοποῦλες, Γ. Καλαματιανοῦ	»	107
30. Ἡ Σημαία, Ἰωάνν. Πολέμη (ποίημα)	»	111

31. Ἐπιστροφή στὸ πατρικὸ ἔδαφος, Μιχ. Ροδᾶ	σελ.	112
32. Χῶμα Ἑλληνικὸ, Γ. Δροσίνη (ποίημα)	»	115
33. Ἡ Τζαβέλαινα, Γιάννη Βλαχογιάννη	»	117
34. Ὕμνος εἰς τὴν Ἑλευθερίαν, Διονυσίου Σολωμοῦ (ποίημα)	»	119

Γ' ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

35. Ὁ γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ, Ν. Κοντοπούλου	»	122
36. Οἱ χωριανοί, Γ. Ἀθάνα (ποίημα)	»	129
37. Τὸ γάλα τοῦ Κωστάκη, Γ. Καλαματιανοῦ	»	130
38. Πατέρας καὶ παιδιὰ (ποίημα)	»	134
39. Ἡ μητέρα καὶ τὸ παιδί, Π. Παναγοπούλου	»	135
40. Ἡ μάνα, Γ. Μαρτινέλλη (ποίημα)	»	137
41. Ἀληθινὴ χαρὰ, Ἰωάννου Πολέμη (ποίημα)	»	139
42. Ἡ γιὰγιά μὲ τὰ ἐγγόνια	»	140
43. Οἱ δύο φτώχοι, Γ. Δροσίνη (ποίημα)	»	144
44. Ὁ μαρασμὸς	»	146
45. Ὁ μπαρμπα - Στέλιος ὁ ψαράς	»	148
46. Ἡ διαθήκη τοῦ Πλατίνη	»	152
47. Οἱ τρεῖς φίλοι (ποίημα)	»	159
48. Ὁ Ζώης Καπλάνης	»	160
49. Μιά θαυμαστὴ κοινωρία, Ν. Κοντοπούλου	»	174

Δ' ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΑΣΧΟΛΙΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

50. Πρῶτη Μαῖου, Διονυσίου Σολωμοῦ, (ποίημα)	»	182
51. Ἕνας λαὸς κι ἕνας βασιλιάς, Παύλου Νιρβάνα	»	183
52. Ἡ σταφίδα, Δ. Κοντογιάννη	»	185
53. Τὸ τριζόνι, Γρηγ. Ξενοπούλου	»	190
54. Ἡ ἐξοχή, Στεφ. Μαρτζώκη (ποίημα)	»	194
55. Ὁ Καλογιάννος, Γ. Δροσίνη (ποίημα)	»	125
56. Ἡ «Ἀργώ», Ἄνδρ. Καρκαβίτσα	»	196
57. Ἡ ἐπιστροφή τοῦ ναυτῆ, Ἄριστ. Προβελεγγίου (ποίημα)	»	199
58. Πατρίδα, Γ. Δροσίνη (ποίημα)	»	200
59. Τὸ πανηγύρι τῶν χωραφίων Γ. Καλαματιανοῦ	»	201
60. Ἀληθινὸ παραμῦθι, Ν. Κοντοπούλου	»	203
61. Οἱ ἑλληνικοὶ ὄρυζες, Γ. Καλαματιανοῦ	»	213
62. Μὲ τὴ συρτή, Ἐμμ. Λυκούδη	»	220
63. Ὁ σπάρος, Θ. Ποταμιάνου	»	227
64. Ὑψάρδες, Γ. Ἀθάνα (ποίημα)	»	230

Ε' ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΑ ΕΡΓΑ

65. 'Η 'Αραπίτσα, Γ. 'Αθήνα	σελ.	231
66. Προσκύνημα στο Μιστρά, Γ. Καλαματιανού	»	239
67. Τὰ Μετέωρα, Χρ. Χρηστοβασίλη	»	247
68. Προσκύνημα στην ελεύθερη Πάτμο, Γ. Καλαματιανού	»	253
69. Δωδεκάνησα, Γ. 'Ιωαννίδη (ποίημα)	»	260
70. Τὰ μεγάλα τεχνικά έργα καὶ ἡ Κωπαΐδα, Θ. Γιαννοπούλου	»	261

ΣΤ' ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

71. 'Ερρίκος Ντυνάν : ὁ ἰδρυτὴς τοῦ 'Ερυθροῦ Σταυροῦ, Μ. Νικολαΐδη	»	266
--	---	-----

Ζ' ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΦΕΥΡΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΤΕΧΝΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

72. 'Η τυπογραφία, Δ. Κοντογιάννη	»	270
73. 'Ο 'Αρχιμήδης, Δ. Κοντογιάννη	»	279
74. Τὸ χέρι	»	281
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	»	284

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΙΣ : Α. ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΚΗ — ΕΞΩΦΥΛΛΟΝ : Τ. ΧΑΤΖΗ
 ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ : Β. ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ (ἀπ. Ο.Σ.ΟΕΔΒ /3161 /29-3-65)

Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιοσημον εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν.

Ἐπίτυπον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπον. Ὁ διαθέτων, πωλῶν ἢ χρησιμοποιοῦν αὐτὸ διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 7 τοῦ νόμου 1129 τῆς 15/28 Μαρτίου 1946 (Ἐφ. Κυβ. 1946, Α' 108).

024000019956

ΕΚΔΟΣΙΣ Α', 1965 — ΑΝΤΙΤΥΠΑ 195.000 — ΣΥΜΒΑΣΙΣ 1269/30-3-65

ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΞΙΑ

ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ : ΙΩ. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΥ - Ι. ΔΙΚΑΙΟΥ - Π. ΓΑΡΜΠΗ

Χαρίσις

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

